

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 09654

ERAYNERUNGEN FUN A IDISHEN DRAMATURG

Leon Kobrin

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

לעאן קאברין

עראלנער זונגען פון אַ
אַידישען דראמאטורג

אַ פערטעל יאהרհונדערט
אַידיש טעאטער אין אַםעריקא

צוויותער באנד

ארוויסגעגעבען פוב'ם
קא מיטעט פאָר
קאַברינ'ם שרייפטען

Copyright by
LEON KOBRIN
1925

PUBLIC DOMAIN
Digitized by Google

UTLEY BRANCH

אינהאלטס פארצייניס.

1. — ווי איז האב זיך געטראפען מיט איהם צום ערשטערן מאך. — — זיין 11
 2. — ווי איזו מאנוולעפֿא איזו מנוגָג געוואָרַען איזו אַערְדֶּלְעָר פָּוּ העטער
 סטרוּט. — — — — — זיין 16
 3. — מאנוולעפֿא — דער נאָגָאנָאַלְעָר אַידְישָׁר קָאַמִּיקָעָר. — — — זיין 21
 4. — ווי מאנוולעפֿאָס פָּום האט געלאָק אָזָו געונָגָען, ווען זיין קוֹל האט אָיהם
 שווין ניט געדוּנַט. — — — — — זיין 25

בערטאָ קָאַלְעַש.

אייזר טאָלאָנט. — מיט וואָס זי האט זיך אוּסְמַעְכִּיבָּעָנָט צוֹוישָׁען אָנוּנָעָר
 אַנדְעָרָע בָּאַרְיָהָמָטָע אַדְּרִיסְטָקָעָם. — ווי איזו זי אַיז בָּאַרְיָהָמָט גַּעֲזָאָרָעָן דָּוָרָ
 דָּעָר בָּעַלְעָרָר פִּיעָסָעָן. — — — — — זיין 36

יעקב פ. אַדְלָעָר.

1. — וואָס אַיך האָב געהערט וועגען אַדְלָעָרָן אַיז טוֹנָע אַינְגָּלְשָׁע יאַחרָעָן. —
 דעם גַּסְמָעָן וואָס עָר האט אַיבְּרוּנָאָזָט צוֹוישָׁען זִוְּנָעָר אַיז
 רָוְסָלָאָנָד — — — — — זיין 46
 2. — ווי אַיך האָב געהעהן צום ערשטערן מאָל אַדְלָעָרָן אַיז גַּאֲרְדִּינָס "סִבְּרוֹיָאָ". —
 דער אַידְישָׁר עַולְמָפָּן יַעֲנֵנָר צִיְּוָן. — — — — — זיין 49
 3. — אַדְלָעָרָס צַעֲטָלָאָד מִיטָּן, "סְוּאַבָּאָדָרָן וּכְאָדָרָן" אָזָו זי אַיז עָר האט
 באַשְׁטָעָטָע פָּעָשָׁעָן בַּי אַיְטָעָלִינְגָּנָטָע. — — — — — זיין 56
 4. — ווי אַיזוֹ אָזָו פָּאַרְוּאָס אַדְלָעָר האט "גַּעֲפִיקְסְּטָן" פִּיעָסָעָן. — — — — — זיין 62
 5. — ווי אַיזוֹ אַיז אַדְלָעָר האט באַכְּשָׁפָּט מַעֲנָשָׁעָן. — ווי אַיז אַיזָּאַדָּרָאָט דָּאַנְקָאָן, דֵּי
 וּוְלָטָט דָּאַרְיָהָמָטָע טָעַנְצָרָוּן, האט אַ צִּימָט לְאָגָן זַיְוָן כְּשָׁוֹחָ אַוְיָהָן
 פִּיהָלָת. — — — — — זיין 68
 6. — וואָס מַעַן פָּאַרְשָׁטָהָט בַּי אָזָו אַונְטָמָעָר דָּעָם וְאַרְטָט "רָעוֹשָׁי" אָזָו וְאַסָּמָּט
 דָּאָס אַיז אַיזְדָּעָרָאָמָּתָן. — — — — — זיין 70
 7. — ווי אַיזוֹ אַדְלָעָר האט רְעוֹשִׁירָט פִּיעָסָעָן. — ווי אַיזוֹ עָר אַיז בָּאַחֲרָשָׁט
 גַּעֲזָאָרָעָן פָּוּ אַ רָּאָג. — — — — — זיין 76
 8. — זַיְוָן נִידָּמָהָט קִיְּנָמָלָן נִיטָּנָעָקָעָנָט פָּאַרְדָּקָעָן זַיְוָן אַיְגָּעָנָטָמְבָּקִים. —
 פָּאַרְוּוֹסָק? — קָאָן אַ טָּאַגְּאַטְּנוּלָרָאָט אַטְּלִיאָר זַיְדָאָזָו פָּאַרְשָׁטָהָטָעָן, אָזָו
 זַאָלָהָמָן נִיט דָּעַרְקָאָנָעָן. — — — — — זיין 83
 9. — ווי אַיזוֹ אַדְלָעָר האט גַּשְׁפִּילְטָט טָאַלְקָטָאָיָס "לְעַבְּדִינְגָּר מַתָּה", דֵּי בְּעַטְּעָן,
 וּוְלְכָעָן אַיז אַוְיָהָן דָּעָר אַידְישָׁר בַּיהָנָע אַוְגְּנָעָפִיחָדָט גַּעֲזָאָרָעָן גַּעֲזָאָרָעָן
 אַוְיָהָן וּוְלְכָעָר נִיטָּאָזָו אַנְדָּעָר בַּיהָנָע, אָזָו זַיְוָן פָּאַרְשָׁטָהָט בַּי אָזָו
 קָאַמְדָּיוּן. — — — — — זיין 89
 10. — ווי אַקְטִיאָרָעָן האָכָּעָן זַיְדָאָזָו גַּעֲרִיכָּט צָו קָרִינָעָן בַּי מִיר נִיעָקָפְּלִיעָשָׁוּן.
 — — — — — זיין 94
 11. — ווי אַיזוֹ עָר האט גַּשְׁפִּילְטָט "שְׂנוֹאַיָּם". — דֵּי אַוְוָאַצְּיָעָם, וואָס מַעַן הָאָט
 אַיהם גַּעֲמָאָכָט — — — — — זיין 99
 12. — ווי אַיזוֹ אַדָּבָן שְׂוֹרְנִית אַמְּלִיאָנָעָר גַּעֲזָאָרָעָן. — ווי אַיזוֹ דָּעָר
 אַמְּלִיאָנָעָר "מוֹאוֹוִינְג פִּיקְטְּשָׁוָר טְרָאָסָט" אַיז גַּעֲזָאָרָעָן צָוּ גַּעֲדָאָנָק וּוְעָנָנוּ
 גַּעֲבָעָן בַּיְלָדָעָר אַיז אַפְּרָטָעָצָנוּגָעָן — — — — — זיין 105

סִירָא אַדְלָעֶר.

אי Herr טאלאנט אוו ווי זי האט אוינגענטאסט ראלען. — — — זייט 115

בָּאֲרִים תְּאַמְּשָׁעוֹסְקִי.

1. — תְּאַמְּשָׁעוֹסְקִי "צִרְיטּוֹב" אוו תְּאַמְּשָׁעוֹסְקִי "צִרְהָרֶעֶת" — צוויי באונדרערע מענשען אוו אקטיארערע. — — — — —
2. — ווי צויב דעם ערפאלג פון'ם "פֿאַרְטּוּרְעַנְעֵם גּוּדְרוֹן" אוו אַדְלָעֶר גּוּוֹאַרְעֶן אָוָס פֿאַרְטּוּרְעֶן אוין פֿיְלָס מעאטער, אוו ווי אַזְוִי דֵי רָאוּגַע פֿיעַסְעַד האט נְבָרָאַכְעַן או אלטערו מנהג אַינְסָטְרָעָן. — דער ערשותער ערפאלג פֿוֹ מַדְרָאַם לאַבְעַל. — — — — — זייט 181
3. — ווי תְּאַמְּשָׁעוֹסְקִי האט אַראָפְּנָעָרָאַכְטָם אַסְפִּים דִּימּוֹוִי, וּוּלְכָבָר אַיִן בַּיִּיחָם נְעוּוֹנוּ דער "משיח" פֿאַר אַגְּנָעָטְסְוַן סִוָּאָן. — ווי דער פֿאַרְטּוּרְעַנְעֵם תְּאַמְּשָׁעוֹסְקִי האט אַיִן דערשטייקט דעם קִינְסְטְּלָעֶר. — — — זייט 187
4. — ווי אַזְוִי תְּאַמְּשָׁעוֹסְקִי האט נְיֻזְבָּצְיוֹנְיָן צו יְעַזְבְּתִיאָרָעָן. — ווי ער האט נְשָׁפְּלַת אַיִן "ישראל'ס האַפְּנָוָן" אוו אַיִן "די נְקָטְטָרְדָּרְגָּן". — ווי ער אַזְוִי בערטאַג נְעַרְטָוִי אוו בְּקָאַגְנַט גּוּוֹאַרְעָן. — — — — — זייט 141
5. — פֿאַרְוָואָס דֵי בעטערע פֿיעַסְעַד האט נִיט נְקָעַנְתָּה אַבְעָן מעהָר קִיּוֹן ערפאלג אוו תְּאַמְּשָׁעוֹסְקִים מעאטער. — ווי דער קִינְסְטְּלָעֶר תְּאַמְּשָׁעוֹסְקִי האט דערפּוֹן גּוּלְיָטָן. — — — — — זייט 147

אַבְרָהָם גָּלוֹפָדָעָן.

א פֿאַר תְּאַמְּנַטְּעַן מִיט אַיהֲם. — דער אַיִינְדָּרְקָה, ווּסְמַעַר הַאַט אַוִּיפּ מִיר גּוּמְפָאַכְטָה. — — — — — זייט 157

בְּעֵמִי תְּאַמְּשָׁעוֹסְקִי.

או ערנטער טאלאנט, ווּסְמַעַר שְׁלַעַט אַוִּיפּ זִיךְרַי חַיּוּוֹן פּוֹ דַעַט אָוְמְנָעָלָמִי ערטען פֿאַרְטָם. — — — — — זייט 165

מְאַרְיִים מַאֲשָׁקָצָוּיִתְשׁ.

דער ברָאַדוּיִינְדָּר אַקְטִיאָר צְוִיָּשָׁנוּ דֵי אַרְדִּישָׁע. — זִיכְרַי אַרְבִּיּוֹת אוו זִיכְרַי אַוְיְפָטוֹ פֿאַר דער בעטערע אַרְדִּישָׁע בְּהִנְעָן. — — — — — זייט 177

סָמוּעֵל תְּאַרְעַנְבָּרגָן.

או עַהֲרִילִיכָּר טָלָאנְט. — דער טָלָאנְט פּוֹ דַעַט קְלוֹנָעָן אוו פְּרָעהָלָאַכְעָן סְכִינָה. — או אַקְטִיאָר ווּסְמַעַר הַאַט קִיּוֹנְמָאָל נִיט פֿאַרְשָׁוּעָט זִיכְרַי טָלָאנְט — — זייט 192

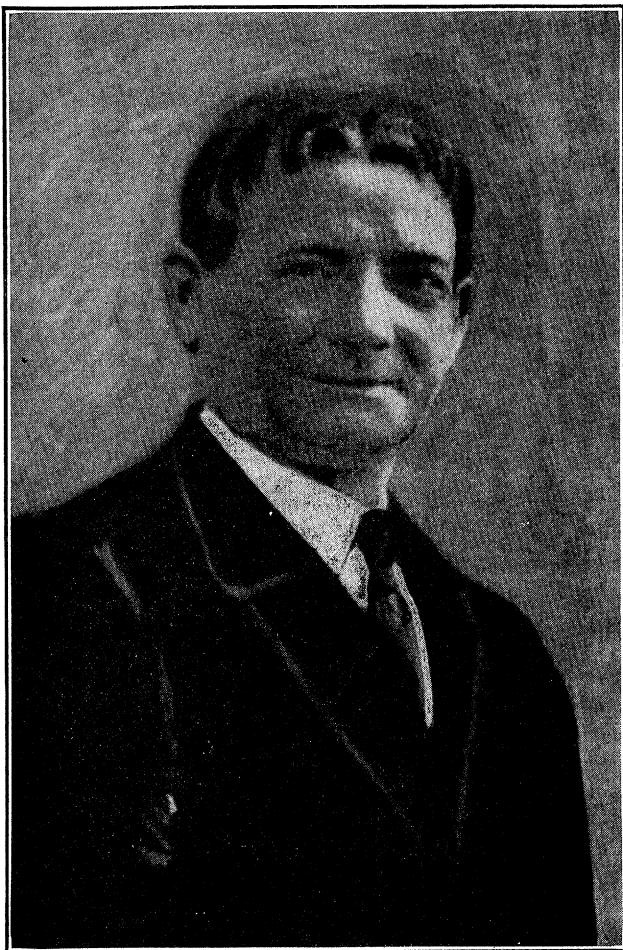
בִּילְדָּעָר :

זִיגְמָנְדָּר מַאֲנוֹלָעַפְּקָה	סְעָרָה אַדְלָעֶר
בְּעֵרֶטָּא קָאַלְיָש	בָּאֲרִים תְּאַמְּשָׁעוֹסְקִי
סָמוּעֵל תְּאַרְעַנְבָּרגָן	מְאַרְיִים מַאֲשָׁקָצָוּיִתְשׁ
יַעֲקֹב אַדְלָעֶר	אַבְרָהָם גָּלוֹפָדָעָן

וַיָּמֹנֶד מִאֲגּוֹל עַסְקָא.

עראייגערונגגען

9

זיגמונד מאגולעטקאָ

זיגמונד מאנולעסקאָ.

וואַ אַיךְ חָבֶב זַיְד גַּעֲטְרָאָפָּעָן מִיטָּ אַיְהָם צָוֵם עַרְשְׁתְּעָן מָאָל.

דאָס אַיְזָן גַּעֲוֹעָן אַיְן יַעֲנֶר צִוְּיָת, וַעֲוָן אַיךְ הָבֶב אָוָנְטָעָר-
הָאָנְדָעָלָט מִיטָּ טַהָּלִיא טַעַטָּעָר וַעֲגַעַן מִיוֹן „אִיסְטְּ סִידְ גַּהְעַטָּא“.
מַאָנוֹלָעָסְקָאָן הָבֶב אַיךְ נָאָךְ נִוְתְּ גַּעֲקָאנָט, הָגָם זַיְן נָאָמָעָן
אַיְזָן מִיר אָפָּט אָוִיסְגַּעַטְמָעָן צָוְ הָעָרָעָן.

קוֹם אַיךְ אַמְּכָל אַרְיָין אַיְן טַהָּלִיא טַעַטָּעָר אַ שְׁבַּת בִּיְדָן
טָאָגָן. מַעַן שְׁפִילָטְ דָּאָרָט הַוּרְוַיְזָעָס אַ פִּיעָסָע: „מַאָשָׁקָא אָנוֹן
מַיְשָׁקָא“, דָּאָכָט זַיְד.

אוֹיָף דָּעָר בִּיהְנָעַ שְׁפִילְעָן אָקְטִיאָרָעָן, מַאָכָעָן זַיְד מִשְׁנוֹעָן.
אוֹן דָּאָס זַיְינָעָן אָקְטִיאָרָעָן, זַעה אַיךְ פָּוּן יַעֲדָר בָּאוּזָגָנוֹן
וַיַּעֲדָר, פָּוּן זַיְעָר גְּרִים אָנוֹן אָרָט רָעָדָעָן.

אוֹן צְוַיְשָׁעָן זַיְד דָּרָעָת זַיְד אָרוֹם עַפְעָס אַיְדָעָן מִיטָּ אַ
בָּאָמְשִׁיּוּלָעָ אַיְבָּעָר דִּי אַקְסָלְעָן, אוֹן אָוִיסְגַּעַטְאָרָטָע, אָוִיסְגַּעַטְמָוְשָׁעָטָע
אַיְדָעָן, מִיטָּ אַ לְאָנָגָעָן, צְוָנִינוֹתָשְׁטָעָן אוֹן שְׁפִיצִינָעָן פְּנִים, אוֹן
עַס דָּאָכָט זַיְד מִיר אָוָים, אוֹן דִּי דָּאָזְנָעָן אַיְדָעָן הָאָט עַל פִּי טָעוֹת
פָּאָרְבָּלְאָנְדוּשָׁעָט פָּוּן דָּעָר גָּאָס אוֹיָף דָּעָר בִּיהְנָעַ אוֹן דִּי אָקְטִיאָרָעָן

דָּאָרָט טָרִיבָעָן שְׁפָאָס פָּוּן אַיְהָר
אַיךְ חָרֶב זַיְד צָוָ. (דאָס קוֹמֶט פָּאָר אוֹיָף אָן עַמִּינְגָּרָאָנְטָעָן-
שִׁיחָ, וּוָסָ גַּעַחַט נָאָךְ אַמְּעָרִיקָא). דִּי אַיְדָעָן רְעָדָט, אוֹן אַיְהָר
שָׁוֹל דָּרוֹיקָט אָוָיסְ שְׁרָעָק, מָוָרָא, צְוָטוּמָעָלְטָקִיָּט.

מַעַן וּוֹלְ אַיְהָר דָּאָרָט שְׁמַעְלָעָן פָּאָקָעָן, אַיְדָעָר מַעַן לְאֹזֶט זַיְד
אָרוֹנְטָעָר פָּוּן דָּעָם שִׁיחָ. צִיטָעָרָט אַיְהָר אָוִיסְגַּעַטְאָרָטָע, נָאָקָעָטָע
אָרוּם אָוָנְטָעָר דָּעָם פָּאָרְקָאָטָשָׁעָטָע אָרְבָּעָל, טָרִיבָעָל זַיְד בִּי

אייהר יעדער אבר, צוקט און פלאטערט יעדער קנייטש אויף אייהר אויסגעומוטשעטען און צוּטָמְעַלְתָּעַן פְּנִים, ווי די רחמנות/דיגע, בעטענדיגע טענער פון אייהר קוֹלְ...
דעָר פֿאָרָהָאנְגְּ לְאָזָט זַיֵּךְ אַרְוָנְטָעָר. דָּעָר עַולְם אַפְּלָאָרִיטָט,

שרײַיט:

— מאָנוֹלְעַסְקָא ! מאָנוֹלְעַסְקָא !

די אַידָּעָנָע עַרְשִׁינָט פֿאָר דָּעָט פֿאָרָהָאנְג מִיט אָזָא הַאֲרָצִינָעָן אָזָן חַנְּעַוְדִּינָעָן שְׁמִיכְבָּעָל אָזָן נְוִיגְט זַיֵּךְ.

דאָס טַעַמְעָר הַילְכָּת :

— ברָאָוֹא, מאָנוֹלְעַסְקָא ! בְּרָאָוֹא !

אַיךְ הַאָב מִיְּנָע אַוְגָּעָן נִיט גַּעֲלוּבָּת. עַס אַיז שְׁוֹעָר גַּעֲלוּעָן צַו גַּלְוִיבָּעָן, אַזְוִי דִּי דָּזְוִינָע אַידָּעָנָע זַאְל זַיִן אַן אַקְטְּרִיסָע, בְּפֶרֶת נַאֲךְ אַזְוִי אַקְטְּזָאָר ! ...

שְׁפַעְטָעָר, נַאֲךְ דָּעָר פֿאָרָשְׁטָעַלְוָנָג, קָוָם אַיךְ אַרְוִוָּת אוֹוָף דָּעָר בְּיַהְנָע, וּוּאוּ אַיךְ טְרָהָה מַאֲשָׁקָאָוּוּטִישׁ ? .

אַיךְ נַוְבָּא אַיִּהָם אַיבָּעָר דָּעָט אַיְּנָדָרָק, וּוּאָסָמָאָנוֹלְעַסְקָא הַאָט אוֹוָף מִיר גַּעֲמָאָכָט, וְאָגָט עַר צַו מִיר :

— קָוָמָט אַיִּהָם זַעַחַן מַאֲרָגָעָן מַאֲטִילָּת. עַר שְׁפִילָט וּוּידָעָר, אָזָן אַיִּהָר וּוּטָמָאָס אַיִּהָם נַאֲךְ מַעַהָר בְּאוֹוָנְדָרָעָן. עַר אַיז אַונְזָעָר קָאַקְלִיּוּן ...

אוֹן וּוּיְמִיר דָּעָדָעָן אַזְוִי, קָוָמָט אַרוֹוִים פָּוּן אַיְּנָעָם פָּוּן דִּי גַּאֲרָדְעָרָאָבְ-צִימָעָרָן אַזְמָאָן פָּוּן סְמִיטָלָעָן וּוּאָקָם, אַנְגָּעָטָאָן עַלְעָעָן גַּאֲנָמָט. מַאֲשָׁקָאָוּוּטִישׁ שְׁמַעְלָט אַיִּהָם אָפְּ :

— מאָנוֹלְעַסְקָא, אַיךְ וּוּלְ אַיךְ בְּאַקְאָנָעָן ...

אוֹן שְׁמַעְלָט מִיד פֿאָר אַיִּהָם.

שְׁטָעה אַיךְ דָּאָזְן פֿאָר מאָנוֹלְעַסְקָא ? אוֹן קָאָן פָּוּן אַיִּהָם דִּי אוֹוָנָעָן נִיט אַפְּרִוּסָעָן. זַיִן גַּאֲנָצָע גַּעֲשְׁטָאלָט אַיז וּיְ פָוּן אַז מִיְּסִטְעָרָהָאנְט אוֹיסְגָּעָשָׂנִיצָט — שְׁלָאָנָק אָזָן בּוּינָג אָזָן פּוֹל מִיט בְּאוֹוָעָנוֹגָג. בְּאוֹוָנְדָרָעָם רַיְצָעָנָר אַזְוִי דָּעָר גַּרְאָצִיעָזָר אוֹיסְבָּוָג פָּוּן זַיִן הַאַלְזָן, בָּעַת עַר שְׁמַעְלָט אַזְוִי מִיט דִּי בְּרִוְיטָע, פָּעַסְטָע

אקסלען אַ ביסעל אָפְגָנוּוֹאָרֶפָעַן צוֹרִיק. הַיֵּינְט זַיִן פְּנִים — צַארְטָעָר, לְעַבְעַדְיוֹנָר מַארְמָאָר, נַעֲקָנָאָמְטָעַן אַיִן זַוְּשַׁטְרָאָהָלָעַן... אַיך זֹה אָוִיף אַיִם בְּאַטְשָׁ אַ שְׁפָור פָּוּן יַעֲנָר פָּאָרְצָרָה/טָעָר, אַוְיסְגָּעָמוֹתְשָׁעַטָּר אִידְעָנָע, וּוֹאָס אַיך הַאָב נִיט לְאָנָג גַּעֲזָהָן אָוִיף דָּעָר בִּיהָנָע — נִיטָא! ...

רוֹף אַיִיך זַיִך אָן :

— וּוֹי קָאן אָזָא שַׁעַנְעָר מָאוּן זַיִך פָּאָרוֹוָאנְדָלָעַן אַיִן אָזָא מַוְאָס/עָר אִידְעָנָע? צַוְּלָאָכָט עָר זַיִך מַוְטָּ אָזָא קִינְדָּעָרְשָׁעַן גַּעֲלַעַטָּעָר, אָזוֹו פָּרִיּוֹ אָוֹן הַאָרְצִיג, אָט טַאָקָע נָאָר וּוֹי אַ קִינְדָּה, וּוֹאָס מַעַן וּוֹאָלָט עָס דָּעַרְפָּרָעָהָט מִיט עַפְעָם אַ שְׁפִילְ-צִיְּגָן... צַו יַעֲנָר צִיּוֹת אַיִיך קָאנְגָּלָעַל סְטָרִיטָט גַּעֲזָהָן אַ קָּאָפָעָד הַזִּין, וּוֹאָהָיָן דִּי אִידְישָׁע אָקְטִיאָרָעָן אָוּן דִּי אִידְישָׁע אַינְטָעַלְגָּעָנָע זַיִינָען אַרְיָינְגָּעָקְוּמָעָן.

גַּעַהָעַן מִיר אָוּעָק אָהָיָן — מַאְשָׁקָאַוִּוִּיטָש אַוְיך מִיט אָוָן.

דָּאָרָט בַּיִּ אַ גַּלְעֹזָל טִיּוֹ צַוְּרָעָט זַדְקָה מַאְנוֹגָלָעָסָקָה אָוּן צַרְ שְׂמִיכְבָּעָלָט זַיִך מִיט זַיִן שְׂמִיכְבָּעָלָה... וּוֹאָס פָּאָר אַ שְׂמִיכְבָּעָל אִיז דָּאָס גַּעֲזָהָן, וּוֹאָס הָאָט באַשְׁיָינְט זַיִן גַּאנְצָעָן פְּנִים! וּוֹי אַ רְעַנְגְּבוֹגָעָן פָּוּל מִיט פָאָרְבָּעָן, מִיט דִּי שַׁעַנְסָטָע אָוּן דִּי חַנְ'עוֹרְגָּסָטָע! אָזוֹו וּוֹי דִּי גַּעַטְיָן פָּוּן דָּעָר קָאָמְדָרִיעָ אַלְיָין וּוֹאָלָט אַיִם אַיִחָר שַׁעַנְסָטָע אָוּן בְּשָׁפְ/דִּיגְסָטָע שְׂמִיכְבָּעָל אַוְעַקְגָּעָשָׁעָנָקָט, כְּדִי עָר, אַיִחָר גַּעַלְבִּיטָק קִינְדָּה, זַאל מַעַדר אַרְיוֹסְשִׁיןָעָן צַוְּוִישָׁעָן אַנְדָּרָעָר...).

אַיך דָּעַרְמָאָן זַיִך: גַּעַרְעָטָהָט עָר דּוֹקָאָ נִיט וּוֹעֲגָעָן זַיִן שְׂפִילְכָּעָן אָוּן נִיט וּוֹעֲגָעָן זַיִנָּעָ רָאָלָעָן, וּוֹאָס עָר הָאָט גַּעַשְׁפָעָן, נָאָר וּוֹעֲגָעָן דִּי לִידְלָאָה, וּוֹאָס עָר הָאָט פָּאָרְאָסָטָה. אָוּן מִיט אָזָא שִׁינְדְּרָעָשָׁר הַתְּפֻלוֹת הָאָט עָר וּוֹעֲגָעָן דָּעַם גַּעַרְעָטָה. עַטְלִיכְעָ פָּוּן זַיִי הָאָט עָר פָּאָר מִיר שְׁטִילְעָרְהִיטָּ פָּאָרְגָּעָלְעָזָעָן אָוּן פָּאָרְגָּעָנוֹגָעָן מִיט זַוְּנָעָר פְּרִיד אַיִן דִּי אָוְינָעָן. דִּי מְזָוִיק פָּוּן דִּי לִידְעָר — זַיִן מְזָוִיק — אִיז גַּעֲזָהָן מַעְלָאְדִישָׁ, הַאָרְצִיג אָוּן אִידְישָׁ, אַבְעָר דִּי וּוֹרְטָעָר פָּוּן דִּי לִידְעָר... גַּאֲטָמִינָר, וּוֹעָן

ער, מיט דעם דזונגען שמייבעל, האט זיין פארגנונגנגען, האט זיך
מיר אויסגעויזען, איזוי זיין אַפָּאנְטָאָן פָּון זָוִישְׁטָרָאַהָלָעַן וְאַלְטָט
מיט אַמְּאָלַן גַּעֲנָומָעַן שְׁבָרְיוֹצָעַן קוֹטָם אָוֹן בְּלָאָטָעַן...
אַךְ פֿרְעָג אַיְהָם דֻּעְמָאָלַט, זַיְן אַיזְוִי זַיְנָגָט עַר אַזְוֶלְכָּעַ לִידָּעָה,
קַוְקָט עַר מֵיךְ אָוֹן גַּאֲאַיְוֹן פֿאָרוֹוָאָנוֹנְדָּעָרָט אָוֹן מַאֲכָטָם:
— וּוֹאָסְ חַיְסָט, זַיְן אַיזְוִי? קַוְקָט אַמְּאָלַט, וּוֹעַט אַיְהָר הַעֲרָעָן.
עַרְקְלָעָר אַיךְ אַיְהָם, וּוֹאָסְ אַיךְ מִיְּן. דַּאֲסְ חַיְסָט, אָוֹן פֿאָרָ
אַזְוָאָטָלָאָנָט וּוֹיְרָט פֿאָסָט נִוְתָּן צַוְּזַיְנָגָעַן אַזְוֶלְכָּעַ לִידָּעָה.
קַוְקָט עַר מֵיךְ אָוֹן נָאָרָט מַעְהָרָד פֿאָרוֹוָאָנוֹנְדָּעָרָט אָוֹן צַוְּלָאָכָט וִיךְ:
— גַּאֲטָמָז מִיט אַיךְ. אַיְהָר הַאֲטָמָז גַּעֲדָרָפְט הַעֲרָעָן, וְזַיְן
אַיךְ זַיְנָגָז זַיְן. דַּעַר עַולְםָ בְּרַעֲכָט אַיְיָן דֻּעְמָעָטָרָן. מִיְּנָסָם
לִידָּעָל מוֹז אַיךְ אַיבְּרָזָיְנָגָעַן נָאָרָט אַמְּאָלַט אָוֹן נָאָרָט אַמְּאָלַט.
אוֹן בְּשַׁעַת מַעְשָׂה הַאֲטָמָז עַר זַיְכָּעָר וּוֹעַגְעָן מִיר בַּיְיָ זַיְקָאָסָם
הַאֲרָצָעָן גַּעֲטָרָאָכָט:

“אַיךְ!....”

אַיךְ גַּעֲדָעָנָק, וּוֹעַן אַיךְ בְּלִיְבָּד שְׁפָעַטָּעָר אַלְיָין מִיט מַאֲשָׁקָאָז
וּוֹיְטָשָׁן, רַוְפָט עַר זַיְקָאָז אָוֹן צַוְּמִיר?:
— נָו, וּוֹעַר קָאָן עַרְקְלָעָרָעָן אַזְוָאָטָלָאָנָטָעָשָׁע רַעֲטָעָנִישָׁ?
אָזְנָאָרְטִיסָט, אָזְנָאָמְתָעָרָדָעָן, וּוֹעַלְבָעָרָה הַאֲטָמָז גַּעֲדָרָפְט זַיְן
שַׁטְּאָלָעָן אַוְיָף דֻּעָם, וּוֹאָסְ מַאֲכָטָם אַיְהָם אַמְּתָגָרָס, אָזְנָאָרְשָׁאָלָעָן
אַוְיָף דֻּעָם, וּוֹאָסְ מַאֲכָטָם אַיְהָם קָלִיָּן אָוֹן נָאָרְשָׁאָלָעָן...
אַוְיָף מַאֲרָגָעָן, זַוְנָטָאָג בַּיְמָטָאָג, זַוְהָ אַיךְ מַאֲנוֹלְעַסְקָאָז אָזְנָ
אָזְנָדָרָעָרָעָן, צַיְגָעָרָעָן. (דֻּעָם נָאָמָעָן פָּון אַיְהָר גַּעֲדָעָנָק אַיךְ נִיט).
אַוְיָף דַּעַר בַּיהֲנָעָד רַעֲהָעָן זַיְקָאָסָם, אַיְיָן לְאָגָעָן,
אַטְּלָאָסָעָן קַאָפָאָטָעָן, אָזְנָאָוִיסָעָן זַאָקָעָן, מִיט שְׁטָרְיִימָלָאָק אַוְיָף
די קַעְפָּה.

אַיךְ זַיְקָאָסָם זַיְוִישָׁעָן זַיְוִישָׁעָן אָזְנָאָלְעַסְקָאָז אָזְנָ
אָזְנָזָיְיָן, וּוֹאָסְ זַיְנָגָעָן אַוְיָף דַּעַר בַּיהֲנָעָד, דַּעֲרָקָאָן אַיךְ גַּלְיָיךְ
אַקְטִיאָרָעָן, צַיְגָעָרָעָן, וּוֹאָסְ שְׁטָמָעָלָעָן פֿאָרָחָסְדָּיִים — אָזְנָ
די אַוְמָגָעָלְוָמְפָעָרָטָעָן צַוְּגָעָקְלָעָפָטָעָן בְּרַעַד אַוְיָף זַיְעָרָעָן פְּנִיםְעָרָעָן
אָזְנָדָעָן דַּעַמְּשִׁינָאָזָעָן אָזְפָּן, זַיְיָ זַיְיָ דְּבוֹקָהָזָיְיָ אָזְנָאָקָלָעָן זַיְקָאָסָם

און גלאצען מיט די אוינגען, און ווי זוי ציהען זיינער ציגענע בערדלאך מיט די פינגער.

און רעדען זוי דראט, דערקאו איך נאך מעהו, איז אקטיאראען רעדען דאס פון זיינער ראלען מיט א כונה, צו מאכען לאכען דעם עולם אינ'ס טעאטער.

זוי ארביזען אויף אלע כלים, ברוי ארכיסצורופען א גען ליעטער. קראצען זיך די פאות, שלאגען זיך און מיט די הינטנען, מהיה, איינער אן דעם אנדרען. קווץ, זוי "שפילען קאמעדיע".

מיט אמאָל פומט ארויף אויף דער ביהגע א נײַער חסיד', טאקע ווי ערשות פון אָמת' חסידיס-שטייבעל אָרוּס אַין אַ יומְטָבָּה.

דער עולם נעט איהם אויף מיט אָפֶלְאַדִּיסְמַעְנַטָּן. נאָר אָן זַיִן שמייבעל דערקאו איך אַין איהם דעם נאַכְטִינְגָּן מאָגַָולְעַסְקָּא.

ווײַיטָּעָר אַין. ער נאָר אַ נײַער פֿאַרשָׂוִין. אַ יונְגָּה בערדעלע שפֿראָצָט אָרוּס אַוְיף זַיִן בלְיִיכָּעָן אָון דָּרְכָּי זַיִטְנְגָּעָן פְּנִים, אַ שְׁוֹאָרֵץ אָון אַ צָּאָרָת בערדעלע, אָון אַ מִין נַאֲיוֹוָעָה תְּלָחְבּוֹת בְּרֻנְפָּט אָן זַיִנָּע אָוִינְגָּעָן אָונְטָעָרָן שְׁטוּרְמָעָל, אַזְוִי ווי ער וואָלֶט עֲרֵישָׂת גַּעֲקוּמָעָן פּוֹן דעם דְּבִינְסָטִישׁ, פּוֹלְמִיט באַגְּיִיסְטְּרָוָן.

ער טראָנט זיך אַיבָּעָר דער ביהגע אָין זַיִן אָפֶלְאַדִּיסְמַעְנַטָּן וּשְׁוֹפִיצָע, מיט די פֿינְגָּעָר פֿאַרְוּקָט הַינְּטָעָרָן שְׁוֹאָרָעָן גַּאֲרָטָעָל, אָון, ווי קְוּוֹעָקְזּוּלְבָּעָר, באַוּנְגָּעָן זיך זַיִנָּע פִּים אָין די שִׁיך מִיט די וּוֹיְסָעָזְקָעָן.

ער רעדט... נאָר אָן אַנדָּעָר קָוְל ווי נאַכְטָעָן. נאָר אַנדָּעָר העוּוֹת. אַ פּוֹלְיִישָׂעָר חַסְדָּאַיִן, ווי דָוָרָךְ דעם דְּבִינְסָט אַ נְּסָטָה, אַרוְיף אַוְיף דער ביהגע אָון טְנָהָת דָאָרָת עַפְעָם מיט אָקטְיאָרָעָן... אָון מיט אָמָּאָל — דער חַסְדָּאַיִן זיך אַזְוּקְגָּעָל אָזָטָט טְאָנְצָעָן. אָון דער חַסְדָּאַיִן האָט גַּעֲטָאָנְצָט אָון נִיט קִין אַנדָּעָר. די נִשְׁמָה פּוֹן דעם חַסְדָּאַיִן האָט זיך צְוָפְּלָאַקְעָרָט אָון צְוָהָלִיעָט.

אויך די אנדערע האבען מיט אויהם געטאנצט, געהויבען די פאלעס און געשפֿרונגען. האבען געטאנצט אפשר ניט שלעכט, אבער זייןער מאנצען האט זיך אַפְּגָעַשְׁלָאָגָעַן אָן די ברעטער און זיינער — אָן די הערצער....

דער עולם האט נאר אויהם געזהן, מאגּוֹלֶעָסְקָאֵן. דורךאים פיערדינער און התלהבות' דינער טאנץ איז ער געווין. געטאנצט האט אין אויהם יעדער אבר, יעדע האוואָאַע, יעדער בליס און זיין כשוּפְּ-שְׁמִיכָּעַל. געטאנצט האט אויף אויהם די שטראַימָעַל, די אַטְּלָאָסְעָנָעַ קָאָפְּאַטָּעַ, יעדער קְנִיטְשָׁה, האט זיך געדאָכָט, אויף אויהם. די פֿינְגְּנָעַר הִינְטָר דָּעַם שׂוֹאָרְצָעַן גַּאֲרְטָעַל האבען פֿיעַר עַשְׁפּוּרִיצָט, האט זיך מֵר אויסנְוּזְוּן.

דער עולם אליאן אַינְגָּמָּטָעַר האט זיך אַנְגְּנָעַזְוְנָדָעַן מִיט אָזָא התלהבות, אָז ער האט משׂוֹגְּנָעַשְׁרָוִיּוֹן אויך גענוּמָעַן טוּפָעַן מִיט די פִּים, אָזָוִי וַיַּרְאַלְיָין וַיַּאַלְתַּזְוִי גַּעֲבִיטָעַן צָום טָאָנְצָעַן.... אָזָוִי וַיַּרְאַלְיָין מאגּוֹלֶעָסְקָאֵן זיך אַפְּגָעַשְׁטָעַלְטָמָּט, האט דָּאָס גַּאֲנָצָעַ פּוּבְּלִיקָוּם אויסנְגַּעַשְׁאָסְמָעַן אַיּוֹן „הָאָדָּאָ!“ — אָזָוִי וַיַּרְאַלְיָין דָּעַם אַטְּמָעַם אַפְּגָעַאָפָּמָּט, אַיּוֹן אויסנְגַּעַשְׁפְּרָוְנָגָעָן פּוֹן די רַעֲטָעַר, האט ווילְד גַּעֲלָאָפְּט מִיט די פִּים, גַּעֲפָאָטָשָׁט אַיּוֹן די הענט אָזָוִי נִיט אויפֿגְּנָהָרָט צָו שְׁרִיעַן, בֵּין מאגּוֹלֶעָסְקָאֵן זַיְדָה וַיַּדְרַעְרַע גענוּמָעַן טָאָנְצָעַן....

דָּאָס אַיּוֹן גַּעַוְעַן די קְרָאָפְּט פּוֹן מאגּוֹלֶעָסְקָאֵן....

.2

וַיַּאַזְוִי מאגּוֹלֶעָסְקָא אַיּוֹ מְגֻולָּגָל גַּעַוְעַרְעַן אַיּוֹ אַפְּעַדְלָעַר פּוֹן חַעַטְעָר סַטָּן. שְׁפָעַטָּעַר האָב אַיד אַגְּלָעָנָהָיִיט זיך צָו באַקָּאָנָעָן מִיט מאגּוֹלֶעָסְקָאֵן נַאֲך גַּעַהָנָטָעַר.

וַיַּעַן מֵעַן מאכְטָט „פְּרָאָבָּעָ“ אַיּוֹן תְּהַאֲלִיאָט טַעַטָּעַר אוֹיְף מִין אַיְסָט סִירַד נְהַעַטָּאָ, האָב אַיך עַגְמָתָן נְפָשָׁה דָּעַם, הַלְמָאִי כְּאַגּוֹלֶעָסְקָא פִּיהְלָט נִיט די רַאֲלָל פּוֹן מְאַטְּקָעַ בְּאָטָס.

די דָּזְוִינְגָּעָ רַאָּ — וַיַּאַזְקַבְּ אָב אַיּוֹן פְּרִיחָעָרְדִּינְעָן קָאָפְּיָה טָעַל בָּאָמְרָקָט — אַיּוֹ פּוֹן אַתְּמַעְוָאָטָעָן, דַּרְשָׁלָאָגָעָנָעָם אַיְדִּיָּה

JUN 20 1947
LIBRARY

17. עראיבער ווערגען.

היליגנד

שען ארבויטער, וועלכער, אין דער צייט פון א סטרייך, האט מורה
אי פאר זיין "באס" אי פאר זיינע ברידער-ארבייטער.
ער וואלט "געסקבט" כדי ניט איזנץ'ונג'ן דעם באם, אוּן
סטרייקט מיט די ארבויטער, וויל ער האט מורה פאר א פאטשן.
אין דער דזיגער נפש נישט צום הארצען מאנגולעסקאָן.

ער טעההָט:

— אי, שלעכט! דעם נפש וועל איך שווין ניט איזנבייסען.
איך ווים ניט וואס ער איז? איז ער גומ, אין ער שלעכט?
פלישינג צי מילכינג — וואס איז עס?
די העלדען אויף דער אידישער בההנע זיינען אין יענע
צייט צוטיילט געווען אוית גוטע און שלעכטער, אויף מלאכימים און
טיוואלאים.

פראאו איר איהם ערקלעדען דעם טיפ פון מאטטע באם.
齊יחט ער די אקסלען און מאכט:
— אי, טאטעלע, איך? איך זאגן דעם אמת: מיר איז
גלאט ניט צום הארצען צו שפילען און ארבויטער. ווער דארף
עס? וועמען אינטערעסערט עס? מען וועט ניט לאכען — גע-
דעקט, וואס איך זאג איך.

חויז דעם, ווי איך האב שווין דערמאנט אין א פריהערדיגען
קאפיטעל, האט מאטטע באם א טבע איבערצ'ז'זרן דעם אנטאגען
פון א פראוז בי יעדען סוף פון דער פראוז, ווי למשל: "האב
איך געזנט, האב איך". טעההָט מאנגולעסקאָן:

— הארטע עבר. איך פיהל ווי אן עט וואלט זיך מיר
נאכגעשלעפט אינ'ס מויַּס...

או איך הער פון איהם אועלכע טונות, ווערט מיר נישט
גוט אויפֿן הארצען.

טרעפט, או א פאר טען פאר דער ערשותער פֿאַרשטעלונג
שטוויסט זיך און מיין פֿרוּי איז העטער סטראיט אויף איז מאין טיפ
וואו מאטטע באם. זאנט זי עט מיר.
לוֹוֹף איך אועוק צו מאנגולעסקאָן אהיכם. (ער האט גע-
וואוינט אויף איסט בראדווי). ער שלאפעט.

18. קאָברַין

מען ווועקט איהם אויה. איך זאג עס איהם. טוט ער זיך
אכפּ מיט הטעטלות: "טְאַקָּעַ?" אונ באלֶר זוינען מיר אין
העטער סטריט, אונ מאָנוֹלֶעֶסְקָאַד רעדט מיט'ן אַידְרַעַן, וועלכּער
פֿאָרְקּוֹיֶּפּט איהם אַ פֿאָר זאָקְעַן פֿוֹן אַ קְעַרְבְּעַלְעַז.

געערעדט מיט איהם עטְלִיכּעַ מִינּוּם, מאָכְטַד דערנַאַךְ צוֹ מיר
מאָנוֹלֶעֶסְקָאַד מיט'ן זוַיַּן באָזוֹנְדְרַעַן באַנְיִסְטְּרַעַן שמייכּעַל:
— עס ווועט שוֹן זוַיַּן גּוֹט, טְאַמְּטַעַלְעַז... איך האָבּ איהם
שׂוֹן... ווועט זוַיַּן אַ וְאוֹילַ נְפּשַׁ?!

אונ ביַיְדַּר עַרְשַׁטְּעַר פֿאָרְשַׁטְּעַלְוָגּוֹן פֿוֹן דער "אַיסְטַּסְטִיךְ"
גְּהֻטְמָאַ" קומְטַ אַרוֹדִים יַעֲנֵדַר אַידְעַלְ, עס זאָל בעַהְלָעַן אַ הָאָרַ!

דער אַיְגְּנַעַנְעַר קּוֹל, די אַיְגְּנַעַנְעַר באָזוֹנְגַּנְגַּן, דָּאַס אַיְגְּנַעַנְעַר גּוּלְ
בעַרְדָּעַל מיט'ן אַ פֿאָרְרִיסְעַן עַק, דער וּלְבִינְגַּר בְּלִיקְ, די וּלְבִינְגַּעְ
מִינּוּם, נַאֲרַבְּ אַטְעַםְטַד מיט'ן דעם באָזוֹנְדְרַעַן מאָנוֹלֶעֶסְקָאַדְהַן אַונְ
בָּאַשְׁטְרָהָלֶט מיט'ן זוַיַּן נְיִוְסְטַ.

מיַין פֿרוֹיַ רַופַּט זַיךְ אַן צוֹ מיר:

— זעה נַאֲרַ, דָּאַס אַיְזַן דָּאָךְ דער אַידַּ פֿוֹן העטער סְטְרִוְתַּ!...
צְוִוְישַׁעַן די אַיְדִישַׁע אַקְטִיאַרְעַן רַעַדְטַ מַעַן נַאֲךְ בֵּין הַיִּנְטַ
וּוְעַגְעַן מאָנוֹלֶעֶסְקָאַדְמַאְטְקָעַבְאַסְ.

די דָּאַיְגְּנַעַנְעַר דָּאָל אַיְזַן דָּרְעַנְאַךְ גּוֹוּעַן אַיְנַעַנְעַ פֿוֹן זַיְנַעַנְעַ קְרִוְיַן
רָאַלְעַן.

ער שטעהט נַאֲךְ פֿאָר מִינְעַן אַיְגְּנַעַנְעַן, דער דָּאַיְגְּנַעַנְעַר פֿאָרְרַהְ:
צְרָהְטָעַר, אַוְיְסְגַּנְדָּאַרְטָעַר אַידְעַלְ, מִיטְ'ן גּוּלְ, פֿאָרְרִיסְעַן בעַרְדָּעַל,
יוֹאָס אַיְזַן פֿיְכְּטַלְאַךְ פֿוֹן די טְרָאַפְּעַנְמַשְׁנַאַפְּסַ, וּוֹאָס זַיְנַעַן אַוְיָהְ
דַּעַם אַרְאַפְּגַּנְעַרְוּנְעַן, בְּשַׁעַת עַר הַאָט גַּעַטְרַנְקַעַן לְכֹבְדַּ יְסִיטַובְ
פֿוֹן דַּעַם גְּלַעְזַעְלַ.

זַיַּן קָאָפּ שְׂוּוִימַט אַרוֹדַמְטָעַר אַן אלְטָעַן הַוּטַ, וּלְכָבְעַן עַר הַאָט
קָאנְטִינְגַּ נְעוּוּן, גַּעֲקִוְיִיפּט אַיְזַן אַן אַלְטוֹוָאַרְגְּ-גַּעֲשַׁעַפְטַ, אַדרְעַר אָפְשַׁר
נַאֲרַבְּ זַיְנַעַנְעַמְ אַ קוֹוָאַרְטִירַאַנְטַ, וּלְכָבְעַר הַאָט גַּעַהְאַט אַ נְרַעַסְעַרְעַן
קָאָפּ, אַיְדְרַעַר עַר.

פְּלִינְקַ שְׁפִירַנְגַּעַן אַרוֹס זַיְנַעַנְעַ פֿאָרְשַׁמוּרְעַטַּע אַיְנַלְאַךְ אַוְיָהְ.

אלע זויטען און פון ציומtz צו ציומtz צינדען זוי זיך אן מיט א ניט
דריסטער פרעהליכקייט, איזוי זוי וואלטען גערעדט:
— הײנט אין יומטוב, מעגען מיר זיך פֿאָרגֿינען צו זיין
פרעהליך.

און ער ווערט פרעהליכער פון מינומות, און איינ-
איינעם מיט איהם — אלע אויף דער ביהנע און דער גאנצער
עלם אינ'ם מעאטער.

ער טומט זיך א לאז צו חיה-שרה', מאדאם אבראאמאָוויטש:
— חיה-שרה, א מענטצעלע לאמִיר געהן, א טענטצעלע, קבוד
יומטוב, לאמִיר!

ער טומט א הויב די פים אומגעלומפערט, פרואוות טאנצען
ווויס איך, ווי קומט אוז איד צו סְאַנְצָעַן! ווען האט ער
אויף זיין לאבען געטאנצט!

טומט ער א מאָך מיט א האנט: „עט!“ און זיין פֿאָרֶ
ושמורעט אוינען קוּקָעָן איזוי רחמנות/דִּיגָּן, זוי זוי וואלטען גע-
רעט:

— נישט פֿאָר מײַנָּע אַוְסְגַּעְמָוֹת שְׁעַטָּע פִּים פון דער מאשיין
און נישט פֿאָר מײַנָּע כה צו טאנצען!...
און ער קארטשעט זיך צוֹאַמען, זעהט אויס נאָך מעהָר חַוָּש,
נאָך מעהָר פֿאָר' צָרוּת...

ער איז אן אלמן און מען רעדט איהם א שידוך מיט חיה-
שרה'ס שוועטער, וועלכע מאדאם ווילענסקי האט געשפֿילט —
אן עלטערע מיידעל.

דריזעהט ער מיט אַמָּאָל דָּאָס מִידָּעָל, ווען ער שטעהט איזוי
א פֿאָר' צָרוּת — און גַּלְיִיך איז און אנדער מענש פֿאָר אַיָּה.
פֿאָר אַיְיָעָר אַוְינָעָן שטעהט אַ מענְשָׁעָל, ווּאָס בַּלְאָזָט אויף
איז זיך מאַנְסְבִּילָשָׁע גַּבּוֹרָה, זוי אַ האָן זיין פֿעַדרָעָן, בעת ער
דריזעהט די הוחן...

בְּאַשְׁיַנְפְּעָלִיך מִשְׁזַעַט אַיָּה, זוי דער דָּזִינָעָר עֲרַשְׂת
צְנוּיֵנָע קַרְטְּשָׁעָטָר, פֿאָר' צָרוּת אַיָּדָעָל גַּלְעָט אוֹיָז זיך

די קארטשען און די קנייטשען, ווישט פון זיך די פאר'צראַדיג'ן-
קיט און פָּאָמְפֿעַט פון זיך דעם "מאָן".
הוינט ווי ער קוּטַט אֹוִיף אַיהֲרַ! ווינע פָּאָרוֹשְׁמוּרָעַט אָוְגָּנָעַן
האָבעַן זיך בְּרוּיטַ מִיטַּ אַ פִּוְּיָעָרָעַלְ וְעַפְּעַנְתַּן, אָונַן אַ קָּאַזְּ אַ נָּאָרְ
שְׁעַרְןַן הַאָטַ פָּוּן דָּאָרָט אַרוֹיסְגַּעֲקוֹסְטַ אֹוִיףַ אַ גַּשְׁמַאְקָעַן בִּיסְעַן...
אָונַן מִיטַּ אַמְּאָלְ טָוֵטַ ערַ אַ פִּיחַרְ מִיטַּ אַ פִּינְגְּעַר אַונְטָעַר דָּעַר
נָאָזֶן, הַאָטַ עַפְּעַם דָּאָרָט אַנְגַּעַטְאָפְטַ אָונַן מִיטַּ שְׁרַעַק דָּעַם פִּינְגְּעַר אָזֶן
אַרְבָּעַלְ אַפְּגָעָוּישַׂט.

אָונַן אַזְּוִי נָטְרִילְיךָ אָיזֶן דָּאָס בַּי אַיְהָם אַרוֹיסְגַּעֲקוֹסְעַן, אַזְּוִי
נִיטַּ אַיבָּעַרְטְּרִיבָּעַן אָונַן אַין דָּעַר אַיְנְגְּעַנְדַּר צִיּוֹן מִיטַּ אַזְּוִי פַּילְ
איַיְגְּעַנְאַרְטִיגָּן חָן, אָזֶן אַפְּיוּלְ דָּעַר לְעַצְטָעַר אַוְמַעְסְּטָעַטְיִשְׁעַר וְשָׁעַטְ
וְיִינְגְּעַר, גַּעֲמָכְטַ פָּוּן אַיְהָם, הַאָטַ נִיטַּ גַּעֲקָאָנְטַ בָּאַלְיְידִינְגַּעַן דָּעַם
פִּינְסְטָעַן אָונַן רָאָפְּנִירְטָסְטָעַן גַּעֲשָׁמָקַ.

דָּעַר עַולְם אַיְנְסַ טָעַטְאָטְעַר הַאָטַ זִיךְ גַּעֲקָאָטְשָׁעַט פָּאָר גַּעֲלָעְכְּטָעַר.
זַיְוִן גַּאנְצָעַ נְשָׁמָה הַאָבעַן דִּי צְוַיְעַדְגַּעַזְהָן, זַיְוִן אַלְעַ גַּעַד
דָּאַנְקָעַן גַּעֲלָעְזָעַן, אָונַן דָּאָס הַאָטַ מְאַגְּנוּלְעַסְקָא גַּעֲוַיְוּזָעַן שָׁמוֹם, בְּלוֹזַ
מִיטַּ אַמְּינָעַ, אַ זְּשָׁעַטְ, אַ בְּלוֹזַ... אֹוִיףַ קַיְיַן אַיְן דָּגַעְן הַאָטַ מַעַן
נִיטַּ גַּעֲפִיהְלָטַ, אָזֶן אַקְטִיאָר שְׁפִילְטַ אֹוִיףַ דָּעַר בִּיהְנָעַ.

נָאָרְ אַטְ הַאָטַ ערַ גַּעֲנוּמָעַן רִיְעַדְןָן.
דָּעַר טְרִיאַעַר יְוַנְיָאַן-מָאָן לְיִזְעַר (פִּינְמָאָן) הַאָטַ זִיךְ צְוָאָוָאָר
רִימְטַ פָּוּן דָּעַם בִּיסְעַלְ מִשְׁקָה אָונַן הַאַלְטַ אַ רְעַדְעַ אַין גַּרְאָמָעַן.
מְאַטְקָעַ בָּאָס הַאָטַ שְׁטָאָרָק הַנָּאהָ פָּוּן דִּי דָּזְוִינָעַ גַּרְאָמָעַן אָונַן
כָּאָפְטַ אַונְטָעַר מִיטַּ הַתְּפָעַלְותַ יְדָעַן גַּרְאָמַ, וּוָאָס לְיִזְעַר זְאָגַט
אַדוֹוִיסַּ. בֵּין ערַ צּוּבְּרַעַטַּ זִיךְ אָונַן דָּרִיקַטַּ אַוְיַסְטַ אַיְיַן בָּאוֹוָאָנְדָעַ
רוֹנְגַּ פָּאָר לְיִזְעַרְןָ מִיטַּ דִּי וּוּוּרְטָעַר :

— אַיְ, לְיִזְעַרְ, אַ מעַנְשַׁ, וּוּ אַיְךְ בֵּין אַ אַרְ, אַ מעַנְשַׁ...
וּוּן ערַ וּוּאַלְטַ נִיטַּ גַּעַוְעַן קַיְיַן קָלְאָוְקָמָאָכָעַרַ, נִיטַּ גַּעַוְעַן, וּוּאַלְטַ
ערַ אַ גַּאנְצָעַר בְּדָחַן גַּעַוְעַן, אַ גַּאנְצָעַר... עַס נִיסְטַ זִיךְ בַּיְ אַיְהָם
וּוּ פָוּן אַ בָּאַטְעַלְ סְפָרִיטַ, אַ בָּאַטְעַלְ...

אָונַן וּוּן ערַ הַאָטַ אַזְּוִי גַּעַרְדָּטַ, הַאָטַ מַעַן גַּעֲקָאָנְטַ שְׁוּוּרָעַן,

או דער דאָוינֶר מענשעל האָט זיין נאָצ' לַעבען גערעדט נאָר
אָזוּן אָונִ נִיט אַנדערש.

אָונִ וּוֹעֵן לַיְזָעֶר צְרוּדֶט זַיְךְ דָּוּרְנָאָךְ וּוֹעֲגָעֵן זַיְעֶר שָׁוּעָרֶעֶן
לַעֲבָעֶן, דָּרְמָאָנֶט זַיְךְ אָוֵיךְ מַאְטָקָע בָּאָס אָן דָּעַם, אוֹ זַיְן וּוֹהָן
בָּעַנְעָלָע אִיז גַּעַשְׁטָאַרְבָּעָן.

— קִיְּין דָּקְטָאָר אִיז נִט גַּעַוּעַן, קִיְּין דָּקְטָאָר, אָונִ בָּעַנְעָלָע
אִיז גַּעַשְׁטָאַרְבָּעָן, בָּעַנְעָלָע...

וּוְעָר עַס האָט אִיהָם גַּעַוְהָן אִיז דָּעַר דָּאָוִינֶר סְצָעָנָע אָונִ
וּוְעָר עַס האָט זַיְן קוֹל גַּעַהָעָט, יַעֲנָעֶר האָט פָּוֹן זַיְן כְּלִיפָּ אָוְפָּ
גַּעַצְיָטָעָט, יַעֲנָעֶר האָט זַיְן וּוְאַנְדָּרְקָרָאָפָּט דָּרְפִּיהָלָט.

דָּעַר גַּאנְצָעָר עַולְם, וּוְאָס האָט מִיטָּ אִיהָם עַרְשָׁת גַּעַלְכָּט,
הָאָט מִיטָּ אַמְּאָל גַּעַנוּמָעָן קְרֻעְכָּעָן אָונִ זַיְפָּצָעָן...

אִיז דָּעַר פִּיעָסָע קְוּמָעָן אָוְוִיפָּ דִּי אַרְבִּיטָעָר גַּטְיָוִם-דָּטוֹב
בִּיטָעָן מִיטָּ גַּעַוָּאָגָּג. האָט מַאְנוֹלָעְסָקָא, וּוְעַלְכָּר אִיז פָּוֹל מִיטָּ
גַּנְיָה גַּעַוּעַן, פָּאַרְפָּאָסָט אַנְגָּוֹן אָחָן וּוּרְטָעָר.

אָונִ וּוְאָס פָּאָר אַ שְׁטִימָוָנָג האָט דָּעַר דָּאָוִינֶר מַאְנוֹלָעְסָקָא
נִיגָּוֹן אָוְוִיפָּ דָּעַר בִּיהָנָע אַרְוִיְּפָגְעָרָאָכָּט! דִּי פְּרָעָהְלִיכְיָוָט פָּוֹן
דָּעַם אִידְוִישָׁעָן קְבָּצָן, פָּוֹן דָּעַם אִידְוִישָׁעָן אַרְבִּיטָעָר האָט אִיז אִיהָם
גַּעַלְוָנָגָעָן, אַ פְּרָעָהְלִיכְיָוָט, דָּוְרְכָּגְעָוָוִיקָּט אָונִ קְרֻעְכָּעָן אָונִ
טְּרָעָרָעָן...

אִיז דָּעַם דָּאָוִינֶן נִיגָּוֹן, וּוְאָס מַעַן האָט גַּעַוָּנָגָעָן אִיז דָּעַם
עַרְשָׁתָעָן אַקְטָט, האָט זַיְךְ גַּעַפְּהָלָט דִּי גַּאנְצָעָט טְרָאָגְעָדָיָע פָּוֹן דָּעַם
אִידְוִישָׁעָן אַרְבִּיטָעָר, וּוְאָס האָט זַיְךְ אַפְּגָנְשָׁפְּגָעָלָט אִיז דִּי זַיְעַטְעָר
אַקְטָעָן...

דָּאָס האָט אָוְמָאָוְאָסָט גַּעַשְׁפָּעָן מַאְנוֹלָעְסָקָאָס זַשְׁעָנִי!

.3

דָּעַר גַּעַצְיוֹאַנְכָּלָעָר אִידְיָוָשָׁר קָאַמְּיָקָעָר.

וּוְאָס פָּאָר אַ מִין קִינְסְטָלָעָר אִיז מַאְנוֹלָעְסָקָא גַּעַוּעַן?
עַס זַיְנָעָן פָּאַרְאָן קִינְסְטָלָעָר אָוְוִיפָּ אַלְעָ גַּעַבְּיָטָעָן פָּוֹן דָּעַר
קִוְנָסָט, וּוְאָס אִיז זַיְעֶר שָׁאָפָּעָן שְׁטָרָאָהָלָט אָפָּ, אָזוּן צַו וְאַגְּעָן, אַ

געוויסער הויפט-כארקטער-שטריך פון זיינער פאלקס-נשמה. אט די זיינען דאס די נאציאנאלע קינסטלער אין דעם אמת'ן זין פונג'ס ווארט.

דער הויפט-סימן פון אוז קינסטלער, ואלט איך געזנט, אייז דער, וואס זיינע ווערך געפינען אן אפלאנג איין די הרצער בי אלע שיכטן פון זיינ פאלק, סי בי דעם אינטעליגענט, סי בי דעם האלב-אינטעליגענט, סי בי דעם האלב-געבעילעטן און סי בי דעם פישוט'ען פאלקס-מענטש.

עפעם אייז דאס דעם קינסטלערס וווערט, וואס ווירקט אויה זייז אלעמען, וואס ווירקט אונז ווועקט די הרצער בי זייז אלעמען. דאס ווירקט אונז ווועקט זייז די אינטימע, ווואריע שטיטס פון זיינער פאלקס-נשמה, וואס זייז אלין זיינען גיסט פון איזה גיסט אונז וועלכע ה אט זיך אנט פֿלעך דורך דער נ ש מה פון דעם קיננסטער.

אוז קינסטלער, אייז זיינ אופן, אייז געוווען מאנגולעטקה. ער אייז געוווען, ואלט איך געזנט, דער נא ציאנא לא ער אידישער קאמץ קע. אלע זיינע איזיגענארטיגע, פארשיידענטע טענער און פארד בען האט דער אידישער קאמיז דורך איהם אויסגעדריקט.

דער אידישער קאמיז האט ליב אמאָל א טאנץ צו טאנז, טאנצט מאנגולעטקה, טאנצט דער איד אונז ניט קיין אנדערער. טאנצט דער אידישער חסיד, צי בי א החותה, צי אין א יומטוב, איז א שוחל שמחת תורה צו הקפה, צי בי א ספרתורה אינס גבען, צי בי אן אנדער מצוח, אן אנדער שמחה... דער איד ט א נ צט, די אידישע נשמה הוליעט, ווען מאנגולעטקה טאנצט, ווען מאנגולעטקה הוליעט.

און דער אידישער עולם, וואס אייז דערבי, דערפיקלט זיך אין דעם דזיגען טאנז — און מיט זיין הארצען טאנצט ער מיט... דער אידישער קאמיז האט ליב א געפערטרען ווייז, ואנט איהם מאנגולעטקה, אבער אויף אוז א נאיאווען, אומושולדיגען און נאטירליךען אופן און מיט אוזי פֿיל אמת-אידישען חן, און עס

דאכט זיך, איז עם איז די נאטורייליכסטע זיך, איז דער דאזינגער נטאיווער און דאך חנ'עוזדינגער איד זאל עם זאגען...
דער אידישער קאמיזם האט ליב אמאָל צו זינגען, זינגען מאָנוּלעַסְקָאָר, זינגען אלעמאָל די ניגינה, וואָס ער טראָגט אין זיין אַיִינענען האָרְצְעָן, זינגען אַיִינענען לֵידְלָאָר, זינגען אַיִינענען מאָטָר ווען, און ווי נאָהענט עס קלַיְנֶגֶט דאס דער דאָזינגער מאָנוּלעַסְקָאָר געזאנג פֿאָר די אַידִישׁע צֹהָרָעָר!

זוייער געזאנג זינגען ער, דעם עכט-אַידִישׁען געזאנג, וואָס צֹגַעַחַת זיך אַיבָּעָר זַיְעָרָעָלְעָמָעָן הָעָרָצָעָר, און וועלכָען זיך אַלְיָין זינגען באָלְדָן נאָך.

אַסְפַּקְעָן אוּפְּרָעָט דער אַידִישׁעָר בְּיהָנָעָה האָבָעָן גַּעַחַט צו פָּאָרְדָּאָנְקָעָן וַיְיָעָר גַּרְוִיסָעָן עַבְּפָאָלָגְ מאָנוּלעַסְקָאָס לֵיד, זינגען עכט אַידִישׁע נְגָנוּנִים.

אַזְוִי האָט יעַקב גַּאֲרְדִּינְסֶס „שְׁעהָנָעָ מְרוּםָ“ אוּפְּקָעָט צו פָּאָרְדָּאָנְקָעָן מִיט יַאֲהָרָעָן צְרוּיק אַיְהָר גַּרְוִיסָעָן עַבְּפָאָלָגְ מאָנוּלעַסְקָאָס בָּאַרְיָהָמְטָעָן לֵיד „דָּס פְּעַקְלָעָעָ“, וואָס מעַן האָט בְּמִעְט אַיְן יַעֲדָעָן אַידִישׁעָן הוּאָ דֻּעָמָאָטָן נְאַכְּגַעַזְנוּנָעָן.

דער אַידִישׁעָר קָאָמִיזָם קְרַעְכָּצָט אַוְן בְּלִיפְעָט אַמְּאָל, קְרַעְכָּצָט אַוְן בְּלִיפְעָט אַמְּאָל מאָנוּלעַסְקָאָר, קְרַעְכָּצָט אַוְן בְּלִיפְעָט דֻּעָמָאָט די הָעָרָצָעָר בַּיְּ אַלְעָ זַיְעָרָעָר.

מְאָנוּלְעַסְקָאָר קְרַעְכָּצָט, מְאָנוּלְעַסְקָאָר בְּלִיפְעָט; דֻּעָר לְעַגְעַנְדָּאָץ דֻּעָר פְּרַעְהָלְבָּעָר אַיד, די פְּרַעְהָלְכְּקִיטָּפָן דֻּעָר אַידִישׁעָר נְשָׁמָה, וועלכָע אַיְן אַנְגָּעוֹזָאָפָט מִיט קְרַעְכָּצָט אַוְן טְרָעָעָן, האָט זיך צּוּכְּלִיְּפָעָט אַוְן צּוּקְּרַעְכָּצָט...

מִיט אַיְין וּוּאָרט, דֻּעָר אַידִישׁעָר קָאָמִיזָם אַיְן אַלְעָ זַיְעָנָעָן אַוְן שָׁאָמְרָוָנָעָן, מִיט זַיְעָנָעָן פָּאָרְשִׁירְדְּעָנְסְטָעָ טְעַנְעָר אַוְן פָּאָרְבָּעָן, מִינְעָס אַוְן הָאוּאָיָעָם האָט זיך אַנְטְּפָעָקָט דָּוָרָךְ מְאָנוּרָעָקָט אַוְן, ווען ער אַיְן אוּפְּקָעָט בְּיהָנָעָ גַּעַשְׁטָאָנָעָן.

עַס אַיְן אַיְהָם קִיְּנָמָאָל נִיט אוּסְגָּעָקָומָעָן צו שְׁפִילָעָן אַקָּאָר מִישָׁעָן טִיפְּ פָּוָן אַידִישׁעָן אַינְטְּמָעָלְיָגָעָנָט. אַיך בַּין אַבָּעָר זַיְכָּעָר,

או אוז טיפ וואלט ער אויך געשפילט אזווי, ווי נאר ער אליין האט געקאנט שפילען.

דרפֿאָר — איך בין זיכער אין דעם — וואלט ער ניט גען קאנט שפֿילען מעשה מאנולעסּקָא אַ קָּאמִישׁעַן גּוֹיְאַישׁעַן טִיפּ אֶזְאָן וואלט ער געשפֿילט אַ סְךּ עֲרַגְעָר אַיְידָעָר אַנְדָּעָר אַרְדִּישָׁעָר אַמִּיקָּעָר, וואס פָּאַרְמָאָגָּט נִוְתְּ קִיְּן טְוִיזְעַנְטָעַן טְיֵיל פּוֹן זַיְן טָאָר לאנט. און בלויו דרפֿאָר, וויל דאס סְךּ אַיְינְגָּעָן, אַיְדִּישׁעָן, וואס זַיְן נְשָׁמָה אַיְזָה דָּרְמִיטּ אַיְבָּרְפּֿילְטּ גּוֹעוֹן, וואלט אַיהם גַּעַשְׁטָעָרטּ צָו פָּאַרְדִּיוּן רִכְטִינְגּ דָּס פְּרָעָםְדָּעָן, דָּס גּוֹיְאַישׁעַן...

עם זַיְנָעָן פָּאַרְאָן אַקְטִיאָרָעָן, וואס שְׁפֿילְעָן אַלְצָדִינְגּ: אַי קָּאמִיטָעָר אַלְלָעָס אַי טְרָאַנְיָשׁעָן, אַי אַלְטָעָס אַי יְוָנָגָעָן, אַי אַירָעָן אַי גּוֹיִם, ווי עַם זַיְנָעָן פָּאַרְאָן שְׁרִיבְעָר וואס שְׁרִיבְעָן אַלְצָדִינְגּ: אַי לְיָדָעָר, אַי עַרְצָעָהּלוֹנוֹגָעָן, אַי פְּיַעַסְעָן, אַי פּוּבְּלִיצִיסְטִישׁעָן אַרְטִיקְלָעָן, אַי וּסְעַנְשָׁאַפְּטִילְכָּעָן אַרְטִיקְלָעָן, אַי אַפְּהָאַנְדְּלוֹנוֹגָעָן אַיבָּר קוֹנְסָטָט אַוְן קִינְסְטָלָעָר, ווּעַן מַעַן דָּאָרָת...

סְ'רוֹב זַיְנָעָן אַזְעַלְכָּעָן, מִוְתְּ גּוֹוִיסְעָ אַוְיָסְנָהָהָמָעָן, מַעַנְשָׁעָן, וועַלְכָּעָה אַבָּעָן זְהָר וועַנְגָּג אַדְרָעָר כְּמַעַט גָּרְנִישָׁטּ זְיִיעָר אַיְינְגָּעָן. זְיִי צִיְּבָעָנָעָן זַיְק אַיְן גָּרְנִישָׁטּ אַוְיָסּ. זַיְיָ קָאנָעָן זַיְק אַיְן נַאָר נִשְׁטָא אַוְיָסִיצִיְּבָעָנָעָן, ווּיל אַיְן זְיִי לְעָדָה, פּוֹסְטָם. מִוְתְּ דָעָר אַיְינְגָּעָר גְּלִיכְגִּילְטִינְקִיטּ קָאנָעָן זַיְיָ אַנְפְּלָעָן זְיִיעָר פּוֹסְטִיקִיטּ מִוְתְּ אַלְצָדִינְגּ אַיְן דָעָר ווּוְלָטּ.

זַיְיָ זַיְנָעָן גְּנַגְּלִיבָעָן צָו פּוֹסְטָעָ פְּעַסְעָר, וואס הַיּוֹנָת זַיְנָעָן זַיְיָ אַגְּנַעַפְּילָטּ מִוְתְּ ווֹיָן, מַאְרָגָעָן — מִוְתְּ עַסְגָּן, זַיְיָ נַאָר מִוְתְּ וּאַפְּשָׁעָר. מַאְנוֹלָעָסָקָא אַבָּר אַיְזָה תְּמִיד גּוֹעוֹן אַכְּלִי, פּוֹל אַגְּנַעַגְּסָעָן בֵּין אַיבָּר דִּי בְּרָעָנָם, וואס נַאָט אַלְיָוָן חָאָט אַגְּנַעַגְּסָעָן מִוְתְּ אַמְתָּחָן זַיְיָן, מִוְתְּ אַיְזָה גּוֹוִיסְעָן סָאַרְטּ טְיִיעָרָן ווֹיָן, פּוֹן דָעָם אַיְדִישָׁעָן ווּיְגַנְגָּאַרְטָעָן.

דָעָם אַיְדִישָׁעָן קָאָמוֹז אַיְזָה אַלְעָזָעָן זַיְנָעָן שְׁאַטְּרָוָנָעָן הָאָט ער אַלְעַמְּאָל גַּעַנְגָּבָעָן, מִוְתְּ זַיְיָ פְּרָעָהְלִיכְקִיטּ, מִוְתְּ זַיְיָ טָאָנָעָן, מִוְתְּ זַיְיָ גְּזָעָנָגָן, מִוְתְּ זַיְיָ קְרָעָץָן, אַוְן זַיְיָ טְרָעָר.

דאס האט ער גענבען, דאס האט ער געמוות געבען, זויזי
מייט דעם איז ער פול געוווע ...

.4.

וואו זיין פיסעל האט געלאכט און גערגען, ווען זיין קול האט אויחט
שווין ניט געדינט.

פאר מײַנע אויגען טראנט זיך פֿאָרְבּוֹי אַלְאָגָנָע נַאֲלָעָרָע פֿוֹן
מאָנוּלָעַסְקָאַדְּטִיפֿעַן : מאָנוּלָעַסְקָאַדְּ, "שְׁמַעְנְדֶּרְקָאַדְּ", "קוֹנְרָדְ
לְעַמְּלָלְ", פֿוֹן גַּאלְדְּפַאְדָּעָן ; מאָנוּלָעַסְקָאַדְּ אַיְן, "פּוֹלוּיְשָׁן אַיְנְגָעָלְ"
אלָס שְׁפְּרִינְצָעְ דֵּי מַעְקָלְעָרְזִין אַיְן שְׁיַקְעְוּוֹיטְשָׁעְםְ (שְׁמַרְסְּ) "קָאַקְעָטָע
דָּאָמָעָן" ; אלָס דֵּי בְּרוּזְ אַיְן, "מַאֲשָׁקָאַ אַוְן מַוְישָׁקָאַ" ; מאָנוּלָעַסְקָאַדְּ
אַיְן שְׁיַקְעְוּוֹיטְשָׁעְםְ, "אִימְרָאַנְטָעָן" ; אלָס דער שְׁמַעְנְדֶּרְקָאַידָּעָל
אַיְן לְאַטְיְינְעָרְסְּ, "אִידְיוּשָׁה הָאָרְצָה" ; מאָנוּלָעַסְקָאַדְּ אלָס אַלְיקָום סְטָאָ
דָּאַלְיָעָ אַיְן, "דְּבוֹרָה'לְעָ מְוֹחָתָה" ; אלָס שְׁלִיאָמָעָהוּז אַיְן נַאֲרָדְ
דִּינְסְּ, "שְׁחִיתָה", אַיְן גַּאוֹרְדִּינְסְּ, "סְאָפָּאַ", אַיְן לִיבְנִינְסְּ, "טְרוּוּמְעָרְ",
אַיְן לִיבְנִינְסְּ, "שְׁכָנִים", אַיְן קָאַצְּסְּ, "דָּאָן קוּכָּאַטְּ", אַיְן פִּינְסְּקָוְסְּ
"יַאֲנְקָעָל דער שְׁמִידְ", אַיְן מַיְנָעָ עַטְלִיכָּעָ פֿיעָסָעָן ...
ווער קָאָן אוּסְרָעַכְעָנָעָן דֵּי אַלְעָ רָאַלְעָן, אַיְן וּוּלְכָעָ מאָנוּלָעַסְקָאַדְּ
הָאָט זִיךְ אוּסְגָּעַצְיָוְכָעָנָט ?

יעדרער פֿוֹן דֵּי דָאַזְיָעָן אוּסְגָּעַרְעַכְעָנָט פֿאָרְשָׁוִינָעָן הָאָבָעָן בְּיוּ
אַיְהָם גַּעַלְעַטְמָן, יַעַדְעַר מִיטְ זִיְן בָּאַזְוֹנְדָּעָרָעָן קְנוּיְשָׁה, הָאוֹזָאִיעָ, מִינָּעָ,
אוּן דָּוְרָךְ יַעַדְעַן פֿוֹן זִיְיָהָט זִיךְ אַנְטְּפָלְעָטָד דָּעָר אִידְיוֹשָׁעָר קָאַמְּזָם,
עַוּוֹרְצָט מִיטְמָן בָּאַזְוֹנְדָּעָן, מאָנוּלָעַסְקָאַדְּזָהָן.

אַסְטָרָפֿוֹן דֵּי דָאַזְיָעָן רָאַלְעָן זִיְנָעָן אַפְּגָעַשְׁתָּאַרְבָּעָן צְוֹזָאָמָעָן
מייט אַיְהָם, וּוּילְ קָיְוָן אַיְינָגָנָעָם לְעַבָּעָן הָאָבָעָן זִיְיָ נַיְתָן גַּעַהָאָט. זִיְיָ
הָאָבָעָן גַּעַלְעַט נַאֲרָ מִיטְ דָּעָם לְעַבָּעָן, וּוּאָסְ עָרָ, מאָנוּלָעַסְקָאַדְּ, הָאָט
אַיְן זִיְיָ אִידְיוֹנָגָעַבְּלָאָזְעָן ...

אוּן זִיְיָ ערְ הָאָט דָאָס לְעַבָּעָן אִידְיוֹנָגָעַבְּלָאָזְעָן, וּוּי לַיְכְּטָ !

איְיָן בְּלִיקְ, איְיָן גַּוּוּסָעָהָאוֹזָאִיעָ, עַמְוֹוָאָס אַבָּאַזְוָעָנָגָן, אַ
שְׁעָהָר, אַמְּאָדָמִיט דָּעָר הָאָנָט אַוְיָפְ אַבָּאַזְוָעָרָעָן אַוְפָן, אַבָּאַזְוָן ...

בגדודיע בעטאנונג, אונ ער איז שוין געשטאנגען פאר אירק א לעבעדר
געבר אומישער אידישער מיטפֿרַגָּן

את ערשינוּט עַר אַלְס סָאָפָאָס פָּאָטָעָר אִין גָּאָרְדִּינָס „סָאָפָאָס“.

קינען קאָן אַיָּחֶם נַאֲךְ נִיטָּה. נַאֲרָ שׂוֹן בָּאַלְדָּ בֵּי זַיִן אַוְפְּטָרִיטָם,
וּוֹי אַזְוֵּי עַר הַלְּלָט דַּי אַקְסָלָעָן, טַרְגָּמָן דֻּעָם הַוָּת, וַאֲרָפְּטָמָן מִיטָּדָי
הַעֲנָט אָוֹן בָּאוֹזְנָדָעָס פָּוּן דֻּעָם טָאָן, מִיטָּ וּוּלְכָעָן עַר וּוּנְדָרָט זַיְדָּ
צָוּ זַיִן פְּרוּי : "נִיבָּ מַיר אַגְּלָאָ טַיְיָ", דַּעֲרָקָנָעָן מַיר אָוֹן אַיָּחֶם גַּלְיָיךְ
דֻּעָם הַפְּקָרְאִידָּעָן מִיטָּ דַּעָר קַלְיָנוֹנִישָׁקָעָר נַשְׁמָהָלָעָן, וּוּלְכָעָן אַיְזָן
וְאַנְגָּנוּזָאָפָט מִיטָּ דַּעָר לִינְקָעָר זַיִיט פָּוּן דַּעָר שְׂטָאָדְטִישָׁעָר צַיוּלוּיִיָּה
זַאֲצִיעָן.

עד האלט פון זיך, ליבט זיך, זיין מאגען אונז וויטער קינעם

ניט.

איהר האט רחמנות אויר זיין פרוי, עס טומט אויך וועה פאָר זיין טאַכטער. און דאס האט נעהאנט באַזוייזען מאָגנולעמאָק מיט אָפָּר שטראַכען, הנג ער האט די דָזְוִינָעַ רָאֵל, ווי ער האט מיר אַמְּמָאָל אַלְיָוִן גַּעֲזָאָגֶט, נִיטַּלְבַּיְתַּ גַּעֲהָאָט.

אגב, די ראלען אין שייקעוויטש'עס און לאטינויינערס פיעסען צוינינען איזום מעהדר צום הארצען געווען, איזידער די ראלען אין די בעסערע פיעסען.

עד האט דאס מיר ניט איזן מאָל געזאנט.

פָּרְרוֹזָם? נֵאַד מִיּוֹןְגָּה, אַיזְׁ דָּאָם לְיוֹכֶט צֹעֲרְקָלְעָרָעָן.

אין די בעסערע פיעסען האט ער זיך געפיחעלט ניט פריי געונג.
ווײין געפֿליגעטלטער שאָפּוֹנְגַּ-גִּיסֶּט, וועלכער איזו געווען געוואוינט
אין די אנדערע פיעסען צו שאָפּען אומגעשטערט פון טויט לֻעְבָּן,
פון כמעט נאָרְנוּיַּשְׁת מענישען-בָּאָרְקָטָעָם, האט זיך דָּא, אין די
בעסערע פיעסען, געפֿיהָלָט אין אַ גַּוּוֹיְסָעַן זִין גַּעֲפַעַנְטָעַט, גַּעַד
זָוְנְדָּעַן פּוֹן אַ לְעֵבָעַן, וּוּ אַס חָאַט שָׂוִין

ע קזיזס טירט, פון א באראקטער, וו אס דער פארפאסער האט שוין בא שאפער... ציungan האט ער זיך געפיהלט, פארשפארט אין לאבען, אין א באראקטער, אין וועלכען זיין שאפונגס-גיסט האט זיך געמווזט אונטערדו ארפערן אן אנדרערן...

דערצ'ו האט ער זיך דא געמוות האלטער מעשה סטאטיך — ניט זינגגען, ניט מאנצען. בעת אין די אנדרער פיעטן פון שייד-קעוויטש, חורוויז און לאטיוינער האט ער דאס נעקאנט מאן אומר געשטערט, דאס הייסט, נעקאנט זיך אנט פלאקען פאר דעם עולם אויך מיט די דא זינגע זויתען פון זיין טאלאנט...

האט ער אבער אמאָל געשפילט אין די בעס ערער פיעטן, האט איהם קיינער דער-נאר ניט געקאנט נאַכּען.

פון דעם נארישטטען מיש-מאש, פון דעם אומגעלוּומפערטסטטען באָס האט ער שטערדיג אַרוּזגעטויכט פול מיט לאבען און אידרי שען הומאָר.

ווע ער האט ניט איבערטרויבען, איז בי איהם אויסגענטומען נאטירליך. דאס איז געווען זיין קראָפט. פונקט ווע אנדרער פון אונזערע קאָמייקער, ווען זיך ווילען אַפְּלוּ שפילען נאטירליך, טרייבען זיין איבער. דאס איז זיך ער שוֹאָבְּ קִיּוֹט.

מאָנוּלעסְקָאָס גִּיסְט אֵין אַינְגָּנְצָעָן אַנְגָּזָעָט גְּעוּעָן מִיט אִידְיּוּזָם.

דער אִידְיּוּזָר קָאָמִיזָם אֵין אַגְּמִישׁ פָּוּן פֿרְעָהְלִיכְקִוִּיט אֵין אוֹר-מעט, פָּוּן גַּעֲלָכְטָעָר אָוּן טְרָעָעָן, פָּוּן פֿוּעָרְדִּיגְעָן טְאָנִי אָוּן פֶּאָרָה שְׂטִיקְטָעָן קְרָעָבָץ.

אָוּן דאס אֵין גְּעוּעָן מאָנוּלעסְקָאָס קָאָמִיזָם. דאַ האט ער גַּעֲלָכְטָמָן אָוּן גַּעֲזָנְגָּעָן, אָוּן גַּעֲטָאָנְצָמָן, אָוּן דאַ האט ער גַּעֲכִילִיפְּעָט...

דאַ האט אַ טְרָעָר גַּעֲצִיטָעָר אֵין זְיַינָּע אַוְינְגָּעָן אָוּן זְיַין

סול, און דא האט עם מיט אמאל דארט אויפגעפלאמט מיט זוניגער פריד און פיערדייגען מאנצ' און געזאג, און מיט די פארשידערנטשע פארבען און קאלירען האט דרר געלעבטער פון דארט ארוונג ערפיצט...

איך געדענס ניט, ווער עס האט מיר אמאל געזאג, און ווען מאָ גולעטסָקָא וואָלט שטומ געוואָרען, וואָלט ער אוּיך געזונגעָן...
דאָס אַיז זעהָר אַ געלָונְגָּנְגָּר אוֹיסְדָּרָק וועגעָן מאָגָּנוּלָעָטָקָא...
איך האָב אַיהם געזעהָן אַין די לעצטָע יאָהָרָעָן פָּאָר זִין טוּיטָם,
ווען ער אַיז שֵׁוִין גַּעֲפָהָרְלִיךְ קְרָאָנָק גַּעֲוָוָן, ווען דער קָל האָט אַיהם
שֵׁוִין נִיט גַּעֲדִינָט, אַין שְׁמָרָס "אִימְגָּרָאנְטָעָן", אַון ער האָט אוּיך
געזונגעָן...

הייזעריג, מיט דער קראָנקהָיִיט אַין האָלָן, האָט ער געזונגעָן.
און דאָס, וואָס זִין שְׁטִים האָט נִט דערזונגעָן, האָבָעָן זִין גָּעוּן
דרזונגעָן, זִין פְּנִים, זִין יְדָרָר אָבָר, זִין יְדָרָר רִיחָה, זִין יְדָרָר
בָּאוּעָנָגָן, אָזֶן, אָזֶן דער וּלְמָה האָט אַ גַּעֲפִילָט אַ יְיָ אַיְיָ זִין
גַּעֲפִילָט גַּעֲפִילָט, זִין מאָגָּנוּלָעָטָקָא גַּעֲזָעָן...
און ווען איך האָב אַיהם דָּעַם לעצטָע מָלָל געזעהָן שְׁפִילָעָן,
אַיז ער נָאָר שְׁוֹאָךְ גַּעֲוָן. דָּעַם אִידָּעָן אַין לאָטִינְגָּרָס, "אִירְישָׂע
הָאָרְץ" האָט ער גַּעֲפִילָט.

די קראָנקהָיִיט האָט זִין שְׁטִים אוֹיפְּגָעָפְּרָעָסָעָן, זִין גַּעֲצָטָע
בָּחוּות... האָט דער שאָפְּגָּנְסְּיִיסְטָם, וואָס האָט אָזֶן אַין אַיהם
גַּעֲלָעָט, וֵי אוֹיסְגָּנְדָּרִיקָט דָּוָרָק זִין גָּעוּן, מאָגָּנוּלָעָטָקָא אַ פָּס !...
מאָגָּנוּלָעָטָקָא האָט דארט גַּעֲפִילָט אַ אוֹרְדָּעָל, וואָס צִיטָעָט פָּאָר
זִין וַיְוִיבָּס דָּזָה. דער אִידִים זִין גָּעוּן רָעַדְתָ אַיהם אַיְיָ, אַז ער זָאָל
איינְמָאָל פָּאָר אלְעָמָאָל וַיְוִיזָע זִין פָּרוּי, אַז ער אַיז דער מאָן.
ער לְעָרָעָנָט אַיהם, וֵי אַ טָּפָע צֹ טָאָן מִיטָּן פָּס...
מאָגָּנוּלָעָטָקָא, דער שלְוִים-מוֹלְדִּינְגָּר מָאָן, נָהָמָט צֻנוֹנִיף די
בָּחוּות, ווֵיל פָּאָלְגָּעָן זִין אִידִים, ווֵיל רִיכְטִינְגָּר טָוָפָע טָאָן מִיטָּן
פָּס, דערזעהָט ער אַכְּבָעָר זִין וַיְוִיבָּס, טָוָט זִין פָּס אָזֶן צִוְּשָׂרָאָפָע
און הָכְנָה/דִּינָה זִין אַ טְּרִיאִיסָל אַונְן אַ בְּיָגָן, אַז מעָן זַעַט מִמְּשָׁ

ווײַ דֵּי גאנצע שרעקדיגע נשמה פֿון דעם דאזונגען אִידעל קָאָרטשעט
זיך דָּארט אָון באַהָאלְט זיך דָּארט אַין זיין פֿוט...
אָ גאנצען סְעוֹזָן אַיז דָּעַמָּאלְט דָּעַר עַולְם גָּלְאָפָעָן אָון מהָאלְיאָ
טָעַטָּעָר צוּ זְעהָן דֵּי פֿום פֿון דָעַם גָּרוֹיְיסָעָן קָאָמִיקָעָר, דֵּי פֿום,
וּאָסָחָט מִיט אָזְוִי פֿילְ חַנְן גָּלְאָכָט...
שָׁוּעָר אַיז דָּעַר קָרָאנְקָהִיָּט אַוְיסָגָעָקָומָעָן צוּ דָעַרְשָׁטִיקָעָן אָין
נאָנְצָעָן מָאָנוּלָעְסָקָאָס נְוִיסְטָן.
הָאָט וַיַּזְיִן שְׂטִים דָעַרְשָׁטִיקָט, הָאָט עַר מִיט דֵי אוַיְגָעָן גַּעַד
לְאָכָט אָון גָּעוֹנָגָעָן, מִיטְ'ן פְּנִים, מִיט זְיַנְעָן בָּאוּעוֹנָגָעָן.
הָאָט וַיַּפְּוֹן אַיזָּם דֵי כָּחוֹת אַרְוִיסָגָעָזָוִינָט, הָאָט אָ פֿום זיך
נָאָךְ בַּיְיַ אַיזָּם בָּאוּעָגָט אָון גָּלְאָכָט...
צָוָם סְוֻף הָאָט דֵי קָרָאנְקָהִיָּט זְיַנְעָן פִּים אַוְיךְ בִּיְוָקָומָעָן.
56 יְאָחָד אַיז עַר עַרְשָׁט אַלְט גָּעוֹעָן, וּוֹעֵן עַר אַיז גָּשְׁטָאָרְבָּעָן.

ברטה קאליש.

ערαιינערונגגען

38

בערטא קאליש

בערטא קאַלייש.

ז'יחר טאָלאנט. — מיט וואָס זי האָט זיך אויסגעצִייכענש צוישען אונזערע אנדערע באָריההמטע אַרטיסטיקען. — ווי אֶזְזֶה זי אַיז באָריההמטע געוווארען דורך דער בעסערער פיעסע.

ז'עהר עַלענאנט אָזְנַבָּרְגָּן אַיז אַיחֲר אַוִיסְעָהָן אָזְנַבָּרְגָּן אַיחֲר יעדער באָוועגונג אָזְנַבָּרְגָּן זי געוווען — די עַלענאנטסטע אָזְנַבָּרְגָּן נעהמטע צוישען אלע אַונזערע אַמְּאלִינְגָּן באָריההמטע אַידְרִישָׁע אַרטיסטיקען.

חוּך, שלאנק אָזְנַבָּרְגָּן בּוֹינְג אָזְנַבָּרְגָּן זי געוווען, מיט אַ באָזְעַלְטָעָן פֿנִים אָזְנַבָּרְגָּן פֿיַינְעָם שְׁמוֹיכָעֵל אָזְנַבָּרְגָּן אַוִיסְדְּרוּקְסְּפּוֹלָע אַוִיגָּעָן, אָזְנַבָּרְגָּן שעהר אַיהֲרָה, יעדער וּשְׁעָטָם, אָזְנַבָּרְגָּן יעדער מִינְעָן אָזְנַבָּרְגָּן פֿוֹלְגָּעָן גַּעַנְגָּן, פֿוֹלְגָּעָן, פֿוֹלְגָּעָן, פֿוֹלְגָּעָן פֿיַינְקִיטָם.

אַיך דערמאָן זיך : אַיך האָב זיך דעם ערישטערן מַאְל גַּעַנְגָּן, אַידער זי האָט זיך נאָך גַּעַנְגָּן אַין דער בעסערער פֿיַינְקִיטָם — אַין דער באַקָּאנְטָעָר מַעְלָקָאַדרָּמָע : "די צְוּוִי יְתּוֹמָות".
מיט עַטְלוּיכָע אָזְנַבָּרְגָּן צוֹאנְצִיג יְאָהָר צְרוּיכָע אָזְנַבָּרְגָּן דָּאָס גַּעַנְגָּן, אָזְנַבָּרְגָּן טהאַלְיוֹא טַעַטָּעָר.

אַין יְעַנְעָר פֿאַרְשְׁטָעַלְנוֹג — גַּעַדְעָנָס אַיך — האָבָעָן אַוְיך גַּעַנְגָּן שְׁפִילְטָט פֿיַינְמָאָן אָזְנַבָּרְגָּן מַאְדָּאָס אַבְּרָאַמָּאָוּוּיטָס.
מַאְדָּאָס קָאַלִּיש אָזְנַבָּרְגָּן אַיְנָעָן פֿוֹן די יְתּוֹמָות. בְּלִינְד אָזְנַבָּרְגָּן זי גַּעַנְגָּן, אָזְנַבָּרְגָּן שְׁמַאְטָעָס אַיְנָגָעָהָלְט, פֿאַרְפִּינְגָּט פֿוֹן דער שְׁלַעַכְּ — טַעַר פְּרוּי — דער שְׁיכָרְטָע, וּאָס מַאְדָּאָס אַבְּרָאַמָּאָוּוּיטָס האָט גַּעַשְׁפִילְט — אָזְנַבָּרְגָּן די באַזְעַנְדָּרָע עַלענאנְצִיג אָזְנַבָּרְגָּן נְרָאַצְיָה אָזְנַבָּרְגָּן קִיְיט פֿוֹן דער קָאַלִּיש זְוִינְגָּן אַפְּלִו אַין דעם דָּאַזְוִינְגָּן באָרְגָּן שְׁמָאָס.

טעם, און דער דאזונגער בלינדקייט און און דעם דאזונגען פיין, ניט פארלאָרען גענאנגען.

און אזווי אינו אלצדינג, וואס זי האט געטאן און וואס זי האט געשאָפַען אווֹת דער ביהנע, שטענדיג באַהויכט געווען מיט עַלענאנַי און פִּינְסִיקִיט.

און דעם האט זיך אַוִּיסְגֶּדֶרְיךִיט די פֿערַזְעַנְלִיבְּקִיט פֿון דער אַרטִיסְטְּקָעַ, וועַלְכָעַ, זי האט זיך ניט צְנוּיפְּגַּשְׁמָלְאַצְעַן מיט דער רָאֵל, וואס זי האט געשפְּילַטַּ, האט זיך דאָך אַיהֲר אַיְינְעַנְאָרְטִי גען אַיך סִינְמָאָל ניט פֶּאָרְלָאָרָעַ.

דער בעסטער סימן פֿון אַמְתָעַן טַלְלָאָנַט.

מייט אַיהֲר באַזְוַנְדְּרָעַר עַלענאנַי און פִּינְסִיקִיט האט זיך געטַענְדִּיג אַוִּיסְגֶּעֶץְיְבָעַנְט צוּוּשָׁעַן די אַנדְרָע אַונְזָעַרְעַ אַרְיָהְמָטָע אַרטִיסְטְּקָעַ.

און מיט נאָך עַפְעַם :

מייט אַיהֲר אַרְנָגָן און מיט אַיהֲר דִּיקְצִיעַ.

זַיְבָּעַרְנָעַ טַעַנְעַר הַאָבָעַן גַּהְיָלְכָט אַין אַיהֲר שְׁטִים, וּאַרְיָמָע אַון לאַסְצָעַנְדִּיגַע, זיך מיט זוּן גַּעַמְיִישַׁט ווי מּוֹזֵק האט די דָאַזְוַיְגַע שְׁטִים גַּעַלְגָּנָגָן אַוְוָאַך די צוּשְׁוִיעַר מיט אַיהֲר קְלָאָנְגַּ אַלְיוֹן.

און ווי בוינְגַע די דָאַזְוַיְגַע שְׁטִים אַין גַּעַוְעַן אַון ווי פֿול מיט אַוִּיסְדְּרוֹק ! דָאַ האט אַ יונְג מִירְדָּעַל אַ שְׁטִיפְּדָרְקָעַ, ווי אַ פְּוַיְגָעַל, גַּעַסְוַיְשְׁצָעַרְטַמְט, אַון דָאַרט האט אַ שְׁטָאַלְצָעַ פְּרָוִי גַּעַקְעַמְפָט פָּאָר אַיהֲרָעַ מעַנְשָׁלְיכָעַ רַעַכְתָּ אַין אַ טָּאָן, וואס האט מְמַשׁ ווי שְׁטָאַל גַּעַלְגָּנָגָן.

הָאַט זיך לַיְבָע אַוִּיסְגֶּדֶרְיךִיט, האט זיך מיט לַיְודָעַנְשָׁאָפְט גַּעַד בְּרַעַנְט ; פְּרַויְד — הָאַט די זַוְּנִיקִיט אַין אַיהֲר זיך גַּעַפְּרָעָהָט. אַבָּעַר וואס אַיהֲר שְׁטִים האט ניט אַוִּיסְגֶּדֶרְיךִיט — צַי צַעַר, צַי פְּרַיְיד, צַי לַיְבָע, צַי כֻּעַ, צַי פֶּאָרְצְזְוִיְפְּלוֹגָן, — אַיהֲר מַעְלָאַד דִּישְׁקִיט האט זיך סִינְמָאָל ניט פֶּאָרְלָאָרָעַן. פַּונְקָט ווי די אַרטִיסְטְּקָע קָאַלְיִיש אַין גַּעַנְצָעַן האט ניט פֶּאָרְלָאָרָעַן די באַזְוַנְדְּרָעַ עַלענאנַי אַון פִּינְסִיקִיט פֿון אַיהֲר זַשְׁעַט, פֿון אַיהֲרָעַ באַזְוַנְגָּנָגָן...

הוינט איהר דיטצייע — איזו ווי קלארע פערל ואלט זי מיט בריה' שע פינגערא אויף א שנירעל געציגען!
קיין איין ווארט פון איהר מיל איזו נומט פאראלארען גענאנגען.
זוי האט נימט פאראמאנט דעם פיערדינען גשרוי פון דער גע-
באוּרַעַנְעָרֶרֶתְּרָאַגְּנְדִּיסְטִּין קענֵי לִיפְצִין אָוֹן נִישְׁטָטְדִּי טִפְעָ שְׁטוּרָמֶ
דיַגְעָ אַיְבָּרְלָעְבָּונְגָעָן פָּוֹן סְעָרָא אַדְלָעָרֶר אָוֹן יַעֲנָעָר צִיּוֹם, זוי האט
אַכְּבָּעָרְפָּאַרְמָאָגָט מַעֲהָרֶר פָּוֹן זוי בַּיְרָעָן דִּי עַלְגָּאָנְטָעָה אַלְטוֹנוֹג, דעם
גְּרָאַצְּיָעָן זְשָׁעָטָם, דעם פּוֹיְנָעָם מִינְעָשְׁפִּיל אָוֹן דעם מּוֹזִיקָאַלְיָשָׁעָן
טָאָן.

איין יַעֲנָעָר צִיּוֹם, ווען איך האב זי איין "די צוּוֹי וְתוּמוֹת" גע-
עהן, אייז זי נאך נימט באַרְיָהָמֶט גַּעֲוָעָן. די קְרִיטִיךְ האט זוי זעלטנע
דעַרְמָאָנְטָ, ווַיְיל זוי האט זיך אַלְעַז גַּעֲוָוָעָן אָוֹן אַזְּעַלְכָּבָּ פִּיעָסָעָן, זוי
פָּוֹן הַרְוּוֹיָץ אָוֹן לְאַטְיָינְגָעָר, מִיט ווּלְכָעָ דִּי קְרִיטִיךְ האט זיך נימט
גַּעֲרָעְכָּעָנְטָ, סְרוּבָּ אָוֹן גַּעֲוָאַנְגָּרְלָעָן. דַּעֲרָנְאָךְ פִּיחָדָתְּ מַעַן אַוְיָה
איין טַהַאַלְיָעָ טַעַטָּעָר מִיְּן פֿיעָסָעָ: "די אִיסְטְּ סִידְרָ גַּהְעַטָּאָ".
קָלְיָישָׁ בְּאַקְוּמָטָ דִּי רָאָלָ פָּוֹן דַּעַרְ וּנְגָעָר אַרְבִּיטְעָרְמִידָעָלָ. דָאָן
דַּעַרְוָעָתָ זַי אַיהֲר גַּעֲלָעְנָהָיוֹתָ. אָוֹן מִיט ווּאָסָ פָּאָר אָן אַיְיָפָעָ
זַי אַרְבִּיאָט אַכְּבָּעָר דַּעַר רָאָל! נאך די פְּרָאָבָעָן אַיְנָים טַעַטָּעָר
קוּמָט זַי מִיט מַאֲשָׁקָאּוּטְשָׁן צַו מִיר אֲהַיִם, כְּדִי נאך אַמְּמָאָל אָוֹן
נאך אַמְּמָאָל אַיְבָּרְצָוּנָהָן מִיט מִיר דִּי רָאָל. אָוֹן דָאָס אָוֹן נאך נימט
גַּעֲנָג — איך מוֹ נאך קוּמָעָן צַו אַיהֲר אֲהַיִם אַוְיָה, צַו שְׁטוּדָרָעָן
מִיט אַיהֲר דִּי דָאָ.

איין פְּרִיְּטָאָנְדִּיגָּרָר פָּאָרָנְאָכָטָ פָּוֹן יַעֲנָעָר צִיּוֹם שְׁטָעָהָט נאך
פָּאָר מִיְּנָעָ אַוְיָגָעָן. מַאֲדָםָ קָלְיָישָׁ וּוּאַוְיָנָטָ דָאָן מִיט אַיהֲרָעָ עַל-
טָעָרָעָן. אָוֹן דָאָס הוּאָן קָלְיָיבָטָ זַיְדָ אַרְיָין דַּעַר שְׁבָתָ. אַוְיָפָן וּוּוִיסָּ
גַּעֲרָעְקָטָעָן טִישָׁ אַיְנָים עַסְצִימָעָר זַיְנָעָן אַוְיָסָגָעְשָׁטָעָלָט לִיכְכָּטָעָר מִיט
לִיכְכָּטָ. איך זַיְזַי מִיט מַאֲדָםָ קָלְיָישָׁ, אָוֹן אַיהֲר זַיְלָבָרָעָר קָלָ
סְוּוּיְשָׁצָעָרָט אָרוֹוָס דִּי נַאֲיוֹוָעָ פְּרִיְּדָ פָּוֹן דַּעַר וּנְגָעָר אַרְבִּיטְעָרְמִידָעָ
דַּעַל עַנִּי פָּוֹן מִיְּן "אִיסְטְּ סִידְרָ גַּהְעַטָּאָ". מִיט אַמְּמָאָל רִיסְטָ זַיְדָ בַּיִּ
אַיהֲר אַרוֹוָס :

— אָאָ, נָאָט, ווען איך זַאָל זַיְדָ אַרְוִוִּסְבָּרָעָנָהָן אַזְוֹי זַיְדָ אַיְדָ

פיהל זי! ...

הויבט זיך אויף פונס ארט, ווארפט ארויף אווף'ן קאָפּ אַ
וויס, זירדען טיכעל, געהט צו צום טיש מיט די לייכטער, צינדט
און די שבתיליכט און שטעלט זיך אוועק פאר זוי מיט די הענער,
אויסגעשפּרייט געגען זוי און מיט און ארונטערנְגָּלְאָזְטָעָן קאָפּ.
נאָך אַצְטָמָן, דאָכְטָמָן זיך מִיר, זעה אַיך די דָּזְוִינְגָּעָן
נְרָאַצְיְּעוֹז גַּשְׁטָאָלֶט, זוי זי שטעהט מיט די זוֹוִיסְעָן הענד אויסגעַ
שפּרייט געגען די ברענְגְּדִינְגָּעָן לֵיכְטָן אָן מִיטָּן זוֹוִיסְעָן נְאָקְעָן אַיִּינְ
געבעוינט אַיְן פֿרּוּמָּעָר הַכְּנָהָה, אָן אַיך הער אַיהֲר שְׂטִיל בענשען,
וּאָסּ וּוּרְט אַיבְּעַרנְגְּרִיסְעָן מִיט אַפְּרוּמָּעָן זַיְפִּין.
און אַיך דָּרְמָאָן זַיְה, אָן מִיר האָט זיך דָּעַמְּאָלֶט אויסגעוּזָעָן,
או אַיְן אַיהֲר לִיכְטָבְּעַנְשָׁעָן האָט זי אַרְיוֹנְגְּעַפְּלָאַכְּטָעָן זַיְה אַ גַּעַ
בעט צו גָּאָט פֿאָר אַיהֲר רָאָל.
וּאַיך האָב אַיהֲר מִינְגְּפִּיהָלֶט, וּוּאַיך וּוּאָלֶט דָּעַמְּאָלֶט אַיך
געַקְאָנט גָּאָט בעטען! ...
און אוּבּ זי האָט באָמָּת דָּעַמְּאָלֶט גָּאָט גַּעַבְּעַטְעָן פֿאָר אַיהֲר עַרְ
פָּאָלָג, האָט גָּאָט צו אַיהֲר גַּעַבְּעַט זיך צוֹנְחָהערט.
זַי האָט מִיט יַעֲנֵר רָאָל גַּעַמְּאָכְט אַיְן אַמְּתָעָן פֿוֹרָאָר, בְּמַעַט וּוּ
קַעַסְלָעָר אַיְן מָאָנוּלְעַסְקָא מִיט זַיְעַרְעָא רָאָלעָן.
בְּפֶרֶט האָט זי גַּעַצְוָגָעָן מִיט יַעֲנֵר רָאָל באָזְוַנְדָּעָר אַוְיפְּמַעְרָקְ
זַאְמְקִיּוֹת צּוֹלִיב די אַטְאָקָעָם, וּאָסּ די „טַאנְגְּבָלָאָט“ אָן די אַנְדָּרָעָט.
צִיְּטוֹנָגָעָן האָבעָן גַּעַגְעָן מִין יַעֲנֵר פֿיַעַסְעָן גַּעַנְפִּיהָרָט.
מיַן „אִיסְט סִידְרָנְהָעָטָא“ אַיְן פֿאָר אַיהֲר צִיְּטָן גַּעַוְעָן צַוְּ
געַוְאָנט. אָן אַרְבִּיטְרָהְפִּיעָסָע, אַסְטְּרִיְּקָה, אַפְּרוּמָּעָר אַיך פֿאָרָ
פִּיהָרָט אַמְּידָעָל פָּוּן זַיְן שָׁאָפּ, אַמְּידָעָל, וּאָסּ דָּאָרָאָה וּוּרְעָעָן מִיר
טָעָר. האָבעָן די צִיְּטוֹנָגָעָן גַּוְאָלְדוּוּעָט: אַידִישׁ מַאְמָעָם, לְאָזָט
נִיט גַּעַהְן אַיְיָרָעָ טַעַכְטָעָר אַיְן אַטְאָטָר, וּאוּ עַס וּוּרְט דָּעָר
אַירְיוֹשָׁעָר נַאֲמָעָן גַּעַמְּאָכְט צוֹ שָׁאָנָר אָן צוֹ שְׁפָאָט; אָן וּאוּ מַעַן
וּוּיּוֹט, וּוּ אַמְּידָעָל גַּעַהְט צוֹ קִינְד אוּוֹף דָּעָר בִּזְהָנָע! ...
פָּוּן דָּעָר אַנְדָּרָעָר זַיְתָאָבָעָר האָט תְּהָאָלִיאָ טַעַמְטָר דָּאָן
אוֹרְיוֹסְגָּנְעַבָּעָן אַסְפְּעַצְיְּלָעָ צִיְּטוֹנָגָעָן דָּעָר דָּזְוִינְגָּעָר פֿיַעַסְעָ

מייט ארטיקלען פון אנגעזהענע שרייבער, וועלכע האבען או די פיעסעה געלוייבט, או דאס שפילען פון די אקטיארען. אויך האבען מיינע פרײיניד גערופען פארזאלמנגען, אויף וועלכע באקלאנטער בערד זעליכקייטעו, ווי דר. אב. קאשפער, דר. מאקס גירוזדאנסקי און אנדערע, האבען פראטאטערט געגען די אטטאקעס פון די ציוטונגגען. פארשטעטэм וויך, אzo יעדער פון די רעדנעה, לויבענדיג דעם באמה וואונדרליכען שפילען פון די אקטיארען איז דער דאזונגער פיעסעה. האט געמוות אויך לויבען מאדים קאלאיש.

פון דער דאזונגער פיעסעהן וווערט זי אלץ מעחד און מעחד בארכיהםט. זי זוכת די בעסערע פיעסעה און שפילט די בעסערע פיעסעה און מיט יעדער איזן די דאזונגע פיעסעהן ואקסט זי אלץ מעחד און מעחד אוים, וווערט אלץ מעחד באלאיבט סי ביים פובליוקט און סי בי דער קרייטיק. לאחר הויפט-ערפאַלן האט זי איז נאָדר-דינ'ס „קייזער סאנאטס“ איזן זיין „סאָפָּה“.

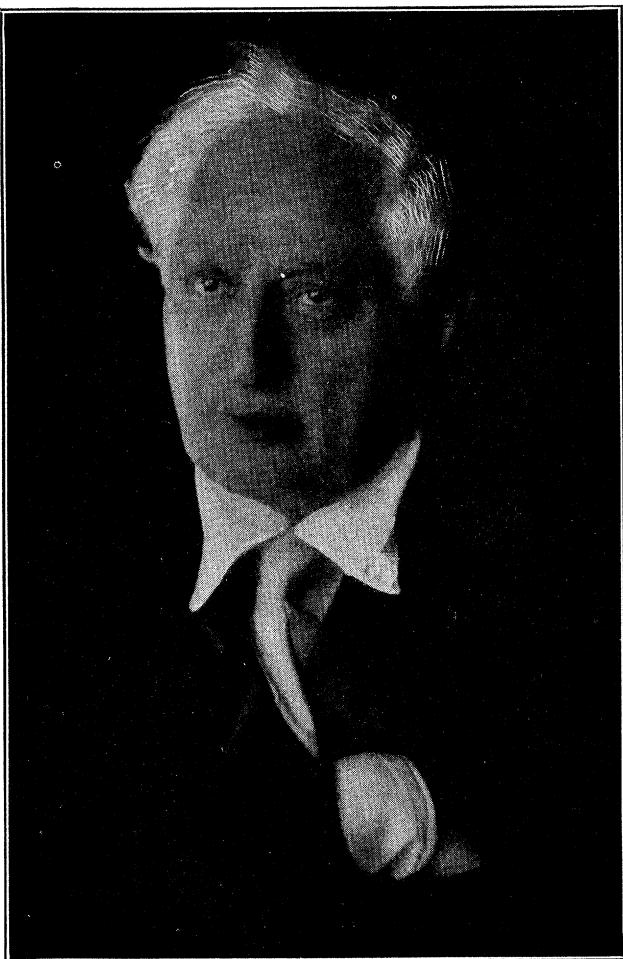
זי וווערט איזוי בארכיהםט, איז בראָדוויי פארקוקט זיך אויך אויהר... פארקוקט זיך אויף אויהר, דערזעחט זי און נעהמת זי אווועס פון דער אידישער ביהנע.

און איזוי האט די אידישע ביהנע פארלאָדרען אויהר מאדים קאָ-לייש, און איזוי האט מאדים קאָלייש פארלאָדרען אויהר אידישע ביהנע — און ביידע, ווייזט זיך מיר אוים, האבען דערפֿון גלייך געליטען! ..

יעקב פ. אדלער.

ערαιגענערוונגען

48

יעקב פ. אדרלעַר

יעקב פ. אדלר.

וואס איך האב געהערט וועגען איהם אין מײַנע אינגעעלשע יאָחרען. —
דעם נאָמען, וואָס ער האט איבערעגלאָזט צוּיישען זיינע פֿאָרעהָרער
אין רוסלאָנד.

ווען אוֹד בֵּין נָאָך אֲאִינְגָּעֵל גַּעֲוָעֵן, גַּעֲרָעֵנְק אַיך, הַאָב אַיך
שׂוֹין זַיִן נָאָמען גַּעֲהָרֶט אַין מַיִּין גַּעֲבָרֶטְסִישָׁטָאָרט וַיְוַעֲבֵסָק.
דאָס אַידִישָׁע טַעַמְתָּר אַיז שַׂיִן דָּאָן גַּעֲחָאָט פֿאָרְבָּאָטָעָן גַּעַד
ווען אין רַוְסְלָאָנְד אָוֹן ווּעַן מַעַן הַאָט דַּעֲרָנָאָך אַמְּאָל פָּוּן אִיהם גַּעַד
רַעַדְטָ בֵּי אָוּז אַין שְׂטָאָרט, אַין דַּעַר נָאָמען פָּוּן אַיִּז אַידִישָׁע
אַקְטִיאָר, גַּעֲרָעֵנְק אַיך — בָּאָזְוְנְדָרָם אַפְּטָ דַּעֲרָמָאנְט גַּעֲוָאָרָעָן —
אַ דְּלָעָר.

אַזְוִי וַיְיִהְיֶה ווֹאָלֶט דָּאָס גַּעֲוָעֵן. אַיך בֵּין נָאָך גַּעֲוָעֵן נָאָר
אַיְוָג אַינְגָּעֵל. אַיך הַאָב בֵּי חַזְוִים גַּעֲזָנְגָּעָן. דַּעֲרָמָאָן אַיך זַיִן,
ווען אַיך הַאָב גַּעֲזָנְגָּעָן בֵּי אַיְצָעְבָּאָרָאָבָּאָטְשָׁקָּע (די עַלְתָּעָרָע לְאָנְדָס,
לְיִיטָּמִינְעָן גַּעֲרָעֵנְקָע אִיהם אָודָאָי), הַאָב אַיך דַּאָרָט אַפְּטָ אַדְלָעָרָס
נָאָמען גַּעֲהָרֶט.

אוֹיף אַיְצָעְבָּאָרָאָבָּאָטְשָׁקָּע ווֹיל אַיך זַיִן אַ וַיְוַילְעָ אַפְּשָׁטָעַלְעָן,
מַחְמָת עַר אַיז אַיך אַקְינְסְטָלָעָר גַּעֲוָעֵן, אָוֹן מַחְמָת מִיר ווּוְילְעָן
אַפְּטוּבְּלָעָן אַין יַעֲנָע אַינְגָּעֵלשׂ יַאָחָרָעָן, ווּלְבָעָרָקָע אַרְוָוָן צַו
מִיר מִיט אַזְוִינְעָן פָּאָרְחָלוּמְטָע אָוֹן פֿאָרְבָּעָנְקָטָע אַוְיָגָעָן...
אַ בְּלִיְיכָר אַיך אַיז עַר גַּעֲוָעֵן, מִיט אַ גַּעַל, צִיגְעָן בְּעַרְדָּעָל,
אוֹן הַאָט אַזְוִי גַּעֲשָׁטָאָמָלְט, אָז עַס אַיז שְׂוֹעָר גַּעֲוָעֵן צַו פֿאָרְשָׁטָהָן,
וְאָסָס עַר רַעַדְט. דַּעֲרָפָאָר הַאָט מַעַן אִיהם גַּעֲרוֹפָעָן „בָּאָרָאָבָּאָטְשָׁקָּע“.
אַבָּעָר הַאָט עַר זַיִן אַוְוַעֲגַע שְׁטָעַלְט בַּיּוֹם עַמוֹּד אָוֹן אַ צִיה גַּעַד
טָאָז דַּעַם טַלְיַת אַיְבָּעָרִין קָאָפָּן אָוֹן זַיִינָע לַיְזָבָע גַּעֲפָעָנְט, אָוֹן זַיִן
„בִּיּוֹטָלָן“ הַאָט גַּעֲנוּמָעָן רַעַעַן, הַאָט קִיּוֹן מַעַהָר בָּאַרְעָדוּרְגָּעָר

שליח ציבור, קיון מעהר הארציגער און קיון מעהר זיסער, דאכט זיך
מיר, קיינמאָל צו גאנט פֿאַר זִוֵּן פֿאַלְקֿ יִשְׂרָאֵל נִימֶט גַּעֲרָדֶט.
אויב דער בביבול און זיינע מלאכיהם ווערטען דארט געריהרט
פֿון אַ אַירְדִּישָׁן שְׁלִיחָ צִבּוּר, זִיינָן זַיְפּוֹן זִיְעָן, הארציגען
„גַּסְטָן“ זַיְכּוּר געריהרט געווארען.

אויב אַ קּוֹל פֿוֹן אַ חַזְן האָט אַמְּאָל אַנְגַּעַלְקַאְפּּט אַיְן דִּי „טּוּיעַ-
רָעַן פֿוֹן רְחַמְנוֹת“ בִּים רְבּוֹנוֹ שְׁלִיעָלָם, האָט אַיְצָעַסְקָן קּוֹל זַיְכּוּר
זַיְיָ דָּארְט בְּרִיאָת גַּעֲפָעָנָט אַוְן טִיףְ דָּארְט אַרְיִינְגַּעַדְרוֹנָגָן.

אַוְן וּועֶר וּוַיסְט ? אַיךְ דָּערְמָאָן זַיְךְ : אַ פְּרִיסְטָאָוּ אַבְּעָן
די זַרְעַטְשִׁיעַר אַידָּעָן אַוְן וּוַיְעַבְּסָק אַמְּאָל גַּעהָט, וּוּלְכּוּר האָט
זַיְיָ אַנְגַּעַטָּן גַּרוֹסְעָ צְרוֹת, אַוְן דִּי גַּרְעַסְטָעָ צְרוֹה אַיְזָן גַּעוּעָן, וּוּאָס
ער האָט קִיּוֹן כַּאֲכָאָר נִיט גַּעוֹאַלְטָן גַּעהָמָן. אַוְן מִיט אַמְּאָל,
אַיְן אַיְזָן שְׁעַהְנָעָם טָאָג, האָט מַעַן דָּעַם פְּרִיסְטָאָוּ אַיְן אַנְדָּרָעָר
שְׁטָאָרְט נַאֲזָנָאָטְשָׁעָט, אַוְן זַרְעַטְשִׁיעַר אַידָּעָן זִיְעָן פֿוֹן אַיְהָם
פְּטוּר גַּעוֹוָרָעָן. אָפְּשָׁר האָט עַם אַיְצָעַסְקָרָאָטְשָׁקָע, וּוּלְכּוּר אַיְזָן
אַלְעָמָּאָל פֿאַר דִּי זַרְעַטְשִׁיעַר אַידָּעָן דָּער שְׁלִיחָ צִבּוּר, דָּער
„כַּאֲדָאָטָאָי“, צו גַּאנְט גַּעוּעָן, בִּי אַיְהָם מִיט זִיְן האַרְצִיגָּעָן אַיְן
וּסְעָן גַּעֲבָעָט דִּי דָּזְוִיגָּעָ גַּאֲוָה אַוְיְסָגְּוּוֹיְינָט ? ...

יאָ, וּועֶר וּוַיסְט ?

רִ' אַיְצָעָן, אויב דַּו לְעַבְסָט נִיט מַעָהָר, פֿאַר מִיר אַבְּעָר שְׁטָהָה
סְטוֹן נַאֲך אַיְצָט מִיט דִּיּוֹן אַוִּיסְגַּעַדְרָאָטָעָן, מַאֲנַגְּרָעָן גּוֹת, וּוּאָס יַעַנְתָּ
דָּער בִּין דִּיְנָעָר אַיְזָן פּוֹל מִיט אַיְדִּישָׁן נַשְׁמָהָגּוֹאָגָן, אַוְן אַיךְ זַעַח
נַאֲך אַיְבָּעָר דִּיּוֹן פְּנִים שְׁוֹעָבָעָן דִּיּוֹן הַיְּלִינָגָר הַתְּלַחְבּוֹת,
אַוְן דִּיּוֹן בִּיְקָוָל הַעָר אַזְּהָאָסְקָרְבָּעָן : „יַעֲלָהִי עַלְהָאָי תַּחַנוּנוּ“
אַיְן וּוּלְכּוּנָן מִיּוֹן אַלְטָ פְּלַעַכְתָּ אַזְּיךְ אַרְיָוֹן זִיְעָן קְרַעְצָי אַזְּרָעָר ...
— נַאֲך אַיְצָט זַיְגָן אַיךְ אַלְעָמָּאָל דִּיּוֹן „שְׁטִיקָעַלְאָךְ“ —
דִּיּוֹן „יַעֲלָה“, דִּיּוֹן „זַכְּרָנוֹ“ אַוְן דִּיּוֹן „הַיּוֹם תַּאֲמִצָּנוּ“, וּוּעָן קִיְּנָעָר
הַעֲרָת נִיט ... אַבְּעָר פֿוֹן מִיּוֹן הַיְּנָטִינָגָן קּוֹל, רִ' אַיְצָעָן, וּוּאַלְסָטָוּ
שְׁוֹיָן אַזְּוִי נִיט אַנְגַּעַטְוֹאַלְעָ, וּוּ אַמְּאָל פֿוֹן מִיּוֹן „קוֹלְבָּעָל“ ...
אַט בִּי דָּעַם דָּזְוִיגָּעָן חַזְן אַיְזָן גַּעוּעָן אַשְׁוֹרָד — אַטְעָנָאָר —
מִכּוּל פְּאַפְּרִירָאָסְנִיק האָט מַעַן אַיְהָם, דָּאַכְּט זַיְךְ, גַּעוֹפָעָן. האָט

ער כסדר וועגען דעם אידישען טעאטער גערעדט, וואס ער האט
מייט עטליכע יאַחר צוֹרִיק אֵין ווּוּטֶבֶסֶק גַּזְעָהָן.

און גערעדט האט ער וועגען דעם מיט גרויסער בענשאָפֶט,
ווײַל ער אלֵיָן, ווי ער האט אָנוֹן, די אַנדְרָעַ מְשׂוּרִים, דערצעָהָלֶט,
אייז שיער אלֵיָן נִיט גַּעֲמָדְרָעַן קִיּוֹן „קָאַמְעָדְרָאַנט“, ווען ער ואָלֶט
נאָר דָּאן מְרוֹצָחַ נְעוֹאָרָעַן אַפְּצָנָהָלָעַן זַיְן בְּעַדְעָל...

אמָאל האט ער פָּאָרְגּוֹןְגָּעָן פָּאָר אָנוֹן אַ לְּוָעָל פּוֹנְסָם אִידִי
שְׁעָן טְעַאַטָּעַר אָוֹן דָּעָרְבִּי נְאַכְּגַּעַמְאָכְּטָט די אַלְּעַת תְּנוּוּתָאָן הָאָז
וּוְאַיְעַס פּוֹן די אִידִיְשָׁ אַקְּטִיאָרָעַן; אָוֹן אַמָּאל האט ער זַיְן אַיְנָה
מִיטְעַן דָּעְרִינְגָּעָן אַוְיסְגַּעַזְיָגָעָן אֵין זַיְן גַּאנְצָעָן וּוּאָקָם, פָּאָרְוּוֹאָרְפָּעָן
דֻּעַם קָאָפֶה אַהֲינְטָעַר מִיט פָּאָרְגָּהָלָעַט אַוְיָגָעָן, אַרְפִּגְנָעָלָעַט אַהֲנָט
אוּפֶה דָּעַר בְּרוֹסֶט אָוֹן אֵין אַזְוִי אַזְוִי נְעַשְׂטָאָנָעָן אֵין אַזְוִי
וְאַזְשָׁנָעָר פָּאָזָע. דָּעְרִינָאָךְ... אַ קְּרוּכִי, אַ בְּרוּסָם, אַ זַּעַי אַינְ דָּעַר
בְּרוֹסֶט, אָוֹן נָאָךְ אַ זַּעַי, אָוֹן אַ שְׁרִיעָן, אָוֹן אַ רְעוּוֹן, אָוֹן אַיְדָה
מְעַרְעַן אוּפֶה אַזְזָע אַקְּטָאָזָע, אָוֹן אָנוֹן, די אַינְגָלָאָךְ, האט אַ פְּחָד
אַגְּנוּעָכָאָפֶט, אָוֹן דָּעַר חָנוֹן, רַ אִיצְעַט בָּאָרָאָבָאָשָׁקָע, אָוֹן אַרְיָנָנָעָן
לְאָפָעָן פּוֹן אַ צְוַוְּיָטָעָן חָדָר, מִיטְעַן צִינְגָּן-בְּעַדְעָל פָּאָרְיָיסָעָן אַזְזָע
שְׁרָאָקָעָן, אָוֹן מִיט אַ שְׁטָאָמָלָעָנְדִּיגָּעָן גַּעֲשָׁרִי!

— גַּעֲנָעָדוֹאָאָלְדָה! טְוּטוֹמָה! קָאַיְקָאָ-מְעַנְדִּירָאַנְטִישָׁ!

מִכְּבָעַל פָּאָפִירָאָסְנִיק האט דָּעְרָנָאָךְ, גַּעֲדָעָנָךְ אַיךְ, מִיט הַתְּפִלּוֹת
עַרְקְלָעָרָט:

— אַזְוִי האט אַיְנָעָר פּוֹן זַיְן גַּעֲשְׁפִּילָט — אַדְלָעָר... אַטְמָא ער
טְאַצְעַ אַלְיָיָן האט מִיךְ אַיְנָעָרָדָט, אָזְ אַזְדָּאָל די באָדָר אַפְּגָנָלָעָן
און ווערען אַ קָּאַמְעָדְרָאַנט. אַט דָּאָס אֵין גַּעֲוָעָן אַ קָּאַמְעָדְרָאַנט,
אַט דָּעַר אַדְלָעָר! שְׁהָן ווי אַלְעַזְוִיבָּן זַוְּנָעָן, אַ מְאַנְאָרְכָּעָ מְמַשׁ,
פָּאָרְשָׁמָאָלִיעָט וְאַל ער ווערען! הוֹיַּוְתָּן אַ קָּאַמְעָדְרָאַנט, אָזְ ער האט
זַיְדָה פָּאָרְשָׁטְעָלָט, האט מעַן נִיט גַּעֲקָאָנְט דָּעְרָקָאָנָעָן, אָזְ דָּאָס אֵין
ער. אָוֹן אַזְזָע האט גַּעֲוָיָינָט, הַאָבָעָן זַיְדָה גַּעֲנָאָסָעָן ווי
בְּיַבְעָרָם, נָאָךְ מַעְהָר אִידְעָר פּוֹן רַ אִיצְעַס גַּסְטָ.

אַט מִיט אַזְוִינָעָ וְוַעֲרָטָעָר, אַמְגָעָפָעָהָר, אָוֹן מִיט אַזְזָע הַתְּפִלּוֹת
הַאָט ער דָּעְרָמָאָנָט דֻּעַם נָאָמָעָן אַדְלָעָר.

שפטער, אויך בין עלטער געווארען, האב אויך בי חזנים
שווין מעהר ניט געזונגען און מיכלען שווין אויך מעהר ניט גע-
טראפען. אין אן אנדרער קרייז האב אויך זיך שווין דאן געדראעהט,
ווואו מען האט אנדרער נעמען דערמאנט...

און מיט אמאָל... ווידער דערהער אויך דעם נאמען אַדלאָר.
געווען בי אונז אײַנער אַיְוֹנֶרְמָאָן, זיין נאמען האב אויך
פֿאַרְנוּסָעָן. ער איז אַגְּנַעַשְׁתָּעָלָט גַּעֲוָעָן בַּיִּצְּוִילְּיָהָעָן אֵין באָנק,
געדענס אויך, און האט זיך געהאלטען פֿאָר אַשְׁטִימָל אַינְטָעַלְיָגָעָן.
דרער דּאַזְוּנֶר יְוֹנֶרְמָאָן אַיְזָנָעָן אַיְזָנָעָן אַיְזָנָעָן
גְּרוּסָעָר פֿרָאנְט אַיְזָנָעָן אַיְזָנָעָן אַיְזָנָעָן אַיְזָנָעָן
אַקְטָאָרָעָן אַיְזָנָעָן אַקְטָרִיסָעָם פּוֹן דעם שְׂטָאַדְטָעַטָּאָטָעָר.
אויך דערמאָן זיך נאָה, אויך דּי אַזְּרַעַתְּשִׁיעָר אַידְעָן האָבָעָן אַיְהָם
גַּעֲרוּפָעָן "דרער הַפְּקָרְיּוֹנָגָן". ווֹוֹי, ווֹוֹן ער האט חותונה געהאלט,
ער צו דער חופה גענאנגען, וועלכּע איז געשטעלט געווארען אֵין
מייטען גָּאָס, אַז אַוְיַסְעַפְּזָצְעָטָר אֵין אַצְּוּלְיָנְדָרְהָוָת, מִיטָּוּסָע
הַאַנְּדָרְשָׁוָה אַז אַיְנָגָאנָעָן אַחַן אַז נְטָעָר פִּי הַר עַד, מִיטָּוּסָע
זַיְן כְּלָה, אַחַן אַפְּאַרְשְׁלַיְעַרְטָעָן פְּנִים, אַז דּוֹקָא מִיטָּוּסָע
אַרְעָמָט, אַזְוּי ווּ ער ווֹאָלָט גַּעֲמִינָט צו זַוְּגָעָן: "מִיר ווּלְעָן שְׁווֹן
אלְיַיְזָנָעָן דעם ווֹעָג!"

און דּי כלְיַזְמָר צו זַיְן חופה האט ער פריהער אויך אויסָט
געַלְעָנָט צו שְׂפִילָעָן עַפְעָם אַמָּארָש, ווֹאָס אַז גַּאֲרָנִית גַּעֲוָעָן
קיין אַידְיַוָּשָׁעָר חַוְּהַדְמָאָרָש.

דאָס האט אויפֿגְּנַעַדְרָטָרְטָר דּי גַּאנְצָעָשְׁטָאָדָט, אַז מען האט
אַיְהָם פּוֹן דּעַמְּלָט אַז גַּעֲרוּפָעָן "דרער הַפְּקָרְיּוֹנָגָן".
געַה אויך אַרוּסָמִיט אַיְהָם אַמְּאָל בַּיְנָאָכָט פּוֹן שְׂטָאַדְטָ-
טָעַטָּאָטָר, ווֹאָוּ ער גַּעֲנִיאָלָעָר רַוְּכִישָׁעָר אַרְטִיסָט אַיְוֹוָאַנְוָוָוָ-
סָקָאָזָעָר, ווֹאָוּ ער קִיְּהָאָט, גַּאֲסְטָרָאַלְיָרָעָנָדָג דּאָן אַיְוֹוָאַנְוָוָוָוָ-
וּוֹאַנְדָּרְלִיבְּסָטָעָפְּאַרְשְׁטָעַלְגָּנָגָעָן גַּעֲנָבָעָן, אויך גַּעֲדָעָנָק, אַיְן סּוּמָּר
בָּאַטָּאָוָסָ פִּיעָסָע "קִיְּמָעָן".

דרער "הַפְּקָרְיּוֹנָגָן" אַז אַוְיַסְעָר זיך פֿאָר בָּאַגְּנִיסְטָעַרְוָוָגָן,

שפרינט און טאנצט און פראוות נאכמאכען קאוזעלסקי'ס קול
און שפליין.

מייט אמאָל מאכט ער צו מיר:

— איהר ווייסט, איד בין דאָך אליוין שיער ניט געווארען און
אקטיאָר, און שטעלט זיך פֿאָר, דוקאָ אַ אַידישער, אין אַידישען
טעאטער. ישי באָנו!

און ער הויבט אָז צו דערצעהלען וועגען דעם אַמאָליגען איָ
דיישען טעאטער אָז דערמאנט ווּדרער אַדְלָעָרֶן, וועלכער האָט אַיהם
צונגערטט צו ווערען אַ אַידישער אקטיאָר.

זיין בעטער פרײַנְד אָז יונער אַדְלָעָר געווען.

— אָט דאָס אָז געווען אַ פרעהיליכער יונְג, משאָרט וואָומי!
האָט ער גערעדט מיט התפעולות איָן דער רוסישער שפֿראָך.
וואָט טאָלאָנט, וואָט אַרטיסט, פֿראָפֿאָל, משאָר וואָומי! אַ קראָ
סָאוּעִי, באָזשע טי מָאי! (דאָס אָז טאָלאָנט געווען, דאָס אָז
אַן אַרטיסט געווען! פֿאַרְלָאָרָעָן גענאָגָעָן, דער טוּפֿאָל זאל עס
געמען!) אָז אַ פֿאָרְשִׁוֹן אָז ער געווען, נאָט מיינער!).

אָט אָזוי, אָומְגָעָפָהָר, האָט מעָן אָפְּלוּ אָז מִינְעָ אַינְגָּעָלְשָׁם
און בְּחוֹרְשָׁע יאָחרען גערעדט פֿוּן אַדְלָעָרֶן. אָזוי האָט מעָן אַיהם
געדענקט.

דערפֿאָר, גְּרִינְעָרְהִיט, וועָן אַיך האָב געאוֹוינְט אָז פֿילְאָ
דָּעַלְפֿיעַ, אָז אַ לנְדָסְמָן האָט מֵיד אַיְינְמָאָל אַיְוָנְגָּעָלְדָּעָן צו געעהָ
זעהָן אַדְלָעָרֶן, האָט דער נָאמָעָן אַדְלָעָר אוּפְּגָעָוָעָקָט אָז מִין
זְכוּרָן אַלְסְדִּינְג, וואָס אַיך האָב געהָרט וועגעָן אַיהם אָז דער-
היָם, אָז מייט אַ באָזונְדָרָעָן חָש בְּין אַיך גענאָגָעָן אַיהם זעהָן.
דאָס אָז, אָגָב, געווען דאָס ערְשָׁטָעָן מָאָל, וואָס אַיך האָב
אַידְיש טעאטער געוועהָן.

.2

וּי אַיך האָב אַיהם געוועהָן אָז גָּרוֹדִינְגס "סִבּוּרִיאָ". — דער אַידְישָׁר
עוֹלָם אָז יונער צִוְּיָה.

אַיך געדעָנָק נאָך קְלָאָר יונְעָ פֿאַרְשְׁטָעָלְגָּוָן אָז פֿילְאָדְלָפֿיָּא,
וועָן אַיך האָב צָום ערְשָׁטָעָן מָאָל אַיהם געוועהָן.

איך געדענץ אויך דעם אײַינְדרָוק, וואָס דער עולֶם בֵּי יונגעַר
פֿאַרְשְׁטַעְלָונְגַּה האַט דעֲמָאַלְטַ אֹוִיף מִיר גַּעֲמָכְטַ.
געַוְאוֹינְגַּט צוֹ דעם רַוִּישָׁן טַעַטָּאַטְרַ אַיְן דַּרְרַ הַיּוֹם אָוּן צוֹ
דעם מעַהְרַ אַדְרַעַר וּוּנְגַּעַר אַינְטַעְלִינְגַּעַנְטַעַן עַולְמַ, וֽואָס האַט דעם
רוֹסִישָׁן טַעַטָּאַטְרַ באַזּוֹכְטַ, בֵּין אַרְיךְ צַוְּטוּמָעַט גַּעַוְאוֹאַרְעַן, וּוּן איך
בֵּין אַרְיוֹף מִיט מִין לְאַנְדְּסָמָן אֹוִיף דַּרְרַ „גַּאַלְיאַרְקָעַ“ פֿוֹן אַקָּאַ
דַּעְמִיעַ.

די גַּאַלְיאַרְקָעַ אַיְן דַּרְרַ הַיּוֹם אַיְן מִין צִוְּתַ אַלְמַל גַּעַד
וּוּן דַּרְרַ פְּלַאַזְגַּ פֿוֹן דַּעַם אַינְטַעְלִינְגַּעַנְטַעַן יוֹנְגַּוְאַרְגַּן. אָוּן דָּא?...
עַפְעָם אַ וּוּלְדַּעַר עַולְמַ האַט זַיְד גַּעַיְאַגְּט אַרְיוֹף דַּי טַרְעַפְגַּ צַוְּ דַּרְרַ
גַּאַלְיאַרְקָעַ: אַיְדַּעַן מִיט וּוּלְדַּעַר בעַרְדַּ, צַוְּשְׁפִּילְעַטְעַ קַאַלְגַּעַרְסַ
אָוּן בּוֹזִיםַס, מִיט רַעַקְלַאַךְ אַיְבַּעַר דַּי אַקְסַלְעַן, אַונְטַעַר דַּי פַּאַכְוּעַם,
מִיט פַּאַרְשְׁוּוֹצְטַע פְּנִימַיְעַר (דַּאַס אַיְזַעַגְוּן זַוְּמַעַר), אָוּן אַיְדַּעַנְעַס
מִיט הַיּוֹמִישָׁע פַּאַטְשְ׀יוּלַעַס אָוּן מִידְלַאַךְ מִיט בְּחַוּרִים, אָוּן זַיְדַּעַל
זַיְנַעַן גַּעַלְאַפְגַּעַן אָוּן חַבְעַן זַיְדַּ גַּעַשְׁטוֹפְטַ אָוּן אַרְיבְּעַרְגַּעַאנְטַ אַיְזַע
נַעַר דַּעַם אַנְדְּרַעַן. אָוּן יַעֲדַר אָוּן יַעֲדַר פֿוֹן זַיְדַּ האַט עַפְעָם גַּעַמְרַאַ
גַּעַן, צַי אַיְן דַּי הַעַנְטַ, צַי אַיְן דַּי קַשְׁעַנְעַס, אָוּן אַרְעַנְדוֹשַׁ, אָוּן עַפְעַל,
אַ בָּאַרְ, אַ שְׁטִיקַ קַאַוּעַנְעַ, אַ פַּאַפְרַעַן זַעַקְעַל מִיט פְּינְאַטְסַ,
צַי נַאֲרַ אַ הַכְּבַשְׁ פְּעַקְעַל — אַפְשַׁר דַּעַם מַאֲלַצְיַיטַ אַיְנַגְאַנְצַעַן, וֽואָס
מַעַן האַט אַיְחַם קַיְיַן צִוְּתַ נִיט גַּעַהְאַט צַוְּ עַסְעַן אָוּן דַּרְרַ הַיּוֹם...
אַ קוֹוִיטַשְׁעַרְיַיְ, אַ טַּוּמָעַ, אַ גַּעַפְלַדְעַר, אַ זַּיְדְלַעַן זַיְדַּ אָוּן
קוֹלוֹתַ, אָוּן דַּי גַּרְעַבְסַטַּע וּוּרְטַעַר...
אַיךְ מִיט מִין לְאַנְדְּסָמָן זַיְנַעַן צַוְּגַעְגַּנְגַּעַן צַוְּ צַוְּיַיְ פַּאַרְדַּעַרְ

שַׁטְעַ פְּלַעְצַעַר אָוּן חַבְעַן זַיְדַּ שַׂוִּין הַאַלְבַּק אַוּלְגַעְזַעְצַט אַרְיוֹף זַיְיַ
אָוּן מִיט אַמְּאַל... עַפְעָם האַט אָוּנוּ אַ הוֹיכַ נַשְׁטַאַן אָוּן אַ שְׁטִיקַ
גַּעַטְאַן, אָוּן אָוּנוּ אַוּוּקְגַעְסִיקְעַלְטַ, אַזְוִי וּוּיְ פִּילְקַעַם, פֿוֹן אַונְגַעַרְעַ
פְּלַעְצַעַר...
אַיךְ סַוְקַ זַיְדַּ אָוּם: אַרְוֹם אַ מַנִּין אַיְדַּעַן, מִיט בעַרְדַּ אָוּן אַחַן

בעַרְדַּ, קַיְיַלְעַן זַיְדַּ דָּאַרטַּ, פְּלַעְכְּטַעְנְדַּיְגַּ זַיְדַּ אַיְנַעַר אַיְן דַּעַם אַנְיַ
דַּעַרְעַן מִיט דַּי בעַרְדַּ, אַקְסַלְעַן אָוּן אַרְעַמְסַ, אַרְיוֹף אַונְגַעַרְעַ זַוְיַי

פלעעה, וואס יעדער פון זוי וויל פארכאפען, און בי אינעם פון זוי שיטען זיך פינאטס פון א קעשענען...

איך העליף מיין לאנדסמאן זיך אויפֿהויבען פון דער ערדה, און מיר זעצען זיך אווועק אויפֿה דיערטשע בענטש פֿלעצער, וואס מיר דערזעהן.

מיין לאנדסמאן — היינט א גוט באקאנטער דאקטאר אין פֿרַן לאדרעלפֿיא און איין יונער צויט אן אַרְיִמּעֶר אַרְבִּיטֶר אין אַסְּרַה נאָרְעַן-פֿאָברִיך — צַעֲלָאָכְט זיך גַּוְתְּמוֹתִיג אָן זַאנְט : — דָּאָס אָיז דָּעַר עַולְמַן, מִיט ווּלְכָעָן אַיהֲר, אַנְאָרְכִּיסְטָן, ווּלְטַמְּאָכָעָן דֵּי סַאְצִיאָלְדָּרְעוֹלוֹצְיוּן.

און אָזּוּן זוי איך בֵּין דָּעַמְּאָלְט גַּוְעָן אַ פרְוּמְעָר אַנְאָרְכִּיסְטָן אָן עַר — אַ סַּאְצִיאָלְדָּעְמָאָקָרָט, הוּאיך איך אָן מִיט אִיחָם צוּ רַעְבָּאָטְרָעָן.

געהת צו אָנוּן דָּעַרְוּוֹל אַיְונָעָר פָּוּן מִינְעָן גַּעַנְאָסָעָן, אַ מִיט גַּלְיָר פָּוּן דָּעַר דָּאָמְלָסְדִּינְגָּעָר אַנְאָרְכִּיסְטִישָׁעָר גַּרְוּפָע „רַיְטָעָר פְּרִיְהִיִּיט“, מִיט אַ וּקְעַלְעַל פִּינְאָטָס אַיְן דֵּי הענטן, קַנְאָקָט אָן שְׁפִּוּיָט אָרוֹסִים דֵּי שְׁאָלָאָכְז אָזּוּן מִיטָּן' גַּאנְצָעָן שְׁוֹאוֹאָונָג, וואס פָּאָלָט אוֹיפֿה אִיחָם אָן אָרוֹס אִיחָם, אוֹיפֿה דָּרְעָדָר, אוֹיפֿה מִיר, אוֹיפֿה מיין לאנדסמאן אָן אוֹיפֿה אַיְודָעָעָס אַ פָּאָטְשִׁילְעָא אַיבָּעָר אָזְנוֹזָעָר קָעָפָ (אַ גַּעַנְיָאָלָעָר שְׁפִּיְעָר גַּוְעָן !), אָן עַר מִישְׁט זיך אָזּוּן אַרְיִין אָזְנוֹזָעָר דַּעְבָּאָטָע...

אין אַ וּוּלְעַ אָרוֹס — אהא ! דָּעַר דָּאָזְנוֹגָעָר מִיטְגָּלִיד פָּוּן דֵּי „רַיְטָעָר דָּעַר פְּרִיְהִיִּיט“, מִיט אַ פִּינְאָט אַיְנָס מַוְיל, סְטוֹרָאַשְׁעָט מִיּוֹן לאנדסמאן מִיט קָלָעָפָ, ווּלְעַ ער בָּאַלְיִידִינְגָּט דָּעַם אַנְאָרְכִּיזָם...

קְוִים אִיחָם בָּאָרוֹהִינְגָּט. דָּעַנְגָּאָה, אָן ער האָט שְׂוֹן ווּידָעָר רַוְּהָג גַּעַנְאָקָט זִוְּנָעָ פִּי-

נָאָטָס, הָאָט ער זיך מִיט אַמְּאָל אַנְגְּנָעָרָפָעָן צוּ מִיר :

— אַיהֲר מִינְעָט מַאְקָעָ, אָן מַעַן ווּעַט אָנוּן ווּיְוּזָעָן דֵּי רַיְכָ-

טִינְעָ סִיבְּרִ ?

זַאנְ אַיך :

— אַיך קָאָן נִיט דֵּי פִּיעָסָע.

מאכט ער ווידער :

— מען האט מיר גנזאנט, די ריכטיגע סיביר, דערפֿאָר בין
אוֹךְ דָּאָךְ גַּזְקָומָעָן אָהָוָה.
מיישט זיך אַריַין אָאִיד, גַּדְעָנֶק אַיִּין, מִיט אָלְאַכְעַנְדִּיגָּעֶר
געַלְעָר בָּאָרֶד אָוֹן מִיט אָצְוְשְׁפִּילְעָטָעָר גַּעַלְעָר, הַאֲרִיגָּעָר בְּרוֹסֶט :
— מִיסְטָעָר, — מאכט ער, — אָוֹרָאי ווּעָט אַיִּהָר בָּאָלָּד זַעַחַן
סִיבִּיר. עַסְט אַוִּיפָּא גַּיךְ אַיְיָרָע פִּינְאָטָם, אַנְטִים וּוּעַלְעָן זַיִּי
בַּיִּי אַיִּיךְ פָּאָרְפּוּרְעָן וּוּרְעָן.
שְׁטַעַת דָּאָךְ נִיט אָן מֵיַּן גַּנְּאָסָע, הַלְמָאִי יַעֲנָעָר לְאַכְטָפָן
אַיִּהָם, אָוֹן ער עַנְטְּפָעָרָט וּעְנָעָם מִיט שְׁפָאָט :
— עַהָּעָ, זַעַחַן נָאָר ווּרְעָר עַסְטְּחָמָהָט זַיִּיךְ ! גַּעַדְאָוּעָנט שָׁוֹן
הַיִּינְט, גַּעַדְאָוּעָנט, פִּינְסְטָעָרָעָר מַוחְלָּה, הָא ? ...
צְלָאַכְט זַיִּיךְ דָּעָר אַיִּיךְ אַוִּיפָּא קָוֵל אָוֹן עַנְטְּפָעָרָט אַיִּהָם אָפָּ
צְוֹרִיךְ :

— וּוּאַס זַיִּיט אַיִּהָר נָאָךְ אַיִּין בְּעֵם, מִיסְטָעָר ? אַיִּיךְ נִיבְּ דָאָךְ
אַיִּיךְ אָרְיכְּטִינְגָּעָעָה. בָּאָלָּד וּוּעַלְעָן מִיר זַיִּין אַיִּין סִיבִּיר. בָּאָהָלָט
אַיְיָר „גַּנְּאָנִיעָה“ — ווּוִיּוֹטָעָר אָן מִיט אָפִינְגָּעָר אַוִּיפָּא זַיִּין נָאָךְ
אַיִּהָר ווּעָט זַיִּיךְ נָאָךְ, חַלְיָה, אַפְּפּוּרְעָן ! ...
די דָּאָזְנוּגָן בָּאָמְעָרְקָונָג זַיִּינָעָ בָּאָפְט אַוִּיפָּא אָן אַנְדְּרָאָר אַיִּיךְ
זַיִּיצְט אַיִּין דָּעָר צְוּוֹיְטָעָר רִיְּתָה, אָוֹן דָּעָר שְׁרִוִּיט אַוִּיפָּא קָוֵל
וּוִידָּעָר צַוְּעִיכְעָן, וּוּיְכָר זַיִּיצְט דָּאָרָט ווּוִיּוֹט פָּוּן אַיִּהָם :
— בָּאָהָלָט דִּין, „גַּנְּאָנִיעָה“, דו וּעָט זַיִּיךְ אַפְּפּוּרְעָן. סִיבָּר ! ...
אָוֹן בָּאָלָּד שְׁרִוִּיט מַעַן פָּוּן אַלְעָזִיזָעָן :
— סִיבָּר ! בִּינְד אָרוּם דַּי אַוּרְעָן ! פָּאָרְשְׁפִּילִיעָ דִּין
הַעֲמָד ! קוֹטָעָ זַיִּיךְ אַיִּין ! סִיבָּר ! סִיבָּר ! ...
אַיִּיךְ בָּאָמְעָרָק, וּוי די אַידְעָנָע מִיט דָּעָר פָּאָטְשִׁילָע, וּוּלְכָע
זַיִּיצְט אַיְבָּעָר מִיהָ, טוֹלְיִיעָט זַיִּיךְ תָּאָקָע אַיִּהָר הוַיְמִישָׁעָן טָוָה, הַנְּמָ
די הַיּוֹן אַוִּיפָּא אַגְּנוּעָר גַּלְיָאָרָקָע שְׁטִיקָט מִמְּשָׁ, אָוֹן אַיִּיךְ הָעָר, וּוי
זַיִּרְעָט צַוְּעִיכְעָן זַיִּיךְ אַיִּהָר מִאָן :
— פָּאָרְשְׁפִּילִיעָ זַיִּיךְ ! דו בִּזְוּט פָּאָרְשְׁוּזִיכְט .
אָוֹן ער פָּאָלָגָט זַיִּיךְ דּוֹקָא אַוִּיךְ ...

און מיט אמאָל — אַ טומעל הינטער אונז אַונ פֿעטש, אַונ
אַ געשרוּי :
— אַיך האָב באַצְאַהַלְתִּים אַ קְוֹאַדְעַר אָזַי וּוּ דּו ! שְׁטוּפַ
מֵיך נִימַּט, אַינְדרְיאַנְגֶּר דּו ! ...
אונ דְּאָזַי, אַ דְּאַנְקָגַט, פֿינְסְטְּעַר גְּעוּוֹאַרְעַן אַינְגַּם טְעַטְּעַר
אונ דָּעַר פֿאַרְהָאנְגַּן האָט זִיך אַוְפֿעַנְהוּבָּעַן.
דָּעַר עַולְם האָט גְּנוּמוּן שְׁרוּעַן :
— שאָ, שְׁטִילְעַר !
אונ עַס אַיז שְׁטִיל גְּעוּוֹאַרְעַן.
אוֹיפַּ דָּעַר פֿינְסְטְּעַר בְּיהַנְּעַ, גְּעַרְעַנְמַן אַיך, האָט עַפְּעַס אַכָּאָר
גְּעוּוֹנְגַּעַן אַ רְוּסְיַישׂ לִידַה.
— קָאַטְּאַרְזְּשָׁנְיקָעַם, אַפְּשָׁר פֿרְיוֹהִיטָּס קָעְמְפַעַר, — האָט מִין
גְּעַנְאַסְעַ אַרְוִיסְגְּעַמְוּלְתַּ, קוּקְעַנְדוּגַּן מִיט אַוְסְגְּעַלְאַגְּזְטַע אַוְגַּעַן
אוֹיפַּ דָּעַר פֿינְסְטְּעַר בְּיהַנְּעַ.
די אַידְעַנְעַ מִיט דָּעַר פֿאַטְּשִׁיּוּלַע אַיבָּעַר אַונְז האָט טִיף אַרְוִיסְ
גְּזַוְּיְפַצְּטָן :
— אַיִּ, וּוְהָ אַיז מִיר, סִבְּיר, אַ קָּאַטְּאַוּוּסְ דִּי צְרוֹת וּאַסְטַּ
זְּיַוְּנְעַן דְּאַרְטָעַן ! פֿאַרְזְּגַּנְגַּעַן, נְעַבָּאָר, זְיַיְעַרְעַ יְסֻוְּרִים... עַס וּוּעַרְטַּ
טָאַקְעַ עַפְּעַס קִיחְלָעַר...
— שאָ, מִיסְעַם, לְאֹזֶט הַעֲרָעַן ! — מַוְּרַעַלְתַּ עַמְּצָעַר נְעַבָּעַן
אַיהָה.
אונ פְּלוֹצִים — אַ גַּעַשְׁרִי פָּוּן דָּעַר בְּיהַנְּעַ דָּוְרַךְ דָּעַר טָוָנַ
קָעְלְקִיְּטַ ... אַ גַּעַשְׁרִי פָּוּן אַ מְעַנְשָׁעַן, נִיּוֹן, פָּוּן אַ לִיְּבַּסְטַּ, וּאַסְטַּ
דָּאַרְטַּ עַרְגְּנַעַז זִיך אַרְוִיסְגְּרִיסְעַן פָּוּן אַ שְׁטִוְינַגְּ, אַיז וּוּעַלְבָּעַר עַר
אַיז פֿרְיוֹהָעַר גְּעוּוֹן פֿאַרְשְׁפָּאָרְט ! ...
די מְעַנְשָׁעַן אַרְוֹם מִיר האַכְבָּעַן זִיך אַ צָּאָפְּעַלְיַ עַטְּמַאְן פָּוּן דִּעַם
דְּאֹזְיְגַּעַן גַּעַשְׁרִי, וּוּעַלְכָּעַר האָט זִיך דּוּרְכְּגַּעַטְרָאַגְּעַן, וּוּ אַ שְׁרַיְעַנְיַ
דִּוְגַּעַ פֿוּעַרְדִּינְגַּע כּוֹאַלְיַע...
אַ מְעַנְשָׁאַיז דָּאַרְטַּ אַנְטְּלָאַפְּעַן פָּוּן דָּעַר רְוִסְיְשַׁעַר קָאַטְּאַרְגַּעַן,
אונ דָּאָס אַיז גְּעוּוֹן זִיזַּן בְּאַפְּרִיְּאַוְנְגַּס-גַּעַשְׁרִי...
אַ גְּעַמְּרוּמְעַל „אַדְלָעַר“ האָט זִיך אַרְוֹם מִיר דּוּרְכְּגַּעַטְרָאַגְּעַן.

איך בין געווארען אויפמערכז אמער. דאס איז זיין געשרי געווען, הייסט עס, פון יונעם אידלאָר...
 די דאָזיגע סצענע אויף דער טונקעלעך ביהנע איז געווען דער פראלְאָג פון דעם שטיך „סיביריאַ“. דערנאָך האָט זיך די האַנדולונג פון דער פיעסע אַנגעההויבען.

דער מאָן, וועלכער איז אַנטַּאפַען פון קאַטָּאָרגַע, פיחרט דערנאָך אַ זעהָר אַנְשַׁטְּעָנְדִּין לְעָבָעָן. אַבעָר אַיָּהָם קומָט אֹוִיס צו זיין אַ קָּאנְקָוּרָעָנְט אַין גַּעֲשֵׁפֶט אָן אַנְדָּעָר אַיְדָעָן, וועלכער איז דוקאָ אַ פַּרְוּמָעָר, נָאָר אַ גַּרוֹּיסָעָר צְבוּּעָק אָוָן אַ מְסֻוָּר — מסְרָט אַיהם דער דָּזָּוְנָעָר צְבוּּעָק.

אַדְלָעָר שְׁפִילְט דעם דָּזָּוְנָעָן אִידְישָׁעָן „זְשָׁאָן וּוּאַלְוָשָׁאָן“. מײַן גַּאנְצָע אַוִיפְמַעְרְקָז אַמְּקִיּוֹת אַיז צְוָנְעָשְׁמִידָט צו אַיהם.
 ער גַּעֲפָלָט מִיר. אַין די גַּעֲדָאָקָעָן פָּאָרְגְּלַיִּיך אַיך אַיהם צו יַעֲנָע רַוְּסִישָׁע אַקְטִיָּאָרָעָן, אַנְדָּעָר פָּוָן זְיִי בָּאַרְיוֹחָמְטָע, וּוָאָס אַיך
 האָב זְיִי פְּרִיהָר גַּעֲזָוָה אַוּוֹל דער רַוְּסִישָׁר בְּיהָנָע אַין מִין שְׂמָאָדָט, אָוָן ער חַאלָט אֹוִים דעם פָּאָרְגְּלַיִּיך.

אַ מַעֲרְקוֹוִידִינְגְּשָׁעָהָעָן, פָּאָרְנוּמָע גַּעֲשְׁטָאָלָט בָּאוּוֹנָט זִיך מִיט נַרְוִיסָעָר וּוּרְדָע אַיבָּעָר דער בְּיהָנָע. אָן אַרְגָּאָן, וּוּיְיך אָוָן בּוּיְגָן צו די פָּאָרְשִׁיְּוּדָעָנָע טָעָנָע. ער האָט קָאַלְטָע, אַוְרָאָנִישָׁע טָעָנָע,
 וּוָאָס זְיִי שְׁנִיּוֹדָעָן דָּוָרָה, זְיִי אַשְׁטָּאָלָעָנָע זְעָג די נְשָׁמָה.
 ער האָט דעם אִירְדָּשָׁן קָרְעָצָי אַין זְיִן קוֹל אָוָן די אִירְדָּשָׁע טָרָעָר אַין זְיִן זִיפָּא, וּוָאָס בָּאוּוֹנָט זְיִינָע צְוָהָרָעָר בֵּין צו טָרָעָרָן.
 ער האָט דעם צָאָרָן אָוָן דעם גַּעֲשָׁרִיָּה פָּוָן אַ גַּרוֹּיסָעָן טָעָמְפָעָן רַאְמָעָנָט, וּוּי די לְאַשְׁטָּעָנְדִּינְקִיּוֹת פָּוָן דער צָאָרָעָר לְיִבְעָן.
 ער האָט אָן אֹוִיג, אַין וּלְכָעָן זָוָן אֹוָן וּאַלְקָעָן טָנוֹקָעָן וִיך אָפָּט אַפָּט דָּעַלְאָמִירָט ער. אַפָּט מַעְלָאָדָרָאָמָטָעָוָעָט ער. אַפָּט פָּאַזְוָרָת ער. אַבעָר דאס אַלְצָדִינָג אַיז בֵּי אַיהם באַשְׁטָּרָאָהָלָט מִיט אַ בָּאוֹנְדָעָר יַסְטָוֹבְדִּינְקִיּוֹת, מִיט אַ בָּאוֹנְדָעָר אַיְגָעָנָאָרָה טִינָגָר פָּלָאַסְטִישָׁר שְׁעהָנְקִיּוֹת.
 די שְׁעהָנְקִיּוֹת, די יַסְטָוֹבְדִּינְקִיּוֹת וּבְדִינְקִיּוֹת, דָּאָס די עַדְרָה שְׁעהָנְקִיּוֹת, דָּאָס אַיז דער הוּיְפָטִישָׁר טָלָאנָט.

דורך צוויי הויפט-טרען — וואלט איך געוּנט — גנַּבְעַט ער זיך אריין צום צושוּער אין דער נשמה : דָּוֹרְךָ דָּעֵר אָוִינְגָּס טִיר אָוּן דָּוֹרְךָ דָּעֵר הָאָרֶץ טִיר דָּ...

איך וויל ניט זאגען, או שווין האב איהם צום ערשותן מאָל געוּעהן אין „סיביריאַ“, האב איך איהם צוּי אָפְּגַּעַשְׂאַצְּטָם. ניכער אין, או דער אַיְינְדְּרוֹק, וואָס איך האב דער מאָלט פון זיין שפֿילען אַרְיוֹסְנָעַטְרָאָגָעָן, באַלְיוֹכְט אָיך חַיִּינְט מִיט די אַיְינְדְּרוֹקָן, וואָס זיין שפֿילען אין די אלְעַ שְׁפָעַטְעָרָע יַאֲהָרָעָן האט אוּרָה מִיר גַּעֲמָאָכְט. אַבְּכָר דָּאָס אַיְזָן מִיּוֹן אַיְינְדְּרוֹק פון זיין טַאָלָאנְט, וועַלְכָעָן איך האב אין מישְׁרַט פון אַפְּרָטָעלִי-אַהֲרָהָנוֹרָעָט נַאֲהָעָנְט גַּעֲקָאנְט.

די הויפט-קראָפְט פון זיין טַאָלָאנְט, חַוֵּז דֻּעַם גַּרְוִיסָעָן טַעַט-פָּרָאָמָעָנְט, אַיְזָן גַּעֲוָעָן די יַוְמָטוֹב/דָּוְנְקִיָּט, די דַּעַקְאָרָטִיוּעָן פְּלָאָסְטִישָׁע שַׁעַהְנִיקִיָּט, וואָס האט אַרְיוֹסְנָעַטְרָאָגָהָט פון זיין יעַד-דָּעָן טָאָן, זַיְן יַעֲדָעָן בְּלִיכָּאָן זַיְן יַעֲדָעָן וְשַׁעַטָּט.

דָּאָס אַיְזָן גַּעֲוָעָן אָן אַרְגָּנָאַנְשָׁעָר טַיּוֹל פון אַיְהָם אָוּן נַאֲרַט פון אַיְהָם אַלְיוֹן, וואָס קִיְּן אַנְדָּרָעָר אַקְטִיאָר קָאָן נִיט נַאֲכָמָאָכָעָן, ווֹי מַעַן האט נִיט גַּעֲקָאנְט נַאֲכָמָאָכָעָן מַאֲנוֹלָעָסְקָאָס שְׁמוּכְבָּעָל...

נַאֲרַט יַעֲנָעָר פָּאָרָשְׁטָעָלָונְג, גַּעֲדָעָנְקָאָיך, זַיְן גַּעַנְעָן אַסְּרָפָן דֻּעַם עַולְמָן גַּעֲלִיבָעָן נִיט צְפְּרִידָעָן. זַיְיָ האָבָעָן גַּעַטְעָנָה/ט, אָוּן מַעַן האט זַיְיָ אַפְּגַּעַנְאָרט. מַעַן האט זַיְיָ גַּעַזְאָלָט וְזַיְיָעָן סִיבָּר אָוּן מַעַן האט זַיְיָ דָּאָס נִיט גַּעַזְוּזָעָן...

חַוֵּז דֻּעַם פּוּבְּלִיקָוּם, דָּרָמָאָן איך זַיְה, האט אַשְׁלַעַכְתָּעָן אַיְינְ...

דרָוק אַיְוָף מִיר גַּעֲמָאָכְט דָּאָס, וואָס אַנְדָּרָעָר פון די אַקְטִיאָרָעָן האָבָעָן זַיְדָרְכָּנְעָרָעָט מִיט דֻּעַם פּוּבְּלִיקָוּם פון דָרָעָבָר בִּיהְנָעָן אַרְוָן טָעָר אָוּן דָרָעָר שְׁרָעְקְלִיבָעָר מִישְׁ-מַאָשָׁפָן דָרָעָר שְׁפָרָאָךְ...

אַסְּלִיעַדְאָוָאָטָעָל האט דָאָרָט גַּעַשְׁפִּילָט, האט ער גַּעַרְעָדָט אַסְּמִין דִּיּוֹתְשָׁ אַיְוָף דֻּעַם פְּתַח-שְׁטִינְגָּר; אַדְלָעָר האט אַיְזָן זַיְיָ אַיְדִישָׁ אַפְּט אַרְיוֹנָגָעָוָאָרָפָעָן גַּאנְצָעָן רָוְסִישָׁ פְּרָאוּעָן, אָוּן די אַנְדָרָעָר האָט בעָן גַּעַרְעָדָט אַסְּמִין שְׁמַעְנְדָרְקִ-שְׁפָרָאָךְ...

דָּאָס אַיְזָן נַאֲרַט גַּעֲוָעָן אַיְזָן סָאמָעָ אַנְהָוָב פון גַּרְדִּינְס טַעַטִּינְ...

קייט אוול דער אידישער ביהנע, נאר אין דער ערשותער צייט, וווען ער האט זיך באוויזען צוישען די אידישע אקטיאראען און זוי גענומען ערשות ערzieהו, לערנען מיט זיין און וועקען אין זוי דעם קינסטער שטאלץ און די קינסטלאַר-כחות, און גענומען שאפען אויך אַ מעאטער-יעולם.

בי יונער פארשטעלונג, וווען אויך האב צום ערשותען מאָל געוזהן אַדְלָעֶרֶן, האט זיך מיר אַפְּילֵי ניט גע'הַלּוּמֶט, אָז אויך וועל זיך אַמָּאָל מיט איהם באַסְּאָנָּעָן נעהגענטער.

.3

זינע צעטעלאָך מיט'ן „סּוֹוֹאַבָּדְנִי וּבָאָדָּ“ אָז ווֹי צְוֹוִי עֲרַחַט בְּאַשְׁטְעָלַט פִּיגְעָסָן בְּיֵי אַיְנְטְּעָלְגְּעָנְטָעָן.

אויף דער בויערי, צוישען נרענד און ברום סטריט, דאַכְט זיך, אָז דָּזָן געשטאנען אַ קלִין טעאטערל. דאַרט האט אַדְלָעֶר געשפּוֹלֶט אָז דָּאַרט האָב אויך זיך מיט איהם באַקָּאנְט. דאס טעאטערל — אויב אויך האָב ניט קִין טֻוּת, האָט גַּעַטְרָאָנָּעָן זַיְן נָאָמָעָן.

אָז אויך געדענס קלָאָר, אָז צוישען די אַקטיאראען, ווֹאָס האָבען דאַרט געשפּילֶט, זינען געווען מאַשְׁקָאָוִוִּז, מאַקְּסָם רָאַזְעָנְטָאָל אָז דער פָּאַרְשְׁטָאַרְבָּעָנָּעָר טָאָרְנְכָּבָּרָן.

דאָס דָּזְיוֹגָע טעאטערל אָז געווען די הַיּוֹם פָּוּן דער בעסערער פִּיגְעָסָן, אָז אַהֲלָפְּטָן זַיְן אַזְוּכָּר אָז בְּמַעַט שְׁטָעָנְדִּין באַי שְׁטָאָנָּעָן פָּוּן אַנוּכָּר אַינְטְּעָלְגְּעָנְטָעָן, וּוּלְכָעַ זַיְן אַזְוּנְעָן מיט אַדְלָעֶרֶס צעטעלאָך — „סּוֹוֹאַבָּדְנִי וּבָאָדָּ“ (פרײַער אַרְיִינְגָּן), ווֹאָס אַדְלָעֶר האָט אַ טְבָע נעהאט זוי צו גַּעַבְעָן צו יַעֲדָע אַינְטְּעָלְגְּעָנְט, דאס היִסְטָן צו יַעֲדָע אַיְנָעָם, ווֹאָס האָט גַּעַרְעָדָר רָוּסִישׁ...).

הָאָט אַדְלָעֶר געטראָפָעָן אַז אַינְטְּעָלְגְּעָנְט, דאס היִסְטָן אַיְנָעָם וּוּלְכָעַר האָט גַּעַרְדָּט רָוּסִישׁ — ווֹאָס דאס אָז געווען דער הוֹיפְטִי סִימְן פָּוּן אַינְטְּעָלְגְּעָנְטָסְטוֹאָ בְּיֵי אִים — האָט עֲרַגְלִיךְ יַעֲנָעָן פָּאַרְגָּעַלְעָגָט אַ פרִיעָן „פָּעָם“ אַז זַיְן טעאטער.

„נאָלּוּבְּטוּשִׁיק, פַּרְיַּכָּאָדִיטִיעַ וּמַאי טַעַטָּעַר. וּוֹאַט וּוֹאַט
סַוּאָבָּאָדְנִי וּבְכָאָר” (קֶומֶט, טַיְּעַרְיַּנְקָעַר, אֵין מַיִן טַעַטָּעַר. אֵיךְ
נִיב אֵיךְ אֲפַרְיוּעַן אַרְיַּוְנְגָּאנְגַּן), הָאַט עַר זַיךְ בַּיְּ יַעֲנַעַם כְּמַעַט גַּעַד
בַּעַתְּעַן מִיט אַהֲרְצִיְּגָעַן, וּוֹאַרְיַּמְעַן טָאָן, אָוֹן לְלָעַמָּאָל אֵין דָעַר
רוֹסִישָׁעַר שְׁפָרָאַךְ, אָוֹן גַּלְיַּיךְ אַנְגַּעַנְשְׁרַבְּעַן מִיט גַּרְוִיסָּעַ רַוְּסִישָׁעַ
בּוֹכְשְׁטָאַבְּעַן אַוְיָּוָס אַשְׁטִיקָעַל פַּאְפָרְ דִּי וּוּרְטָעַר: „סַוּאָבָּאָדְנִי
וּבְכָאָר” אָוֹן אַוִּיסְגַּעַזְקָט אַוְנְטָעַר דֻּעַם זַוִּין יַיְּ. פַּ. אַדְלָעַר...
הָאַט מַעַן אֵין זַיִן טַעַטָּעַל דָעַרְפָּאַךְ, אָוֹן אַוְיד מַחְמָת מַעַן
הָאַט דָּאָרָט סְרָובְ אַוְפְּגַעַנְשְׁטָעַלְטָמַן גַּאֲרְדִּינְסַ פִּיעַסְעַן — שְׁטַעַנְדִּינְגַּן
גַּעַקְאַנְטַן זַוְּהָן דִּי דָעַמְאַלְטְּרִינְגַּע אַינְטַעַלְיַעַנְצִי פָּוֹן אַוְנוֹעָר אִידְיַעַשְׁן
קוֹוָאַרְטָאַל אָוֹן צַוְּוִישָׁעַן דִּי אַקְטָעַן הָאַט מַעַן דָּאָרָט נַעַהְעַרְטָמַן
רוֹסִישָׁעַר שְׁפָרָאַךְ, אַזְוִי וּוֹי אֵין אַרְוִישָׁעַן טַעַטָּעַר.
חוֹזְ דֻעַם, הָאַט אַדְלָעַר גַּעַהְאַט אַטְבָּעַ, וּוֹעַן עַר הָאַט גַּעַטְרָאַפְּעַן
אַזְזַ אַינְטַעַלְיַעַנְטַן, צַו באַשְׁטָאַלְעַן בַּיְּ אַיִּהְמַן אַפְּיַעַסְעַ פָּאַר זַיִּד.
הָאַט נַאֲר אַיְּנָעָרְטָרְטָמַן, אָוֹן וּוֹעַר שְׁמוּסָטְטָמַן נַאֲר, אֵן
יַעַנְעַר הָאַט גַּעַטְרָאַגְּעַן דֻעַם טַיְּטָול „דָּקְטָאָר”, הָאַט אַיִּהְמַן אַדְלָעַר
בָּאַלְדְּ פָּאַרְגָּעַלְיִוְגְּטָן: „נאָפִישְׁיַטְעַ פִּיעַסְעַוְוֹ דְּלִיאַ מַעְנִיאַ“ (שְׁרִיבְטָמַן אֵין אַפְּיַעַסְעַ
פָּאַר מִיר).

צַי הָאַט עַר טַאַקְעַ גַּעַלְוִוְבְּטַמַּט, אָז יַעַדְעַר אַינְטַעַלְגַּעַטְמַעְטָר מַעַנְשַׁ
סַאֲן אַנְשְׁרִיְּבָעַן אַפְּיַעַסְעַ, צַי עַר הָאַט גַּלְאָטְטָה גַּעַהְאַט פָּוֹן דֻעַם,
וּוֹאַס יַעַנְעַר וּוֹעַט זַיךְ אַוְמְזִיסְטָר בְּרַעְבָּעַן דֻעַם קָאָפְ — דָאָס וּוֹיִיס
אַוְיךְ נָוָט. אֵיךְ גַּעַדְעַנְקָאָבָעַר, אָז הַבְּשָׁע עַטְלִיכָּעַ מַעַנְשָׁעַן פָּוֹן דִי
אַינְטַעַלְיַעַנְטַעְן הָאַבָּעַן זַיךְ דָעַמְאַלְטָר אַרְוָמְגַעְטָרָאַגְּעַן מִיט פִּיעַסְעַן
אֵין דִי בּוֹזִיםְקַעְשָׁעַנְעַם, סַיְ אַרְגִּינְגַּעַלְעַ אָוֹן סַיְ אַיְבְּרָעַנְעַאְרְבִּיטָעַ
פָּוֹן אַרְוִישָׁעַן בִּיכְעַל, אַוְיָּוָס דָעַר באַשְׁטָאַלְעַגְּ פָוֹן אַדְלָעַר’).

אֵין יַעַנְעַ הַוְּנָגְעַרְיִאָהָרָעַן זַיְנָעַן דִי פּוֹפְצִינְגְּ דָאַלְאָר, וּוֹאַס אַדְלָעַר
הָאַט בָּאַר אַזְזַ אַפְּיַעַסְעַ צַוְּגָעַ זַאְגָט, גַּעַוּוֹן אַגְּרִוִיסְעַ אָוֹן
זַהְהָר נַוְּתִיְגַּע מַטְבָּע אָוֹן מַעַנְשָׁעַן הָאַבָּעַן גַּעַפְרָוָאָוָוָט מַזְוָּג.

אָוֹן שְׁטַעַנְדִּינְגַּן נַאֲר אַזְזַ „קָאָמְעַרְצִיעַ“ אֵין אַדְלָעַר גַּעַוּוֹן פָּאַר
נוֹמָעַן מִיט „קָאָוְרָטְסַ“ אָוֹן מִיט אַדוֹוָאַקָּאַטָּעַן, הָאַט גַּעַצְאַחַתְּ דֻעַם

שרייבור און געצאהלט זיין אדרואקסאט, אונ, צום סוף, ווידער גע-
טאָן זיין: האט ער געטראפען אינעם, וואָס האט גערעדט
רוסיש, האט ער איהם גלייך פֿאַרְגּוּלְעֵנט זיין צעטעלע מיט דעם
"סּוֹאַבְּאַדְּנִי וּכְאָדְּ" און בי איהם זיין באַשְׁטְּעַלְגָּנט גַּעֲמָכְטָן:
„נאָפְּשִׁיטְיוּ פֿוּסְׂוּ דְּלִיאַ מְנִיאָ!“...

אנְבָּ, אוֹזֶ ער נִיט גַּעֲוָעַן דָּעַר אִינְצִיגְּנָעַר אַינְקָם אִידְיּוּשָׁן טָעַ-
אַטְעָה, וואָס האט אוֹתָה אָזָא אָוָפָן באַשְׁטְּעַלְטָ פֿוּסְׂעַן בַּיְּ דָעַם
ערְשָׁטָעַן בעַסְטָעַן אַינְטְּלְגָּעַנְטָן. אַיךְ ווֹאָלָט גַּעֲקָנָט אַנְרוּפָעַן
נעְמָעַן פּוֹן לְעַקְטָאָרָם אָזָן סְתָמָם דָּאַקְטָוְרִים צְוּוּשָׁן אַונְזָעַר אַינְ-
טָעַלְגָּעָנִי, וואָס דָעַר אַדְרָעַר יָעַנְעַר דִּירְעַקְטָאָר פּוֹן אִידְיּוּשָׁן טָעַ-
אַטְעָה, צִי הַוְּפָטָאַקְטִּיאָה, האט זַיְּ פֿאַרְגּוּלְעֵנט צַו שְׁרִיבָעַן פֿוּסְׂעַן.
ערְשָׁטָ דִּי טָעַג דַּעֲצָעַלְטָ מִיר אַ באַקְאַנְטָעַר סְאַצְּיָאַלְוִיסְטִּישָׁעַר
לְעַקְטָאָר אָזֶן שְׁרִיבָעַר, וואָס זַיְּן סְפָּעַצְּיָאַלְוִיטָעַט זַיְּנָעַן פְּאַלְיִיטִּישָׁ
עַקְאַנְאַמְּישָׁעַ פְּרָאָגָעַן, וּי אַיְּנוּמָאָל אָזֶן צַו אִיהם גַּעֲקָמָעַן אַ גַּעַ-
וּוִסְעַר דִּירְעַקְטָאָר פּוֹן אָזֶן אִידְיּוּשָׁן טָעַטְעַר אָזֶן אִיהם פֿאַרְגּוּלְעֵנט:
— שְׁרִיבָעַט אָזֶן אַ פֿוּסְׂעַ פָּאָר מִין טָעַטְעָה.
הָאָט דָעַר שְׁרִיבָעַר אַיְן שְׁפָאָס גַּעֲנְטְּפָעָט:
— גַּוּטָן אַיךְ הָאָב אַ פֿוּנְיָעַ טָעַמָּעַ פָּאָר אַ פֿוּסְׂעַ: „פּוֹן אָזֶן
טָפְּפִיעַ בַּיְּן קָאָרְלַ מַאְרָקְסַ...“

דָעַר דִּירְעַקְטָאָר האָט זַיְּ אַ כָּאָפָּ גַּעֲטָאָן:
— קָאָרְלַ מַאְרָקְסַ? אַיְ! אַטְ דָּאָס אַיְן אַ טָּעַמָּעַ. שְׁרִיבָטָן.
אַיךְ מַאְרָקְסַ אַיךְ גַּלְיָיךְ אַ קָּאַנְטָרָאָקְטָן. אָזֶן וּזְאָלָט פֿוּסְׂעַ מַאְקָעַ
הַיְּסָעַן: „קָאָרְלַ מַאְרָקְסַ“. דָעַר נַאֲמָעַן אָזֶן אַ גַּוּאַלְדָאַוְנָעַר פָּאָר
דָעַם עַולְמָ...
פּוֹן דָעַם פָּאָזֶן מַעַן פֿאַרְשְׁטָעַהָן, אָזֶן אַיְן דָעַם אִידְיּוּשָׁן טָעַטְעַר
אַיְן פֿוּסְׂעַן-שְׁרִיבָעַרְיִי נִיט פֿאַרְעַכְעַנְטָן גַּעֲוָעַן פָּאָר אַ באַזְוָןַ
דָעַרְעַר קוֹנְסָט (הַיְּינָם, אַנְבָּ, נַאֲךְ וּוּנְגָנָעַר!).
אַבְּעָר צְוִירָקְ צַו יְעַנְעַם קְלִיְּנוּמָם טָעַטְעַלְטָלָן:

גַּעַה אַיךְ אַמְּאָלָ אַחֲוָן מִיט אַ פְּרִיְנָה. אַיךְ גַּעֲרַעַנְט נִיט קְלָאָר,
וְאָס פָּאָר אַ פֿוּסְׂעַ מַעַן האָט אַיְן יְעַנְעַם אַוּוּנָטָן דָאָרָט גַּעַשְׁפִּילָטָן.
אַיךְ דָעַרְמָאָן זַיְּ אַבְּעָר קְלָאָר, אַזְאָדְלָעָר, אַ בְּלָאַנְדָעָר, גַּרְאַצְּיָעָה,

אומגעוועהנליך שעהנער יונגעראמען, איז דראט אונגעוקומען אין'ם ערשותען אקט אויף א „ביסיקעל“.

און, מערקווירדיג, נאָר דאס בילד פון אַדְלָעֶרֶン אויפֿן בייד סיקעל האָט זיך איז מיין זכרוֹן אַפְּגַּעַשְׁמָעֵלְטַ פון יונער גאנצער פֿאַרְשְׁטָעַלְנָגֶן!....

דערפֿאָר אַבעָר געדענס אַיך קְלָאָר אַ צְעַנָּעָ נאָך יונער פֿאָר שטעלונג:

מיין פְּרִיְינֶר האָט מִיך אַרְיוֹנָנָעָפְּהָרֶט צֹ אַדְלָעֶרֶן אַיז גָּאָרֶד דער אַבְּצִימָעָ. אַיך חָאָב אַיהם פֿעַזְעַנְלִיךְ נאָך נִיט גַּעֲקָאנְטָ.

ער איז גַּעֲזָעָן בַּיּוֹם שְׁפִינְגָּל אַון האָט זיך גַּעֲפָצָט.

אַיך דערמאָן זיך, ווי אַיך האָב די אוינְגָעָן נִיט גַּעֲפָצָט רִיסְעָן פָּוֹן דָּעַם פְּנִים, ווּלְכָעָר האָט זיך אַ קָּעָר גַּעֲטָאָן צֹ אָנוֹן מִיט אַ ברְזָהָהָאָ שְׁמִיכָּלָעָ, בָּעַת מִיר זְוִינְגָּן אַרְיָין צֹ אַיהם אַיז גַּאַרְדְּעַרְבְּצִימָעָ — אַ פְּנִים, אַיְינָעָרְטָ צְוֹוִישָׁעָן מִילְיאָאנָן, ווּאָסָס די נָאָטוֹר האָט ווי באַשָּׁאָפָעָן, ווּעַן זַי האָט גַּוּאָלָט ווּזְוִיעָן אַ מַסְטָעָר פָּוֹן אַיְהָר אַמְתָעָר שְׁעַהְנָקִיָּט.

אַ ווּיְיכָעָ, צָאָרָטָעָ, כְּמַעַט ווּיְבָרְשָׁע שְׁעַהְנָקִיָּט, אַיז דאס גַּעַן ווּעַן, ווּלְכָעָר האָט אויף זְוִין פְּנִים גַּעֲבִישָׁפְּטָ, אַחֲן אַ סִּימָן אַפְּיָלוֹ פָּוֹן יונער בְּרוֹטָאָלָעָר, בְּלוֹטְדוֹיְטָעָר שְׁעַהְנָקִיָּט, פָּוֹן די אַנְדְּרָעָ אַונְזָעָרָעָ אַקְטִיאָרָעָן, ווּלְכָעָר זְוִינְגָּן דָּעַמָּלָט גַּעֲזָעָן באַרְהָמָט אַלְסָ שְׁעַהְנָרָעָ מַעְנָדָרָ. אַון מִיט זְוִין בְּלִיָּס אַון זְוִין שְׁמִיכָּלָעָהָט עַר זיך מִמְשָׁ אַיז הָאָרְצָעָן גַּעֲגָבָעָט.

אַון האָט עַר זיך דְּרָנָאָך אַוְפְּגָהָוִיכָעָן פָּוֹנְס אַרט אַון מִיט אַ בָּאוֹנְדָעָרָעָר עַלְאַסְטִיְקִיָּט זיך אַ צִיה גַּעֲטָאָן אַיז זְוִין גַּעֲנָצָעָן הוּיכָעָן אַון שְׁלָאָנָקָעָן ווּאָוקָסָ, האָט עַר באַמָּת אַוְסְגָּעָזָהָן, ווי אָונָהָ זְעָרָעָ מְאָמָעָס ווּאָלָטָעָן נְזָאָונָט, אַ רִיכְטָנָעָר „מְאָנָאָרְכָּעָ...
„מְיַלְאָסְטִי פְּרָאָסִים, נְאָסְפָּאָדָא!“ — האָט עַר אַונָּז אַוְפְּגָעָ נְמָעָן אַוְפּֿזְ רְוִיסְעָן שְׁטִינְגָּר מִיט די דָאָזְגָּעָ ווּעְרָטָר, גַּעֲדָעָן אַיך. אַון אַיז אַ ווּיְילָעָ שְׁפָעָטָר האָט עַר שְׁוִין פָּאָר מִיר אַנְגָּעָ שְׁרִיבָעָן זְוִין „סְוּאָבָּאָדָנִי וּכְאָדָר“ אַון אַונְטָעָר דָּעַם אַוְסְגָּעָזָקָט זְיַיְן יַיְן פָּ. אַדְלָעֶרֶן.

און נאך און א ווילע ארום האב איך שווין פון איהם געהרט :
 „נאפישיטיע פיעסו דלייא מעניא...“
 דאס איז געווען איז יגענער צייט, וווען איך האב „געפערעלט“
 מיט מיין פיעס „מינא“ איבער דרי טעאטערם און קיינער האט זי
 ניט געוואלט לייענען. האב איך איהם דערצעהעלט, איז איך האב
 א פיעס, האט ער מיר געהיסען זי ברענגןען.
 ברענג איך זי איהם אויפ מארגען. נטעט ער זי צו און הייסט
 מיר קומען איז א וואך ארום. ביז צו יגענער צייט ווועט ער זי האבען
 איבערגעלייענט.
 מילא, האט ער מיין טרחה ניט געושאלעוווט. איך בין געד
 קומען איז א וואך ארום און איז צוויי, און איז א חורש ארום —
 ער האט נאך מיין פיעס ניט איבערגעלייענט, ער האט קיין צייט
 ניט געהאט. דערפאאר איבער האט ער מיר, יעדעם מאל, וווען איז
 בין צו איהם געקומען, פֿאָרגֿעַלְעַנְט אַסּוֹאָכְּדְּנִי וּכְּקָאֵד“ איז זיין
 טעאטער.
 און איז אנדערש מאל, וווען איך בין צו איהם געקומען, האט
 ער מיר אוזעגעזעט נבענן זיך און מיר דערצעהעלט א מעשה...
 און איך מו זאגען, איז דעםאלט האב איך פֿאָרגֿעַלְעַנְט אַסּוֹי
 פיעס און איז די קריודעס, וואם איך האב צו איהם געהאט,
 הלמאו ער לאזט מיד לוייפען אוזי לאנגן נאך מיין פיעס...
 וווארום דערצעהעלט האט ער וואנדערליך א מעשה, צי איז
 אנעקדאט, מאלעריש און מיט אמת' געונטנע און נאך אפטער
 מיט שטיפערישען הוואר.
 האט ער דערצעהעלט ווועגען א פערזאן, האט זי אופגעלאכט
 פֿאָר אַיך סִי מִיט אַיהֲר קֹל, סִי מִיט אַיהֲר גָּאנְג אַזְּהַלְתָּנוּג,
 מיט יעדער האוואיע און מינען, און, דער עיקר, איז איז קאמישען
 ליכט, איז איהר האט זיך געקיימעלט פֿאָר געלעכטער.
 ס'רוב האט ער דערצעהעלט ווועגען זיך אליאו.
 אקטיארען, פֿאָרְפֿאָסְעָר אַזְּמַל ווועגען זיך אליאו.
 זיך אליאו האט ער איז ניט געשאָנוּוּט, וווען ער האט דער-
 צעהעלט א מעשה. ער האט הנאה געהאט צו דערצעהעלען ווועגען

זונגען אינגענע „שטייפערויען“, אמאָל ביזע, אמת טייפעלשע, און פאָר הנאה האָט ער גארניט געפיהַלט ווי אֶזוי ער קיבע策 אַריין זיך אלְיאַן.

איינמאָל, ווען אַיד בין צו אַיהם געקוּמען, דערלאָנגט ער מיר מיין פיעסעה אָון זאגט מיר :

— אֹזֶאָ פִּיעָסָע קָאָן מֵעַן נִימָט אַוְיפִּיהַרְעָן. בע ! ..

פרעג אַיד אַיהם : — פָּאָרוֹאָס ?

— שמוֹצִיג. נִימָט מַאֲרָאַלִּישׁ. מאָמָע אָון טַאֲכְטָעָר לִיבָּעָן זיך אַיְוָן אַיְוָן מאָן. קִיְּן אַקְטְּרִיסָע וּוּטָם נִימָט וּוּלְלָעָן שְׁפִילְעָן אֹזֶאָ אַוְיסָטָה עַלְלָאָסָעָן מוּטָעָר ...

וּוְיל אַיד שְׂוִין אָזּוּקְגָּעָהּ, שְׁטָעַלְתָּ ער מֵיר אָפָּ.

— שְׁרִיבְטָן אָן עַפְעָם אַ רְאָלָעָ פָּאָרָ מִיר, — מאָכָט ער. — אַיְהָרָ האָט הַוּמָאָר. פָּאָרָ מִיר אַבָּעָר שְׁרִיבְטָן אָן אַ דָּרָאָמָטִישׁ אַרְאָלָעָ.

אַיד דָּרָמָאָן זיך, ווען אַיד האָב אַיהם דָּעָמָלָט בָּאַמְּרִיקָט, אָז דָּעָר מָאָן אַיְוָן מיין פִּיעָסָע „מִינָּאָ“, שִׁינְטָטָמִיר, אַיְוָן אַיד אַ דָּרָאָמָטִישׁ אַרְאָלָעָ, האָט ער מִיר אַוְוָף דָּעָם אַוְמָעָפָר גַּעַנְטְּפָעָרָט : — פָּעָ, אַיד האָב אַיהם פִּינְטָם. שְׁרִיבְטָן אָן פָּאָרָ מִיר עַפְעָם אַ שְׁעוֹנָהָם מַעֲנָשָׁן, וּוּסָם מֵעַן זָאָל אַיהם לִיב האָבָעָן.

אוֹן צָוָם סּוֹף האָט ער מִיר דָּעָמָלָט פָּאָרָגְנָלְעָן, אָז אַיד זָאָל פָּאָר אַיהם אַיבָּעָרָאָרְבִּיטָעָן עַפְעָם אַרְסִישָׁע פִּיעָסָע, וּוּלְכָעָ ער האָט אַרְוִיטָגְנָלְעָפָט פָּוּן אַ קָּעַשְׁנָעָן אָוֹן מִיר דָּרָלָאָנָגָט.

אַיד וּוּסָם נִימָט, אַוְיבָּעָנָע, אַיבָּעָרָאָרְבִּיטָוּנָגָן" מִינָּעָ אַיְוָן גַּעַלְגָּעָן צִי נִימָט, אַיד גַּעַדְעָסָק אַבָּעָר, אָז זִי האָט זִיךְ פָּאָר מִיר גַּאֲרָנִיט גַּעַלְגָּוִינְטָן ...

דָּרָנָאָךְ האָב אַיד אַיהם מַעְהָר נִימָט גַּזְוָהָן, בִּזְוָ ער האָט נִימָט אַוְיפִּנְפִּיהַרְט אַ פָּאָר יַאֲחָר שְׁפָעַטָּע טַאֲכָע דִּי אַיְנָגָעָן פִּיעָסָע „מִינָּאָ" אַיְנָמָס וּוּנְדוֹזָאָר טַעַמָּעָר, — וּוּסָם וּוּנְגָעָן דָּעָם האָב אַיד גַּשְׁרִיבְעָן אַיְן אַיְנָגָעָן פָּוּן מִינָּעָ פְּרִיחָעָדִינָּעָ קָאָפִיטְלָעָן, אַיְן וּוּלְכָעָ אַיד האָב גַּעַרְוָאָוָות כָּאָרְקָטָעָרְיוּרְעָן יַעֲקָב גַּאֲרִיכִין'עָן.

אוֹן שְׁפָעַטָּעָר האָב אַיד אַיהם נַאֲרָגְנָטָה דָּרָקָאנָט, ווען

ער האט אויפגעפיהרט אין'ס פיעעלס טעתאטער מײַן פיעסע „סָאנְנִיאָ פָּוֹן אִיסְטּ בְּרָאְדוֹוֵי“, אַדְּעֶר ווי ער האט זי אַנגָּרוֹפָּעַן : „גָּאָטוֹר, מענש און חיַה.“.

4.

וואָ אָזְוֵי אָוּן פָּאָרוֹאָס ער האט „גָּעֲפִיקְטָּמָּה“ אַדְּעֶר אַוְיסְגָּעְבָּעְמָעַרְטָּה פֿיעַסְעָן.

מייט מײַן פֿיעַסְעָן „סָאנְנִיאָ פָּוֹן אִיסְטּ בְּרָאְדוֹוֵי“ האט אַדְּלָעֶר אַין דעם סְעוֹזָאָן פָּוֹן 1900 גָּעוֹזָלָט עַפְעַנְעָן פֿיעַלְסָט טַעַטָּאָר. דָּאָס האט מִיר גַּעֲנַעַבָּעַן דַּי מַעֲגִילְכִּיָּט צַוְּבָּאָן זַיְדָמִיט אַיְהָם נַעַחַנְטָאָר.

איַן יַעַנְעַם טַעַטָּאָר האט מַעַן גַּעַשְׁפִּילְטָט צַוְּוִיְעָרְלִיָּה פֿיעַסְעָן : ער — אַדְּלָעֶר — דַּי בְּעַסְעָרָע, אָוּן זַיְן פָּאָרְטָּנָעָר — טַאְמָאַשְׁעָוָסְקִי — דַּי אַפְּעַרְטָּקָעָס אָוּן דַּי בְּיַלְגָּעָן מַעַלְאָדָרָאָמעָם. יַעַדְעֶר פָּוֹן זַיְהָ האט גַּעַחַט זַיְן בָּאָזְוָנְדָעָרָעָן עַלְמָן, זַיְן בָּאָזְוָנְדָעָר אַמְּבִיצְיָע, אַוְּיָה אַבְּזָוָנְדָעָרָעָן אָוּפָן בָּאָרִיחָמָט גַּעַוְעָן אָוּן זַיְן בָּאָזְוָנְדָעָרָעָן „פָּאָטְרִיאָטָעָן“ גַּעַחַטְמָאָן. זַיְן בָּיּוֹדָעָה אַכְּבָעָן זַעַלְטָעָן צַוְּזָמָעָן גַּעַשְׁפִּילְטָט אָיַן אַיְן פֿיעַסְעָן, סְיַדְעָן אַמְּלָאָן אָיַן אַסְפְּעִצְיְעָלָעָר פָּאָרְשָׁתְּעָלָונָג. אַכְּבָעָר אָיַן דַּעַר דָּאָזְיָנָעָר פֿיעַסְעָן מִינְעָרָה אַכְּבָעָן זַיְן בָּיּוֹדָעָן גַּעַדְשָׁפִּילְטָט.

וּוְיָל זַיְהָ האַכְּבָעָן קָאַנְקוּרִוָּט מִיט דַּעַר טַהָּלְיָעָט טַעַטָּאָר קָאַמְּפָאַנִּיעָ.

דָּאָס אָיַן גַּעַוְעָן אַקָּאַנְקוּרָעָן פָּוֹן דַּי בָּעַסְטָעָ קָרְעַפְּטָעָן פָּוֹן דַּעַר אַיְדִּישָׁעָר בִּיהְנָעָ, אָיַן דַּעַר פָּרִיחָלִינְגָּס עַפְּאָכָעָ פָּוֹן אַוְנוֹזָעָר אַמְּלָאָן גַּעַנְעָן אַיְדִּישָׁעָן טַעַטָּאָר...

טַהָּלְיָעָט טַעַטָּאָר האט זַיְדָמִיט עַפְּעַנְעָן מִיט אַקָּאַמְּפָאַנִּיעָ אַרְטִיסְטָעָן אָוּן אַרְטִיסְטָקָעָם, צַוְּיִישָׁעָן וּוּלְכָעָעָם זַיְנָעָן גַּעַוְעָן : קָעַסְלָעָר, פִּיוֹנָמָאָן, מַאֲשָׁקָאָלִישָׁ, מַאֲדָרָם אַבְּרָאָמָאָר וּוּוִיטָש, מַאֲדָרָם פִּיוֹנָמָאָן אָוּן מַאֲדָרָם וּוּוִילְעַנְסָקִי, האט פֿיעַלְסָט טַעַטָּאָר גַּעַנְעָן זַיְהָ אַרְוִיסְגַּעַשְׁטָעָלָם אַזְוָלְכָי.

טרעטטען, ווי: אַדְלָעֶר, מְאַגּוֹלָעֵסְקָא, טְאַמָּאַשׁ עֲוֹסְקִי, מאקס רָזְעַנְטָאַל, מאראם אַדְלָעֶר, בעס' טְאַמָּאַשְׂעַוּסְקִי אָוּן מאראם פָּאַוְלִינְגְּזָעַן עדעלשטיין.

טהאליע טעאטער האט אַנְאַנְסִירֶט אַנְיַע פִּיעָסֶע פֿוֹן גָּאָרֶן דִּינְעָן מִט אַטְשִׁיקָאָוּזָע נָאָמָעָן: „גָּאָטֶן, מעַנְשָׁ אָוּן טִיפְּפָעֵל”, האט פִּיעָלֶס טַעַטָּע אַרְיךָ אַנְאַנְסִירֶט מִיּוֹן פִּיעָסֶע: „סָאנְיאָפָּוּן אַיסְטָרְאָדוֹוִי” בְּמַעַט אַונְטָעֶר דָּעַם אַיְוָגָנָעָם טַשְּׁיקָאָוּזָע נָאָמָעָן: „גָּאָטֶן, מעַנְשָׁ אָוּן חַיָּה”.

גענדערט „גָּאָטֶן” אוּפֶת, „גָּאָטֶר”, „טִיפְּפָעֵל” אוּפֶת, „חַיָּה”, אוּפֶת די נִיּוֹעַ פִּיעָסֶע פֿוֹן פִּיעָלֶס טַעַטָּע האט נִיט גָּעָדָרְפָּט אַרְאָפֶת פָּאַלְעָן בַּיִּזְקָר מִיט אַיְהָר נָאָמָעָן גָּעָנָעָן דָּעַר נִיעָר פִּיעָסֶע אַינְעָם טַהָּלִיע טַעַטָּע.

אַיך הָאָב גָּעָפְּרוֹאָוּט טָעַנְהָן, אַז דָּעַר נָאָמָעָן: „סָאנְיאָפָּוּן אַיסְטָרְאָדוֹוִי” אַיז אַשְׁהָנָעָר פָּאָר מִיּוֹן פִּיעָסֶע אָוּן פָּאָסֶט זַיְדָע מַעַהְרָ פָּאָר אַיְהָר, האט אַדְלָעֶר מִיר גָּעָנְטָפָּעָט:

— וְזַאֲסָ הַיּוֹסֶט „סָאנְיאָאַזְזָע”? מִיר שְׁפִּילְעָן דָּאָךְ אַלְעָ!... אַין, „גָּאָטֶן, מעַנְשָׁ אָוּן טִיפְּפָעֵל” זַיְנָעָן אוּפְּגָּעָטָרְאָטָעָן אַלְעָ שְׁטָעָרָעָן פֿוֹן טַהָּלִיע טַעַטָּע קָאָמְפָאָנָע, זַיְנָעָן דָּרְפָּאָר אַלְעָ שְׁטָעָרָעָן פֿוֹן פִּיעָלֶס טַעַטָּע קָאָמְפָאָנָע אַיך אַוְיָגָנְטָרָאָטָעָן אַין „גָּאָטֶן, מעַנְשָׁ אָוּן חַיָּה” — טָאָמָאַשְׁעוֹסְקִי אַוְיָ...
אנְגָּב, אַנְרוֹס פֿוֹן יַעֲנָעָר צִיּוֹת אָוּן פֿוֹן יַעֲנָעָר פִּיעָסֶע האָב אַיך
עֲרַשְׁתָּמַט אַ פָּאָר יַאֲהָר צְוִירָק גָּהָאָט בַּיִּטְאָמָאַשְׁעוֹסְקִי אַוְיָ...
זַוְּמָעָרְפָּלָאָץ אַין האַנְטָעָר, וּוּאוּ אַיך בֵּין גָּעוּזָעָן בַּיִּהְמָם עַטְּלִיכְעָ
טָעָג צַו גָּאָסֶט.

אַיְוָנְמָאָל אַין דָּעַר פְּרִיה דָּרְזָועָה אַיך אַיְהָם אַ רְוִיטְ-קָאַזְזָעָן לְיוֹרְטָעָן שְׁלָאָפְּרָאָק, מִיט גָּאָלְדָעָנָע קוּוּיְיטָעָן.

דָּעַר שְׁלָאָפְּרָאָק וּוּאָרְפָּט זַיְדָע מִיר עֲפָעָס בָּאוֹזְנָדָעָרָס אַין דִּי
אוּגָּנָעָן אָוּן וּוּקָטָעָפָעָס אַין מִיר. אַט אַזְוִי וּוּאַ פְּנִים, וּוּלְכָבָר
הָאָט אַמְּאָל, שְׁוִין לְאַנְגְּלָאָנִי, אוּפֶת אַיך אָזְנָדָרָק גָּעָמָכָט בַּיִּ
בָּאוֹזְנָדָעָר אַומְשָׁטָעָנְדָעָן אָוּן אַז אַיְהָר טְרָעָפָט אַיְהָם דָּעָרָנָאָךְ וּוּיָ

דען און יאהרען שפערטער, פארכאנט ער איזער אויג און איינער אויפמערכזאמקיזיט, וווקט און אייך אן עכָּא פון עפערס — צי פון און אײַנְדרָק, צי פון און אַיבָּרְלָעְבָּעְנִישׁ — ווֹאָס האָט שווין לאָגָן אָין אייך אַיְנְגָּנְדְּרִימָעְלָט, הָגָם אַוְּוָת דָעַר עֲרַשְׁטָעֵר מִנְוָתָק אָנְטָק אַיְהָר זיך נִיט קלָאָר אַרְיוּעַנְטִירָעָן, ווֹאוּ אָוּן ווֹעָן אַיְהָר האָט דָעַם פְּנִים גַּעֲזָעָהן אָוּן אָן ווֹאָס ער דָרְמָאָנְטָ אַיְיךְ.

מייט אַמְּאָלְטָוֹת אַ שְׂוֻבָּפָּאָר מִינְעָן אַ שְׂצָעָנָן אַיְנְקָם פִּיפָּעָלָם טְעַטְּמָעָר פִּון פָּאָר צְוּוֹיְיָאָזְּנְצָוָאָנְצָיָג אַיְהָר צְוָרִיק, אָוּן עַס רְיִיסְטָמְט זיך אַרְוָוִים בַּיְּ מִיר אַ "הַלְּאָוּ" צוֹ דָעַם שלְאַפְּרָאָק מִיט דַי נְאַלְדָּעָנָעָ קְוּוֹיְטָעָן, ווֹאָס טְאַמְּאַשְׁעוּסְקָי טְרָאָגָט אַוְּוָת זַיְדָ...

דעַם דָּאַזְוִינָן שְׂלַאָפְּרָאָק האָט טְאַמְּאַשְׁעוּסְקָי דָּאָן סְפָּעַצְיָעָל באַשְׁטָעָלָט פָּאָר זַיְן רָאָל אָזְן "גָּאָסָטָר, מעַנְשָׁ אָוּן חַיָּה".

דעַר שלְאַפְּרָאָק, מייט זַיְן גַּרְעָלָעָן, רְוִוְתָעָן קָאָלִיר אָוּן נְאַלְדָּעָנָעָ קוּוֹיְטָעָן, האָט אָפְּשָׁר נִיט גַּעַפְּאָסְטָפָּאָר דָעַם אַיְנְטָלְיָוָנָנָטָעָן כְּמַעַן-שָׁעָן, דָעַם פְּרִיהָעֶרֶדָנָעָן רְוִישָׁעָן רְעוֹאָלְזִיאָנָעָר, ווֹאָס טְאַמְּאָלָשָׁעָן, דָעַם גַּעַפְּאָסְטָפָּאָר דָעַר דָעַר שְׂעָוָסְקָי האָט אָזְן יְעַנְרָפָעָסְטָ גַּעַשְׁפִּילָטָן; ער האָט אַבָּרְדָּרְפָּאָר פָּאָר וּהָרָגָעָר גַּעַפְּאָסְטָפָּאָר אַרְיָהָם אַלְיָזָן, דָעַם דָאַמְּאַלְסְטָדְרִינָן אַפְּאָלָא פִּון דָעַר אַידִישָׁעָר בְּיָהָנָעָן, מייט דַי פְּעַדְשָׁוֹאָרְצָעָה האָר אָוּן דַי שְׂוּוֹאָרְצָעָ לְאַסְטְּשָׁעָנְדִּינָעָ אַוְּיָנָעָן, ווֹאָס האָבָעָן זַיְדָ וּוּ גַּרְוִיכָעָרָט מִיט וּוּרְיוֹןָקָ פִּון לִיבָּעָן, פִּון וּוּלְכָבָעָן אַזְוִי פַּוֵּל וּוּבְּוִעָרְשָׁעָ קְעַפְּלָאָר זַיְנָעָן פָּאַרְטָשָׁאָדָעָט גַּעַוּאָרָעָן... (אָה, אַלְטָעָר פְּרִינְד טְאַמְּאָלָזָן, אַטְיִינְיִישָׁעָר פְּסָקָהָט שַׁוִּין לְאָגָג וּוּעָנָעָן דָעַם גַּעַשְׁפִּילָטָן שְׂעָוָסְקָי, אַטְיִינְיִישָׁעָר פְּסָקָהָט שַׁוִּין לְאָגָג וּוּעָנָעָן דָעַם גַּעַשְׁפִּילָטָן דְּרָשָׁנָת : "סִיק טְרָאָנוֹת גְּלָאָרְמוֹנָרִי!" אַזְוִי, הַיִּסְטָמָעָם, גַּעַת אַונְטָעָר דָעַר רֹוחָם פִּון דָעַר וּוּלְטָמָט !)

די שְׂצָעָנָעָן, ווֹאָס דָעַר שלְאַפְּרָאָק האָט מִיר דָרְמָאָנְטָ, בָּעַת אַיְךְ האָב אַיְחָם דָעַרְזָהָן אַוְּוָת טְאַמְּאַשְׁעוּסְקָיִין אָין האָנְטָעָר, אָזְן גַּעַוּעָן אַיְינָעָן פִּון דַי בְּעַסְטָעָ גַּעַשְׁפִּילָטָעָ אָזְן דָעַר גַּעַנְצָעָר פִּיעָסָעָ, דָוְרְכָנְעַפְּהִירָהָט פִּון אַדְלָעָרָן אָזְן טְאַמְּאַשְׁעוּסְקָיִין אַזְוִי קִינְסְטָלְעָרִישָׁ אָזְן מִיט אַזְוִי פַּוֵּל הַוּמָאָר, אָזְן אַיְךְ האָב זַיְדָ קִינְמָאָל נִיט גַּעַקָּנָטָ פָּאַרְגָּנָעָסָעָן).

איְךְ צְוָרָעָד זַיְדָ מִיט טְאַמְּאַשְׁעוּסְקָיִין וּוּעָנָעָן יְעַנְרָפָעָסְטָ צִוְּיָת אָזְן

יענעער פיעסע, און מיט ביינקעניש אין זיינע אויגען און אין זיינ
שמייבעל קוקט ער מיך און. דערנאך מאקט ער צו מיר:
— שיין באלאד צווויר אונצואנץג יאלה... נו?

— נו!...

דאָן צוֹלָאַכְטַּע ער זיך מיט אַמְּאַל אַוִּיפַּת זיַּין באַזְוָנְדָּעָרָעָן זַרְגָּתָן:
לָזְעָן אָוֶפֶן:

— נו, וועמען ארטע עס?

דר גַּלְילֵיבָּרָעָן מענש ביינקט שויין ניט מעהרא. ער רעדט
שיין מיט מיר וועגען זיַּין שטיבעלָעָן, וואָס ער האָט אויפְּעָבָוּתָן
צווישען די בּוּמְעָר אַזְוָאַלְדָּ, אַזְוָן שְׁלַעַפְתַּן מִיךְ אַהֲזָן...

אַבָּעָר צְרוּיָּק צַו אַדְלָעָרְזָן אָוָן יְעַנְעָר פִּיעָסָע:

יענע פִּיעָסָע האָט אַדְלָעָר רַעֲוִישִׂיסְרָטָן.

ער האָט גַּעַחַת אַגְּרוּסָעָר פַּעֲדָרָעָר (אָחָר זיַּין פַּעֲדָרָעָר!) אָוָן גַּאֲדָר
אַגְּרוּסָעָן חַשְׁקָהָט ער גַּעַחַת צַו "פִּיקְסָעָן" די פִּיעָסָע, וואָס
ער האָט זיַּין גַּעַאַלְטָן אויפְּפִיהָרָעָן.

איַזְוָן ער דָּאָן גַּאנְצָעָן נַעַכְתַּן אַפְּגָנוּזָעָסָעָן בַּיַּזְכָּר אַזְיָּן דָּעַי הַיִּם
מִיט זיַּין גַּרוּסָעָר פַּעֲדָרָעָר אַבָּעָר גַּרוּסָעָר בּוּיְנָעָס אַפְּגִּיר אָוָן חַאַטָּמָן
געֻוּאַרְפָּעָן אַוִּיפָּזָן זיַּין גַּרוּסָעָר גַּעַצְקָטָעָן אַזְוָן שְׁפִיצְיָנָעָן בּוּכָּבָן
שְׁתָאַבְעָן אָוָן ער האָט אַוִּיפָּזָן אַזְוָן גַּעַפְזָטָעָן פָּאַרְשָׁעָהָנָעָרָטָן די
שְׁפָרָאָךְ פָּוּן דָּעַר פִּיעָסָע אָזְן דָּעַם אַינְהָאַלְטָן בְּאַצְּרָטָם מִיט
„לְעַמְפְּלָאָךְ”...

ער האָט לִיב גַּעַחַת שְׁעהַנְקִיּוֹת אַוִּיפָּזָן דָּעַר בִּיהְנָעָן, הַעַלְקִוּיָּת,
לְעַמְפְּלָאָךְ אָוָן לִיכְתָּם, אָוָן "סְפָטָט לְיוֹיטָס" (פְּרַיאָזָעַלְטָאָרָט), אָוָן אַ
שְׁעהַנָּע שְׁפָרָאָךְ, נַאֲטִירָלִיךְ וּוּ ער האָט פָּאַרְשָׁטָאָנָעָן, אָוָן דָּעַם
פָּאַטָּאַסְגָּעָשָׁרִי אַונְטָעָר דָּעַר בְּאַגְּלִיוֹטוֹנָגָן פָּוּן די קְרַעְכְּעַנְדָּעָ פִּידְלָעָן

אוֹן פְּלִוְיטָעָן אַיְנָסָס אַרְקָעַסְטָעָר...

איַנְסָס לְעַבְעָן אָוָן הַנְּטָעָר די קוֹלִיָּפָעָן האָט ער אַמְּאַל דּוּקָא
ニִיט בְּאַנוֹצָט דָּעַם שְׁעהַנְסָטָעָן אוֹיְסָדוֹרָק אָוָן די שְׁעהַנְסָטָעָן שְׁפָרָאָךְ,
אַבָּעָר אַוִּיפָּזָן דָּעַר בִּיהְנָעָן האָט ער כְּמַעַט שְׁתָעַנְדָּרִיךְ זיך גַּעַוּזָעָן וּוּאָס
שְׁעהַר יוֹסְטָבוֹדִיךְ אָוָן וּוּאָס מַעַהָר אִימְפָאָזָאנָט, סִי אַזְיָּן זיַּין אוֹיְסָס
זַעַחַן אָוָן סִי אַזְיָּן זיַּין שְׁפָרָאָךְ.

אווי ווי דער פאראחאנגע פון דער ביהנע איז פאר איהם געווען... א מהיזה צוישען וואך און יומטוב, צוישען גאט און טעמאפעל... איז נאם איז ער געווען אן אנדרער, א ואכדריגער; איז ער אבער ארביגערגערטאטען די שועל פון דער ביהנע, ווען דער באראחאנגע איז געווען אויפגעהויבען, איז ער ווירדר אן אנדרער געווען: א הערליך געשטאלט פון א פריסטער האט דאן אין זיין טעמאפעל א היילינג עבורה אפנעריכס...>.

דערפאר האט ער געוזט דאס שעהנע ווארט איז א פיעסע. דערפאר האט ער אפט דעם נאטירליקען און לעבדיגען דיאלאג אוייסגעשטראכען, ווען ער האט זיך אוייסגעוויזען איהם ניט שעהן; און דערפאר האט ער געוואַלט, איז אפלו די נעמען פון די הערדען פון א פיעסע זאלען זיין שעהנע, ווייניגסטען, זיך אנהויבען מיט "ראז" און ענדיגען זיך מיט "קראנץ"...

דאס איז זעהר באראקטעריריסטיש פאר דעם שענההייטס-גער פיהל פון אונזער אלטען קינסטלער.

און מהמת דעם האט ער אמאָל צונעריכט איז א פיעסע, איז זי האט אונטער זיין גרויסער בען פאראלָאָרען איננאָצען איהר ארגנֿגעַלען אוייסעהן.

איך דערמאָן זיך, למשל: אינמאָל האט ער מיינע א פיעסע איז צונעריכט, איז איך האב זי נארנית דערקאנט. אפלו די נעמען פון די הערדען פון דער פיעסע האט ער גענדערט.

אויף מיין גליק, האט מיין פיעסע אלכּסנְדר הארכאֹוי פריחער געליענט. מאך איך אפ מיט אַרְלָעֵר', איז מיר זאלען זיך פאָרֶד לאזען אויף הארכאֹוי', מיר וועלען הערדען, וואָס ער, א זויטיגער מענש, ווועט זאגען ווועגען די ביידע טעקסטען פון דער פיעסע.

ווען הארכאֹוי האט אוייסגעחרט אַרְלָעֵרְס פיעסע, האט ער זיך אַנְגּוּרְפּעַן מיט זיין געוווחנְלִיבּער ער הערליך עפּעהערצינְגּוּיט: — איך מוֹ אַיך זאגען, הער אַדְלָעֵר, איז אויער טעקסט איז

מייט נאָר קיין געלונגגען איבערזעציגונג פון דעם אַרְיִינְגּעַלְעַן... איז יענק פיעסע האט אַרְלָעֵר ניט געשפּוּלְט, מהמת די שפּראָך איז ניט געונג שעהן געווען נאָר זיין געשמאָל...

די פיעסע „נאטור, מענש און היה“ האט אדלאָר דוקא ניט גוטשעפֿט, חוי וואָס ער האט אַ גאנצען נייעס אַקט, דע מס פערטער אַקט איז פֿאַרלְאָרָעָן גַּעֲגַנְגָּעָן — צי האט אַיהם עמִיצָעָר גע'גְּבָּעָט, צי מֵיְוָה האבען אַיהם נָאָר פֿאַרְשְׁלָעָט, — האט ער אלְּיָין פֿאַרְשְׁטָעָלָונג.

אוֹיפֶּר מֵיְוָה „סְטִוִּיטְשָׁן“ האט אדלאָר מִיר ערקלערט, אָז דער ערטער אַקט איז פֿאַרלְאָרָעָן גַּעֲגַנְגָּעָן — צי האט אַיהם עמִיצָעָר אַגְּנְעַשְׁרְיוּבָּעָן אַ פֿערטָעָן אַקט....
דערפֶּאָר, ווּוּוֹאַונְדְּרָלִיךְ ער האט גַּעֲשְׁפִּילָט זַיְוִן דָּאָל אַין יונער פֿיעָסָע.

אַ רְיִיכָּעַן הַיְגָעָן גַּעֲשְׁפְּטָסְמָאָן האט ער גַּעֲשְׁפִּילָט, וּוּלְכָעָר אַיז פֿרְיָהָעָר גַּעֲוָעָן אַין מַאֲסְקוּעָ אַ רְיִיכָּעַר סּוֹחָר. ער אַיז קָאַמִּיש אָוּן ערנְסָט. פֿרְיָגְּבָּיגְּן אָוּן פֿרְאַקְטִיש. נָאָגְּבָּיגְּן אָוּן פֿאַרְדָּעָקְשָׁנְט. פֿאַרְשְׁטָעָהָט אָזְוִי גּוֹט די וּוּלְט אָוּן אָזְוִי גַּעֲוָעָן זַיְוִן אַיְוָגְּעָנָעָ טָאַכְטָעָר.

אָוּן די דָּאַזְוִינָעָ אַלְעָ זַיְוָעָן פּוֹן זַיְוִן כַּאֲרַקְטָעָר האט אדלאָר אַרוֹיסְגַּעַברָאָכָט אוֹיפֶּר זַיְוִן בָּאַזְוָנְדָרָעָן שְׂטִיגְעָר, אַין זַיְוִן אַיְוָגְּעָנָעָ אַרטְמִינָעָן סְטִיל.

אדלאָר האט גַּעֲהָט זַיְוִן אַיְוָגְּעָנָאָרְטִינָעָן סְטִיל, ווּוּיְעָדָעָר אַמְתָּעָר קוֹנְסְטָלָעָר. טָאַלְאַנְטְּרָטָעָ אַקְטִיאָרָעָן האבען אוֹיךְ זַיְעָר סְטִיל, ווּוּיְטָאַלְאַנְטְּרָטָעָ שְׂרִיבָעָר אָוּן ווּוּיְאַנְדָּרָעָ טָאַלְאַנְטְּרָטָעָ קוֹנְסְטָלָעָר.

וּוּאָסָטִיל אַיז — אַיז שְׂוּעָר צָוָאָשְׁטִימָעָן, ווּוּסָעָ אַיז שְׂוּעָר צָוָאָשְׁטִימָעָן, וּוּאָסָטִיל אַיז, וּוּאָסָטִיל אַיז. סְטִיל — האט אַמְּאָלָא, אוֹיךְ גַּעֲדָעָן נִוְתָּם, וּוּרְדָאָס האט גַּעֲזָאנְט — דָּאָט אַיז לוֹפְטָן; דָּאָט אַיז אַטְמָאַסְפְּרָעָן; מַעַן זַעַט עַס נִיט, מַעַן פִּיהָלָט עַס אַכְּבָּר....

אדלאָר האט שְׂטָעַנְדִּיגְּן גַּעֲשָׁאָפְּעָן אַרוּם זַיְךְ אַן אַטְמָאַסְפְּרָעָן אוֹיפֶּר בִּיחָנָעָ, וּוּאָסָטִיל גַּעֲוָעָן זַיְוִנס, אַטִּיל פּוֹן אַיהם אָוּן נָאָר פּוֹן אַיהם.

ווײַפְּיל מאָל אַיךְ האָט אַיהם גַּעַזְעַן, אַזְוִי פֵּיל מאָל האָט
אַיךְ דָּאַס גַּעַפְּיהַלְטַם.
אוֹן זַיְוִן סְטוּל האָט מַעַן אַיהם אַלְעַ מַאָל גַּעַקְאַנט דַּעַרְקָאנְעַן
אוֹן אוֹן אַיהם — זַיְוִן סְטוּל.
ער האָט גַּעַהְאַט זַיְוִן שְׂמִיכְעַל, זַיְוִן קוֹל,
זַיְוִן בָּאַטְאָגְנוֹגָן אוֹן באַזְוְנְדָּעָרָם יַעַנְעַ פְּלָאַסְטִישָׁעַ, בְּמַעַט קְלָאַרְ
סִישָׁע שְׁעהַנְקִיטָּה, וּוי אַיךְ האָט שְׂוִין גַּעַזְעַן, אַיְן יַעַדְעַן טָאָן,
מִינְעַן אוֹן וּשְׁעַסְטַּת זַיְנָעָם, וּואָסָה האָט גַּעַטְרָאַגְּעַן אַוּוֹף זַיְךְ דָּעַם פָּן
דַּעַר נַאֲטָוָר אַלְיוֹן אַוְיסְגַּעַנְגָּסְעַנְעַם שְׁטַעַמְפָּעַל: «אַדְלָעַרְ»...
נַאֲךְ מַיְוִן מִינְוֹגָן, אוֹן ער, וּוי דִי פָּאַרְשְׁטָאַרְבָּעָן לַיְצָחָן,
וּוי גַּעַבְּאָרָעָן גַּעַוְאָרָעָן צָו שְׁפִילָעָן רַאֲלָעָן פָּוּן דִי קְלָאַסְטִישָׁעַ הַעֲלָדָעָן.
מִיר וּוּיְזָט זַיְךְ אָוִים, אוֹן ער וּוּאלְטַ גַּעַוּן דַּעַר אַיְרָעָלָעָר
אַרְטִיסְטַּס צָו שְׁפִילָעָן דָּעַם קְלָאַסְטִישָׁעַן «קָעָנִיגְגָּעָן דָּרוּפָסְמָס»...

.5

וּוי אַזְוִי ער חָאָט באַכְשָׁופְּט מַעַנְשָׁעָן. — וּוי אַיְזָאַדָּאָרָא דַּאֲנְקָעָן, דִי
וּוְעַלְתִּיבָּאָרִיחַמְשָׁעַ טַעַנְצָעָרְיוֹן, האָט אַציּוֹת לְאַנְגָּ זַיְוִן כְּשָׁופְּ
אוֹיְךְ זַיְךְ גַּעַפְּיהַלְטַם.

אַדְלָעָר האָט מַעַהְרָ פָּאַרְהָרָעָר, אַיְדָעָר וּוּלְכָעָר נִיט אוֹן
אַנְדָּעָרָעָר אַיְדָשָׁעָר אַקְטְּיאָר האָט אַמְּאָל גַּעַהְאַט.
זַיְוִן עַרְשְׁיוֹנוֹגָן אַלְיוֹן האָט אַלְעַמְּאָל באַזְוְנְדָּעָרָגָן גַּעַוּוּקָט.
אַ מעַנְשַׁ מִיטַּ אַזָּא פִּיגָּוֶר, מִיטַּ אַזָּא פְּנִים, מִיטַּ אַזָּא קָאָפַּ
מִיטַּ אַזָּא בְּלִיק אַזְוִן שְׂמִיכְעַל, מִיטַּ אַזָּא הַאלְטָוָגָן אַוִּיפְּ דַּעַר בִּיהְנָעָ
הָאָט גַּעַמּוֹת באַכְשָׁופְּעָן מַעַנְשָׁעָן, וּוּן ער זַאְל אַפְּיָלוֹ זַיְוִן נִיט
אוֹזָא גַּרְוִיסָּעָר אַקְטְּיאָר.
בִּירָאָן האָט אַמְּאָל עַרְגָּעַיז באַזְוְנְגָּעָן דִי מַזְוִיק פָּוּן אַפְּרוּ'ס
אוֹיְגָעָן. אַזְוִי וּוּאלְטַ אַזְוִי אַנְדָּעָר דִּיבְּכָעָר גַּעַשְׁטָאַלְטַם.
מַיְוִן מִינְוֹגָן, דִי מַזְוִיק פָּוּן אַדְלָעָרָס גַּאנְצָעָר יַאֲחָרָעָן דִי וּוּלְטַ
נִיט אַוּמוֹיסְטַּס האָט עַרְשָׁת פָּאַר עַטְלִיכְעַ יַאֲחָרָעָן דִי וּוּלְטַ
בָּאַרְיָהַמְשָׁעַ טַעַנְצָעָרִין אַיְזָאַדָּרָא דַּאֲנְקָעָן זַיְךְ אַזְוִי פָּאַר
לִיבָּט אַין אַיהם, אַזְוִי אַציּוֹת לְאַנְגָּהָט זַיְךְ דַּוְרְבְּגָעָלָאַזְוִט קַיְוָן

איין פארשטיילונג זייןען, און האט עפערנטליך איהר באגייסטערונג
פאר איהם ארויסגעויזען, קושענדיג איהם פאר דעם פובליקום.
ווײַ מען האט מיר דערצעהרט, האט זיך דאן ערקלערט, און איין
אדלאָר' האט זיך פאר איהר אנטפלעקט דיאַלט גראַכישע שענבי^ר
קייט אין איהר העכטער מדרגת...
דאס איז איזן ביישפֿיַּה, ווײַ זײַן ערשיינונג האט באָ
בושאָט א מענשען מיט דעם פֿינְסְטְּעָן חוש פאר שענקייט.

און אט איזן אנדער ביישפֿיַּה:
איך געה ארוייס מיט אמאָל פֿונְס פֿיעַלְס טעאטער.
געהען מיר איבער דער באֹזער און שמעסען. קומען אונז אָן
אנטקעגען צוּיַּי שְׁבוּרַע מאָטְרָאַסְעָן. זײַ שאַקְלָעָן זיך אוּפַּה די^ר
פֿים, וואָרבען די הענט אוּפַּה אלְעָזִים, רעדען ווערטער, וואָס
פֿאַלְעָן ווײַ שְׂמִיכָעָר שְׁמוֹזַיְהָר זײַ, און שְׂטוּיסָען אַזְוַנְטָעָר יעדען
פארביינעהער פֿונְס טראָטואר.
אדלאָר געהט גְּלִיכַּק אוּפַּה זײַ, די מאָטְרָאַסְעָן טוֹעָן זיך
זיעערם. זײַ קומען זיך ניט אָס אוּפַּה אָנוּן. זײַ זעהען נאָר, אָן
צוּיַּי מְעֻנְשָׁעָן קומען אָן זײַ אַנטקעגען, באֹזעגען זײַ גְּגַעַן אָנוּן
אָזַיְהָר די הענט, ווײַ זײַ וואָלְטָעָן וועעלען אָנוּן אַפְּרָאַמְּעָן פֿונְס וועג.
מיט אמאָל טומ אַדלאָר א געשריי:

— סְמִירָאָ, סְוֹאַלְקָאַטְשָׁ!

דוקא אוּפַּה רְוִישִׁי...

די מאָטְרָאַסְעָן פֿאַרְרִיְּסָעָן צו איהם די קעֶפַּ, קומען איהם אָן
מיט זיעער פֿאַרְשְׁבוּרַע אוּגַען לְכַתְּחִילָה מיט אָן אוּסְדָּרוֹם,
וועלְכָעֵר האט ווי גערעדט: „ווער האט עס די חוצפה צו שְׂרִיְּעָן
אוּפַּה אָנוּן?“ און באָלְדַּה, מערכוֹירְדִּיג, ווי זײַ וואָלְטָעָן פֿלוֹצִים
דערזעהן פֿאַר זיך זיעַר קָאַמְּנָדִיר, אָזַי צְמוֹשָׁט זְיַעַן זײַ
געוּאָרָעָן, ווען זײַ האָבעָן זײַ ערשיינונג דערזעהן.

איינגעָר פֿוֹן זײַ האט זיך א נִיגְגַּדְתָּ אָנוּן מיט א שְׂוֹלְדִּינְגָּר
מִינְעָן אַרוּסְגַּעַמְרָעָט:

— אַיְ בָּעָג יְוָר פֿאַרְדָּאָן, סְעָר!...

און דער אנדער האט זיך אוּסְגַּעַצְיָהָן אַיְן זְיַיְן גְּאַנְצָעָן

וואוקס, ווי פאר זיין עלטסטען, האט געקקט אויף אדרלערן מיט האלב-צונגמאכטע, מומגען אויגגען און באווענט זיינע שכור'ע ליפען:

— יעם, סער! יעם, סער!...

און דערנאך, ווען מיר זיינען אזועק וווײטער, זיינען זיי נאך אליעז געשטאנגען און איהם נאכגעקט צוטומעלט און מיט דראָן.

און זיכער האבען די דזאיגע שכור'ע מאטראָסען ניט גע-וואוסט, איז דאס איז דער ארטיסט אדרלער. די מוויש פון זיין פעדעניליכקייט האט דאס זיי געציימט. דער בשפּ פון זיין ערשיינונג, וואם יעדער האט געמוות פיהלען, סיַי אַ דאנקען און סיַי אַפְּלוֹ דער שכור'ע מאטראָס... דערפּאָר, דער עיקר, איז ער אַזּוּי באַליבט, פֿאָרעהרט און באָוָאנְדערט געווארען פון מעהר מענשען, אַיידער וועלכער ניט איז אַנדער אַקטיאָר.

מחמת די ערשיינונג זיינע, וועלכע איז פּוֹל מיט בשוףּ, דער עיקר, מהמות זיין אויסערגעונע היליכע ערשיינונג... צוישען טיווענער מענשען ואַלט מען איהם געמוות באָ מערקען. דאס אויג האט זיך געמוות אַפְּשַׁטְּעַלְעַן אויף איהם. אַזּ מאָנְגַּטִּישׁ קראָפּט האט ער איז זיך.

.6.

וואם מען פֿאָרְשְׁטָעַח בּוּ אָנוּ אָונְטָרְ דּעַם וּאָרְטַט "רְעֹזְשִׁי" אָוּן וּוָאָס דּאס אַזּ אַיְן דּער אַמְתָעָן.

אַדְלָעָר אַלְיוֹן האט רְעֹזְשִׁירְטַט די פֿיעַסְעַן, אַיְן וּוּלְכָעַ ער אַזּ אַוְיפְּגַעְטָרְאָטָעָן.

אַבְּעָר מֵיט מֵיָן נָאָצָעָן דְּרֶקְ-אָרְץ פְּאָרְ דּוּ גְּרוּסְעַ כְּחוֹת פּוּן אָנוּזָעָר אַלְטָעָן קִינְסְטָלְעָר, מַוּ אַיךְ זָאָגָעָן, אַזְ קִין רְעֹזְשִׁירְטַט, אַיְן דּעַם אַמְתָעָן זִיְן, אַזּ ער קִינְמָאָל נִיט גָּעוּזָעָן. די אַידְיָוָשׁ בִּיהְנָעָה האט קִינְמָאָל נִיט גָּעוּוָאָסְטַט פּוּן אַ קִינְסְטַט

לעורייש-גנובילדעתן רעזושיסער. זי וויזט פון איהם נאך היינט אויך ניט.

און ווי אזי האט זי געוזאלט פון איהם וויסען? פון וואנגען האט ער זיך געוזאלט בי איהר נעמען? דער ווינ-קעללער און דאס חוניש-שטייבל, וואס פון זי האט דער ואונט אונגעהייבען דער ווועג צו דער אדרישער ביהנע, זייןגען ניט געוען די סביבה, וועלכע האט געקאנט ארויסגעבען אַפְּנִסְטָר לערוייש-גנובילדעתן רעזושיסער.

ניט אלע בי אונז וויסען, וואס אַ רעזושיסער איז, ניט אלע אידישע אקטיארען אַפְּלוֹן. אַ סְּךְ מײַנְגָּעַן, אַז וווען אַ פְּיעֵסָע אַיז אַוְפְּגַּעֲפִיחָרֶט מִיט שְׁהָנָע דַּקְּאַרְאַצְּיָעָם אַז אַיז באָפְּזָעַט מִיט לְעַמְּפָעָלָאָךְ אַז עַלְעַטְרִישׁ אַקְּמוֹפָעָן, אַז אַ שְׁהָנָע טַעַפְּדָבָּאָכְּזָה דַּי בְּיהָנָע — אַיז דָּאָס שְׂוֹן גּוֹטָע „רְעוּשִׁי“.

און וווער שמאפט נאך, וווען די אקטיארען אויף דער ביהנע פלאנטערען זיך ניט אינגעער דעם אנדערען אונטער די פִּים אַז זענגען נאכזאנגען די „פרָאָזָע“ דעם סופְּלָאָר — אַיז דאס אַודָּא אַז אַודָּא גּוֹטָע „רְעוּשִׁי“.

אט אַזְוִי, גּוּוּוּחָנְלִיךְ, פָּאַרְשְׁתָּעַטְמָהּ מִעְן בַּי אַונְז רְעוּשִׁי. וואס מײַנְגָּע אַכְּבָּע אַיז דער אַמְּתָן „רְעוּשִׁי“? וואס מײַנְגָּע עַפְּ אַזְוִינָס צַוְּזִין אַ רְעוּשִׁסְעָר?

ניט די דַּקְּאַרְאַצְּיָע, ניט דער טִישׁ, דער שְׁטוֹלָן, די טַאַפְּעַטָּען אויף די ווונט, דער גָּאַרטָּען צַי דַּר וְאַלְכָּד, דער לְאַמְּפָצְּיָה צַי דַּר גָּזְדָּרְעָנָעָר, אַז ניט אַפְּלוֹן דאס קָאנָען אויף אַיסְוּוּנָגְגָּעָה די „פרָאָזָע“, זייןגען דער עַיקָּר פִּון אַמְּתָעָר רְעוּשִׁי, נאך דַּעַר גּוֹפָּאָזָע די נְשָׁמָה פִּון דַּעַר פִּיעַסְעָע.

„דער אַמְּתָעָר רְעוּשִׁסְעָר“ — שְׁרִיבְתָּן. יְעוּדוֹ רְיוֹנָאָזָו, אלְיוֹן אַינְגָּעָר פִּון די באַרְיָהָמְטָעָסְטָע אַז אַזְוִי מַאֲדָרְעַנְסָטָע דַּעַר וְשִׁיסְעָרָען אַזְוִי רְוַסְּלָאָנָר — „אַיז פְּרִיהָעָר פִּון אלְיוֹן אַז אַזְוִיָּהָרָה לְיבָעָר פָּאַרְטִּיוּשָׁעָר פִּון דַּעַט פָּאַרְפָּאָסְעָר. דער רְעוּשִׁסְעָר אַז פִּון אַיבְּעַרְזָעָצָעָר פִּון'ס בּוֹדְטָעָסְטָט אַזְוִי דַּעַר לְעַבְּדִינָעָר שְׁפָרָאָךְ פִּון וְשִׁעְסָטָעָן אַזְוִיָּמִיךְ“.

כדי אבער צו פארטיטשען דעם פארפאסער, מוז מען פריהער פון אלץ פארשטעהן זיין פיעסע, אדער ריבטינגר, די נשמה פון דער פיעסע.

ווארימ יעדע פיעסעה האט זיך איהר נשמה. יעדע נשמה — איהר באזונדרען מוזיק. יעדע מוזיק האט איהר באזונדרען טאנ. ניט דער ריבטינגר טאנ און ניט די ריבטינגע אויסטיטשונג טוימט א פיעסע.

גאָרד אָן קְרַעִיגֵּן אַיִינְגֶר פָּוָן די גְּרַעַסְטָעָן קִינְסְטָהָרָעָזְיסָאָרָעָן אַיְן דָּעָר וּוּלְטָה. פָּאָר עַטְלִיכְעָאָהָרָעָן הָאָט עָרָעָפְּרוֹאוֹוֹת אַיְפְּפִיהָרָעָן „הַאַמְּלָעָט“ אַיְן מַאֲסְקוּעָרָעָן קוֹנְסְטְּמַעְטָהָרָעָן אָוֹן עָרָאָיְן מִיט זַיְן פְּרָאָבָעָן דָּרְכְּנַעַפְּאָלָעָן. מַחְמָת — וּוּ די רַוְּסִישָׁעָ קְרִיטִיקָרָהָבָעָן דָּאָן גַּעַשְׁרִיבָעָן — זַיְן דָּעָקָרָאָט טַוּזָּאָיְן מַפְּרָעָם יְאָנִים טַיְשָׁעָרָטָהָרָעָן טַאָן, וּוּאָסָרָהָטָהָרָעָן יְעָנָעָרָטָהָרָעָן גַּעַבְעָבָעָן. חָאָט זַיְן אַוּוּעָפְּגָעָן חָרָגָעָן.

מִיט אַנְדָּרָעָן וּוּרְטָעָר, כָּרִי אַרְוִיסְצְּבָרְעָנְגָעָן די מַוּזָּקָפָן שַׁעַקְסְּפִּירָס „הַאַמְּלָעָט“, הָאָט עָרָעָפְּרוֹאוֹוֹנְדָּעָט. (אָונְטָר „טָאָן“ מִין אֵיךְ נִיט דּוֹקָאָ דָעָר אָוֹפָן פָּוָן רַעַדְעָן אָלִין, נָאָר די גַּאנְצָע אַיְפָּהָסְנוֹגָן אָוֹן בָּאָרָאָקְמָעָרִיזְרָוָנָגָן פָּוָן דָעָר זָאָךְ).

אדער נעמען מִיר גָּאָר אַהֲיִמְשָׁעָן בִּוִּישְׁפִּילְיָה: אָנוֹזָעָר מַאֲדָאָם אַבְּרָאָמָאָוִוִּישָׁ אַיְן דָא נִיט לְאָנָגָן אַוִּיפָּנָעָן טְרָאָטָעָן אַיְן גָּאָרְדִּינְסָם „מִירָעָלָעָ אָפָּרָת“ אָוֹן זַיְהָאָט קִיְּן עַרְפָּאָלָגָן גִּיט גַּעַחְאָט.

וְאָגָעָן מַעֲנְשָׁעָן, אָז אַיְן דָעָר דָאָזְינְגָר פָּאָרְשְׁטָעַלְוָנָגָן הָאָט זַיךְ אַרְוִיסְגָּעוֹזְיָעָן דָעָר בָּאָנְקָרָאָט פָוָן גָּאָרְדִּינְסָעָן אַלְסָם דְּרָאָמָאָטוֹרָגָן „מִירָעָלָעָ אָפָּרָת“ — שְׁרִיבָעָן אַנְדָּרָעָן — אַיְן צְקָלָאָפָט גַּעַוּאָפָרָעָן פָוָן מַאֲדָאָם אַבְּרָאָמָאָוִוִּישָׁעָם נַאֲטְרִילִיבָעָן טָאָלָאָנָט, וּוּ אַלְיָידָעָן קְוָקְלָעָן, פְּשָׁוֹט אַוְתָה פִּיזְפִּיצְלָאָךְ. גָּאָרְדִּינְסָם וּוּרְטָעָר זַיְנָעָן גַּעַבְלִיבָעָן הָעָנָגָן אַרְוֹם אַיְהָר אַפְּגָנְרִיסְעָנָעָן, טְוִוְּטָעָן קְלָאָנָגָעָן.

אדער אַוְמָגְעָפָהָר אָזָוִי.

און לויינט מען דאס וועגען מאדאם אבראמאויטש, קאן מען מיינען, אzo די דזונגע אקטרייסע איז ערשות צו אונז פון'ם הימעל ארוןטערגעפאלען, אדרער, וועניגסטען, אzo זי איז צו אונז געפומען פון ערגען אמאדרענס קונסטראטאטער, וואו זי האט זיך קינסטלעריש ערצונגען, און איצט, אויפטראדעטערנונג איזן „מיריעע-לע אפרת“, האט זי מיט איהר נייעם, מאדרערזקינסטלערישען אופן פון שפילען די ניט-מאדרענע „מיריעלען“ צוקלאפט אויף פיעזפיכלאך, ווי א ליימענע קולען!...

איך, נאיאווע מענשען! ערשות מאדאם אבראמאויטש איזן דאך די אקטרייסע פון פיעסען פון גאנדרינס שניט. ערשות איזן צוועלבע פיעסען, ווי זייןען, האט זי זיך שטענדינג אויסגעצייכענט און קאן זיך אויסציזיכען. ערשות צוועלבע פיעסען, טעאטרא-ליישע, מיט טראלישען בלוט, האבען איהר שטענדינג גענבען די מעגליקיט אויסציזדריקען איהר טאלאנט און איהר גרויסען טעמאָרמאָמען.

איך קאן גוט מאדאם אבראמאויטש פון מיזן „פאראלערענען געעדן“ און פון א צעהנדLING אנדערע פיעסען, און איך וויס, און וואס פאר א פיעסען זיך קאן זיך אויסציזיכען.

הוינט פארוואס איז „מיריעלע אפרת“ מיט איהר דורךגען פאלען?

איך בין בי יונער פארשטעלונג ניט געווען. אפשר האט זיך די אקטרייסע געפהילט געפנטעט פון דעם בילד „מיריעלע אפרת-לַיְפְּצִין“, וועלכע האט זיך פאר איהרע אוניגען געטראגונג, וואס דאס איז פסיבאָלָאנֵיש גאנז מענגיך. און אפשר איז די ראל ניט פאר איהר, וויל ניט יעדע ראל איז פאר יעדען אקטיאר צי אקטרייסע, מעגען זוי זיין זוי טאלאנטויט.

גיכער איז אבער, אzo דער ריכט יונער טאנ פאר „מיריעלע אפרת“ האט בי יונער פארשטעלונג געפהילט. דער-פאר האט זי קוין אינדרוק ניט געמאכט. מען האט „מיריעלע אפרת“ ניט דערערט, ניט דערשפילט,

און דערפֿאָר זוינען געלְזַיְבָּעָן הענגען אַרוֹם דער אַקְטְּרִיסָע אָפְּרָז
געריסענע ווּרטָעָה, טוּיטָעָה קְלָאנְגָּעָן.
וּאָרִים דער מְאָצָטְדִּי מְזֹוֵּיק. דער שְׂטִילָעָר זִיפְּזַיְתָּר, הָגָם
עָר אַיְזָן אַוְיךְ אַסְיָּמָן פָּוּן טְרוּוּעָר, אַבְּעָר דָּעָר פָּאַרְצָוּוּפְּלָעָטָעָר
יאַמְּעָד אַיְזָן עָר נִיט.

ס'וּונְדָּט זִיךְרָוּ מְעָן לְעָזָט דָּעָם בְּרוּתָה.
מְעָן דָּעַרְצָעַהָּלָט אַמְעָשָׁה: אַיְשָׁובְ'נִיקָהָאָט אַמְּאָלָן גַּעֲהָאָט
אַזְהָן. דָּעָר זָהָן הָאָט נִיט גַּעֲוָאָלָט טְרָאָכְטָעָן וּוּעָגָעָן אַתְּכָלִיתָה.
גַּעֲהָאָט אַמְּאָלָן דָּעָר יְשָׁובְ'נִיקָהָאָט אַנוֹן טְרִיבִּיכָת אַרוֹסָזִין זָהָן פָּוּנָס
שְׁטוּבָה: זָאָלָן עָר זִיךְרָוּ גַּעַתְּנָזָן זָבָעָן אַתְּכָלִיתָה...
שְׁלַעְפָּט זִיךְרָוּ אַזְוּעָמָן דָּעָר זָהָן אַיְזָן אַזְוּטָעָר שְׁטָאָרָט, זָכָט
דָּאָרָט אַזְוּטָעָמָן זָכָט אַתְּכָלִית — נִיטָאָר, עָר קָאָן נִיט גַּעֲפִינָעָן. קִיּוֹן
גַּעֲלָאָט הָאָט עָר נִיטָאָר, קִיּוֹן אַרְבִּיכָת הָאָט עָר נִיטָאָר, וּוּרָט עָר גַּעֲשָׁוָאָר
לְעָן פָּאַר הַוְּנָגָעָר אַזְוּט אַרוֹסָזִין גַּעַתְּנָזָן קְרוּעָה-בְּלוֹאָה...
שִׁיקְטָה עָר אַיְינְמָאָל אַזְוּעָמָן אַתְּבָּרוּת צָו זִין טָאָטָעָן:

„טָאָטָעָן, אַוְיךְ דָו וּוַילְסָטָט נִיטָאָר, אַזְוּטָעָמָן זָאָלָן זִיךְרָוּ אַתְּכָלִיתָה
אַנְטָאָן, שִׁיךְ מִיר אַפָּאָר רְוּבָּעָל. אַיְיךְ גַּעַתְּנָזָן אַרוֹסָזִין נַקְעָאָט אַזְוּטָעָמָן
בְּאַרוּוּסָזִין הַוְּנָגָעָרִין.“

קְרוּינָט דָּעָר יְשָׁובְ'נִיקָהָאָט דָּעָם בְּרוּתָה, אַזְוּטָעָמָן אַזְוּטָעָמָן
נִיטָאָר לְמִדרָן, גַּעֲהָאָט עָר אַזְוּעָמָן צָו אַזְוּיְטָעָן יְשָׁובְ'נִיקָהָאָט, זִין גַּעַתְּנָזָן
אַשְׁכָּן, וּוּלְכָבָד אַיְזָן אַפָּאָר לְמִדרָן, דָּאָס הַיִּסְטָמָן, וּוּלְכָבָד קָעָן אַיְזָן
אַתְּבָּרוּתָה...

קְומָטָה עָר אַזְוּטָעָמָן דָּעָם בְּרוּתָה, אַזְוּטָעָמָן אַזְיִיטָה, וּוּעָן יְעָנָעָר הָאָט
זִיךְרָוּ אַזְוּטָעָמָן מִיט זִין זִיךְרָוּ אַזְוּטָעָמָן אַזְיִיטָה אַזְוּטָעָמָן
רְצִיחָה...
לְיוּעָנָטָה יְעָנָעָר דָּעָם זָהָןָס בְּרוּתָה, פָּאַר דָּעָם טָאָטָעָן אַזְוּטָעָמָן

רְצִיחָה-טָאָן: „טָאָטָעָן, אַוְיךְ דָו וּוַילְסָטָט נִיטָאָר, אַזְוּטָעָמָן זָאָלָן זִיךְרָוּ אַתְּכָלִיתָה
אַנְטָאָן, שִׁיךְ מִיר אַפָּאָר רְוּבָּעָל. אַיְיךְ גַּעַתְּנָזָן אַרוֹסָזִין נַקְעָאָט אַזְוּטָעָמָן
בְּאַרוּוּסָזִין הַוְּנָגָעָרִין.“

דערהערט דער יישוב' ניק דעם דאזיגען רציחתטאָן און צינדרט זיך און אליאין מיט רציחה.

— דו הערטט?! ער סטראשעט גאנַּר! — צושרייט ער זיך. — שיכ איהם, איז ניט... זאל ער אקאלעען דאָרט, זוי אַ הונט. פֿאָר סטראשונגעם האָב אַיך קִין מְרוֹא ניט. זאל ער בֵּי מְיד בעטען, בעטען זאל ער בֵּי מְיר, וועל אַיך איהם שיקען! אַ טאטע אַבער אַיז דָּאָך אַ טאטע. טומ איהם וועה דאמ הַארְץ פֿאָר זַיִן זַהֲן. געהט ער אַווועק צו אַן אַנדער שכּן מיט'ן בריף, אָפְּשָׁר האָט דער פרווערדינער נומֶר ריבטיג געליענט. אַיז דער שכּן דוקאָ אַ וויבער אַיד מיט אַ טרעדער אַין זַיִן קָוֶל. לְיִיעַנְתֶּן ער פֿאָר איהם אַבער דעם בריף מיט אַ וויבען, תחנוןימְ-קָוֶל:

„טאטע, אויב דו ווילסט ניט, אַז אַיך זאל זיך אַ מִיתָה אַגְּטָאָן, שיכ מְיר אַ פֿאָר רָובָעַ. אַיך געה אַרום נאָקעט אַז באָרוּעַס אַזְּן הַונְגָּרָגָן...“

הערט אַיצְט דער טאטע דעם בריף אַז עס ווינט אַין איהם דאמ הַארְץ:

— ער סטראשעט דָּאָך ניט. ער בעט זיך דאָה, נעבאָך. היינט פֿאָרוּאָס, גוֹלָן, האָב אַיך זיך אַיְינְגערעדט, אַז ער סטראָר שעת מיך! מען מוֹ איהם תוכּף אַרוּסְקָעָן געלַט!... אַזְּוִי ווענדט זיך אַין גאנְצָען ווי אַזְּן אַין וואָס פֿאָר אַ טָּאָן דער בריף ווערט געליענט. היינט בְּפִרט נָאָה, ווען עס האַנדעלט זיך וועגען אַ פִּיעָסָע.

אַט דאמ האָט שטענדיינָג אַינְמָט זוינען דער קינְסְטָלְעָרוּישָׁ געביילְדָעָטָר רְעוּשִׁיםָעָר. די פִּיעָסָע פָּוָן דעם שְׂרִיבָעָר זאל רְיבָּיְתָהָג פֿאָרטִיטִיטְשָׁט ווערטן.

ער נעטט די פִּיעָסָע, לעבעט זיך אַין אַיהֲר אַרְיִין אַז אַיהֲר גְּיִיסְט אַזְּן די גַּעַשְׁטָאָלְטָעָן, וואָס לעבעט אַוְוָת פֿאָר איהם פָּוָן צוֹוישען די ווערטעדר אַזְּן שְׂרוֹתָה, ברענְגָּט ער דערנְגָּאָך אַרוּסָים אַז פְּלִוִיש אַזְּן בְּלוּט, אַזְּוִי ווי זַיִן האָבען זיך פֿאָר זַיְינְעָ אַזְּגָּעָן גַּעַטְרָאָגָּעָן.

און יעדע באטאנונג זיירע איז פאר איהם וויכטיג, יעדע
מיינע און יעדער זשעסט — וויל דאס אלצידינג מוז אויסדרוקען
די האראמאניע פון דעם גאנצען איז דער פיעסע און די דראמאָ
טישע אידיעע, וועלכע מוז זיין איז יעדער זאה, וואס ווערט געַ
שפילט אוֹף אַ בִּיהְנָעַ.
אט דאס איז די אַרבִּיטְּטָפָּן יעדען אַמְתָּן רָעוֹשִׁיסְּעָר אָזָן
דאָס מיינט „רעוזשי“. אַזעלכע רָעוֹשִׁיסְּעָרָעָן חָאָט די אַידִישָׁע בִּיהְנָעַ קִיְּנוֹמָקָל נִוְתָּן
עהָאָט. אַזְּקֵדְּלָעֶר אָזָן נִוְתָּן גַּעֲוָעָן אַ רָעוֹשִׁיסְּעָר פון דעם מִין...
.

.7

וּזְזִוְיָה אַדְלָעֶר הָאָשָׁר רָעוֹשִׁיסְּרָת פִּיעָסָעָן. — וּזְזִוְיָה עָר אָזָן
בָּאַהֲרָשָׁת גַּעֲוָעָרָעָן פון אַ רָאָל.
דָּעָר עַיְלָר וּוֹאָס דָּעָם אַקְטִיאָר אַינְטָרָעָסָטָם, בָּעָת עָר לִיְיָעָנְטָן
אַ פִּיעָסָע, אָזָן די רָאָל, וּוֹאָס עָר אַלְיָזָן חָאָט זַי בָּדָעָ צַו שְׁפִילְעָן.
זַי נָאָר זַעַחַט עָר. זַי נָאָר אַינְטָרָעָסָט אִיהם. זַי פָּאָרָה
שְׁטָמָלָט אִיהם די אַיבָּעָרִיגָּעָן רָאָלָעָן פָּונְסָמֶטֶיךָ. צְוִילָבָּא אַיחָד זַעַחַט
עָר נִיט סְרוּבָּא דָעָם תָּקָן פון דָעָר פִּיעָסָע.
דָּעָרָפָּאָר קָאָן מַעַן זַיְךְ וּלְתָעָן פָּאָרָלָזָעָן אַוְיָה די מְבִינָות
פָּוָן אָזָן אַקְטִיאָר בְּנוּגָן אַ פִּיעָסָע, אַיְדָעָר מַעַן חָאָט זַי נָאָר אַוְיָפָנָעָן
פִּיהָרָת.
וּוֹיְל, לְוִוְיָתְּן דָּעָר נָאָטוֹר פָּוָן זַיְן פָּרָאָפָעָסָע, זַעַחַט עָר, אָזָן אָזָן
נָאָר אַיְמָשְׁטָמָאָנד צַו זַעַחַט, אַנְשָׁטָאָט דָעָם גַּאנְצָעָן אַרְגָּנָאָנוֹם פָּוָן דָעָר
פִּיעָסָע, בְּלוֹזִי דָעָם אַיְוָן-אַיְנָצְיָגָעָן גַּלְיָד פָּוָן אִיהם, דָאס הַיִּסְטָם,
בְּלוֹזִי די רָאָל, וּוֹאָס אִיהם אַלְיָוָן וּוּטָאָוִיסְקָוָמָעָן זַי צַו שְׁפִילְעָן
אוֹיְפָה דָעָר בִּיהְנָעַ...
דאָס קָאָן גַּעֲוָעָט וּוּרָעָן נִיט דָוָקָא וּוּגָעָן אַיְדָיָשָׁע אַקְטִיאָרָעָן
אַלְיָוָן.
מחמת דָעָם אָזָן אַיְזָן די פָּאָרָאָגְּטוֹאָרְטָלִיכְּבָעָ טָעָאָטָרָם בַּיְּ די
אוֹמוֹת הָעוֹלָם אַיְנָגָעָפִירָט, אָזָן רָעוֹשִׁיסְּרָעָן אַ פִּיעָסָע וּוּרָטָאָר
בָּעָרְגָּעָנָעָבָעָן צַו אַ רָעוֹשִׁיסְּעָר, וּוּלְכָעָר אָזָן אַלְיָוָן קִיְּנוֹ אַקְטִיאָר נִיט.

ערשת דאן איז דער רוזישער ניט פאראינטערעסרט איז
איין געוויסער ראל מעחר איידער אין דער אנדרער. ערשת דאן
קאו ער זיך באציהען מיט דערזעלביגער אויפערקואקייט און ליבע
צ'ו אלע דאלען גלייך. ערשת דאן קאו ער האבען אינ'ם זינען
די גאנצקייט פון דער פיעסע איז ניט איזינצען ראל.

דער באָרִיכַמְטֶעָרָה מַאֲקָסָםּ דַּיְנָהָהָרְדַּט אַיזּ פְּרִיחָהָרָגְּנָעָןּ אַןּ
אַקְטִיאָרָה. וּוֹעֵן ער אַיזּ אַכְבָּרָ שְׁפַעְטֶעָרָגְּנָוָאָדָעָןּ אַ רְזֻוִּישָׁעָרָ, אַיזּ
ער אַלְיָין אַוְיָת דַּעַרְ בִּיהְנָעָןּ שְׁוֵיןּ מַעַחַרְ אַלְסָםּ אַקְטִיאָרָגְּנָעָןּ אַיזּ אַוְיָנְגָעָןּ
טְרָאָטָעָןּ, אַדְעָרָ אַיזּ אַוְיָנְגָרָטָעָןּ וּזְהָרָ זְעַלְטָעָןּ.

אַזְוֵי זִינְעָןּ אַוְיךְ נִיטּ קִיּוֹןּ אַקְטִיאָרָעָןּ דַּיּ בָּאָוָאָסְטָעָרָ רְזִישָׁעָרָ
רְזֻוִּישָׁעָרָעָןּ — מַיְוִירָהָאָלָה, יְעוֹרָעָיָנָאָוָוָ, קָאַמִּיסָּאַרְזָשָׁוּסָקָיּ,
סָאָנָיּ, פָּאָפָאָוָוָ, אַזּ אַזּ. אַןּ נִיטּ דַּעַרְ עַגְלִישָׁרְגָּנָדָרָאָזּ קְרָעָגּ,
אַזּ נִיטּ דַּעַרְ אַמְּעָרִיקָאָנָרָ דַּיְוָוָרָ בְּעַאָסָקָאָ, וּוּלְכָבָרְ הָאָטְ אַוְיךְ
אַנְגָּהָוָיָבָעָןּ זִיּוֹןּ בִּיהְנָעָןּ קָאָרָעָרָ אַלְסָםּ אַקְטִיאָרָ, אַזּ אַוְיךְ נִטּ נָאָרָ
אַנְדָּרָעָ בָּאָרִיכַמְטֶעָרָ רְזֻוִּישָׁיְסָרָעָןּ.

אַזּ אַוְיָסָאָהָםּ אַיזּ דַּעַמְּ פְּרָטָ אַיזּ דַּעַרְ רְזִישָׁעָרָ סְטָאָנוֹסְלָאָוָסָקָיּ,
פָּוּןּ מַאֲסָקוּוֹרָ קָוָנְסְטִיטָעָטָעָרָ, וּוּלְכָבָרְ שְׁפִילְטָ אַלְיָיןּ אַיזּ דַּיּ
פִּיעָסָעָןּ, וּוּאָסָ ערְ רְזֻוִּישָׁרָטָ.

אַיזּ ערְ אַכְבָּרְ קִיּוֹןּ בָּאָוָיְיָוָןּ נִיטּ. וּוּיְיָלְ בָּאָמָתְ אַיזּ דַּיּ רְזֻוִּישָׁ פָּוּןּ
פִּיעָסָעָ אַיזּ יְעַנְעָםּ טָעָטָעָרָ אלְעָלָ מַאְלָ גְּנוּוֹןּ אַ קְּאָלְעָקְטָ�וָעָ, הָאָטְ זִיּ גְּנוּמָגָנָטָ
אַפְּיָלוֹ בָּאָצְיָוָבָעָנָטָ וּוּרָעָןּ אַלְסָםּ דַּיּ רְזֻוּשָׁיְ פָּוּןּ סְטָאָנוֹסְלָאָוָסָקָיּ.

וּוּיְיָלְ דַּעַרְ מַאֲסָקוּוֹרָ קָוָנְסְטִיטָעָטָעָרָ, וּוּאָסָ מִוּטָ זְיוּעָרְ מִיְּנוֹנָגְ הָאָטְ מַעַןּ
גְּנוּנָגְ אַסְּמָטָעָנְטָרָדָרָזָיְסָעָרָעָןּ, וּוּאָסָ מִוּטָ זְיוּעָרְ מִיְּנוֹנָגְ הָאָטְ מַעַןּ
זִיךְ גְּרָעָבָעָנָטָ, אַזּ וּוּלְכָבָרְ הָאָבָעָןּ אַינְ'םּ זִינְעָןּ גְּהָאָטְ דַּיּ גָּאנְצָקִיְתָ
אַזּ דַּעַמְּ תָּקָןְ פָּוּןּ אַ פִּיעָסָעָןּ.

עַסְ אַיזּ אַ בָּאָוָאָסְטָעָרָ פָּאָקָטָ, אַיזּ אַיְדָרָ מַעַןּ הָאָטְ אַיזּ אַיזּ יְעַנְעָטָ
טָעָטָעָרָ אַוְיָנְגָעָפִירָהָרָטָ אַ נִיּוֹעָ פִּיעָסָעָ, הָאָטְ מַעַןּ זִיךְ דָּאָרָטְ אַפְּרִיחָרָ
שְׁטוֹדִירָתְ חֲדָשִׁיםְ לְאָנָגָ, צְוָנְיָדָרָתְ זִיךְ סְצָעָנָעָ בְּיִ סְצָעָנָעָ, שְׂוֹרָהְ בְּיִ
שְׂוֹרָהְ אַזּ וּוּאָרָטְ בְּיִ וּוּאָרָטְ, אַזּ רְעָפָעָרָאָטָעָןּ אַיְבָעָרְ אַיְהָרְ גָּעַלְיוֹעָנָטָ
אַזּ דַּעַבָּאָטָיְרָטָ וּוּגָעָנָ אַיְהָרָ. דָּאָרָוּםּ קָאָןּ מַעַןּ בְּשָׁוּםְ אַוְפָןְ נִיטְ זָאָ

גען, או די אויפפאסונג, ווי איזו די אדרער יגען פיעסע צו רעזשייד
סירען, האט אין גאנצען געהרט צו סטאניסלאווסקיין אליאן. אפשר
האט דערביי זיין מעטאד דאמינרט, אבער די באזונערע פרטיט
פון דער אויפפההרונג האבען זיבער, קאן מען זאגען, געהרט צו דעם
קאלעקטיוו.

חויז דעם, האט סטאניסלאווסקי וועלטן געשפילט די הויפט-
ראַל אין א שטיך; ס'רוב האט ער אין פיעסן געשפילט צוויתע
און אפיילו דרייטע רָאַלען.

אבער א גאנץ אנדערן מול האט געהרט די רעזשי פון א פיע-
סע אויף דער אידישער ביהנעם.

דער רעזשייד פון דער פיעס איזו שטאנדריג געוען דער
„סטאָר“, וועלכער האט געשפילט די הויפטראַל אין דעם שטיך.
און רעזשטיינדריג די פיעס, האט ער, דער עיקר, איז'ם זינען גע-
האט זיין רָאַל, געשטראָכען די קָלענעראָע רָאַלען, אומבאָדיטענדער
געמאָכט די באָדִיטענדער רָאַלען, און אַמְּלָאָ אַפְּלָוּ צוֹגָעָטְשָׁעָפָעַט
„פרָאַזּוּ“ פון א צוֹוִיטָעָרּ רָאַל צו זינען, ווען איהם האט זיך
געַחֲלָומֶת אַן אַפְּלָאָדִיסְמָעֵנט אַין יונער „פָּרָאַזּוּ“...

און איהם איזו נאָר ניט אַיְגָנָעָפָאָלען, אַז דערמיט אליאן שוואָכָט
ער אָפּ זיין אַיְגָנָעָנָעּ רָאַל. ווֹיָל, געווועהָנָלִיך, באַלְיִיכְטָעָן די קָלָעָ-
געַרְעָעָ רָאַלעָן די צָעַנְטָרָאָלָעָ פִּינְגָּר אַין אַ פֿיעָסָעָ. ווֹי זִינְעָנָעָ ווי די
ליַיכְטָמָ, ווֹאָסָ ווֹאָרְפָּעָן זַיְעָרָ שִׁוְןָ אַוְיפּ אַיְחָר, אַז שָׂוָאָכָטָ מַעַן זַיְ-
אָפּ, אַיזו זַיְעָרָ שִׁוְןָ אַפְּגָנָשָׁוָאָכָטָ, ווֹעָרָטָ אַלְצָ מַוְנְקָלָעָרָ אַרוּם אַיְחָר
און זיך, די צָעַנְטָרָאָלָעָ פִּינְגָּר, זַעַהַט זַיךְ אַלְצָ ווֹעָנָגָרָ אַרוּסָ...

אונזעָר אַידְיִישָׁר רַעַשְׁיִידָר, דער „סטאָר“, האט עַם אַבעָר
נִיט פָּאָרְשָׁטָאָנָעָן. אַיְחָם, ווֹאָסָ האט זַיךְ באָטָרָאָכָטָ אלְסָ דָּאָס
הוַיְופּטְּלִיכְטָ אַין דער פֿיעָסָעָ, האט זַיךְ שְׁטָעָנָדָיָן אַוְיסָגָעָוְוִיזָעָן, אַז
די אַנְדָּרָעָ, די קָלָעָנָעָרָ לְכָטָ, פָּאָרְטָוְנָקָלָעָן זַיְן שִׁוְןָ ...

מחמת דעם אַיז אַפְּטָטָ פָּאָרְקִידְפְּעָלָטָ גַּעַוְאָרָעָן דער טָעָקָסָט אַז
דער הוַיְופּטְּהָזָקָ פָּוּן דער פֿיעָסָעָ.

דערמיט בין אַיךְ נִיט אַוְיסָעָן צַו באַשְׁוֹלְדִינְגָעָן אַוְנוֹזָעָרָ אַלְטָעָ
אַרְטִיסְטָעָן. אַזְוֵי האַבעָן זַיְ פָּאָרְשָׁטָאָנָעָן אַזְוֵי האַבעָן זַיְ גַּעַ-

צאנ. און עס וואלט נאריש געווען צו פאָרלַאנְגַעַן פון זוי אֶזָּא באָ ציהונג צו אַ פִּיעָסָע, וועלכע מיר פאָרלַאנְגַעַן הײַנט פון אַ קִינְסְטַּרְטָּהָאַרְזְּגָנְבִּילְדָּעַטָּעַן רֻעְזִיסְפֵּעַ.

אלעלע אין דעם פרט ניט געווען קיין אויסנְאַהָם. אַמָּת, ער האט זיך זעהר ערנְסְטַּט אָפְּגָנְגָעַבָּעַן מיט דער אויפֶּד פִּיחְרוֹנְגָּעַן פון אַ פִּיעָסָע, ער האט אַבְּגָעַר שְׁטָעַנְדִּיגָּז זְיַינְעַ בִּירְדָּע אָוִיד גַּעַהְאַלְטָעַן אַוִּיף זְיַין דָּאַל. אַיך דערמאָן זְיַיך, ווי ער האט אָוִיפָּגְּנְעַפְּהִירָט עַטְלִיבָּעַן פון מִיְּדָע פִּיעָסָעַן.

געקומען צו דער פָּרָאַכָּע שְׁטָעַנְדִּיגָּז מיט אַ גְּרוֹסְעַן באַשְׁרִיבָּעַ נְעַם הָעָפָט, וואָו עַס אַיז אָוִיסְגָּנְשְׁרִיבָּעַן גַּעַוְועַן אַיז אַלְעַ פְּרָטִים, וואָס ער, די חַוִּיפְּטַרְפְּרָאָזָן פון דער פִּיעָסָע, דָּאַרְאָף טָאָן אָוָן וואָו דער "סְפָּאַטְ-לִיּוּטָן" דָּאַרְאָף אַוִּיחָד אַיהם פָּאַלְעַן, אָוָן וואָו דער באָס פָּוָנְקָם אָרְקָעַסְטָעַר דָּאַרְאָף צּוֹ אַיהם אַ רְעַד טָאָן, אָוָן וואָו דָּאָס פִּידָּעַלְעַ דָּאַרְאָף זְיך אַיבָּעַר זְיַינְעַ יְסָרִים צּוֹקְרַעְבָּצָעַן... אַין יְעַנְעַם הָעָפָט אַיז אַוִּיך אָנְגָּנְעַמְרָקָט גַּעַוְועַן די טְוַעַצָּאָפָּעָן, אַנְדָּרָעַ פָּעַרְזָאָנָעַן, אַבְּגָעַר נָאָר אַוִּיחָד אָזְוִי זְוִוִּיטָן, וּוּפִילְ דָּאָס הָאָט גַּעַזְאַלְטָא אָרוֹיסְבָּרְעַנְגָּעַן זְיַין אַיְגָּנְעַן טְוַעַצָּאָפָּעָן.

הָאָט אַמְּאָל גַּעַטְרָאָפָּעָן, אַז די אַנְדָּרָעַ פָּעַרְזָאָנָעַן הָאָט ער אַנְ- גַּעַמְרָקָט צּוֹ טָאָן פּוֹנְקָט אָרְקָעַהָרָט, וואָס זְיַיך הָאָבָעַן גַּעַדְרָפָט לְיוֹטָז זְוִיָּעַר בָּאַרְאַקְטָעָר.

זִוְּצָאָט דָּרְבָּי דָּרָעַ פָּאַרְפָּאַסְטָר פָּוָן דָּרָעַ פִּיעָסָע אַזְזָאָט אַיהם אָוִיפָּמְעַרְקָוָס אַוִּיחָד דָּעַם. קוּקְט אַיהם אַז אַלְעַלְעַט מיט אַ קִינְדְּרָעָדָשׁ עַזְזָעַן בְּלִיכָּמָד. אַיך חַאָב אַסְטָקָמָל בֵּין אַיהם באַמְרָקָט אַזְזָאָט קִינְדְּרָעָדָשׁ דָּרְשָׁעַן בְּלִיכָּמָד מְאַמְעַנְטָעַן, בְּשַׁעַת מְעַן הָאָט אַיהם אָנְגָּנוּזְוֹעַן אַוִּיחָד אַ פָּעַחְלָעָר.

ער הערט אַוִּים. לְעַנְתָּ אָרוֹיוֹת די הָאָט אַוִּיחָד זְיַין שְׁטָעַרְעַן אָוָן זִוְּצָט אָזְוִי אַ וּוּיְלָעַ פָּאַרְטָאָכָט. אַדָּרָעַ ער מְאַכְט צּוֹ די אַיְגָּנְעַן אָוָן, זִוְּצָנְדִּיגָּז אָזְוִי, שְׁטָרָעַנְגָּט ער אַזְזָאָר זְיַין שְׁטָרְעַן אָוָן מְעַן באָזְזָאָר, ווי אָזְוִי זְיַינְעַ גַּעַדְאַנְקָעַן אָרְבִּיטָעַן.

דערנאנך מאכט ער צום פארפאסער :

— איהר זויט גערעבט, דאכט זיך. יא, איהר זויט גערעבט...
און אויפּ מארגען ברעננט ער א נייעם באשריבגענען העפט.
אבער זיין נייע אַנְמָרְקָוּנְגָּעָן האבען אלץ צו טאן דער עיקר מיט
זיין הויפט רָאָן...
דאן טראכט ער מעחר פון גאר ניט, קאן, דאכט זיך, פון

גאר ניט מעחר טראכטען. ער איז עפּעס אַזְוִי ווי צוֹטוּמָעַלְתּ,
פאר'חלומֶט...

ער פיהרט, דאכט זיך, די פראבּע ; הערט און קומט זיך צו
צו די אקטיארען און די אקטראסעם אַרוּם אַיהם ; מיט אַמְּאָל
הויבט ער אַן צו רופען, ווי אַ צוּמיישטער, אַזְוִי ווי ער וואָלְט זיך
דערמאָנט אַן עפּעס, וואָס האָט אַיהם אַין גאנצען צוֹטוּמָעַלְתּ, רופט
מייט אַ קּוֹל, ווי דער אידישער קעניג ליער זיין שמאֵי :

— חיַיּוֹם !...*)

קומט צוֹלוּפּעַן חַיִּים, גַּעוּוּהַנְּלִיךְ אַ פָּאָרְסָאָפַּעְטָעַר, מיט אַ
פְּנִים, אויפּ ווועלבּעַן דער טִיעָפַּעְרָדְרַאָרִיךְ שְׂמִיכָעַלְתּ אַן שׁוּוּמִיט
אַרוּם אַין רַוְּטִילִיכּעַן שׁוּוּמִיט :

— מִיסְטָעַר אַדְלָעַר !...

שריות צו אַיהם אַדְלָעַר מיט אַ מִין רַחֲמָנוֹת / דִינְגָעַן קּוֹל :
— לְיוֹאָח צום פָּאָרְקָמָאָכְבָּר, חַיִּים, אַן אַנדָעַר באָרְד ווַיְל אַיךְ.
ניט יונען, וואָס אַיךְ האָבּ בַּיְּאַחֲם באַשְׁטָעַטּ. רָוּל אַיהם אַהֲרָר.
און אַזְוִי טְרָאָכְטּ ער נַאֲכָנָאָנְדּ בַּיְּ דָעַר פְּרָאָכְעָ ווועגען זיין
נְרִים, זיין מַאֲסְקָעַ אַין דָעַר נְיִירָר וְאָלְ ; זַהַט זיך נָאָר אַלְסָ שַׁעַהְנָע
און אַיְמָפָאָזָאָנְטָעַ גַּעַשְׁטָאָלְטּ, אַלְסָ קַעַנְגָּעַ אוֹיפּ דָעַר בַּיְּהָנָעַ, וואָס
נָאָר לְכָבֹוד אַיהם ברענָען אַלְעָאָלְמָפָעָן ; וואָס נָאָר אַזְוִי זיין פְּנִים
פָּאָלְעַן „סְפָאָטְלִוִּיטּ“ ; אַן וואָס נָאָר זיין יְסָרוּם באַקְלָאָגָעַן דִי
פִידְלָעַן אַן די פְּלִיְיטָעַן פּוֹנְסָ אַרְקָעָסְטָר ; אַן וואָס נָאָר פָאָר אַיהם
אלְזָוּן קְלָאָפָעַן די הַעֲרִיצָר אַן רַוִּישָׁעַן די אַפְּלָאָדִיסְמָעַטָּעַן...

*) זיון אַמְּאָלוּגָעַ רַעַבְטָעַ האָנָטּ. — 5. ק.

א נאטירליךער וואונש פון יעדען ארטיסט!...
דארכ ער אויפטרעטען אין א נייער ראל, שטודירט ער דאס
זנימער אוון בילדער פון מענטשען, אבער אליע שענהן בילדער.
זוייל מיאום אויסקוקען אויף דער ביהנע זויל ער ניט אוון ער
זאן ניט.

א סך מאַל, נאָך די פראָבען, האָב אויך באַמערטט ווי ער אַי
געשטאנען אין גאַרדער אַכ'צ'ימער פֿאָרְן שפֿיגעל אוון האָט פֿאָרְד
שיידענע פֿאָזען אוון גּוֹרִים אַסְעָן גּוֹמָאַכְט, מאַלענדיג אוֹת אָזָא אָפְּן
אין זיין פֿאַנטאָזְיַע די גּוֹשְׁטָאלְט פון דער נייער ראל, אַין וועלכּעֶר
ער האָט זיך גּענְרִיּוּט אוֹיפֿצּוֹטְרָעָטען.

איידער ער אַי אַוְיפֿגּוּטָרָעָטען אין מִין „גּוֹרִיסְעָן אַיד“ —
געדענס אַיד — האָט ער שטודירט אַ סְך בּוֹלְדָּר פון באַאוֹאוֹסְטָע
איידען אוון האָט זיך, צומּ סְופּ, אַפְּגּוֹשְׁטָעלְט אוֹיף דָּס בּוֹלְדָּר פון
דָּעַם באַאוֹאוֹסְטָעָן דָּקְטָאָר מאַנדְעַלְשָׂטָאמּ. ער האָט זיך גּוֹרִים
וּ דְעַר קִיעְוּוֹר דָּקְטָאָר; אַיד גּוֹיָב אַבעָר נִיט, אוּבָ ער, דָּקְטָאָר
טָאָר מאַנדְעַלְשָׂטָאמּ, האָט אַמְּאָל אָזְוֵי שעָהן אוֹיסְנְעָוזְהָן, זַי אַיד
לְעַר אין זיין גּוֹרִים...

דָּוָרְקָ זַיְן מַאֲסָקָה האָט די גּוֹרִיסְעָ פֿאַסְטִּישָׁע שְׁעַהְנְקִיּוּט פון
אַדְלָעָרְן אַרוֹיְסְגּוּשְׁיִינְט...

און נאָך עַפְּעַס :

פּוֹנְקָט ווי ער האָט שְׁטַעַנְדִּיג גּוֹזְבָּט אוֹיפֿצּוֹטָאָן עַפְּעַס מִיט
זַיְן גּוֹרִים, אָזְוֵי האָט ער אַלְעָמָל גּוֹזְבָּט אוֹיפֿצּוֹטָאָן מִיט זַיְן
שְׁפִּילְעָן בְּכָלָה.

ער האָט גּעַקְאַנְט שְׁפִּילְעָן אַ פֿוּסְעָ חְדִשִּׁים לְאַנְגָּג, האָט ער
תָּמִיד בַּיְּוּדָעָר פֿאַרְשְׁטָעַלְזָנְג צְנוֹגְנְעַבְעָן עַפְּעַס נִיעָם, אַ נִיעָם
שְׁטוֹרָה, אַ קְרֻבָּי, אַ נְעַלְעַכְתָּה, אַ גְּשָׁרוּי, אַ בָּאַלְיוֹכְטָוָן פון אַ
לְאַמְּפָ, אַ בָּאַזְוֹנְרָעָר שְׁעַהְנָע פֿאָזְעָ...

ער האָט שְׁטַעַנְדִּיג פון זַיְן רָאָל גּוֹטְרָאַכְט, זַי צַו פֿאַרְשְׁעַהְנְרָעָן
גּוֹזְבָּט אוון דָּוָרְקָ אַיְהָר זַיְן שְׁפִּילְעָן. אַבעָר אַפְּט האָט ער עַם גּוֹטָאָן
אוֹיפֿן' חְשָׁבוֹן פון די אַנְדָּרָעָ רָאַלְעָן אוון פון דָעַר גּאַנְצָעָר פֿוּסְעָ.

פארשטעט זיך, איז די גאנצע פיעסע האט מהחמת דעם גע-
לייטען.

דאַס האט זיך ניט געפיהָלט אָזֶוּ שטארק, כל זמִן אונזערע
בעסטע שוישפֿילערוישׁ קראָפְּטען זיינען פֿאָרָאיָנוֹגָנט גַּעוּן ; וְעוּן
יעדר פֿון אונזערע טעאטערם האט גַּעֲקָאנְט אָנוֹזְיוּזָן אוּיפֿ אָקָאמָר
פָּאנְיָע פֿון אָוִיסְגּוֹוָהָלְטָעָ קִינְסְטָלָעָ. וְוַיְלָ וְוַאסְ מַעַן האט מִיט
זַיְעַטָּעָ רָאַלְעָ נִיט גַּעַטָּן, הָאָבָעָן וְוַיְיָ דָּאַךְ מִיט וְוַיְיָ טָאַלָּאנְטָ אלָעָ
לְעַכְבָּר אָזֶן אָלָע וְוַיְיָ שְׂטָעָ צָוְגְּדָעָקָטָ.

וְוַיְ פֿאָרָקְרִיפְּעָלָט אָ פֿיעָסָע אָזֶן אָ רָאַל אִיז נִיט גַּעַוְאָרָעָן פֿון
דָּעָר רְאוּזִי, אָבָעָר וְעוּן אָזֶוּ דָּעָר בְּיַהְנָע זַיְעַנְעָן גַּעוּן אָמָאנְגּוּלְעָסְקָאָ,
אָ קָעְסְלָעָר, אָ מַאָשְׁקָאָוּזִישָׁ, אָ מַאָרְעָבְּנָבָרָג, אָ מַאָדָאָס אָדְלָעָר,
אָ מַאָדָאָס לִיְפְּצִיּוֹן, אָ מַאָדָאָס קָאָלִישָׁ, הָאָבָעָן זַיְיָ מִיט זַיְעַרָעָ טָאָ
לְאַגְּנָעָן דָּעָם קְרִיפְּעָל אָוִיסְגּוֹוָהָלְטָ אָזֶן לְעַבְעָן אֵין אַיִּחָם אָרִינָן
געַטְעָמָט.

אהָן זַיְיָ אָבָעָר אִיז דָּעָר קְרִיפְּעָל גַּעַבְלִיבָעָן קְרִיפְּעָל...
בְּפֶרֶט נָאָךְ, וְעוּן אָזֶאָ פֿיעָסָע האט דָּרְנָאָךְ אַנְגְּנוּוֹאָרָעָן דָּעָם
חוּוְפְּטִיסְטָאָר אָלִיּוֹן, וְוַעֲלַכְבָּר האט זַיְיָ לְכַתְּחִילָה רְאוּזִיסְיָרָט פָּאָר
זַיְקָאָלִיּוֹן, — וְוַאסְ אִיז פֿון אַיְהָרָ דָּאַן גַּעַוְאָרָעָן ?
וְוַאסְ אִיז, לְמִשְׁׁ, גַּעַוְאָרָעָן פֿון "שְׁלָמָה'קָע שָׁאַרְלָאַטָּאָן" נָאָךְ
קָעְסְלָעָר'ס מְוִיט ?

אָזֶן אָזֶאָ סּוֹף הָאָבָעָן גַּעַחָטָ אָ סְדָּקָ נִיטְאִיןְעָרָךְ בעַסְטָרָע
פֿיעָסָעָן פֿון "שְׁלָמָה'קָע שָׁאַרְלָאַטָּאָן" אוּיפֿ אַנוּנָעָר בְּיַהְנָע.
דיַ אִידְיָוָשׁ בְּיַהְנָע קָאָן אָוִיפְּוִיזָען, באַזְוְנָדָעָרָס אִין אַיְהָרָע
פְּרוּחָעָרְדִּיגָּע פָּאָרְשְׁטָעָהָר, אָ סְדָּקָ לְיִבְעָ אָזֶן אָוִיפְּאָפְּפָעָרָוָג, אָ סְדָּקָ
טָאַלָּאָנָט, גַּאֲנוֹנוֹת מִשְׁׁ, עַס האט אַיְהָר אָבָעָר תְּמִיד גַּעַפְּהָלָט דָּעָר
קִינְסְטָלְעָרִישָׁר פָּאָרְשְׁטָאָנָר, די קִינְסְטָלְעָרִישָׁ אָוִיפְּפָאָסָוָגָ פֿון
דָּעָם קִינְסְטָלְעָרִישָׁגְּבִּילְדָעָטָעָן רְאוּזִיסְעָר...
אַינְטוֹאַיְצְיָעָשְׁפָּר זַיְעַנְעָן זַיְיָ גַּעַוְוָן, וְוַעֲלַכְבָּר הָאָבָעָן גַּעַשָּׁאָ
פָּעָן אָהָן אָ פֶּאָן.

אָדְלָעָר אִיז גַּעַוְוָן אַיְנָעָר פֿון זַיְיָ.

.8

זיין גרים האט קיינמאָל נוּט געענט פֿאַרדעקען זיין אַיגענטימְליכִיקיט,
פֿאַרְרוֹאָס? קאָז אַטְאַלְאַנְטְּפּוֹלֶעֶר אַקְטִיאָר זִיד אָזֶן פֿאַרְשְׁטְּשָׁעַלְעָן, אָז מַעַן
זָאַל אַיִּחַם נוּט דֿעַרְקָאָנוּן.

אַיך הָאָב גַּעֲזַעַהּ אַדְלָעֵרְץ אַין צְעַהְנְדְּלִינְגָּר פֿיעַסְעַן אָזֶן אַין
צְעַהְנְדְּלִינְגָּר רָאַלְעָן, אַין אַיִּינְגָּר הָאָט עַר זִיךְ אַיסְגְּעַצְיְּכִיבָּעַט
מַעַהְר, אַין דַּעַר אַנְדְּוּרָעָר וּזְיִינְגָּר, אַבְּעָר אַומְעָטָם, אַין אַלְעָ
פֿיעַסְעַן אָזֶן אַין אַלְעָ זִינְעָ רָאַלְעָן, אַיז עַר גַּעֲזַעַן אַדְלָעֵר דַּעַר
שִׁינְסְטִיל, קָוָל, שְׂמִיכָּעַל,
בָּאַטְאָנוֹנָג אָזֶן מִיט וּעְנָעָר פֿלאַסְטִישָׁר, כָּמַעַט קָלְאָסִישָׁר, שְׁעהָנִ
שִׁיטָּמָ, וּוּאַיך הָאָב שָׁוֹן גַּעֲזַעַהּ, אָזֶן זִין יַעֲדָר מִינְעָן אָזֶן וּשְׁעַסְטָמָ
עַר אַיז גַּעֲזַעַן דַּעַר גַּרְעַסְטָעָר מִיסְטָעָר אָזֶן גַּרְיְּמְרָעָן זִיךְ.
אַבְּעָר וּוּעַר הָאָט זִיךְ נִיט פֿאַרְגְּרִימִירָט, זִינְעָ בָּאַזְוֹנְדָעָר אַיִּגְעָנִ
טִימְלִיכִיקִיטָעָן הָאָט זִין גְּרִים נִיט גַּעֲזַעַן פֿאַרְדָעָקָעָן. אַדְלָעֵרְץ
הָאָט מַעַן גַּלְיְּיךְ דֿעַרְקָאָנט, וּוּנְאָרָר עַר הָאָט זִיךְ בָּאַזְוֹיְעָן אַיִּיף
דַּעַר בִּיהְנָעָ.

וּוּיְלָ עַר הָאָט מִיט זִיךְ שְׁטַעַנְדִּיגָּר אַרְוִוְנְבָּרָאָכְט אַוְוָהָ דַּעַר
בִּיהְנָעָ זִין בָּאַזְוֹנְדָעָן דּוֹפְטָ, דַּעַמְּ בָּאַזְוֹנְדָעָן רִיחָ
פָּזְן זִין טָאַל אַגְּט, וּוּאַלְטָ אַיך גַּעֲזַעַהּ.
וּוּיְלָ, וּוּאַיך הָאָב שָׁוֹן אָזֶן אַפְּרִיחָעָרְדִּינְעָן קָפְּטִיטָעָל בָּאָזֶן
מֻעְרָקָטָ, אַדְלָעָר הָאָט שְׁטַעַנְדִּיגָּר גַּעֲזַעַן אַרְוָם זִיךְ אַזְמָאָסְפָּרָעָ
אוֹיְפָ דַּעַר בִּיהְנָעָ, וּוּאַס אַיז גַּעֲזַעַן זִינְמָ, אַטְיְּלָ פָּזְן אַיִּחַם אָזֶן
פָּזְן אַיִּחַם.

אַיז עַר אַוְיָהָ דַּעַר בִּיהְנָעָ גַּעֲזַעַן, הָאָט פָּזְן יַעֲדָעָן טָאַן
זִיְּנָעָם, פָּזְן יַעֲדָעָן בְּלִיק אָזֶן פָּזְן יַעֲדָעָן קָעָהָר זִיְּנָעָם אַרְוִוְנְדָוְפָּט
אָזֶן אַרְוִוְגְּנְעַשְׁטָרָאַהְלָט דִּי בָּאַזְוֹנְדָעָר אַיִּגְעַנְטִימְלִיכִיקִיט פָּזְן
טָאַלְאָנָט.

אַיך הָאָב אַיִּחַם אַמְּאָל גַּעֲזַעַהּ אָזֶן אַרְאָלְפָן אַחְוּקָהָ. אַיך
גַּעֲדָעָנָק נִיט, אַיז וּוּאַס פָּאָר אַפְּיַעַסְעָ. אַיך גַּעֲדָעָנָק אַכְּבָּר, אַ
שְׁרַעְקְלִיכְעָ גַּעֲשְׁטָאַלְטָ הָאָט זִיךְ בָּאַזְוֹעָנָט אַיִּבְּעָר דַּעַר בִּיהְנָעָ. זִיךְ
הָאָט זִיךְ גַּעֲרָעָהָט מִיט אַחְוּקָהָ פָּזְן פֿאַרְעָנָט אָזֶן מִיט אַחְוּקָהָ
פָּזְן הַיְּנָטָעָן. אָז אַומְגְּיִיקְלִיכְעָ, פֿאַרְבִּיטְעָרָטָעָ גַּעֲשְׁטָאַלְטָ, מִיט אַ

פנימ און אוינגען, וועלכע האבען זיך געבאדרען איזן גאל און אין האם צו די גליקיליכע מענשען, וואס האבען קיין הויקערם ניט געהאט... און דאך איז אפילן דער דזויינער הויקער פ א ר א ד ע ר ט געווען.

אויף יעדען געביט פון קונסט אונטערשיידט זיך דער אמת'ער טאלאנט פון דעם נאכמאכער, דעם אימיטאטאר, צי פון דער טאָר לאנטלאָזונקייט, דער עיקדר דערמייט, וואס זיין שאבען איז שטערינג באחויכט און באַלעבט מיט אָ באַזונדער רוח און קאָליר, אַרויס-געוויכט פון דעם קינסטלערס נשמה און פון דעם קינסטלערס בלוט.

און דעם, דער עיקר, לאזט זיך דערקאנגען דער אמת'ער טאָר לאָנט און אָט דאס אונטערשיידט זיין טאלאנט פון אנדרער טאלאנטען.

עם דופט אַרויס פון איהם, זיין פון אָ בלום, אָט דאס אַיגענען טימליך, מיט וועלכען ער איז אַגונזאָפט. דער גערטנער וועט מיט צונגעמאכט אַזונגען דערקאנגען יערע בלום אָז אַיהר אַיגענען טימליך דופט.

דער אַינטעליגענער לְעוֹזֶר, וועלכער איז באַקאנט, וועלען מיר אַזונגען, מיט דער רוסישער לִיטעראָטור, וועט באָלד דערקאנגען אָ קאָפּוּטָל פון טאלסְטָאָס אָ ווּרְקָה, זיין אויף איהם ואָל אַפְּילָו ניט אַגונגעבען ווערען דער נאמען פון דעם גרויסען שרייפט שטעלער.

אַזוי וועט ער אַויך דערקאנגען אָ קאָפּוּטָל פון טורגעניעוֹן, צי פון טישעכָאָוּן, צי פון דאסטאַיעָסְקָיִין אָזון פון אנדרער אַזעלכע שרייפטשטעלער, ווען אויף די דזויינע קאָפּוּטָלען זאלען אַפְּילָו ניט אַגונגעבען ווערען זיינער עמען.

און אַזוי מסתמא וועט דער אַידִיש-אַינטעליגענער לְעוֹזֶר אַויך דערקאנגען יעדען פון זיינע טאלאנטירטער שרייפטשטעלער נאָך דער אַינטעליכקיט פון יעדען טאלאנט, נאָך דעם באָזונ-דערען ריח און קאָליר, וואס יעדער פון די דזויינע טאלאנטען הויכט אָזון שטראָהָלֶט אַרויס פון זיך.

דעם ניטטאלאנט און דעם נאכאמער איז אלע מאָל שועערעד ער דערקאנען. פשוט דערפֿאַר, וויל ער האט ניט זיין איגנענען פנום, וויל איהם בעהּלַט יונע באזונדרער איגענטימיליכוּת פון דעם אמת'ן טאלאנט, ווּאַס ?ענט אַזּוּק אַיְחָר שטעהּמְפֿעַל אַוִּיק זיין שאָפָעַן.

אוֹוִי לאָזּוּט זיך דערקאנען יעדער אמת'ער טאלאנט, צו וועל-בען געבייט פון קונסט ער זאל ניט געהּרערען, אוֹיך דער טאלאנט אוֹוִי דעם געבייט פון שוישפֿיל-קונסט.

איך שטעל זיך דערפֿאַר אָפּ אוֹוִי דעם דאָזִינַען פונקט, וויל כי אונז איז אַנגֶּנוּמוּעַן, סיִ צוֹוְשָׁעַן דעם אַזּוּ גַּרוּפָעַנְעַם אַינְ-טַעַלְגַּעַנְטָעַן טַעַטְעַרְבָּאַזְכָּעַר, סיִ צוֹוְשָׁעַן אַונְזָעַר אַקְטִיאָרָעַן אלְיוֹן אַזּוּן סיִ צוֹוְשָׁעַן אַונְזָעַר שְׁשִׁים רְבוּאָ טַעַטְעַר קְרִיטִיקָעַר (אוֹן אַפְּשָׂר נָאָר מְעַהָּר, וְעוֹר קָאָן זיך אלע אַיבְּרַעְצָהַלְעַן !) אָז נָאָר אַזְּנָעַר אַקְטִיאָר וּוּוִוּוּט אָרוּוִים קִינְסְטַלְעַרְישָׁעַן טַאַלְאָנְט, וּוּלְכָעָר אַזּוּן אַזְּנָעַר רָאָל אַזְּנָעַר, נִיט נָאָר מֵיט זִין פָּנִים, נָאָר אוֹיך מֵיט זִין קוֹל, מֵיט זִין מָאָן אַזְּנָעַר בָּאַטְאָנוֹנְגָּן אַזּוּ וּוּיטָעָר.

ערישט די מגּוֹן מאָכְט צו מִיר אַיְינְעַר פון דָאָזִינַע שְׁשִׁים רְבוּאָ טַעַטְעַר קְרִיטִיקָעַר אַונְזָעַר, אָז ער האָלַט נִיט פִּיל פון אַדְלָעָרַן, מְחַמֵּת אַזְּנָעַר אלע זִין עֲרַלְעַן האָט מַעַן אַיְחָם בָּאַלְד גַּעַר קָאָנְט דָּעַרְקָאָנְעַן אַזְּנָעַר זִין קוֹל אַזְּנָעַר זִין וּוּינְעַרְיָעַן.

וּוּאָלַט די פָּהָיְנִיקִיט צו עַנְדְּרָעַן דעם קוֹל גַּעַוּעַן אַסְיָּוּן פון שוישפֿיל-עַרְיִישָׁעַר קִינְסְטָלְעַר, וּוּאָלַט דער בּוּרְקְ-דָּעַנְעַר גַּעַוּעַן דער גַּרְעַסְטָעַר קִינְסְטָלְעַר.

איך דערמאָן זיך : פָּאָרְצִיאָהָרָעַן זָוָעָר, ווּז אַיך בֵּין גַּעַר וּוּעַן אַזְּנָעַר בָּעָרְגָּה, האָט אַיְינְעַר אַזּוּ בּוּרְקְ-דָּעַנְעַר אַיבְּרַרְאָשָׁט אַלְעַז וּוּבְּרַעְרַע פון דעם זָוָעָר-פְּלָאָז, וּוּאָו אַיך בֵּין אַיְינְעַשְׁטָאָנְעַן, מֵיט זִין קִונְסָט.

ער האָט דָּאָרָט גַּעַנְבָּעַן אַפְּאַרְשְׁטָלְעַונְגָּן פון זִין קִונְסָט.
אַזְּנָעַר מֵיט וּוּפִיל שְׁטִימָעַן ער האָט גַּעַרְדָּט ! וּזְנִידָּגָע ער האָט זִין קוֹל גַּעַנְדָּרָט ! דָּאָהָט אַפְּוּנָאַי גַּעַשְׁרָעַן, בָּאַלְד
הָאָט אַפְּעַז גִּימְיאָזְקָעַט, אַזְּנָעַר אַז וּוּפִיל אַרוּם האָט אַגְּרוּסְטָר

חונט געבייט און באָלֶד — אַ קלְיָוִן הַינְטָלָע אַוּפֵין קוֹוִיטַשׁ. אָוּן
מייט אַמְּאָלַה האָט נָאָר אַ אַידָעַנָּע גַעֲנוּמָעָן גַעֲהָן צָו קִינְדָר, אָוּן דָעַר
ערְשַׁטָּעָר גַעֲשְׁרִי פָוָן אָן עַרְשַׁטְגַעְבּוּרְעַנְעָם קִינְדָה האָט זִיךְ רַעֲרַע
הַעֲרָתָם. אָוּן דָעְרַמִּיט האָט זִיךְ זַיְן, "קָוָנָסְטָט" נָאָר לְאַנְגָן נִיט אַוִיסְטַר
גַעֲשְׁעַפְטָמַט. אַ מִיְידָעַל האָט זִיךְ נָאָר גַעֲקְרִינְגְּמִיט אַ בָּחוֹר, אַ כָּלה
מייט אַ חַתְּזָן... אָן אַלְטַעַר מָאָן האָט זִיךְ אַיִן בָּאָר אַוּפֵין פָאָל
גַעֲפָאַרְעָט, אָוּן אַזְוִי וַיְוַיְתָעַר — דָעַס דָאַוְיָגָעַן מִין "קָוָנָסְטָט" וְאַלְטָט
מעַן מייט גַעֲנָצָע עַמְרָעָם בַּי אַיִּהְמַן נִיט גַעֲקָאנְט אַוִיסְשַׁעְפָּעָן...

זַיְינְגָעַן טָאָקָע דַי וַיְוַיְתָעַר שְׁטַאָרָק נַחְטָפָעַל גַעֲוָוָאָרָעַן פָוָן דָעַם
דָאַזְוָיָגָעַן בּוֹיְךְ רַעַנְעַרְקִינְסְטָלָעָר. אָוּן אַיְינָעַ פָוָן זַיְהָט טָאָקָע
אוֹיסְגַעְשְׁרִיּוּן :

— מִיסְטָעָר, אַ לְעָבָעַן אַוִוָּף אַיִּיךְ, פָאַרְוּאָס גַעֲחַט אַיִּהְרַן נִיט
אוֹפֵין, "סְטַעְיוֹדוֹשׁ"? אַיִּהְרַן זַיְינְט דָאָךְ אַזְאָקְיַינְצָלָעָר, לְעָבָעַן וְאַלְטָט
אַיִּהְרַן!

אַזְאָקְיַינְצָלָעָר נִיט גַעֲקָאנְט בָאַזְוִיְזָעָן. מעַן
הַאָט אַיִּהְמַן אַלְעַ מְאָל דָעְרָקָאנְט. וּוי מעַן דָעְרָקָאנְט יַעֲדָעַן אַמְתָּהָן
קִינְסְטָלָעָר, יַעֲדָעַן אַמְתָּהָן טָלְלָאָנְט, וּוי מעַן הַאָט דָעְרָקָאנְט אַרְלִיעָעָד
גַעֲוָוָעָן, בְּרוֹאַוִוִיטָשׁן, שִׁילְדְּרוּוֹיטָן. וּוי מעַן הַאָט שְׁטַעְנְדִיגְג גַעֲקָאנְט
דָעְרָקָאנְטַעַן דַי נַרְוִוָס דִיְוִיטַעַשׁ קִינְסְטָלָעָרִין אַגְעָנָס זָאָרָמָא, וּוּלְכָע
אַיְדַקְאָבָד דָאַ גַעֲוָהָן עַטְלוֹיכָע מְאָל אַיִן דָעַם אַמְּאָלִינְגָעַן דִיְמְשָׁעָן
אוֹירְוּוֹנְגָפְלִיאִים טַעַמְטָעוֹ אַיִן פָאַרְשִׁידְעַנְעָרָלָעָן; וּוי מעַן הַאָט
גַעֲקָאנְט דָעְרָקָאנְטַעַן דַי פָאַרְשַׁטָּאַרְבָּעָנָה קָאַמִּיסְאַרְזָוּסְקָאִיא, וּוּלְכָע
כָּע אַיְדַקְאָבָד דָאַ אוֹיךְ גַעֲוָהָן אַיִן פָאַרְשִׁידְעַנְעָרָלָעָן; וּוי מעַן
קָאָן שְׁטַעְנְדִיגְג דָעְרָקָאנְטַעַן דַי אַיְטָאַלְיָעָנִישׁ מִימִי אַגְּוּלִיאָ אָוּן אַוְנָדָע
זַעְרָע אַיְגָעָנָה אַיְדִישָׁע אַרְטִיסְטָקָעָם, — קָוְרִיא, יַעֲדָעַן אַמְתָּהָן טָאָלָעָן,
וְאַסְהָרָה אָוּן פָאַרְמָאָגָט זַיְן בָאַזְוָנְדַעַרְעָ אַיְגָעָנְטִימְלִיכָּבָד
קִיְיָם, זַיְן בָאַזְוָנְדַעַרְעָ פָאַרְבָּ אָוּן רִיחָה, מָטָ אַיִּין וּוּאָרָט, זַיְן בָאָלָעָן
זַוְנְדַעַרְעָן גַיְיָסְטִיְגָעָן פָנִיְסָ...

אָוּן אַנְדַעַרְשָׁ קָאָן דָאָךְ נִיט זַיְן. דָעַר שְׁוַיְשְׁפִילָעָר אַיִּין דָאָךְ
נִיט אַיִּין בָאַמְעָלִיאָן, וְאַסְהָרָה וַיְוַיְזַט כָּסְדָר אַנְדַעַרְעָ פָנִיםְעָרָ,

אייז ניט א מין גראמאפאָפָּאָן, וואס האט נאָר די איינציגע עובדה אַרוֹיסְצֶּרֶעֶן אַדְּרָעָן אַרוֹיסְצֶּוֹנוֹגָעָן פֿרְעַמְדָּע שְׁטִימָעָן.

אמת, איין זיַּן שְׁפִּילְעָן דְּרִיקְטָּעָר שְׁטַעְנְדִּיגָּאָוִס אַלְּבָעָן פֿוֹן אָן אַנְדְּרָעָן, לְיִידְעָן אָוּן קָאָמָּה פֿוֹן אָן אַנְדְּרָעָן לְעָבָעָן, אַבְּעָר דָּרְמִיכִית אָיוֹעָר דָּאָךְ טָאָקָעָר דָּעָר קִינְסְטָלְעָה, וואס עָרָ דְּרִיקְטָּעָר אַלְּצְדִּינְגָּאָוִס דָּוָרָךְ זַיְּן לְעָבָדְעָגָעָן וּזְעָזָן אַלְּיָיָן — דָּוָרָךְ זַיְּן בְּלוֹט אָוּן נַיְּסָטָן, דָּוָרָךְ זַיְּן טַעַמְפְּעָרָאָמָעָן, דָּרְמִיכִית, וואס עָרָ לְעָגָט אַרוֹיף אַוִּיפָּה דָּעָם אַלְּלָעָם דָּעָם שְׁטַעְמְפָעָלָן פֿוֹן זַיְּן נַיְּסָטָן...

די ווערטער אָוּן די האַנְדְּלָגָעָן, די גַּעֲפִיהַלְעָן אָוּן די גַּעַד דָּאנְקָעָן פֿוֹן דָּעָם וּוּרָקָע, וואס זַיְּן זַיְּנָעָן אָוּיסְגָּוָס פֿוֹן דָּעָם פָּאָסְעָרָס פֿרְעַזְעַנְלִיכְיָקִים, באַפְּרוֹכְּפָרָט דָּעָר אַרְטִיכִסְטָט מִיטָּעָם צָאָפָטָן פֿוֹן זַיְּן אַיְּגָעָנָעָם נַיְּסָטָן, פֿוֹן זַיְּן אַיְּגָעָנָעָם הָאָרֶץ אָוּן מָוחָן, אָוּן פֿוֹן דָּעָר דָּאָזְוָנָעָר באַחָעָפְּטוֹנָגָן פֿוֹן דָּעָם אַקְטִיאָרָס נַיְּסָטָט מִיטָּעָם פֿאָרְפָּאָסְעָרָס, ווערט באַשְּׁאָפָעָן די גַּעַשְׁטָאָלָט, וועלְכָּא טְרָאָגָט אַוִּיפָּה זַיְּךְ די אַיְּגָעָנָעָטְלִיכְיָקִים פֿוֹן דָּעָם פֿאָרְפָּאָסְעָר אָוּן פֿוֹן דָּעָם אַקְטִיאָרָס.

דָּרְפָּפָּאָר ווּעָט די זְעַלְבִּיגָּעָ פֿיעָסָעָ, אַדְּרָעָר רָאָלָ, גַּעֲשְׁפִּילְטָט פֿוֹן צְוֹוִי פֿאָרְשִׁיְּדָעָן אַקְטִיאָרָעָן, שְׁטַעְנְדִּינָּאָוּסְקָוָמָעָן אַנְדְּרָעָשָׂן, אַוִּיבָּאָנָּאָרָעָן זַיְּנָעָן אַמְּתָעָ טְאָלָאָנָעָן.

וּוֹיֵל יַעֲדָעָר פֿוֹן זַיְּן ווּעָט אַפְּשַׁטְּעַמְּפָלְעָן אַוִּיפָּה אַיְּהָר זַיְּן באָזָן זְוַנְדָעָרָעָן נַיְּסָטָגָעָן פְּנִים, ווּעָט זַיְּן באַפְּאָרְבָּעָן מִיטָּעָם זַיְּן באָזָן דָּעָרָעָן קָאָלִיָּה, ווּעָט זַיְּן באַהֲוָכָעָן מִיטָּעָם זַיְּן באַנְדְּרָעָן רִיחָה, קָוָעָז, ווּעָט אַוִּיפָּה אַיְּהָר אַרוֹפְּלָעָגָעָן זַיְּן באַנְדְּרָעָרָאָיְלִיכְיָקִים. דָּעָר אַקְטִיאָר אָחָן טְאָלָאָנָט ווּעָט אלָעָמָל קָאָנָעָן לְיִיכְטָעָר נַאֲכְשְׁפִּילְעָן אָן אַנְדְּרָעָן, אַיְּדָעָר דָּעָר טְאָלָאָנָטְרָעָר אַקְטִיאָרָה, וואס האט זַיְּן אַיְּגָעָנָעָן פְּנִים.

דָּרְיִי אַקְטִיאָרָעָן האָב אַיךְ גַּעַזְעָהָן אַיְּן שְׁיַלְאָקָס — שְׁילְדְּקְרוֹיְטָן, פֿאָסְאָרְטָן אָן אַדְּלָעָרִי. דָּאָכְטָן זַיְּךְ, זַיְּיָ אַלְּעָהָבָעָן גַּעַרְעָט די זְעַלְבִּיגָּעָ ווּעַרְטָעָר, דָּוְרְכְּגַּעַמְאָכְטָן די אַיְּגָעָנָעָן האַנְדְּלָגָה, אָוּן זַיְּךְ פֿאָרְשִׁיְּדָעָן די דָּרְיִי שְׁיַלְאָקָס זַיְּנָעָן גַּעַוּוּן! יַעֲדָעָר שְׁיַלְאָקָס באָזָן

זונדרער, הגם ער איז געווען שיילאך פון דעם זעלבען שעקספער,
האט דאך אויף זיך גטראגען די באזונדערע איגענטען מליכיות
פון וערען פון די דזונגען דריין ארטיסטען באזונדער, אן ווילכע
מען האט זיוי שטענדיג דערק אנט...

אווי האב איך געווען "נאראץ", גשפיטט פון ארטיסטרענע באַ
ריהמתע ארטיסטקעס — זוי אונגעס זארמא, קאמיסטרוזוסקאייא
און נאך זועלכע, און ווילדער — די איגענען "נאראץ" פון אייבסען,
דאכט זיך, און דאך האט יעדע פון די דזונגען גרויסע ארטיסטקעס
אייהר באזונדערען שטעטפאָל אויף אייהר "נאראץ" אַרויפגעלאַנט,
ווען זי איז איז איתר אויפגעטראָט...

מאָנוּלעסְקָאָ, זוי אויסגעצְיִיכָּעָט ער האט ניט גשפיטט אָ
פרויונציגער, יענע אַבעָּר, זעלכע האבען איהם געווען איז אַנְּ
דעָרָאַלְעָן, האבען נְלִידָרָעָן דערשמעקט מאָנוּלעסְקָאָ אַין דער
פרויונציגער. אָן דעם וואָונדערלוּיכָּעָן מאָנוּלעסְקָאָ דופט האבען
זוי איהם דערשמעקט, אָן זיין באזונדערען אַיגענטען מליכיות חזוּ...
אווי האט מען אַדְלָעָרָן שטענדיג דערקאנט, זוי ער האט זיך
ניט גריירט. אָמענשען, וואָס האט זיין אַיגענטען פְּנִים, דער-
קאנט מען. אווי אויך דעם קינסטלער אויף יעדען געיבט פון
קונסטט.

איך האב געהאלטען פֿאַר נויטיג אַפְּצָוּשְׁטָעָלָעָן זיך אווי פֿוֹל
אויף דעם דזונגען פֿונְקָט, כרי אויפֿצְׂקָולָעָרָן דעם טוֹת, וואָס
כמעט אלע מאָכָעָן איהם: אָז אָבְּחָנָעָקָנְטָלָעָר שְׁפִילָט אַזְוֵי,
או מען דערקאנט איהם נְמַט. אָאָ מְיַנְּגָגָן קָאָנָעָן נאָר האבען די
וּוְיַבָּעָר, וואָס זיינגען באַגִּיסְטָרָט גַּעֲוָאָרָעָן פון די קָנוּצָעָן פון
דעם בּוּרְרָעָנָר...

ניין, דעם אַמְתָּן' קִינְסְטָלָעָר דערקאנט מען שטענדיג...

דערפֿאָר איז די טענה, אָז אַדְלָעָר איז שטענדיג געווען אַדְלָעָר,
אָז מען האט איהם שטענדיג דערקאנט, ווי נאָר ער איז אַרוּסִי-
געטראָטען אויף דער בִּיהְנָעָן, טאָקָע דער בעטער באָוווֹז פֿאָר זיין
טאָלָאנְטָן...

.9

וועי איזוי ער האט געשפיטט טאלסטעס "לעבעידיגגער מות", די פיעטער וועלכע איז אוויפֿ דער אידישע ביהנעם אויפֿגעפֿהרט געוויארען פריהעה אידער אוויפֿ וועלכער ניט איז אנדערער ביהנעם, און נוּ מען פָּאַרְאַךְ שטעהט בי אונז קאמעדען.

זעהר גוט איז ער געוען אין כאראקטער דאלאן, וועי, אגב, יעדער פון אונזערע אמאליינע באראיהםטער ארטיסטען. זיין טראני קאמישער משה אלטער פון "מינא" איז א מייסטערווערכ. ער האט שטעהנדיין געהאט דעם הוואָר, און ווען מען האט געדאָרט, דעם נאאיווען טאן, וואָס זאָל איהם אויסדריקען, און אויך די תְּמֻウוֹאַטְמָעַ מסקען.

זיין חסרון איז אבער געוען, וואָס ער האט אמאָל באָנוֹצָט דעם שטיפֿערישען טאן אַנְשֶׁטָּאַט דעם נאאיווען און די שטיפֿעַ רישע מאָסְקָע אַנְשֶׁטָּאַט דער תְּמֻウוֹאַטְמָעַ, און דעם אַלט איז בי איהם אַרוֹיָסְגָּעָקְומָעַן אַנְשֶׁטָּאַט כאראקטער-הוֹמָאָר — פָּאַרְסִיחָוָמָאָר. אַזָּאָ שטיפֿערישען טאן און מאָסְקָע, געדענע אַזְּה, האט ער אַמָּאָל אַנְגָּעוּנְדָּעַט, בשעת ער האט געשפיטט שלום עַלְיכֶם'ס "יכנָהּ". דער קאמיקער בערנשטיין האט דאן מיט איהם געַ שפִּילְט איזן יונער פֿיעַט. האט ער זיך יעדע ווילע אַ כָּאַט געטאן צו בערנשטיין'ען מיט אַ שטיפֿערישען געפריי:

— האַלט מיך צו!

דער עולֵם אַיְנָסְטָמָטָעַר האט שטארק געלאָכָט. אַבער זיין געלעכטער האט אַרוֹיָסְגָּעָפָעַן אַלְעָר ניט מיט'ן נאאיווען, דאס מיינט אויך ערנשטיין טאן פון כאראקטער-הוֹמָאָר, נאָר מיט'ן שטיפֿערישען, חוֹזְקָטָן פון פָּאַרְסִיחָוָמָאָר. דעם זעלבייגען טאן האט ער אויך באָנוֹצָט, ווען ער און קעַט ער זיינען פָּאַר עטְלִיבָּעַ יאהָרָעַן אַרוֹיָסְגָּעָטָעַן אַיְנָאַיְנָעַם מיט טאָמָאַשְׁוּסְטִיְּן אַיְנָ טְרָאַנִּיסְקָאַמְעָדָעַ, "ברִיטִישׁ אָוּ פְּרָאַמִּיסְ", בשעת זוי האַבען זיך אַלְעָ פָּאַרְאַיְנִינְגְּט, צו באַקעְמָפָעַן דעם דאָזְמָאַלְסְדִּינְגָּעַן סְטוּרִיךְ פון די אַקְטִיאָרָעַן. וועגען דעם האָב אַיך אַיְנָ אַ פְּרִיהָעִינְגְּעַן קָאַפִּיטָּעַל גַּעֲשִׂרִיבָּעַן.

אדלאר איז דארט ארויסגעטראטען אין אַRAL, אין וועלכער לען בלאנק האט פריהער גרויס איזפעהן געמאכט. איך בין יוכער, אָז ער וואָלט זיך ניט וועניגער געקאנט איזסציזבענען אין איזהה. האט ער אָבער אַנגעשלאנגען אין איזהה אַשטיפערישען חוווקידאָן, פונקט ווי קעלער אַזין זיין רָאל, מהמת זיך ביידע האבען געווואָלט פֿאָר' חוּקֵין זעהר שעhn געשפלט. סקי האט די הויפטידאָל פֿון בערטשיקֵין זעהר שעhn געשפלט. אָז ער דאָזיניגער שטיפערישער חוווקידאָן האט דאָן געגעבען דער פֿיעסע, וועלכער האט פריהער איזסגענומען ביַי אלעמען אלס ערנסטע טראָגִיךְ אַמְּעָדִיעַ, אַפְנִים פֿון אַבְילְגָּעָן פֿאָרטס...

אויף דער אַידישער ביהנע, וואֹ דער רעוישיסאָר האט גע-פעהַלט, האט דער ניט ריכטיגער טאן ניט אַיְגָּמָּאָל פֿאָרוֹאַנדָּלט אַדראמע אין אַמעָל אַדראמע אַזין אַקְּמָעָדִיעַ — אַזין אַפארט.

בכלְלָה, האט אַדלאָר געהאלטען, אָז עס אַזין אַונטער זיין ווירדען צו שפְּילְעָן אַקְּמִישׁע פֿינֶור. דאָס האט זיך גענומען דערפֿון, מהמת מען האט זיך ביַי אַונְז אַיְגָּנָּעָרָדָט, אָז אַקְּמָעָדִיעַ אַזין אַנדערינערע קונסְט אַיְדָּעָר דְּרָאָמָּעַ.

האט דאָך נאָר ערשות ניט לאָנג אַיְנָעָר פֿון אַונְזָעָר קְרִיְּטִישָׁר, לְוַיְבָּנְדִּיג אַזין זיין צִיּוֹתָנָג אַגְּוּוֹסָעָ פֿיעָסָע, זיך אַוְיסָיְּגָּרְדִּיקְטָמָּה:

„נאָטוֹרְלִיךְ, ערנְסְטָט דָּאָרָף מען זיך (די פֿיעָסָע) ניט נעמען. נאָך אלעמען אַזין זיך נִיְּט מַעֲרָב וּזְיכָר אַקְּדָּאָסָּה דַּעֲרָעָה...“

אָז אַמיינָג האט אַדלאָר אַזיך געהאט וועגען אַקְּמָעָדִיעַ. אָז ער האט ניט געוואָלט, מען זאָל אַיהם ניט נעמען ערנְסְטָט, יוּעָן ער אַזין אויף דער ביהנע.

אַזין ער דערפֿאָר שטענְדִּיג אַרוֹיסָעָטָעָן אַזין ערנְסְטָט רָאָלָעָן.

ער, ווי דער גאנצָעָר פריהערידִינָעָר דָּוָר פֿון אַונְזָעָר אַריְּטִיסְטָעָן-פֿיאָנָעָן, האט געמאָזָט האבען פֿיעָסָע מִיט שטָאָרָקָע אָזין טִיפְּעָ אַיבָּעָרְלָעְבָּוּנָגָעָן, כְּדֵי צוֹ שְׂטִילְעָן זײַן גְּרוֹיסָעָן טַעַמְפָּעָ.

ראקענט און כדי צופרידענצעטעלען זיונע גרויסע ארטיסטיישע
בחות. ער, ווי קעסלער און די אנדער פון זיין דה, איז אוק
געוען א גרויסע שייא, וואס האט געומז האבען גרויסע און טיפע
וואסערען, כדי צו קאנען זיך באועגען. אין א קליען טיבעל
וואלט ער זיך אויך ניט עקאנט א ריהר טאן. א ואסער, וואס
וואלט און אנדער אקטיאר געוען איבערן קאפ, האט איהם ניט
דערגורייכט ביז די קנייע.

ער דערצעהטלט מיר אמאָל:

— א ליטעראט האט מיר גבראכט א פיעסע. א נאנץ
ニישקעה' דיגע פיעסעלע, אבער דער חסרן איז, וואס דאס איז א
שען שיבעלע פאר א בויבי, ניט פאר מײַן פום...
און ניט דערפהָר, וויל ער האט ניט געקנט שטיל שפילען
האָט ער געומז האבען די פיעסע מיט דער שטארקער האנדלונג,
ווי איך שטום זיך אן, אנדערע וועלען זאגען...

אמת, ער האט אויף דער ביינע אפט הוויך געשריין, אפט
צ'וזהיך געווינט, אמאָל צופיל גענואלדערוועט און מעלאָדראמאָ-
טעוועט, האט זיך געדאכט; אבער אין זיין גשרוי, ווי הוויך ער
אייז ניט געוען, האט זיך תמיד די פאָרוצ'וּפֿלונג פון אַלְבָּעָד
דייגען מענשען מיט א גרויסען טעמאָכענט געפֿהילט.
בלוט, אמת'ע, רויטע, שטומדיגע בלוט, האט איז זיין גע-
שרוי געשריין. ס'רוב איז דאס געוען יענער מײַן גשרוי, מיט
וועלכען די אמאָליגע סָפָּאָרָא בענארד האט אַנְגָּוֹאָרְפָּעָן אַפְּחָד
אויף איהר עולָם, צי די היונטיגע מויִי אַגְּלוּיָּא.

אָגב, אָן דעם געשריי און איך אָן דעם געלעכטער פון אָן
אקטיאר, קאנט איהר כמעט אלע מאָל דערשפֿירען, צי ער האט
טאָלָאנָט, אַדער ניט.

דער געשריי פון דעם אמת'ען טאָלָאנָט רוייסט זיך אלע מאָל
ארויס מיט ברענענדיגע שטיקער נשמה, דערפהָר ערSHIPטערט ער
אייז איזו; און שרויות דער ניט-טאָלָאנָט, שלאנָט זיך אָן תמיד
זיין קול איזו ווי אָן בלעה...

דערפֿאָר מַאכְט עַר שְׁטוּנְדִּינְג אֹוֵיפּ אָוָנוּ אָז אָוְמָאנְגְּנָעְנָמָעַן
איינְדרְּדָוקְ.

דאָס אַיְינְגְּנָעַן מִיטְּן גַּעֲלַעֲכְּטָעַר. דָּאָס גַּעֲלַעֲכְּטָעַר פָּוּן דָּעַם
טַאַלְאַנְט אַיְזַּת תְּמִיד נְשָׁמָה/דִּיג אָוָן אַיְזַּת דָּרְפֿאָר שְׁטוּנְדִּינְג אָנְזַּבְּ
שְׁטוּנְדִּינְג. אָוָן דָּאָס גַּעֲלַעֲכְּטָעַר פָּוּן דָּעַם נִימְטַאַלְאַנְט אַיְזַּת תְּמִיד
בְּלֹעַן.

דאָס האָב אַיְך שְׁטוּנְדִּינְג בְּאַמְּעָרֶת אַיְזַּנְאַלְעַמְּנָע יְאַחֲרָעַן,
זַוְנַט אַיְך בֵּין גַּעֲקְוּמָעַן אַיְזַּנְאַלְעַמְּנָע בָּאַרְיְהָרָונְג מִיטְּ דָּעַר אַיְדִישָׂר
אַיְך קָאָן אַקְטִיאָרָעַן, וּוֹאָס כָּל זָמְן דִּי סִיטְוָצְיָעָס אָוָן דִּי
„פְּרָאָזְעַ“ לְאַכְעַן פָּאָר זַוְיַּי, לְאַכְטַּמְעַן פָּרָאוּוּן זַוְיַּי אַבְּעַר
צַו לְאַכְעַן אַלְיוּן, דָּאָז . . . סִידְעַן מַעַן זָאָל קִיצְעַל טָאָן

אַונְטָעַר דִּי פְּאַכְוּעַם. זַוְיַּי לְאַכְעַן, וַיְיַי בְּלֹעֲכְּבָנָעַן קַנְעַפְּלָאָךְ...
בַּיְיַי אַדְלָעָרָעַן, סִיְיַי אַיְזַּנְאַלְעַמְּנָע גַּעֲשָׂרָיו אָוָן סִיְיַי אַיְזַּנְאַלְעַמְּנָע
טָעַר, חָאָט זַוְיךְ. אַלְעַמְּנָע מַאְלָג גַּעֲפִילָהְלָט דָּעַר לְעַבְּדִינְגָּר קוּנְסְטָלָעָר,
דָּעַר לְעַבְּדִינְגָּר טַאַלְאַנְט.

אַבְּעַר נִיט אַיְזַּנְאַלְעַמְּנָע גַּעֲשָׂרָיו אָוָן זַוְיַּן גַּעֲלַעֲכְּטָעַר אַלְיוּן הָאָט
זַוְיַּן זַוְיַּן טַאַלְאַנְט גַּעֲלַאְזָט פִּיהָלָעַן, נָאָר אַיְזַּנְאַלְעַמְּנָע אֹוֵיךְ.

אָפְּשָׂר אַיְזַּנְאַלְעַמְּנָע זַוְיַּן שְׁווּוֹיְגָעַן נָאָךְ מְעָהָר.
עַר הָאָט גַּעֲקָאנְט שְׁווּוֹיְגָעַן, וַיְיַי וַעֲלַטְעַן וַעֲרַע אֹוֵיךְ אָנוּזָעָר
בִּיהָנָע. אַיְך דָּרְמָאָן זַוְיךְ אָז זַוְיַּן שְׁווּוֹיְגָעַן אַיְזַּנְאַלְעַמְּנָע אַיְסְטָאִים „לְעַד
בְּעַדְיָגָעַן מַתָּה“, אַיְזַּנְאַלְעַמְּנָע „דָּעַר פְּרָעַמְדָּעָר“ אָז נָאָר אַיְזַּנְאַלְעַמְּנָע אַסְךְ
אַנְדְּרָעָר פִּיעָסָעָן, אַיְזַּנְאַלְעַמְּנָע אַיְךְ האָב אֵיהָם גַּעֲזָהָה.
וַיְיַי טְרָאַנְיָשׁ זַוְיַּן שְׁטוּמָעָר שְׁווּוֹיְגָעַן הָאָט דָּאָז גַּעֲשָׂרָיָעַן, זַוְיַּן

בְּלֹיָם, זַוְיַּן מִינְעַן אָוָן זַוְיַּן גַּאנְצָעַן גַּעֲשָׂטָאַלְטָה!
אָט זַוְהָ אַיְךְ אֵיהָם אַלְסְפָּרָאַטָּסָאָוּ אַיְזַּנְאַלְעַמְּנָע אָז דָּעַם „לְעַבְּדִינְגָּעַן
מַת“. סִיְיַי אַיְזַּנְאַלְעַמְּנָע הוֹיכָבָעַן גַּעֲשָׂרָיו לְאַזְוֹת עַר דָּאָרָט נִיט אָרוֹם.
שְׁטוּיָה, מִיט אַ פִּינְעָר צְרוּוֹקָנְעָה אַלְטָעַנְקָיָה אָוָן מִיט אַ שְׁטוּלָעָן
שְׁפָאַטִּישָׂ-פִּילָאַזְוָאָפִישָׂעָן שְׁמַיְיכָעָל אֹוֵיךְ דָּעַר גַּאנְצָעָר וַעֲלַטְעַט באָ
וּוְגָט זַוְיךְ אַדְלָעָר-פְּרָאַטָּסָאָוּ אַיְבָּרָעָר דָּעַר בִּיהָנָע אָוָן זַוְהָט אָוִים
וַעֲדָר אַיְנָטָשׁ דָּעַר פְּרִיהָעַרְדִּינְגָּר רַוְשִׁישָׂר אַרְיִסְטָאַלְרָאָט, וַעֲלַכְעָר
זַוְכָּט אַ וַעֲלַכְעָזְנִימְטָאָזָי אַיְנָהָאַלְטָפָּר זַוְיַּן פּוֹסְטָעַן לְעַבְּעַן אַיְזַּנְאַלְעַמְּנָע

די הוליאנסקעס צוישען די צינינער, און זיין ליבע צו דער צינינערין מאשא און אין דער גזעעלשאפט צוישען די שכורים אינ'ם שענק.

און אט זיצט ער אינ'ם שענк בי א טיש און דערצעהלהט פאר א פאר מיטרינקער זיין לאנגע געשיכטע, ווי איזו ער איז געווארען א ליעבעדינער מת.

ווי שטיל ער דערצעהלהט זיין געשיכטע. מיט וואס פאר א פינע און וויבע, און פאר'חלומ'טע, און אויך שפאתישע מענער ער דערצעהלהט זיין וועגען זיין ליעבען.

און די שפערדעגער צצענע ביימ סליעדרוואאטעל, ווי איזו ער האט זיך געהאלטען אלקס אונגעקלאנגעטר, און ווען ער האט זיך דארט געטראפען מיט זיין אריסטאקראטישער פרוי, וועלכע איז פארויראט געווען פאר און אנדרערען, מהמת זי האט געמיינט, איז ער איז געשטראבען... ווי זיינע אויגען האבען געקסט אויף אזהר, ווי זי האבען זיך גבעבען בי איהר, איז זי זאל איהם מוחל זיין, — וואס פאר א שטילער, שטומער שפיל דאס איז געווען, ווי פול מיט עכטען נשמחד-לייזום!

אפילו דער אופן, ווי איזו ער האט זיך דארט דערשאפען, האט ניט צושטערט די שטילע נשמחד-שטימונג.

שטיל, ווי א שאטען, האט ער זיך אפגעטראגען, און א שאט זיך דערהערט... .

איזו האט אדלער געקאנט או ייך שטיילען... .

אנגב, וועגען דער פיעסע „דער ליעבעדינער מת.“
אויף דער אידישער ביהנע איז זי פריהער אויפגעפיהרט געווארען אידיעד אויף וועלכער-נטיט-אייז אנדערע ביהנע, אפילו דער רוסישער.

די פיעסע האט זיך אפגעדרוקט איז איז נומער פון דעם דוסישען ושורנאל „נויאַ“. .

ווען דער דאזונער נומער מיט דער פיעסע איז אהער אונגען, האט אדלער גליך בי מיר באשטעט זי צו איבערזעטען, ווען אייך בין פארטיג געווארען מיט דער איבערזעונג, האט

ער זי באָلد אויפֿגעפִיהָרט אַיז טהאָליָא טעאטער, ווֹאו זי האָט
געהָט אַ גּוֹיִסְעַן עֲרֵפָאָלָגּ.
דערביִי אַיז כָּראָקְטָעָרִיסְטִישׁ אֶזָּא פָּאָקְטָמָ: שְׁפָעָטָר, אַז
מען האָט דַּי פִּיעָסָע אויפֿגעפִיהָרט אוּיךְ אוּוףּ אַנדְרָע בִּיהָנָעַם,
סִיְּ אַוּפּ דַּי רְוִשִּׁישָׁע אַיז סִיְּ אַוּפּ דַּי דִּיטְשָׁע, האָט דָּעַר באָז
וְאַסְטָעָר רְוִשִּׁישָׁר וְשָׂוְרָנָאָל „טְעַטָּעָר אַיִּסְקוּסְטוֹוֹאָ“ אַפְּט
געָרוֹקְטָ בִּילְדָּעָר פָּזָן דַּי פָּאָרְשִׁידְעָנָעָ „פְּרָאָטָאָסְאָוָוָס“, וְעַלְכָּעַ
זְיוּנָעַן גַּעַשְׁפִּילְטָ גַּעַוּוֹאָרָעָן פָּזָן דַּי באָרְחִימְטָעָסְטָעָ אַרְטִיסְטָעָן.
זְיוּנָרְגִּינְגּ אַ שְׁטָעְנְדִּיגְּנָעָר אַבְּאַנְעָנָטָן פָּזָן דָּעַם דָּזְוִינָעָן וְשָׂוְרָהָ
נאָלָגּ, האָבָ אַיִּךְ נְאַכְּגַּעַפְּאָלָגָנָטָן דַּי אלָעָ בִּילְדָּעָר פָּזָן פְּרָאָטָאָסְאָוָוָוָן,
אַזְוּנָעַן צָו אַדְלָעָר-פְּרָאָטָאָסְאָוָוָן, אַבְּעָרָר קִיןְ אַיִּינָעָרָ פָּזָן זְיוּיָהָט
נוּטָ אַוִּיסְגַּעַקְקָטָ אֶזָּא לְעַבְּדִינָעָר פְּרָאָטָאָסְאָוָוָוָוָיָּהָ ערָ...
פָּזָן דָּעַם האָט מעַן גַּעַקְעָנָט זְעהָן, וְאָסָ פָּאָר אַ קִּינְסְטָלָעָר
ער אַיז גַּעַוּנָעָן אַיז נְרוּמִירָעָן זִיךְ אַזְוּנָה וְאָסָ פָּאָר אַ פָּאנְטָאָזָוָעָ ער
הָאָט גַּעַהָטָם.

.10.

נוּי אַקְטִיאָרָעָן חָבָעָן זִיךְ גַּעַרְיכָתָ צָו קְרִיגָּעָן בֵּי מִיר נְיִיעָ קָאָפְּעָלִיוּשָׁעָן.
נָאָךְ מַעַהָר וְזִיךְ אַינְגָּם „לְעַבְּדִינָעָן מַתָּ“ האָט זִיךְ אַדְלָעָר
אַוִּיסְגַּעַצְיִיכָּעָנָט אַיז מִין אַרְבִּיטִיטְרָאָמָעָ „שְׁוֹנוֹאִים“, וְעַלְכָּעַ ער
הָאָט דָּעְרָנָאָר, אַיז דַּעְמָוָעָלָבָעָן סְעוֹזָאָן (1912) אויפֿגעפִיהָרט אַיזָּמָם
טהאָליָא טעאטער.
די דָּאַזְוִינָעָ פִּיעָסָע, וְעַלְכָּעַ אַיִּךְ האָבָ דְּרָאָמָטִיזְוִירָטָן פָּזָן מִין
עַרְצְעַהָלָונָגּ „קָאָרְלָ מַאְרָקָסָ“, האָבָ אַיִּיךְ פָּאָר אַיִּהָם גַּעַלְיוּעָנָט נָאָךְ
אַיְודָעָר אַיִּיךְ האָבָ אַיְבָּעָרְזָעָצָט פָּאָר אַיִּהָם דָּעַם „לְעַבְּדִינָעָן מַתָּ“,
ער האָט אַבְּעָרָר קִיןְ חִשְׁקָה נְיִיטָ גַּעַהָט זִיךְ אַוִּיפְּצָוְפִּיהָרָעָן.
מַחְמָת אַ פִּיעָכָעָ פָּזָןְסָ אַרְבִּיטִיטְרָאָלְלָבָעָן אַיז בְּכָלְ קִינְמָאָל
נוּטָ גַּעַוּנָעָן קִיןְ „קְוָרָאָנְטָעָר“ אַרְטִיסְטָלָ פָּאָר דַּי אַיְדִּישָׁעָ מעַנְעָן
דְּזָשָׁרָס אַיז סְטָאָרָס, וְזִיךְ זִיךְ האָבָעָן גַּעַלְיוּבָטָן, אַזְוּנָה אַיְדִּישָׁעָ
עוֹלָם וְזִיךְ זְעהָן שְׁהָנָעָרָעָ מעַנְשָׁעָן אוּפּּ דָּעַר בִּיהָנָעָ, אַיְדָעָר

ארכיביטער. בפרט נאך האט די דאזינגע פיעסע נויט געקאנט זיין צום הארצען אוז אקטיאר ווי אַדְלָעֶרֶן.

עה, וועלכער איז געוואיזנט געווען צו שפילען דעם שעהנעם, בכבודען אידען אויף דער ביהנען, ווועניגסטען, שטעהנדיג דעם גערעכטען, האט קיין חشك ניט געהאט אופיצטערערען איז אַדְלָ פון אַמִּין „צֹדְרָעָתָהָעָן“ אַרְבִּיטָר, אַ סָּאַצְיָאַלִּיסָּט, וועלכער פיהרט איז אַ סְּטָרְיוּקָבִּי זַיְן אַיְגָעָנָם ברודער אין שאָפָּ, אַזְּ דָּוקָאָ בַּיִּי אַ ברודער, וואָס ווּל זַיְן גּוֹטָ צַוְּ אֵיכָם.

— ווער ווועט סימפאטיזירען מיט אַזְּזָעַן מענשען? — האט ער מִין דָּאָן גַּעֲזָנָט — אַזְּן, אַיבָּרָהִיפָּט, ווער ווּל דָּאָס זַעַחַן אַזְּ אַרְבִּיטָרְפִּיעָסָע אַוְיף דער ביהנען? ... אַזְּן די דאזינגע פיעסע האט זַיךְ מִיר באַזְוֹנְדָּרָם גַּעֲוָאַלְטָ זַעַחַן אַוְיפָּגָעָלְהִירָט.

מִיר אַזְּ לִיב גַּעֲוָוָן דער הוּוֹפְּטָהָעָלָד פון דער פיעסע. מִיר אַזְּ לִיב גַּעֲוָוָן דער דאזינגער אַרְבִּיטָר זַעַחַן, דער טָרוּיָהָר, דער שטָרָקָעָר פְּרָאַטְּסִיטָרָנְדָּר גִּיסְטָ, וואָס האט כְּמַעַט גַּאנְץ אַלְיָוָן אַנְגָּעָפִירָט אַ קָּאָמָּפָּ גַּעֲגָעָן אַ גַּאנְצָעָר וּוּלְטָ אַיְנָסָ נַעֲמָעָן פון זַיְן גַּלוּבָּעָן, פון זַיְן אַיְדָעָאָל.

אַזְוָלְכָעָ מענשען, מיט פִּיְעָר אַזְּן זַיְעָר בְּלָוטָ, מִיטָּן שַׁעַדָּ נַעַם חָלוּם אַזְּן זַיְעָר דָּרוּיְסָטָע אַיְגָעָן אַזְּ מִיט שְׁטָאַל אַרְומָ זַיְעָר נַאֲקָעָן, זַיְגָעָן אַלְעָ מַאְלָ מִין שְׂוֹאָקָיִיט גַּעֲוָוָעָן.

דַּעַמָּ שְׂוֹאָקָעָן מַעַנְשָׁעָלָ, דער קְרִיבָּנְדָּיָ�ןָןָן וּוּרְאוּם, האָב אַיךְ אַלְעָ מַאְלָ פִּינְטָ גַּעהָאָט. אַוְיךְ האָב אַיךְ קִינְמַאְלָ נִיט לִיב גַּעַן האָט דַּעַמָּ שְׂטָרָקָעָרָן, וּוּן דער האָט זַיְן שְׂטָרָקִיָּט אַוְיסְגָּעָנוֹצָט נַאֲרָ פָּאָר זַיְן אַיְגָעָנָם תְּכִלִּיתָ...

דוּשָׁקָ פָּן מִינְיָעָ „שְׁוֹנָאִים“ אַזְּ אַכְּבָּר גַּעֲוָוָן אַזְוָלְכָעָן אַזְּ גַּאנְץ באַזְוֹנְדָּרָעָן שְׁנִיטָ, וואָס אַזְוָלְכָעָ האָב אַיךְ אַיְנָס עַבְעָן באַזְוֹנְדָּרָם לִיב גַּעהָאָט. דָּרְפָּאָר האָב אַיךְ אֵיכָם גַּעֲוָאַלְטָ אַזְוָי זַעַחַן אַוְיף דער ביהנען פְּאַרְקָעָרָעָט.

צָוָם סֻוָּף האָט אַרְלָעָר רִיזְקִירָטָ...

דָּאָס אַזְּ גַּעֲוָוָן, וּוּן דער האָט אַוְיפָּגָעָלְהִירָט, נַאֲךְ דַּעַמָּ

"לעבעידיגען מות", אַ פָּאָר אַנדְרֵעַ פִּיעָסָעַן אָוֹן זַיִ זַיְינָעַן דָּוּרְכִּי
געפֿאַלְעַן, האָט עַר דָּאַן אַנְגָּעוּהַיְבָעַן ווַיְדַעַר צַו אַונְטַעַרְהַאַנְדְּלָעַן
מייט מִיר ווּעַגְעַן מִינְיָעַן "שׁוֹנוֹאַיִם".

אוןְסַעַם אַיז גַּבְּלִיבָעַן בַּיְ אָוֹן, אָז מִיר זַאֲלָעַן מַאֲכָעַן אָז
עַפְּעַנְטַלְיַכְעַ פָּאָרְלְעַוְונְגַע פָּוָן דָּעַר פִּיעָסָעַן עַרְגָּעַן אָז אַהֲלָ אָוֹן
דָּאַן ווּלְעַן מִיר זַעַהַן, זַיִ דָּעַר עַוְלָם ווּעַט זַי אַוְפְּנַעַמְהַעַן...
איַינְעַר פָּוָן דִּי אַדְיַישַׁ סַאַצְיַאלְיַסְטִישַׁעַ רִיסְטְּרוֹקְטָעַן האָט
דָּעַרְנָאָךְ גַּעַנְוּמָעַן דָּעַם קְלִינְטָאַן הַאֲלָן האָט אַנְאַסְרִיטַם דִּי
פָּאָרְלְעַוְונְגַע.

די דָּזְיַינָּעַ פָּאָרְלְעַוְונְגַע האָט אַרְיוֹנְגַעְבָּרָאַכְטַם הַיְבָשָׁע עַטְלִיכְעַ
דָּאַלְאָר יַעַנְעַם דִּיסְטְּרִיקְטַם, מַחְמָת דָּעַר הַאֲלָן אַיז גַּעַוְעַן אַיְבָּעַרְ
גַּעַפְּאַקְטַם.

אוןְסַעַם אַיז אַנְאַסְרִיטַם גַּעַוְאָרָעַן, אָז אַדְלָעַר ווּעַט פָּאָרְ
לַיְיַעַנְעַן צַוּזָמָעַן מִיר, האָב אַיךְ אַלְיַיְן פָּאָרְגָּעְלִיְיַעַנְטַם.
די פִּיעָסָעַן האָט שְׁטָאַרְקַט אַוְיַסְגַּעַנְוּמָעַן בַּיְם עַוְלָם.
— נָוָן, ווּאָס ווּעַט אַיְהָר עַפְּעַם אַיְצַט זַעַגְעַן? — רַוְּפַ אַיךְ
זַיִ אָז צַוְּ אַדְלָעַיְן, בַּשְׁעַת מִיר זַיְינָעַן גַּעַנְגַּעַן פָּוָנָם הַאֲלָן.
עַנְטְּפָעַרְטַם עַר מִיר:
— אַיְהָר האָט גַּעַנְוּמָעַן דָּעַם עַוְלָם מִיט אַיְיָעַר לְעַזְוּן...
אַיְהָר זַיִיט אַ צְרוֹגְטָעַר פָּאָרְלְעַוְועַר, דָּעַרְפָּאָר האָט מַעַן אַיךְ אַזְוִי
אַפְּפָאַדְרִיטַם...
זַיִן אַלְטָע טָעַנְהַי!...

אוןְסַעַם ווַיְדַעַר האָט זַיִ אַרְיוֹנְגַעְמִישַׁטַּמַּאַשְׁקָאַוּוּמִישַׁ אָוֹן אַוְיַקְ
אַיְוֹאָן אַיְבָּאַמְסָאָן, דָּעַר חַיְוָנְטִינְגָּר קִינְמָאַגְּרָאַדְרִיעְקָטָאָר,
וּוְעַלְכָר אַיז צַוְּ יַעַנְעַר צִיְּטַמְּ גַּעַוְעַן אַדְלָעַרְסַם מַעַנְדָּרְשָׁעַר.

עַר האָט זַיִ אַגְּנָעַרְפָּעַן צַוְּ אַדְלָעַיְן:
— זַאֲלָעַן מִיר פְּרוֹאוֹוּן. עַטְלִיכְעַ „אַיְינְנָאַמְעַן“ ווּעַט דָּאָךְ
קָאַבְּרִינְסַם אַ פִּיעָסָע אָוֹנוֹ אַרְיוֹנְבָּרְעַנְגָּנָן.
אַ דָּאַנְקָ נָאָט, אַפְּגָנְמָאַכְטַם, אַונְטַעְגָּשְׁרִיבָעַן דָּעַם קָאַנְטְּרָאַקְט
אוֹן מַעַן חַוְּבָט אָז צַוְּ מַאֲכָעַן „פְּרָאַכְבָּעַ“.
בַּיְ דִּי פְּרָאַכְעַן ווַיְיַזְטַם נִימְטַ אַדְלָעַר אַרוֹים דָּעַם מַיְנְדָעַטְטַעַן

איןטערעם צו דער פיעסע. זיצט איזו גלייבנילטיג, ווי דער גאנט צער עסק וואלט איהם ניט אונגענגאנגען.

געועההנליך, או ער האט אויפגעפיהרט א נייע פיעסע, האט ער גערבייט טאג און נאכט, גאנצע העפטען באשרובען מיט באמערקיונגען, וואס האבען א שייכות געהאט מיט זיין ראל; געד שטראבען אנדערען ראלען, גענדערט „פראוז“ אין דעם טעקסט, קורץ, ער איז פול געווען מיט דער אויפפהירונג.

ביי „שונאים“ אבער האט ער זיך במעט אינגעאנצען ניט גע-מישט; ניט אונגעיריהרט ניט די ראלען און ניט דעם טעקסט פון דער פיעסע, האט נאכגעאנט די „פראוז“ פון זיין ראל נאך דעם סופלייאר אחזו חشك און מען האט בפירוש געקאנט זעהן, און ער האלט די פיעסע פאר א נאכט אויף א וויל, וועלכען מען דארף ווי עס איז איבערקומען....

מיר איז, אמת, ניט נאך פרעההנליך אויפן הארצען. דאך טרייסט איך זיך: איך האב שניין געעהן אוזעלכע זאכען, וווען כי די פראבען איז די פיעסע א דורכטאל געווען און אויף ער ביהנע האט זיך דערנאך געהאט דעם גרעטען ערפאלאג. בפרט האב איך גענליויבט, און די דאזונע פיעסע האט געמאזט האבען ערפאלאג.

אויך מאשקלאוייטש גלויבט אין דער פיעסע. ער זאנט מיר: — האט ניט מורה, איהדר ווועט זעהן ווי מען ווועט זיך צע-

ווארימען ביי דער גענעראל-פראבע!...
קומט און יונער פרייטאג, וווען די ערשטע פארשטעלונג דארף פארקומען. און דער פריה איז די גענעראל-פראבע....

שם איך איז טעאטער אין דער פריה. געועההנליך, מאכט מען גענעראל-פראבעם מיט די נייע טענערירים, וועלכע מען זעהט דערנאך, בשעת מען שפיטלט די פיעסע פארן' עולם.

ווײזוט זיך איזו, איז מען האט נאך אינגעאנצען קיון נייע טענערירים פאר דער פיעסע ניט געמאכט. מען האט צונויפגע-שטעלט א פאר אלטטע טענעריס, וועלכע האבען באלאנט צו אַנְ-דערע פיעסען.

פרעג איך ביי אדלער'ן : חיתכן ?

ענטפערט ער מיז נאנץ אפערנעהערצינ :

— איך האב ניט קיין געלט אויף מאשקאוויטשען, ער שט ער האט

נעה איך דענארך צו צו מאשקאוויטשען, ער מאכט צו מיר :

— שלאכט, קאברין ! ...

אבער איך ניב זיך ניט אונטער. איך זאג צו איהם :

— איך ? שפערט ער לאכען פון איך אלעמען ...

הויבט זיך אן די גענעראל-פראכע. עס שטעלט פאר דעם

אפיקס פון אַ סלאק-מאנוועפתקטשרער, וואס מאשקאוויטש שפילט

אייהם. פון הינטנע אין דער שאפ.

דרהערט זיך דער טומעל פון די ארבײטער איינ'ם שאפ,

וועלכע גרייטען זיך צו אַ סטראיך. צוושען זוי זינגען רוביין, מײַר

זעל, קעריר, ווינטראוב, וווקסלער און נאך אנדערע, און זיעירע

שטימען טראגען זיך אויף אויף דער ביהנע מיט פראטעןסט.

עס ווערט לעבעדיגער ארום. מײַן גלויבען אין דער פיעסע

ווערט בעטער.

און דא קומט אריין דער סטורייק-אַמיטעט צום באס אין

אפיקס, מאשקאוויטש ווערט אויך לעבעדיגער און מיט זיין שפילען

הויבט ער אויף נאך מעחד די שטימען ...

זאג איך איהם ווידער, נאך מיט מעחר זיכערקייט :

— איך וועל לאכען פון איך ! ...

פלוצים דערהער איך הינטער זיך, וו איבראאמסאָן שמו

עסט זיך דורך מיט אַדְלֶעָן : —

מען דארף האבען אַ פֿאַר פֿוֹגּוֹרָעָן פֿאַר דעם מאנוועפתקט

שׂוּרָעָרָם אַפיקּס, — רַעֲדָת אִיבְּרָאָמָסָאָן.

— געהמת ערנצע אויַה פֿלָאָסָט. נומַט אַוְיסְגָּעָבָן קִיּוֹן

געטלט, וויל נעקסטע וואָך וועלען מיר מזען שפֿילען אַן אַנדער

פייסען, — ענטפערט איהם אַדְלֶעָן.

און איך דערהער עס, טו איך זיך אַ שער צו אַדְלֶעָן אָנוֹ

דוֹף זיך אָנוֹ ?

— מיסטער אַדְלָעֶר, אַ ווועט! ...
 — וועגען וואָס? ...
 — אָז דִי פֵיעַסְע ווועט האָבָעַן ערפֿאָלָגָן.
 — אַיך וויל נימט אַיעַר געלט, — מאָכָט עַר, — אָז זַי געהַט
 כעהַר ווי צוּווֹי ווּאָבָעַן, קוֹוָה אַיך אַיך אַקְאָפְּעַלְוָשׁ.
 מישט זַיְך אַרְיַין אַיְבָּרָאַמְּסָן:
 — אַוְיב דָּרְיַי ווּאָבָעַן, קוֹוָה אַיך אַיך אַיך אַפְּינְאַדְלָאַדְרִינְגָּעָן
 העט, אַנְיַיט זַאֲלָט אַיהֲר מִיר קוֹיפָעָן.
 — צוֹגְעַקְלָאָפְּט! ...
 געהַן צו צו אָנוֹן דִי אַנדְרָע אַקְטִיאָרָעַן אָנוֹן יַעַדְעַר פָּוּן זַי
 אַיז מַוכְּן וּמוֹכוֹן צו ווועטָן זַיְך מִיטָּמֵר, דָּאָס הַיִּיסְט, צו קְרִינְגָּעָן
 פָּוּן מִיר אַ נִיּוּם חֹותָם. אָנוֹן דִי ווּאָבָעַן שְׂתִינְגָּעָן: דָּרְיִיְּפִירְפִּינְפִּידָן
 זַעַקְס ווּאָבָעַן; אַיך נָעַם אָנוֹן; אַיך זַאֲג זַיְך נִימְט אַפְּ פָּוּן ווועט...
 אַדְלָעֶר שְׂרִיּוֹת:
 — דָעַר לִיטְוָאָק אַיז מַשְׁגַּנָּע גַּעַוּאָרָעָן, וּאוֹן ווועט עַר נָעַד
 מעַן אַזְוִי פִּיל גַּעַלְט? ...
 מאַשְׁקָאָוּוִיטְשָׁן לְאָכְטָן:
 — בַּי אַיְנוֹנְגָּע ווועט עַר גַּעַוְוִינְגָּע, בַּי דִי אַנדְרָע ווועט עַר
 פָּאַרְשְׁפִּילְעָן, פָּאַרְלָאָזָט זַיְך אַוְיפְּן לִיטְוָאָק.
 מאָכָט אַדְלָעֶר:
 — עַר ווועט בַּי קִינְגָּעָן נִימְט גַּעַוְוִינְגָּע. הַלוֹּאִי גַּעַוְוִינְטָעָר...

.11.

וּוְ אַזְוִי עַר הַאָט גַּעַשְׁפִּילְט "שְׁנוֹאִים". — דִי אַוּוֹאַצְיּוּם, ווּאָס מעַן האָפָּה
 אַדְלָעֶר הַאָט אַ טָּעוֹת גַּעַהָאָט. דָעַם ווועט האָב אַיך גַּעַוְוִונְגָּע.
 מִין פֵיעַסְע, "שְׁנוֹאִים" אַיז מִמְשׁ מִיט שְׁטוֹרָם אַיְפְּגַּנְגַּנוּמָן גַּעַי
 ווּאָרָעַן פָּוּן דָעַם עַוְּלָם.
 אָכְט ווּאָבָעַן אַיז זַי גַּעַנְגַּנְגָּע אַין טַהַאַלְיָע טַעַטְמָעָר אָנוֹן בַּי
 יַעַדְעַר פָּאַרְשְׁטָעַלְוָנָג הַאָט מעַן אַדְלָעֶר' נַעַמְאָכָט אַוּוֹאַצְיּוּם — אַיְהָב
 אַיז מאַשְׁקָאָוּוִיטְשָׁן.

זוי בידיע האבען זיך איסערלעווינגליך אויסגעצייבענט אין דער דאזינגער פיעסע — אדלער אין דער ראל פון דעם בטרייך פיהרער און מאשכאוויטש — אין דער ראל פון זיין ברודער דעם פאבריקאנט.

און ערשות אין דער דאזינגער ראל האט זיך ארויסגעוויזען, ווי רײך אין טענער און איז קאָלירען אַדְלָרֶס טאָלאָנט איז געווען און ווי נואָנסענדְרֵיך ער איז געווען.

זויין אָרגָּאָן, ווי אִיךְ האָב שוֹין אֵין אַ פְּרִיהָרְדִּינְגָּעָן קָאָפִיטָעָל בָּאָמְעָרָקְט, אֵין גְּעוּוֹן ווַיַּיךְ אָוֹן בּוֹינְגָּן צַו דַּי פָּאָרְשִׁיּוֹרְעָנְסָטָע טָעָד נָעָר. ער האָט גַּהֲאָט קָאָלְטָע, שְׂטָאָלְעָנָע טָעָנָר, ווֹאָס זַיְהָ האָבָעָן גַּשְׁנִיטָעָן ווי אַ זָּעָג.

און ער האָט גַּהֲאָט דַּי ווַיְכִיקִיט אָוֹן דַּי ווָאָרְעָמְקִיט אָוֹן דַּי לְאַשְׁטְשָׁעְנְדִּינְגִּיט פָּוּן דָּעָר צָאָרְסָטָעָר לִיבָּע.

ער האָט גַּהֲאָט דַּעַם צָאָרָן אָוֹן דַּעַם גַּשְׁרָיוֹ פָּוּן אַ גְּרוּוֹסָעָן טָעַמְפְּעָרָאָמְעָנָט אָוֹן דַּעַם אִידְיָשָׁעָן קָרְעָבָּץ אֵין זַיְהָן קָוָל, אָוֹן דַּי אִידְיָשָׁע טָרָדָר אִין זַיְהָן קָרְעָבָּץ, ווֹאָס האָט שְׂטָעְנְדִּינְג בָּאוּוֹנָט זַיְנָעָן צַוְּהָרָר בֵּין צַו טְרָעָן.

ער האָט גַּהֲאָט אַזְוָג, אֵין ווּלְכָעָן זָוָן אָוֹן וָאָלְחָעָן האָבָעָן זַיְהָ אָפְגָּעָטָונְקָט.

דאָס אַלְצָדִינְג האָט ער באָזְוָנְדָרָטָם אָרוֹיסְגְּעוּוֹזָעָן אֵין דָעָר דָאָזְינְגָּעָר פֿיעָסָע, אֵין דָעָר רָאָל פָּוּן דַּעַם אַרְבִּיטָעָר זְשָׁעָל, אָדָעָר, ווי זַיְנָעָן בְּרִיאָדָעָר-אַרְבִּיטָעָר האָבָעָן אַיָּהָם גַּעֲרָפָעָן — „זְשָׁעָךְ קָאָרְלְ-מָאָרְקָט“...

זַיְהָן בְּרוֹדָעָר, דָעָר פָּאָבְרִיקָאָנָט, ווּלְכָעָר ווַיַּלְפְּאַרְמִיְּדָעָן דַעַם סְטוּרְיָיך בֵּין זַיְהָן, רֹופָט אַיָּהָם אָרְיוֹן פָּוּן/ם שָׁאָפָּצָז זַיְהָן אַפִּיס, ווַיַּלְפְּאַרְמִיְּדָעָן אַיָּהָם ווַיַּרְקָעָן, אָז ער זָאָל זַיְהָן סְטוּרְיָיך נִיטָמָעָן. קָומָט אָרְיוֹן אַדְלָר — מִיטָּיְתָן קְנוּיְתָשׁ זַיְנָעָם אַיָּהָם שְׁנִידָעָר, אַיְוָנִיאָזְמָאָן, נָאָר באָשְׁטְרָאָהָלָט פָּוּן אַדְלָרֶס אַיְינְגָּעָר בְּוּרְעָנָר שְׁתָחָנְקִיט, אָוֹן דַּי דָאָזְינָעָ שְׁתָחָנְקִיט נִיטָמָעָן צַו נָאָךְ מַעַהָר פָּאָרְנְעָמְקִיט אָוֹן ווַיַּרְדָּע דַעַם שְׂטָאָלְצָעָן אָוֹן באָוּסְטוּזִינְגָּעָן אַרְ בִּיטָעָר זְשָׁעָךְ.

ער איזו פארשווייצט. עם טראנט זיך, דאכט זיך, פון איהם דער גערוך פון פרצעע און פון דער מאשין.
 ער זעהט אוים רוחהיג. מען פיהלט אבער גלייך, איז הינטער דער דאזונגער רוחהיגויט לויוערט דער שטומס...
 די ביידע ברודער קוקען זיך און, דער פאבריקאנט און דער ארביזיטער. דאן זופצט אויסט דער ברודער, דער פאבריקאנט:
 — ווי דו ביוזט פארשווייצט!... און ווי זעהסט אוים...
 אי, זשעך, זשעך!...

ברעכט איהם זשעך אונטער:
 — מען האט מיר געזנט, איז דער באס וויל מיך זעהן... וואס וויל דער באס?...
 ענטפערט איהם דער ברודער מיט אויפריכטינען געפיהל אינס קול:
 — איך האב רחמנות אויף דיר, זשעך... אַ משוגע'נער, אבער אַ ליוביליכען ברודער...
 — לאס אליע, וואס דו האסט מיר געוואלט זאגען? — מאכט זשעך געלאסען און נעטט אויסט אַ סיינערעת.
 — זיע זיך, זשעך, ווילסט אַ סיינאָר?
 זשעך קוקט איהם אָן:
 — אַ סיינאָר? איך האב געהעלט, איז דו האסט ערשת קנוּן איז מכבד געווען מיט אַ סיינאָר... הם, געווארען גוט...
 — איז דען שלעכט, איז איך בין גוט צו מיינע ארביזיטער?
 ענטפערט איהם זשעך:
 — עפעם גלויב איך ניט איז דער פלווצימידיגען גוטסקייט פון די באסעם. אַ באס, איז ער וווערט גוט, איז ווי אַ קאָז: לעקט אַפריהער מיט דער צוֹנג און גראָבעלט דערנאָך מיט די נונגעל...
 זוין ברודער וווערט אויפגעבראָכט פון די דאזונגע וווערטער איז ער באָמערטט:
 — רעדסט ווי אָן אַמְתָּעָר ווֹאָרִיאָט! וואס האסטו צו מיר,
 זשעך?
 — צו דיר האב איך גאָרנִיט; איך האב אבער צום באָס.

פרענט בוי איהם דער ברודער :

— וואס פאר א שלעכט האט דיר דער באס געטאנ ? איך חאכ דיך אריינגענומען אין שאפ , וווען אין קיין אנדערען שאפ האט מען אפילו דיוון דוק ניט געוואלט האבען ; איך ניב דיר די בעסטע ארביזיט ...

— צאהלטטו אויך די בעסטע פריזען ? איך מײַן ניט דוקא מיר ...

— איך צאהל גענווŋ. דערוויל האב איך נאך ניט געהרטן, אזו מײַנע ארביזיטר זאלען שטאָרבען פאר הונגער , — ענטפערט איהם זיין ברודער .

מאכט זשעך :

— שטאָרבען אינגענצען שטאָרבען זוי ניט. דאס וואָלט זיך פאר איז, באָסען, ניט געלוינט. אבער ליעבען, ליעבען זוי אויך ניט. דאס איז דאָך די קלחה פון דעם ארביזיטר, וואס ניט ער שטאָרבט איז ניט ער ליעבעט.

ווערט זיין ברודער נאך מעהָר אויפגערטען :

— ער האט שיין אַנגעוויזען מיט זיין פילאָזפֿיע ! ער רעדט שיין ! ער רעדט ! ...

—— רופט זיך אַן זשעך :

— קלונע מענשען רעדען, וויל זוי האבען וואָס צו זאגען.

— אַן גַּאֲרָאַנִים רעדען, וויל זוי וויסען ניט, אַן שווינגען איז פאר זוי געזינטער ! — שרייט איהם זיין ברודער אין פנימ אַרְיִין .

רופט זיך אַן זשעך :

— יא, אַזְעַלְכָּע גַּאֲרָאַנִים זַיְנָען אויך דאָ. איך האב דאס אליאן בוי זיך געדראָכט, בשעת איך האב דיך געהרטן רעדען. מען האט געדראָפֿט זעהן, וויל זוי דָּרְלָעֶר האט דָּרְכָּנְעָפֿיהָרֶט די דָּאַזְוֹגָע סְצָעָנָע. וויפֵיל קָאַלְטָעֶר שְׁפָאַט האט אויסגעדריקט זוּן יעדער טָאָן, וואָס איז וויל פון שְׁטָאָל גַּעֲוָעָן אויסגעקלְאָפֿט האט גַּעֲשָׂנִיטָען ...

נאך אט הויבט ער אַן צו רעדען וווען זיין זוהן, דעם סְאַצְיָאַן

ליסטיישען רעדנער, וועלכען ער רופט : „מיין לאַסָּל“, און ניטא מעהר קיין קאַלטער, שטאַלענער טאן אין זיין קוֹל. אַ חארץ וויבּ רירט שעין אין זיין קוֹל, וועלכע שלאָנט מיט הייסער לְבוּעַ, מיט פָּאטָרְלִיכְעַן שטָּאָלֶיךְ אָונֵן מיט כְּמַעַט חַקִּידַעַת פָּאַרְגָּעַטְעָרְוָונְג.

אין דער דָּזָּוְנְגָּר רָאֵל הַאֲטָּז וִיךְ אַדְלָעַט, מַשְׁאַט אַנְטָפְּלַעַט. דעם ערשותען מאָל אין זיין זוֹרְהַמְּפָאַלְעַד קָאַרְיָעַרְעַ אַלְמַשְׁיָשְׁמַיְלַעַר האָט ער אָזָּא מַיְן בָּאַרְאַקְטָעַר גַּעַשְׁפִּילְטַ.

און אַוְיבּ ער אַיז אַיהם פָּרָעַמְדָּר אָונֵן אַומְסִיכְמַפְּאַטְישׁ גַּעַוּעַן פרִיהֻרַע, אַיז ער אַיהם נַחַעַנְתָּ אָונֵן לִיבּ גַּעַוְאַרְעַן דָּרְעַנְאָךְ, בשעת ער האָט וִיךְ אין אַיהם אַרְיִינְגְּנַעַלְעַבְט אָוּפְּ דָּרְ בִּיהְנָעַ. די גַּאנְצָע נַשְׁמָה פָּוּן זַשְׁעָעַן האָט ער אַרוּסְגַּעַברָאַכְטַ, יַעֲדַעַן ווַיְנַקְּלַ אַיז אַיהֲר אַוְיפְּגַּעַדְעַקְטַ.

אין די שְׂטִילַע לְרִישְׁעַ מַאֲמַעַנְתָּעַן אַיז אַדְלָעַרְזִישְׁעַ אַזְוּי גַּרְוִוִּין, וַיְיַי אַיז די שְׂטוּרְעַמְדוּגַע. זיין קוֹל, אַזְוּי וַיְיַי זַיְן מִינְעַ, אָונֵן אַזְוּי וַיְיַי זַיְן בְּלִיקַע, האָט נַאֲכָאַנְאָךְ אַוְיסְגַּעַדְרִיקְט דָּא כְּמַעַט קִינְדְּעַרְשַׁע נַאֲיוּוּטַע אָונֵן בָּאַלְדַּ פָּרְאַקְטִישְׁעַ קְלוֹנוֹשְׁאָפְטַ, דָּא די זַיְכְּעַרְקִיטַפְט פָּוּן טִיעַפְן גְּלִוְוּבָן אָונֵן בָּאַלְדַּ די פָּאַרְצְוַיְוִילְוָגַן פָּוּן סְפָּקּוֹת. לִיבּעַ, האָט, נַצְחַן אָונֵן יַאֲוֹשׁ — קָוְרֵץ, אַלְצָדִינְגַּן, וּאָסַעַק לְעַבְטַ דָּרְךְ אַיז דָּעַם דָּזָּוְנְגָּן קָאַטְמַ, האָט אַדְלָעַר אַוְיסְגַּעַן דָּרְיקְט אַיוֹתַ דָּעַם קִינְסְטְּלָעְרִישְׁעַן אָוֹפְן.

אין דָּעַם ערשותען אַקְטַ, וַיְיַי דָּרְ סְטְרִיְקַ וּוּעַרט עַרְסְלַעְרַט אָונֵן וּשְׁעַקְסַ בָּרוּדָעַר רּוֹפֶט פָּאַלְיְסְלִיְיטַ, וַיְיַי דָּרְ דָּרְשְׁרַעַט וִיךְ פָּאַרְ דָּי סְטְרִיְקַרְ, וַיְיַי פִּיעַרְלִיךְ קְלִינְמַט דָּאָן אַדְלָעַרְזִישְׁעַסְקַ, וַיְיַי ער וּוּנְדַט וִיךְ צַוְּזַיְן בָּרוּדָעַר, דָּעַם פָּאַבְּרִיקָאַנְטַ :

— שְׁעַפְסְעַלְ, די פָּאַלְיְסְלִיְיטַ קָאַנְעַן אַרְעַסְטְּרַעַן אַרְבִּיטְעַרְ, שְׁפָאַלְטַעַן זַיְעַרְעַ קָעַפְ, אַבְּכַרְ דָּי אַרְבִּיטְטַ פָּוּן די אַרְבִּיטְעַר וּוּלְעַן וַיְיַי פָּאַר דָּי נִיטַקְאַנְעַן מַאֲכַעַן, גַּעַדְעַנְ ! ...

אמַת גַּרְוִוִּין אַיז ער גַּעַוּעַן אָונֵן דָּעַם מַאֲמַעַנְטַ, בָּעַת ער טְרַעַפְט וִיךְ מַיט זַיְן בָּרוּדָעַר, דָּעַם „בָּאַסְ“, בַּיְיַי וִיךְ אָונֵן דָּרְ הַיִּם, וַיְיַי דָּרְ סְטְרִיְקַ נַעַתְנַאַד אָן.

נַאַד אַ קָּוְרֵץ פִּינְדְּלִיכְעַר בָּאַגְּעַנְנוּשַׁ, וַיְיַי פָּוּן צַוְּוִיְוִי שְׁוֹנָאִים,

צורעdet זיך זיין ברודער וועגען זיעערע קינדרערשע יאהרען, דערדי' מאנט דעם טאטען זיעערען, די הימ און יענע ציומ, ווען זיך בירדע האבען געארכיביט בי זיער מאטען, דעם שנידער, און האבען זיך געמיילט מיט אײַן פֿאָר שטיוועל.

דאָס ווירקט אויף זשעפּען, און ווי האָרצִינְג קליננט דאס אָדֵר לער'ס קוֹל, בשעת ער, פּוֹן זיין זוּט, הייבט אויך אָז צוּ רעדען וועגען געוויסע פֿאָסִירְנוּנְגּוּן פּוֹן זיעערע קינדרערשע יאהרען. אַיז אַ ווילע אַרום, דער קאמֶףּ אַיז פֿאָרגְּנְעַסְעַן. צוּוּי בְּרִידְעַר רעדען אַזְוִי האָרצִינְג אַיז מיט אַזְוִי פֿילְ לִיבְעַ אַזְוִינְדְּ צָום אַנדְרָעַן. מיט אַמְּאָלְ רִיסְטְּ וְרִיסְטְּ וְרִיסְטְּ בְּיַי אַדְלָעְרִיזְשְׁעַקְעַן:

— שעפסעל, שעפסעל, דו ביזט דאָך דער אַיְונְגְּנָעָר, אַמְּאָלְ לִינְגְּרַע גּוֹטְעַר שעפסעל! אַיך זעה דאָך, אָז דו האָסְטְּ דָסְעַ זְלִיבָע ווּוִיכְעַ, גּוֹטְעַחְאַרְיַי, ווי אַמְּאָלְ! הַיְינְטַ, ווי קְומְטַ עַם, ווּאָסְעַ דו ביזט אַזְוִי בְּלָוטְזְוִינְגְּרַעְתַּ, אַזְוִי הַוִּיטְשְׁוִינְדְּרַעְתַּ!

און ווי אַיְינְפְּאָךְ אַדְלָעְרַה האָט עַם אַרְוִיסְגְּנוֹאָנטַ, ווי אויףּ רִיכְטִינְג, אַיז מיט ווּאָס פֿאָר אַ נְאָזְוּן צָעַר אַיְינְסְמַעְלַ!

נָאָך קִינְסְטְּלָעְרִישְׁעַר האָט ער גַּעֲשְׁפִּילְטַ, וְעַן ער דָעְרוֹוִיסְטַ זְיךָ, אַזְוִי זְיךָ ווּיבָה האָט שְׂטִילְעָרְהִים גְּנוּמָעַן שְׂטִיצְעַ בְּיַי זְיין בְּרִידְעַר, דָעַם בָּאָם. אַיז בְּפְרַטְקָאָן מְעַן נִימְטַ פֿאָרגְּנְעַסְעַן, ווי אַזְוִי ער האָט גַּעֲשְׁפִּילְטַ דִּי סְצַעְנָעַ מִיט זְיין זְוחָן, בשעת ער דָעְרוֹוִיסְטַ זְיךָ מיט אַמְּאָלְ, אַזְוִי „לאָסְאָלְ“ האָט אַוְפְּגָעְנְבָעַן זְיין גְּלוּבוּעַ אַיז דָעַם סָאַצְיאַלְיָום אַיז גּוֹוָאָרָעַן אַ קָּאָרְיִיסְטַם.

מען האָט גְּדָאָרְפְּטַ זְוחָן דָעְמָאָלְטַ אַדְלָעְרַסְפַּנִּים אַיז זְיַינְנַי אַוְינְגְּנַע, בשעת ער זְוחָן אַלְיַוְן חַאְסַט דָסְעַ אַיְהָם צְוָגְעָבָעַן.

מען האָט מִשְׁגַּעַקְאַנְטַ זְוחָן, ווי ער מָוח קַהְרָת זְיךָ אַיְהָמַ אַיבְּעַר.

נָאָך אַט עַנְטְּפְּעַרְטַ ער אַוְהָם שְׂטִילְ אַזְוּישָׁן פֿאָרְשְׁצָעְמָעָטַן צְיַוְן, אַזְוִי ווי ער ווּאָלְטַ זְיין פֿאָרוֹוָאָונְדָעַטַּ הַאָרְצַ צְוּוֹישָׁן זְיךָ דָאָרְכַּ גַּעְהָאַלְטָעַן.

דָעַם זְוחָן רַעַנְתַּ אַוְיַף ער דָאוּגְנַעַר עַנְטְּפְּעַר אַזְוּרְ שְׂרִוְיכְּ אָוִים :

— איך בעט דיך, רעד ניט צו מיר ווי אן אידיאט!
ווי אדרלעריזעק האט זיך דאן א טרייסעל געטאן, וואס פאר
אויגען ער האט אוות איהם אויסגעלאָצט.
אזווי ווי א בליעז האט זיון קערפער דורךגעשניטען און ער
האט זיך איננאַנצען צוניפגעקארטשטעט; און יעדער אבר אין
איהם האט זיך געקייניטשט אונטער דעם צוקען פון דעם דאַזונגען
בליעז, האט זיך געדאָכט....
ביי יעדער פארשטעונג האט מען אדרלער'ן געמאָכט אָוֹוָאָ
zieum. די קרייטיק האט געלוייבט די פיעסע און ברט דאס שפֿילען
פון אדרלער'ן און מאַשְׁקָאָוּוִיטְשֶׁן און פון די אַנדְרָע אַקְטְּיוּאָרָעָן
און אַקְטְּרוּסָעָט.

אדְלָעָר האט נאָך לְאָנָג געשפּוּלָט די פֿיעָסָע.
און ערשות מיט אָ פֿאָר יָאָהָר צְרוּיק, וווען ער אַיּוֹ ווּידָר
אויפֿגעטראָטען אַיּוֹ. אַיּוֹ אַיּוֹ בראנַזְוּוּילָר לְבִּערְטִי טְעַמְּטָעָר, האט
ער בַּיּוֹם עֲלֹם אַרְוִיְּסְנֶעֶרֶפֶּן אַזָּא בְּאַגְּוִיסְטָעָרָונָג מִיט אָזְוֵי שְׁפֿילְעָן,
אַזָּא מעַן האט איהם גָּאָרְנוּט גָּעוֹאָלָט אַרְוַנְטָעָלָאָזָעָן פָּוּן דָּרָךְ בַּיהָנָעָן.
אַזָּא קִינְסְטָלָעָר אַיּוֹ אַנוּוּרָע יַעַכְבּ אַדְלָעָר אַזָּא אָזְוֵי האט ער
געשפּוּלָט....

.12.

ווי אָזְוֵי אַיּוֹ בֵּין שִׁיעָר נִיט אָ מְוַלְיאָנָעָר גְּעוֹוָאָרָעָן. — ווי אָזְוֵי דָעָר
אַמְּאַלְיָגָעָר, "מוֹאָוִינָג בְּקַטְשָׂר טְרָאָסָט" אַיּוֹ גַּעֲקָוּמוּן צָם גַּעֲדָאָק ווּנְגָעָן.
געבען בַּילְדָּר אַיּוֹ פָּאַרְטְּוּעָזְגָּוָגָעָן.

אין יַעַנְעָר צִיּוֹת, וווען מעַן האט געשפּוּלָט "שְׁנוֹאִים" אַיּוֹ
טְהָאַלְיָע טְעַמְּטָעָר, האט, אָגָּב, פָּאַסְרָט עַטְוֹאָס אָזְוֵינָס, וואס האט
עַטְלִיכְעַע מעַנְשָׁעָן אַזָּא אוּיךְ מִיךְ שִׁיעָרְשִׁיעָר נִיט גַּעֲמָאָכָט פָּאָר מִיךְ
לְיַאָנְעָרָעָן, אַזָּא וואס האט באַשְׁאָפָעָן אָ נִיעָם צְוּוִיג אַיּוֹ דָעָר קִינְעָי
מְאַטְאָגָרָאָפָּא אַינְדוּסְטְּרִיעָע....

דָּאָס אַיּוֹ אָזְוֵי גְּעוּוֹן:
מיינען אָ באַקָּאָנָטָעָר, ווּלְכָעָר האט גַּעֲהָאָט אָ קִינְעָמָאָטָאָ
גרָאָפָּא טְעַמְּטָעָר, אַיּוֹ אַלְיָזָר צְוִיר צְוַונְשָׁטָאָנָעָן, אַזָּא אַיּוֹ וְאַל פְּרוֹדָ
ווען אַנְשָׁרְיוּבָעָן אָ סְצַעְנָאָרָאָפָּא פָּאָר די "מוֹאָוִיס".

אונ אונומאָל פִּיהַרְטַּע ער מיך צוֹאַמְעָן מֵיטַּן דִּירַעַכְתָּאָר פָּז
דעֶר ווּוִיטָּאָגְרָאָפָּק אַמְּפָנָאַנְיָע אַיְן סָאוֹת בְּרוּקְלַיְן.
דעֶר דִּירַעַכְתָּאָר רַעֲדַת מֵיךְ אוּיךְ צָוּ דָעַם. מֵיר — רַעֲדַת
ער מיך אַיְן — דַּאֲרָפְּ זַיְן גַּרְינְג אַנְצָוּשְׁרִיבָּעָן אַ צָוּיִי סְצַעְנָאָרִיאָס
אַ מָאָן.

אין יונער צייט איז דער געווינליכער האנאנראאר פאָר אַ
סְצָעָנָאָרִיא גַּוּוֹן 2 דָּלָאָר, חַבְּסַטְעֵנָס 5 דָּלָאָר — וּגְעַנְעַן
צָהָנָדִילְגָּר טַוּזֶנְטָאָר דָּלָאָר הַאֲנָאָרָאָר אַז פֿרָאָצְעַנְטָעָן נָאָר
דָּרְצָצָן, וּוּ גַּוּוֹסָע שְׂרִיבָעָר בְּאַקְוּמָן הַיְּינָט פֿאָר אַ סְצָעָנָאָרִיא,
זָוָּאלְט אַז יַעֲנָעָר צִוְּתָן גַּוּוֹן אַ מְשֻׁגְּנָת אַפְּלָיו צַו חַלוּמָעָן...
די בַּילְדָּעָר זַיְנָעָן גַּוּוֹן נִיט קִין גְּרוּסָע, אַז דּוֹרְכְּשָׁנִית
רַאֲשָׁמוֹנוֹן פּוֹן אָזְוּי "רִילְםָ". זַעַטְלָעָן פּוֹן פֿינָה.

די אקטיארען אוֹן אקטורייסעס האבען באקומווען 5 דאלאר אַטָּאג, די בעסטע — 10 דאלאר. דערפֿאָר אֶבער האָט שטראָס געַע
קענינְגְט דער מְוֹאוֹוְינְג פִּיקְטְּשְׁוֹר טְרָאָסְט, וּוּלְכָעֵר האָט גַּעַשְׂטִיקְט
די פֿאָר אַינְדְּעַפְּעַנְדְּעַנט קִינְעַמְּאָטְרָאָנְרָאָפְּ קַאֲמְפָאָנְיָעִים דֻּרְמְיִיט וּאַם
עד האָט זַיְעַן בַּילְדָּעַר נִיט גַּעַבְעַן צַו אַ מעַטָּע, וּוּלְכָעֵר האָט
זַיְדָּעַרְוָונְגְט צַו נַעַמְעַן בַּילְדָּעַר אַוְוַיךְ בַּיְיַיְךְ אַינְדְּעַפְּעַנְדְּעַנט
קַאֲמְפָאָנְיָעִים.

אויף אוז אופן חאט דער טראפט אליעז מעהר און מעהר פארכאפט דעם מארך פון די "מוואויס" און אוועקגענומען דעם באדרען פון אונטער די פים בי זיין קאנקורענטטען.
דאס אלעדנונג האב איך דעמאַלט זיך דערוואָאסט פון דעם דירקטאר פון דער ווייטאנרגאָפּ קאָמְפָּאנְיִינְ, וועילכער האט אליאן אויך באַלאָגְנְט צו דעם טראפט.

א נאנצען טאגן האב איד דאן פארבראקט בו דעם דירעקטאָר
 אין זיין סטודיא און זיך צונגעקוקט דארטט זו דעם „שפֿילַיְה“.
 א מאן איז געשטעאנצען נעהבען א פָּאטָאנֶגָּראָפִּישָׁר מאשין און
 האט גערדעעהט. דער דירעקטאָר האט קָאמָאנֶדָּעוּוט און אקטיאָר
 דרען און אקטראָטָען, מיט שטארק אויסנֶעָשְׂמִירָטָע, נְלָאנֶצְיָעָנָה
 פְּנִים־עָרְבִּים זעהר שלעכט צונגעקעלעפע בערד און וואַנְצִיעָם, האבען

זיך גדרעהט פאר די אוינגען, זיינגען געלאפען, געשפֿרונגען, גע-
קרָאכָעַן אויף לִיּוֹטֶעֶם, גַּעֲשְׁפְּרוֹנְגָּעַן פָּון דַּעֲכָעֶר אָזְן דַּרְכֵּן פָּעַנְסְּטָעָר,
הָאָבָעַן זיך אַרְוָמְגָּעָנוּמָעַן אָזְן גַּעֲקָוְשָׁת; הָאָבָעַן ווַיְלָד גַּעֲלָאָכְט
אָזְן נָאָך ווַיְלָדָעֶר גַּעֲוּוִינְט; זיינגען אַרְעַסְטְּרַט גַּעֲוָאָדָעֶן פָּון
פָּאַלְיְסְלִיְּט, הָאָבָעַן גַּעֲנָבָעַן אָזְן גַּעֲכָאָפְט קְלָעָפְט....

זוי אַלְעַ האָבָעַן אויף מִיר גַּעֲמָאָכְט אָזְן אַיְינְדָּרוֹק פָּון גַּאֲרְנִיט
קִיְּין אַקְטִיאָרָעַן. אָזְוִי ווַיְיַעַן ווְאַלְטַ צָוְנִיפְּגָּעָנוּמָעַן אָזְן דִּי פָּאַרְקָם,
צִי נָאָך אויף דַּעַר בּוּיְרַי, אַרְמָעַט טִיוֹוָאָלִים, ווְעַלְכָּעַ האָבָעַן שָׂוִי
לְאַנְגָּשִׁין שָׁוָם עַרְנְסְטָעָבָאַשְׁעַפְטָיְ�נוּגָּנָט נִיתְנַעַתָּאָט, אָזְן מַעַן הָאָט
זוי אַוְיסְגַּעַשְׁמִירָט דִי פְּנִימָעַר אָזְן בָּאַקְלָעָפְט זַיְיַה מִיט שְׁטִיקְלָאָךְ
בָּעַרְד אָזְן וְאַנְצָעָם אָזְן זַיְיַהְיָסָעָן: לְוַיְפָט, שְׁפְּרִינְגָּט פָּון דָאָך!
שְׁפְּרִינְגָּט דָוְכְּבָן פָּעַנְסְטָעָר! צָקוֹשָׁת זַיְיַה! צְוַשְּׁלָאָגָט זַיְיַה!
זַיְיַהְיָת! לְאָכְט!

די נָאָנְצָע גַּעֲשִׁיכְטָעָהָט זַיְיַה מִיר אַוְיסְגַּעַשְׁוַיְזָעָן וַיְיַה אַשְׁטִיָּה
פּוּרְיַי, אוֹפְט ווְעַלְכָעַר עַס לְיַוִּינְט זַיְיַה נִיט אַוְעַקְצָוְנְעַבָּעָן צִיְּטָה. דַעַם
פָּאַרְשָׁלָאָג פָּון דַעַם דִּירְעַקְטָאָר צַוְּרִיְּבָעָן פָּאַר אַיִּחָם סְצֻעָנָאָרִיאָם,
הָאָב אַיְקָ נִיט אַנְגָּעָנוּמָעָן.

דָאָך הָאָב אַיְקָ ווְעַגְעַן דַעַם, ווְאָס אַיְקָ הָאָב דָאָרָט גַּעַזְעָהָן, זַיְיַה
אַפְטָ פָּאַרְטָאָכָט.

אַיְקָ הָאָב אַמְּאָל גַּעֲטָרָאָכָט:

— מַעַן ווְאַלְטַ דָאָך גַּעֲקָאָנְטָ דִי שְׁעַהְנְסְטָע זַאָכָעַן אַרְוִוִּים-
בְּרַעְנְגָעַן דַרְכֵּן דִי דָאַזְיָגָעַ בְּיַלְדָעָר, אָזְן גַּעֲשְׁפִּילָט וְאַלְעַן זַיְיַה ווּעְרָעָן
פָּון אַמְּתָע אַרְטִיסְטָעָן. אָזְן פָּאוֹרָוָאָס עַפְעַם קָוְרָצָע זַאָכָעַן אָזְן נִיט
לְעַנְגָּרָעָ ? ...

אָזְן אַיְינְמָאָל פָּאַלְטַ מִיר אַיְזָן :

— פָּאוֹרָוָאָס נִיט נָאָנְצָע רָאָמָאָנְעַן אָזְן דּוֹקָא אַיְזָן פָּאַרְטוּזָעָ-
צָוְנְגָעַן, אָזְוִי ווַיְיַהְיָה זַיְיַה אַיְזָן צִיְּטְוָנְגָעַן? ...

דַעַר דָאַזְיָגָעַ גַּעֲדָאָנְק גַּעֲפְּלָעַט מִיר. ווּעַן עַס וְאַל זַיְיַה גַּרְיְנְדָעָן
אַקְמְפָאָנִיעָ, ווְאָס וְאַל אַרְוִיסְבְּרַעְנְגָעַן אַזְעַלְכָּעַ רָאָמָאָנְעַן אַוְפְּטָ
לְיַיְוּוּעָנְט דַרְכֵּן בְּיַלְדָעָ, צְוַיְוִידְרָיוּ פָּאַרְטוּזְעַזְיְנְגָעַן יַעֲרָעָ וְאָה, וְאַלְטַ
זַיְיַהְיָת אַזְבָּרָעָן עַרְפָּאָלָג. נָאָך בְּעַכְרָעָ וְאַלְטַ גַּעַזְעָן, ווּעַן דִי

דאזינע ראמאנגען וואלטען געוווען פונ'ם אידישען לעבען. וויל דאן וואלטען איזעלכע בילדער געשטאנגען אויסער קאנקורדען און זי וואלטען צוויי מאָל א ניעס געוווען.

דערצעהָל איך אמאָל איבראַמְסָאנְגָּעָן, דעם מענדערשר פון אַדְלֶר טעאטער, וועגן דעם דאזינען פלאָן, ווערט ער פון איהם באָגִיסטערט:

— מיליאָנָען — שרייט ער. — מיליאָנָען וועלען איזוינע ביל-דער אַרְיוֹנְגְּרָעָנָעָן! אַבער אַקְּמָפָאַנְיָע, גוֹאַלְד, וואָנוּ נְעַמֵּט מַעַן אַקְּמָפָאַנְיָע? מְעַנְשָׁעָן מִתְּגַלְתָּ? גוֹאַלְד, מיליאָנָען, מיליאָנָען?

גען קָאָנוּ מַעַן מַאֲכָעָן, נִיטָּמִיר נָאָרְדִּי מְעַנְשָׁעָן אַחֲרָעָר!...

און ענערגנִיעָ האָט אַיְבָּרָאַמְסָאָן אַלְעָמָאָל גַּעַנְגָּן גַּעַהָאָט. ער

האָט גַּעַפְוָנָעָן מְעַנְשָׁעָן אַוִּיךְ פָּאָר אַזָּאָקְּמָפָאַנְיָע.

לְעָזָן מְאַיסְמָעָעוֹ אָוֹן דִּיְוָוִיד שָׁאָפְּרִירָא, אַיְינָעָרָ פָּוּן דִּי הַוִּיפְּטָה נְרִינְדָּעָרָ פָּוּן „טָאָן“, אָוֹן דֻּעָר פָּאַרְשָׁטָאַרְבָּעָנָעָרָ אַרְאָנְסָאָן, שָׁאָפְּרִירָאָס שְׂוֹתָף, זַיְּ אַלְעָהָאָבָּעָן זַיְּ פָּאַרְאִינְטָרְעָסְרִיטָט מִיטָּ דָאַזְיָנָעָן פָּלָאָן אָוֹן זַיְּנָעָן בָּאָרוּיטָ גַּעַוָּעָן צָוָּאָרְגָּאַנְיָזָרָעָן אַזָּאָקְּמָפָאַנְיָע.

אַיְבָּרָאַמְסָאָן האָט זַיְּ מִיטָּ אַ בָּרָעָן אַ נְעַמְּגַטְּהָן אַוִּיסְצָוָר אַרְבָּיְטָעָן אַוִּיפְּזָן פָּאָפִירָ דִּי פְּרָטִים פָּוּן דָעָם דָאַזְיָנָעָן פָּלָאָן; האָט שְׂוֹין אַוִּיסְסְגַּעַרְבִּיטָ אַקְּנְטָרָאָקָט, אַונְטָעָר וּוּלְכָעָן יַעֲדָעָרָ פָּוּן אָנוּזָה האָט זַיְּ גַּעַזְאָלָט אַונְטָעָרְשָׁרְיָבָעָן; האָט אַיְינְגָּעְטִילְט דִּי שְׁעָרָס, וּאָסָ זַיְּנָעָן נָאָרְדָּעָוִילָ נִיטָּגָּעָן, צַוְּיָשָׁעָן מִיטְגָּלְדָּעָר פָּוּן דֻּעָר קָאַמְּפָאַנְיָעָן אָוֹן השְׂוֹין אַוִּיסְגַּעַרְכָּעָנָט, וּפְיִפְּלָל מִילְיאָנָעָן יַעֲדָעָרָ פָּוּן אָנוּזָה וּוּטָ אָיְן אַ פָּאָר יָאָהָר שְׁפָעָטָעָר פָּאַרְמָאַנָּעָן... אָוֹן מִיטָּ אַמְּאָל...

אָוֹן יַעֲנָעָם טָאָגָה האָט דֻּעָר קָאַנְטָרָאָקָט שְׂוֹין גַּעַזְאָלָט אַונְטָעָר נְעַשְּׂרִיבָעָן וּוּעָרָעָן אָוֹן דִּי קָאַמְּפָאַנְיָעָה האָט זַיְּ גַּעַזְאָלָט גַּרְינְדָּעָן, רַופְּט זַיְּ אָוֹן אַיְבָּרָאַמְסָאָן צָוָּמִיר :

— מִיר קָאָנָעָן נִיטָּאַונְטָעָרְשָׁרְיָבָעָן דָעָם קָאַנְטָרָאָקָט, בֵּין וּוּאָנָעָן מִיר וּוּלְעָעָן זַיְּ נִיטָּזְהָן מִיטְזָן פְּרָעָוִידָעָנָט פָּוּנָם טְרָאָסְט... וּוּאָסָ הַיּוּסְט ?

ערקְלָעָרָט ער מִיר :

— טאמער ווועט דער טראסט אונז שטערען? טאמער ווועט דער טראסט פארבאטען די "מוואונג פיקטשור" הייזער צו געמען אונזערע א פיקטשור?

— דערפֿאָר ווילט איהָר זעהָן דעם פרעוזידענט פון'ם טראסט? ער ווועט אַיך זיבער אַנְשֶׁרְעַקְעָן. פָּאַרְוֹאָס זָאַל ער ווועלען, אָז מִיר זָאַלעַן גְּרוּינְדָּעַן אַונְזָעַר קָאַמְפָּאַנְיָעַ? — זָאַג אַיך אַיהם. — מִיר ווועלען האנדלען מִיט די אַינְדָּעַנְדָּעַנְט קָאַמְפָּאַנְיָעַם.

אַבעָּר אַיבְּרָאַמְּסָאָן אֵיז בָּאַשְׁטָאָגָעָן אַוְוָה זַיְנָס. ער וויל זִיך דָּוְרְכְּרָעַדָּעַן מִיטָּז' פְּרָעָזְיְדָעַנְט פון'ם טראסט. ער אֵיז זיבער — טעהָט ער — אָז וווען ער ווועט יְעַנְעַם גְּבָעָן צָו פָּאַרְשָׁטָעָה, אָז אַונְזָעַר בַּיְלָדָעָר ווועלען זַיְן פָּוּן אַגְּנָץ אַנְדָּעַרְעָן סָאָרט, ווועט יענְזָעַר אַונְזָעַר נִיט שטערען.

אָז אַפָּאָר טָעַג שְׁפָעַטָּר בֵּין אַיך מִיט אַיהם בֵּין פְּרָעָזְיְדָעַנְט פון'ם טראסט אֵין אָפִים, עַרְגָּנִיעַ אַוְוָה דָּעַר פְּנִיפְּטָר עַוּוּנִיג.

דָּעַר פְּרָעָזְיְדָעַנְט נָעַמְתָּ אַונְזָעַר פְּלָאָז ווועגען גְּבָעָן דָּאַמְּנָעָן אָז פָּאַרְטְּוּצְוּנָנָעַן אַוְוָפָן לִיְוּוּנָנָט.

דָּעַר פְּרָעָזְיְדָעַנְט הָעָרָט זִיך צָו זַעֲהָר אַוְיְפְּמִירְקָאָם, פְּרָעַנְט אַיהם אַוְוָים, וּוּ אָזָן וּוּ אַזְוִי. אָז אַיבְּרָאַמְּסָאָן עַנְטָפְּרָט אַיהם אָז ווּרְטָאָלְזָעָה בָּאָגְּנוּסְטָעָרָט, אָז עַרְלָלָעָט אַיהם, אָז פָּוּן זַיְן לְאַנְגְּרִיאַרְגָּנָר עַרְפָּאָחָרְגָּן בֵּין טָעָטָעָר, ווּוִיסָּט ער, ווּאָס דָּעַם פּוּבְּלִיקָם "קָאָן גַּעַמָּן..."

דָּעַר פְּרָעָזְיְדָעַנְט נָאַטְרָט עַפְּעַס דָּאָרט אַוְוָה פָּאָפִיר, ווּוְרָט נָאָך הָעָפְּלִיכָּר, שְׁמִיְּכָלְטָצָו אַונְזָעַר גְּטוּרְבָּרוּדָר אָז אֵיז אָרְנוּן מְכָבֵד אַפְּיָלוּ מִיט סִינְגָּרָעָן אַוְיָר...

אַיבְּרָאַמְּסָאָן שְׁטָרָאַהָלָט. ער זַעֲהָט אַוְוָים, וּוּ ער אַלְיוֹין וּוּאלְט גַּעַוְאָרָעָן דָּעַר פְּרָעָזְיְדָעַנְט פון'ם טְרָאָסָט, לְכָל הַפּּהָוָת... אָז וווען דָּעַר פְּרָעָזְיְדָעַנְט אֵיז דָּאָרט אַוְוָה אַז ווּיְלָ פָּאַרְנוּמָעָן גְּבוּעָן בֵּין טָעַלְעָפָן, מָאָכָט אַיבְּרָאַמְּסָאָן צָו מִיר מִיט הַתְּפָעָוֹת:

— אַיהָר זַעֲהָט, הא? אַיך ווּוִים, ווּאָס אַיך טָו. ער אֵיז נִיט דָּאָגְּנָעָן. ווּאָס אָרט עַם אַיהם? נִיט זַיְן "ליַיְן" מוּאוֹוְוִינְג פִּיקְד

טשורם — אידישע און איינ פארטוועצונגגען. ער ווועט אפשר פארט לאנגן, או אונזערע „פיקטשולס“ זאלען געתן דורך זיין אפסים. הלוואי! דאס איין דאך וואס איך וויל!

און איין א ווילע ארום — וועה, וועה געשריין! — ער פריעזידענט איז דארט פארטיג געווארען ביימ טעלעפאן, טומט ער זיך א קער צו איבראמסאנגן און מאכט צו איהם איין א זעהר און

זעהר העפליכען טאן: — וועל, דושענטעלמען, איין ארדער טו פלעים יוד פיקטשולס, יו וויל העו טו בילד יוד און האזועס — וואס דאס האט געמיינט, איז מיר וועלען דארפערן צוירשט גרינדערן א קאמפאניע פאר צו בויען „מוואוינג פיקטשולר“ הייזער פאר אונזער בילדער...

אַרוֹיְסָגָעָה עֲנֵדִים פּוֹנֶם פְּרֻעְזִידְעָנֶטֶם אַפִּיס, הָאָט אַיְבָּרָאַמְּסָאָן אַוְיְסָגָעָהּ וְוי אַנְסָעָר הָאָן מִתְּאַרְנוֹתָרְגָּעָה אַזְּטָעָ פְּלִינְגָּעָ. אַיך

הָאָבָּמָשׁ רְחַמְנָהּ גַּעַחַט אַוְיָפָּהּ אַיְהָם. אַוְן אַזְּוִי הָאָט זִיךְ פּוֹן אַונְזָעָר קָאַמְפָאַנְיָעָ דָּעַרְנָאָךְ זִיךְ גָּאָרָה.

נִיט אַוְיְסָגָעָהּ אַזְּטָעָ אַזְּוִי בֵּין אַיךְ קַיְן מִילְיאָנָדָר נִיט גַּעַוּאָרָעָן. אַבָּעָר כַּיְן בְּלָאָן וּוּנְעָן, „מוֹאוֹוִינְג פִּקְטְּשָׁוָּרָם“ אַין פְּרָטוּעָ צוֹנְגָעָן אַיז נִיט פְּאַרְלָאָרָעָן גַּעַנְגָעָן: דָּעַר טְרָאָסָט הָאָט אַיְהָם אַוְיְסָגָעָהּ אַזְּטָעָ גַּעַמְאָכָט מִילְיאָנָעָן. וְה, מִסְתְּמָא, דָּאָרָה זִיךְ נְוִיָּה.

טִינְגָּר הָאָבָּעָן אִידָּעָר אַיְדִּישָׁר שְׂרִיבָּר, אַ פְּאָר חְדְשִׁים נָאָךְ אַונְזָעָר בָּאָזְׂוּד בֵּין פְּרֻעְזִידְעָנֶט, זַיְנָעָן עֲרַשְׁיָנָעָן דֵּי עֲרַשְׁטָע „סִירִיעָל פִּיקְטָשָׁוָּרָם“ אַוְיפְּן לִיּוּעָנָט.

סָרָא אַדְלֶעֶר

clrara Adler

סָאָרָא אַדְלָעֶר

איהר טאלאנט און ווי זי האט אויגעפאסט פארשידענע ראלען.

את זהה אויך זי נאך : א יונגע פאסטושקע, מיט רויטע לענער
טעם אין די שווארצע האָר, באזוייזט זיך אויף א גראנער לאַנקע
מיט א ווייס ציגעלע, ואָס זי שלעפֿט נאך זיך אויף א שטראַיקעל,
און רעדת צו דעם, און לאָכט צו דעם אויף א באזונדערען אופּן,
זוי זי וואָלט זיך מיט איהָרער אַחֲרֶיכְטָע אונטערהאַלטען.
זי פֿאָרכָאָפּט אַיִינָר אָוִינְג. זי פֿאָרכָאָפּט אַיִינָר האָרָץ. אַיִינְ
אנצען מִידְעַלְשָׁעֵר דִּין אַיִינְ זי, מִידְעַלְשָׁעֵר בְּשָׁוֹת, מיט אַיִינְ
אוּסְׂעוּהָן, פֿינְגָּר, יְדָעָן רִיחָר אַיִינְ בְּלִיךְ אַיִינְרָעַן.

עטואום העבר פון מיטעלואוקם, שלאנק און בויניג, מיט גוט-אנטויוקעלטען בוטסן, און א פנים, מאראמאר, מיט יונגען, קא' בעדריגען בלוט געמיישט, היזס פון דער ווּ אָנְגַּנְבָּעַנְטָמָּט, אָנוּ אָוִינְגָּעָן — כרויזען און שווארצע און פיערדינען, און מיט א שמייכעל אוות פולע, זאטיגען ליפען, וואס איז געווען אי נאאיו, אַי פָּאַרְפִּיהָ דערויש — האט די דזונגע פאסטושקע אויף דער גריינער לאנקע, וואז האט דארטן געפיטערט דאס וויסים ציגעלען, אויסגעעהן ווי א החלום אין בלוט און פלייש, אַרְוִוִּסְגָּעַחֲלוּמָת פָּוּן אַוְנְגָּעָן דיבטער אין איניינעם פָּוּן זַיְעַן לְיִדְעָנָשְׁפֶּטְלִיבָּעָם אַמְעָנְטָמָּעָן.

שייטער אופיכאפען מיט שטוטר...
וועלבען עם צייטערט דורך א הייסער אפקלאנג פון טיפער לירענַי
שאפאט, פון א גרויסער לירענשאפאט, וואס שלאפאט נאך דער
וויל אין איהר און וועלבע — איהר שפירת עס — ווועט זיך

ז' זונגעט, און דער דאֹויגער לַיידענשאָפְטְּלִיכְעֶר אָפְקָלָאנְג שפִּירֶט זיך נאָך שטָּאָרְקֶעֶר אָן אַיהֲר גַּעַזְאָג אָן הַוִּיכְט אָרוֹוִס פָּוּן אַיהֲרָע שְׂוֹאָרְצָע אָוִינְגָן, אָן בְּרִיחָת אָן בְּשָׁוְפְּט... אָזָא אַיְינְדָּרוֹק הָאָט אָוִוֵּף מִיר גַּעַמְאָכְט סָאָרָא אַדְלֶעֶר מִיט יַאֲהָרָעָן צְרוּיךְ, וּוּעָן אַיךְ הָאָב זַי צָוֵם עַרְשְׁתָּעָן מָאָל גַּעַזְעָהָן אָן גַּאֲרְדִּינְסֶס „דָּעֵר שְׂוֹאָרְצָעָר אַיר, אַדְעָר מָאִיר יַאֲוּפְּפָאָוִוִּישׁ“. נאָך אַ טִּיפְּעָעָן אַיְינְדָּרוֹק פָּוּן, גַּאֲאוּוּעַ, אָוְשְׁוֹלְדִּינְגָּר וּוּנְגָן מִידְעָלְשְׁקִוִּים, אָן וּוּלְכֶעֶר עַס בְּלְאָנְדוֹזְשָׁעָט אָרוֹוּם דָּעֵר הַיִּסְעָר אַטְּעָם פָּוּן אַ נַּאֲדִינִיתְאַוִּיגְנָעָכְאָפְטָר גַּרְוִיסְעָר לַיִּדְעָנְשָׁאָפָט, הָאָט זַי שְׁפָעְטָעָר אָוִוֵּף מִיר גַּעַמְאָכְט אָן דָּעֵר רָאָל פָּוּן אָפְעָלִיא. אַוְיָב אַיךְ הָאָב נִיט קִיּוֹן טָעוֹת, הָאָב זַי זַי אַיךְ דָּעֵר דָּאַזְיָנְגָר רָאָל גַּעַזְעָהָן בָּאָלְדָן נַאֲכָדָעָם, וּוּי אַיךְ הָאָב זַי גַּעַזְעָהָן אָן דָּעֵם „שְׂוֹאָרְצָעָן אִיד“. זַי קוּמֶּט אַרוֹוִה אָוִוֵּף דָּעֵר בִּיהְנָע מִיט אַ גַּאֲלָדְעָנָם קָאָפֶה, אַיְנָגָאנְצָעָן אָוְשְׁוֹלְדִּינְגָּר מִידְעָלְשְׁקִוִּים. אַ וּוּיְסָעַ, כְּשָׁרְעָט טּוֹב מִיט אַיהֲר שְׁמִיבָּעָל, מִיט אַיהֲר הַאֲלְטָוָנָג אָן מִיט דָּעֵם אָוָפָן פָּוּן אַיהֲר רָעְדָן, יַעַנְעַ אָפְעָלִיא גַּעַדְעָנָק אִיךְ, אָוּוּ וּוּי אַיךְ וּוּאָלָט זַי עַרְשָׁתָן נַעֲכָטָעָן גַּעַזְעָהָן. אָזָוּ וּוּי עַפְעָם אַ פְּרִיחָלְיָנְגָס-לִיבְטִינְקִיָּת הָאָט זַי פָּוּן אַיהֲר גַּעַגְאָסָעָן. אָוִוֵּף אַיְצָט בְּלִיצָט אָרוֹוִים אַ הַיִּסְעָר אָפְקָלָאנְג דָּרָךְ דָּעֵם אָוְשְׁוֹלְדִּינְגָּן. אָוָפָן פָּוּן אַיהֲר רִיְּדָעָן, אָוִוֵּף אַיְצָט שְׁפִּירֶט מַעַן אַיְהָר קָוֵל אָן אַיהֲרָע פָּאָרְחָלוּמְעָט אָוִינְגָן, וּוָאָס צִינְדָּעָן זַיְךְ אָן אַמְּאָל מִיט אַ פִּיעָרָל, דַי גַּרְוִיסָע לַיִּדְעָנְשָׁאָפָט, וּוּלְכֶעֶר שְׁלֹומְעָרָט נאָך אָן אַיהֲר... נאָך אַט הָאָט זַי אַיְהָר דַי לַיִּדְעָנְשָׁאָפָט אַוִּיגְנָעָכְאָפָט צָוֵם דָּעַנְיָשָׁעָן פְּרִינְגָן הַאֲמְלָעָט, אָן אָוִוֵּס לְיִבְעַ צַו אַיהֲם הָאָט אָפְעָלִיא דָעֵם פָּאָרְשְׁטָאָנָר פָּאָרְלָאָרָעָן. אָן וּוּי אָזָוּ סָאָרָא אַדְלֶעֶר הָאָט דָוְרְכָנְעָפְּהִירָט דַי דָּאַזְיָנְגָן סְצָעָנָע קָאָן אַיךְ נאָך עַד הַיּוֹם נִיט פָּאָרְגָּעָסָעָן.

איך דערמאן זיך, אַ מורהָדיגען לשון האט זי גערעדט,
אַ מין פתחידייטש, אַבער אַיהֲר קֹל, דִי טענער, ווּאַס האַבע
איַן אַיהם ווּיבְּרוּרט, אַזְעַלְכָּע פֿאַרשְׁטִיקְטָע, אוֹן טִיפְּעָאָוּן בְּרַעְנִיגְעָן,
אוֹזִי ווּי איַן פֿיְיעָר גַּעַטְנְקָט אוֹן. אַיהֲר גַּאנְצָעָר אוּסְזָעָהּ דַעַת
מַאלָט — איַין שְׂטַח פֿאַרְצְׁוּוּיְפֿאַלְטָעָר אוֹן פֿאַרְשְׁטִיקְטָע יַאֲמָעָר !
— דָאָס קָאָן אַיך נִימְטָ פֿאַרְגְּעָסָעָן.

זַי איַז גַּעַזְעָסָעָן אוֹיפְּ דֶרֶעֶדֶט, האט גַּעַפְּלַאַכְטָעָן אַ קְרָאנְצָע אוֹן
גַּעַזְעָסָעָן אַ לִיד, אוֹן גַּעַרְכָּט האט אוֹיפְּ אַיהֲר, בְּשַׁעַת מעַן האט גַּעַהְעָט
אַיהֲר גַּעַזְעָג אַונְג גַּעַקְוְקָט אוֹיפְּ אַיהֲר, אוֹ דַעַם דָאַזְיְגָעָן קְרָאנְצָע
פֿלְעָכָט זַי פָּוּן אַיהֲר הַאֲרְצָעָן, פָּוּן אַיהֲר בעַנְקָעָנִישׁ, פָּוּן אַיהֲר
לְיִרְעָנְשָׁאָפָט, ווּאַס האט פֿאַרְבְּרָעָנָט דַעַם פֿאַרְשְׁטָאָנָד אַין אַיהֲר
מוֹחַ...

אוֹן אַט שְׁפִילָט זַי מֵינָא" — שְׁוִין נִימְטָ מַעְהָר קִין נָאָז
איַוּוּ, יְוָנָג מִירְדָּעָל, נָאָר אַ מְוּטָעָר פָּוּן אַז עַרְוָאַקְסָעָנָעָר טַאַכְטָר,
אַז אַינְטַעְלְיִינְגָּנָטָע פְּרוּי, ווּלְכָע אַיְזָן גַּאנְצָן בָּאוּוֹאַסְטְּזִוְּנִיגְזָבָן אַיְזָן
אַיהֲרָע גַּעַפְּיְהָלָעָן, אַין אַיהֲר גַּרְוִיסָעָר לְיִרְעָנְשָׁאָפָט, ווּלְכָע זַי
שְׁטִיקָט אַיְזָן זַיךְ, צַי דַעַם מָאָן, ווּאַס אַיהֲר אַיְגָעָנָע טַאַכְטָעָר לִיבָּט
אַיהם.

זַי זַי קַעְמָפְט מִיט זַיךְ, ווּזַי רַאַנְגָּלְט זַיךְ מִיט אַיהֲרָע גַּעַד
פֿיְהָלָעָן, ווּלְכָע זַי זַוְכָּט צַוְאָרָבָעָן אַיְזָן זַיךְ ווּאַס טִיפְּרָע אַוְיָס
לִיבָּע צַוְאָרָבָעָר, אוֹן זַי זַי רִיְסָעָן זַיךְ דַאְךְ דַוְרָךְ אַמְּאָל
דַוְרָךְ אַיהֲרָע אַוְיָגָעָן, דַוְרָךְ דַעַם שְׁמִיכְעָל, פּוֹל מִיט לִיְדָעָן, אוֹן
דַוְרָךְ דִי קְרַעְנְקְלִיבָּע טַעַנָּעָר, פּוֹל מִיט גָּאָל, אַין אַיהֲר קֹל.
זַי רְעָדָט, דַאַכְט זַיךְ, רְוָהִיג, שְׁמִיכְעָלָט צְוּפְרִידָעָן, אַיִת, דַאַכְט
זַיךְ, גְּלִיקְלִיךְ מִיט דַעַם גְּלִיקְ פָּוּן אַיהֲר טַאַכְטָר. מִיט אַמְּאָל
פְּאַלְטָ אַיהֲר אַוְיָג אוֹיפְּ אַ ווּינְקָעָל, ווּאוֹ אַיהֲר טַאַכְטָר מִיט יַעַד
נָעַם יְוָנָגְנָמָאן זַוְינָעָן פֿאַרְשְׁכָוָרְטָ פָּוּן זַוְיִעַר גְּלִיקְ, אַזְן "מֵינָא"
שְׁוִידְעָרָט אַוְיָס.

זַי קִינְסְטָלְעָרִישׁ זַי האט אַזְעַלְכָּע מַאַמְעָנָטָעָן דַוְרַכְגַּעַפְּיְהָרָט.
אַיהֲר גַּאנְצָע צְוִירָעָנָע נְשָׁמָה האט פָּוּן אַיהֲרָע אַוְיָגָעָן אַרוֹסְגָּעָן
סּוּקָט. אַיהֲרָע בְּלִיקָעָן האַבעָן דָאָן גַּעַבְלַאַנְדוּשָׁעָט פָּוּן אַיהֲר מָאָן

אויף איהר טאכטער און פון דער געלעכטער אויף דעם יונגענמאן,
און זוי האבען זיך געציגנדען און געלאשען, און נאכאנאנדר עפעס
אנדרערש אויסגעדריקט — האס צו איהר איזינגענעט מאן, סנאח
צו דער טאכטער און הונגעריגע ליבע צו דעם יונגענמאן.

און ווען זוי האט דאן גערעדט, האט איהר קול געלונגגען
צ'וּרוֹדָעַרְטַּמְּט אָזֶן הַיּוֹזָרְגַּלְּאָךְ אָזֶן מַאֲמַעַנְתַּעַנוּוֹיְוִיְהָאָט זַיְקָ אָוִיסָּט
אַעֲוּזְעַזְעַן, אָזֶן אַטְמָאָט וּוּטָזָקָ אַרְוִיְסְרִיסְעַן פָּוּן אַיְהָרָ מִיטָּשׁוֹרָם
אַסְמָאָס אַלְצָדִינָג, וּאָסֶן זַיְקָ אַהֲטָ אַזְוֵי לְאַגְּגָ גַּשְׁטִיקָט אַיְן זַיְקָ ; אַבְּעָר
בָּאַלְדָּה אַהֲטָ זַיְקָ צְוָנוֹיְפְּגָעָנוֹמָעָן אַיְהָרָ אַלְעָ כְּחָותָ, אָזֶן וּוּידָעָרָ אַהֲטָ
זַיְקָ רָוּחָגָ גַּעֲרָעָט אָזֶן גְּלִיכְלִיךְ גַּעֲשְׁמִיכְעָלָט צַוְּ דֻּעָם גְּלִיכְ פָּוּן
אַיְהָרָ טַאכְטַעַר ...

און אַיְנָמָאָל אַהֲטָ אַסְמָאָל פָּוּן אַיְהָרָ אַרְוִיְסְגַּעַשְׁטוּרָעָט : וְועָן
זַיְקָ אַלְיָין גְּעוּוֹן, פָּאַרְטִּיפְּט אַיְן אַיְהָרָ לְיִדְעָן, אַהֲטָ זַיְקָ מִיטָּ
אַמְּאָל דַּעֲרָהָעָטָט פָּוּן אַצְוּוֹיטָעָן חַדְרָ דֻּעָם גְּלִיכְלִיךְ גַּעֲלַעַטְעָר
פָּוּן אַיְהָרָ טַאכְטַעַר אָזֶן פָּוּן דֻּעָם יּוֹנְגָעָנוֹמָאָן, דָּאָן, זַיְעַנְדִּיגָּ דַּאְרָט
אַלְיָין, אַהֲטָ זַיְקָ נְעַהָּט פָּאָר וּוּמָעָן צַו בָּאַחַלְטָעָן אַיְהָרָ
אַמְּתָּעָ גַּעֲפִילְהָלָעָן, אָזֶן מִיט וּאָסֶן פָּאָר אַגְּוָאָלָד זַיְקָ אַבְּעָן זַיְקָ
אַרְוִיְסְגַּעַשְׁטוּרָעָן .

וְוי אַיְן שְׂטִיךְ שְׁטוּרְמְדִינְגָּר פִּיעַרְ אַהֲטָ זַיְקָ אַרְיָם גַּעַ
טָאָן צַו דַּעַרְ טִירָ, פָּוּן וּוּאָנָעָן אַסְמָאָל פָּוּן גְּלִיכְלִיךְ גַּעֲלַעַטְעָר אַהֲטָ זַיְקָ
גַּעַטְרָאָגָעָן, אָזֶן גַּעַטְרָאָשָׁעָט דֻּעָם גְּלִיכְלִיךְ גַּעֲלַעַטְעָר ; נָאָר
בִּיאָיָ דַּעַרְ טִירְ אַהֲטָ דַּעַרְ שְׂטִוּרְמָ צְוָאַמְעַנְגָּבָרָאָכָעָן. אַסְמָאָל
אַהֲטָ זַיְקָ אַוִּיסְגַּעַלְאָשָׁעָן — "מִינְאָ", דַּי מַאְמָעָ, אַהֲטָ פָּאַרְשְׁטָעָלָט
דֻּעָם וּוּגָן "מִינְאָ", דַּעַרְ פְּרָוִי ...

און מעָן אַהֲטָ גַּעַרְאָפְּטָ וּזְהָןָ, וְוי נָאַטְרְוִילְוִיךְ זַיְקָ אַהֲטָ דַּי
דָּאַזְוָנָעָ סְצָעָנָעָ דַּוְרְכְּגַּעַפְּהָרָט, וְוי נָאַטְרְוִילְוִיךְ זַיְקָ אַוִּיסְגַּעַלְאָזָאָ
קָרְעָט אָזֶן דַּעַנְאָאָרָ זַיְקָ אַוִּיסְגַּעַלְאָשָׁעָן — פָּאָר אַזְעַלְכָעָ סְצָעָנָעָן, דַּי
שְׁוּוֹעָרָסְטָעָ פָּאָר אַשְׁוִישְׁפִּילְעָרִישָׁעָן טָאַלְאָנָמָ, וּוּאֹו עַס פָּאַרְעָטָ זַיְקָ
צַו אַיְבָּרָגָעָהָן פָּוּן אַיְן גַּעַמְיָטָסְ-צִוְּשָׁטָאָנָדָ צַו אַנְדָּרָעָן, אַהֲטָ זַיְקָ
קִיְּן גְּלִיכְלִיךְ נְעַהָּט אַוִּיפְּ אַדְרָעָרָ בִּיהָהָן .

דַּי דָּאַזְוָנָעָ פָּעָהָיְגָיִיטָ, נָאָךְ אַיְן אַגְּרָעָרָרָ מַאְמָ, אַהֲטָ זַיְקָ

אַרְבָּאוֹתֶנְגּוֹווֹזָן אֵין דָעַ רָאֵל פּוֹן סָאנְגָּא אֵין מִין פְּיעָסָעַ "נָאָטוֹר,
מִעֲנֵשׁ אָונְ חֵיהֶ".

אונן אט שפֿילט זו א פְּשׁוֹטוּעַ פרוי איזן גָּרְדִּינֶס், "די אַמְתָּע
קרָאָפְּטָן", אונן איזן דער דָּזָוְנָגָעָר רָאֵל אַיזָּן זו אַיזָּן גָּנְצָעָן דער^א
חוּזְיפָּקָן דער אַינְטָמְעָלִיגָּנְעָנְטָעָר "מִינָּאָה", צַי פָּוֹן דער אַידָּעָאָר
ליַּסְטָקָעָן "סְקָאנָאָה" — אַ פרְּדוּי אַ שְׂטִיכָּק חֻזְמָר שְׁפִילָט זַוִּין ווּוּי
פְּשׁוֹטוֹן אַונְן ווּי גָּנוּזָנְט אַונְן הַיּוֹם די דָּזָוְנָגָעָר פרְּרוִי קָומְט אַרְוִיסָּן בַּיִּזְרָעֵל!

א גאנץ אנדער טאן, האלטונג, גאנץ און גאנץ אנדערע מינעם
איידער אין די אנדערע איהרע דאלען, נאר באשטראלט מיט דער
איינגענטימליךיט פון אייהר טאלאנט. די דואגען ראל שפילט ז
באמת וווארנערליך.

איהר גרויסען טאלאנט וויזומט זי אויך אראום אין גאנדרינס
 „אהן א היום“ און באזונדרעם צייכענט זי זיך אומס און זעד
 אל פון „קאטיוושא מאספֿאָוּא“ אין טאלסטאַים „תְּהִתְּ הַמְתִים“. ווערד עס האט געוועהן איהר „קאטיוושא“, יונגעד האט געוועהן
 שויישפֿילְ-קונסְטְּ פון גאנֶר אַחֲרֵיכְעַר מְרֻבְּגָן.

די צענע און טורמע, בשעת זי טרעדט זיך מיט נעליאוּד-אָווּן, יענקע נאנצע צענע, ווען זי דערקאנט איהם ניט אפריהuder און פאָקעטירט מיט איהם מיט דעם שבורן' שמייביגל און מיט דעם טעמאָפַע אוייסטרוק פון דעם מענישען, וועלכער אוין אַרְנוֹנְטֶר-יעזוניקען ביז צו אַ מדרגה פון אַ חיַה, און דערנאָה, ווען אַיִּחְדָּה כְּרוֹן הַוּבָּט זֵיכָּן אָנוֹ אַטְשָׁוּבָּן, ביז זי דערקאנט איהם צום טוֹת, — אַט דֵי צענען, ווי אָזְוִי סָאָרָא אַדְלָעָר האָט זי דורךען פִּיהָרֶט, האָט גַּעוּזְוּן, אָז אַיִּחְדָּה טַלְאָאנְטָן דָּאָרָפּ גַּעֲמָאָסְטָעָן וּוּרְעָעָן יִמְתַּחַד מיט דֵי גַּרְעָסְטָעָן פָּון אָנוּזְעָר אַיְגָעָנָר בִּיהָנָעַ, נָאָר מיט אַאר דֵי גַּרְעָסְטָעָן פָּון דָּעָר וּוּלְטִיבָּהָנָעַ.

בְּאֵם אַיִן אָנוֹנָעֶר סָאָרָא אֲדַלָּעֶר.

בארים מאמאשעננסן.

ערראיינערוונגען

123

בארום טאומאשעוויסקי.

בארים טאמאשעוסקי.

טאמאשעוסקיי, "יצר טוב" און טאמאשעוסקיי, "יצר הרע" — צוויו
באזונדרע מענשען און אקטיארען.

מייט איהם בין איך געומען אין נאחענטערער באַריַהוֹן
איידער מייט די אנדערע אידישע אקטיארען.

די מעהרטע פון מײַנע פיעסען האט ער געשפֿילט. די
מעהרטע פון מײַנע ערפאָלגען אוּוֹת דער ביהנע האָב איך מייט
איהם געהאט. און די מעהרטע פון מײַנע פיעסען, וואָס האָר
בען מייט איהם ערפאָלָג געהאט, האָבען דערנָאך דורך איהם טאָקע
אלְיוֹן געפּונען זיינָר אַיבִּיגָעָן רוח אוּוֹת זיינָר פֿאָליַצְעָם הַינְטָעָר
דער ביהנע... .

קָאָן איך איהם דערפָּאָר גוט. קָאָן איך גוט די מעלהות און
חסְרוֹנוֹת סיִ פון דעם אקטיאָרָטָטָמָאַשְׁעוֹסְקֵי און סיִ פון דעם
מענשְׁ-טָמָאַשְׁעוֹסְקֵי.

צוויי טאמאשעוסקים זיינָען פֿאָרָאָן, ווי אַין לְעָבָעָן אָזוּז
אוּוֹפֶּר דער ביהנע, און אַינְגָעָר אַיז אַינְגָאנְצָעָן דער הַיּוֹפֶּקֶן דעם
אנְדָעָרָעָן.

איינָעָם ווֹאַלְטָ אַיך גַּעֲרֹפָעָן טָמָאַשְׁעוֹסְקֵי, "יצר-טוב" און
דעם אַנְדָעָרָעָן — טָמָאַשְׁעוֹסְקֵי, "יצר-הרָע".
דער ערְשָׁטָעָר אַיז מִיר אַלְעָ מַאַל גַּעֲוָעָן סִימְפָּאָטִישׁ אַון אַפְּטִיכְמָה.
יְבָ, אַון דער אַנְדָעָרָר — פֿאָרְקָעָטָן.

דער ערְשָׁטָעָר אַיז אַינְגָּם לְעָבָעָן אַ קִּנְסְטָלְעַדְנָאָטוֹר, ווֹאָס
ווערט באַגְּוִיסְטָעָר אַמְּאָל פון עַפְּעָם, ווי אַ קִּינְד, אַון ווערט גַּעַד
רִיחָרֶט, ווי אַ סֻּעַנְטִיכְעַנְטָאָל מִיּוֹדָעָל, אַון רַוְּפֶט וַיְד אַפְּ אַוְוָעָד דעם

מיט א וואריםען הארצען און מיט הארציגע ווערטער און שיער
ניט מיט טערערען אין די אויגען.
און טראפטע איהר דעם דאוזגען טאמאשעוסקיין, מוזט איהר
איהם ליב באסומען. וויל איזיך וויויט זיך אויס, און קיון פריננד-
ליךערען מענשען און קיון הארציגערען חבר און פרינה, און קיון
בעסערען ספֿאַרט, און קיון קינסטלער מיט מעהר ענטוויזום, האט
אייהר נאר ניט געטראפען.
באזונדרעס מאכט אויף איזיך און איינדרוס זיין קינסטלעריד
שער ענטוויזום.

שפייט ער, למשל, א בעסערע פיעסען האט אין איהר ערפאָלָג, אין ער, די ערשות צויט לכל הפחות, איזוי באַנְיִיסטערט פאָר דער בעסערער פיעסען בכלֶל, אָז ער שוערטן זיך מיט די הייליגגעטען שכבות און טומן זיך שיער אַנדָר, אָז אַסּוֹה: מעהָר, הייסט עם, ווועט ער קיין, "שונד" ניט שפֿילען—נָא מאָר!! אָזְן מען גליובט איהם דעםאלט. וויל ער אלְיאָן גלויבט אַין דעם, וואָס ער זאגט. וויל זיין ענטוויזאָזט פאָר דער בע- סערער פיעסען איזו דעםאלט אָז ערהיַיבָּר, אָז אוֹיפֿרְיכְּטִינְגָּער.

אוֹיף די פֿאָרְפֿאָסְעָרָס פֿון די שונְדְּפֿיעָסְעָן וויל ער דָּאן ניט אַ קָּופּ טָאנָן. אָזְן אַמָּאֵל, אוֹיס באַנְיִיסטערונג פאָר „ליַּטְּרָאָטָר“, ניט ער גָּאָר אַרוֹים אָז אַרְדָּעָר, ניט אַרְיוֹנְצְּוָאָזָעָן די שונְדְּפֿאָרָר פֿאָסְעָרָס אָזְן זִיּוֹן טַעַמְתָּעָר. אָז אַמָּאֵל טומן ער אַ קִּיבָּעָ אַפְּילָו זִיּוֹן אַיְגְּנָעָן פֿאָרְפֿאָסְעָנָגָן אָזְךָ.

אנו פאר די שרייבער פון די בעסערע פיעטען עפנט ער זיין
הארץ און די טירען פון זיין אויטאטמאכיג, שענקט זוי פרעוזן-
טען און וויזט ארויס פאר זוי נאך אויה אנדרער אופנים זיין באָ
גוייסטעונג פאר „לייטראטור“...
אווי אויך, בעת דער דזיגנער טאמאשעוסקי ווערט באָגנויי-
סטערט פאר עפֿעַן אנדערש, ניט דוקא פאר לייטראטור. ער
וועט גבען געלד פאר דעם מיט אָ פרײַער האנט, וועט אָן אומד-
זיסטער פָּאָרְשְׁטָלְוֹןָן אַין זיין טעטער גבען פאר דעם, אָנוּ ניט
אוּלְבָּרְשְׁטָלְמָןָן זיִן אָוּדְבָּרְשְׁטָלְמָןָן מְנוּנוּןָן

אוֹא אַיּוֹ טָמֵא שׁוֹסְקִיְּצֶרְטָוב.

אַגְּנָעַן אַנְדָּרָרָר אַיּוֹ טָמֵא שׁוֹסְקִיְּצֶרְתָּהָרָע.

דָּרָר אַיּוֹ שְׂמִיטָה, קָאַלְטָ, קוֹטָ מִיטָּ אַזְוֹנָעַן, וּוֹאַסְטָ שְׁרוֹיָעַן, דָּאַכְטָ זְוִיָּה, צֹ אַלְעַמְעָן: „גַּעֲחַת אַזְוֹעָק, לְצִוּם!“ הָאַלְטָ זְיַק אַזְוִי, וּוֹיָ עָרָ אַינְגָּנָצָעַן, פָּוֹנְסָ קָאַפָּ בֵּין צֹ דִי פִּסְטָ, וּוֹאַלְטָ גַּעֲוֹעַן אַיּוֹ שְׂטִיףָעָר, גַּלְאַנְצִינָעָר צְיַילְנְדְּרָהָטוֹם....

אַטְדָּר וּוֹיִסְטָ נִיטָּ פָּוֹן קִיּוֹן עַנְטוֹזְיוֹאַזָּם. דָּרָר אַיּוֹ פְּרָאַקְיָה, הָאַטָּ בְּלֹוִזָּ אַיּוֹ וַיְנָעַן זְיַק אַלְיָוָן, אַוְן פָּאַר וַיְנָן בְּעַסְטָעָן פְּרִיְינְדָר פָּאַן עָרָ אַמְּמָלָה הָאַבָּעָן אַזְוִי מִין אַוְיסְדוֹרָק: — וּוֹאַסְטָ וּוֹיָלְדָאַרְטָ דָּרָר לְזָ? וְאַגְּנָטָ אַיִּהָם, אַזְוָעָרָ קָאַן מִיךְ נִיטָּ וְעַהָן!....

אַזְוִי אַיּוֹ עָרָ אַוִיךְ אַוִיךְ דָּרָר בִּיהְנָעַן — צְוּוִי טָמֵא שׁוֹסְקִיְּסָ. אַיְינָעָרָ מִיטָּן שְׂטִיףָעָן, גַּעֲרָכְמָאַלְעָטָעָן צְיַילְנְדְּרָהָטוֹטָ. טָאָן, אַחֲנָ נְשָׁמָה אַוְן לְעַבְעָן, דָּרָר טָמֵא שׁוֹסְקִיְּסָ פָּוֹן דִי בְּלֹוִזָּ שְׁוֹנְדְּ-שְׁטִיקָעָר אַוְן נְאָךְ בְּלֹוִזָּעָר אַפְּעָרָעָטָקָעָסָ; אַוְן דָּרָר אַנְדָּרָעָר — מִיטָּן לְעַבְעַדְגָּעָן, אַמְּתִיקְנְסְטָלְעָרָעָשָׁן טָאָן, פּוֹלְ מִיטָּ נְשָׁמָה אַוְן פְּיִיעָר, מִיטָּ וּוּלְכָעָן עָרָ הָאַטָּ זְיַק שְׁטָעָנְדִיגְ אַנְטְּפָלָעָקָט אַיּוֹ דָּרָר בְּעַסְרָעָרָ פִּיעָסָע — דָּרָר טָמֵא שׁוֹסְקִיְּסָ פָּוֹן „דְּבוֹרָה/לְעַמְּוֹחָסָת“, „פְּאַרְלָאַרְעָנָעָם גְּזִידָן“, „גַּעֲקְסְטִידְאַרְגִּינָעָר“, „בְּרִיטָשָׁ אַוְן פְּרָאַמִּס“, „יִשְׂרָאֵלָהָהָאָפְּנוֹנָגָה“, „צְרוֹיקָ זְיַק פָּאַלְקָ“, „גְּרִויָּהָ נָעָם מִילְאָנָעָר“, צִי פָּוֹן „דְּעַמְּעַנְטִיאָ אַמְּרִיקְסָנָא“....

מִיר אַלְיָוָן לִיבָּ אַוְן נְאַחַעַטָּ דָּרָר לְעַצְטָעָר, דָּרָר טָמֵא שׁוֹסְקִיְּצֶרְטָוב — דָּרָפְּאָרָ וּוּלְ אַיִּהָ, דָּרָר עִיקָּר, פָּוֹן דַּעַם רְעָדָן.

דָּעַם עַרְשָׁטָעָן מָאָלָ, וּוֹעַן אַיִּךְ הָאָבָ אַיִּהָם גַּעֲוֹהָן אַוִוָתָ דָּרָר בִּיהְנָעַן, אַיּוֹ עָרָ מִיר זְהָרָ גַּעֲפָלָעָן גַּעֲוֹוָאָרָעָן. עָרָ הָאַטָּ גַּעֲשְׁפִּוּלָט דָּעַם שְׁלָאַסְמָעָר אַיּוֹ „דְּבוֹרָה/לְעַמְּוֹחָסָת“ אַוְן עָרָ הָאַטָּ זְיַק אַזְוִי אַוְיסְגָּעָצְיָכָעָנָט אַיּוֹ דָּרָר דָּאַזְוִינָעָר רָאָלָ, אַזְוִי דִי „פְּרִיעָ אִידְיָשָׁ פָּאַלְקָסְ-בִּיהְנָעַן“ — דָּעַם דְּעַמְּאַסְדִּינָעָר פָּאַרְאָיָוָן פָּוֹן אַוְנוֹעָר אַיִּנָּ טְעַלְיָגָעָנָי אַוִיךְ דָּרָר אִידְיָשָׁר נָאָסָ, וּוּלְכָעָר הָאַטָּ גַּעֲרָבִיָּט פָּאַר

א בעסערעד ביהנע, האט געשיקט צו איהם א קאמייטע, וואם זאל
אייחס גראטולירען פאר זיין שפילען.
איך געדענך יונגע גראטומלאצעיע-סצענע בי איהם אין גאר-
דראָבְּצִימָעָר אין דעם אַמְּלִינְגָּעָן ווינְדוֹאָר טעאטער.
דרער קאמייטעט איזו באשטעגען פון דר. אַב. קאָסְפָּעָן, ענטְזִין,
דעם פֿאָרְשְׁטָאָרְבָּעָנָעָם דר. פֿ. קָאָפְּלָאָן אָוּן פֿוֹן מֵיָּוָן ווִינְגִּקְיִיט.
בְּאַלְדָּן נָאָךְ אַפְּאָרְשְׁטָאָלְוָנָג פֿוֹן "דָּבוֹרָה/לְעֵד מִיחַשֶּׁת" אָיוֹן דָּאס
געווען. מִיר האבען איהם געטראָפָען אָן אוֹיגְנָעָמָטָעָטָן אָוּן
אַפְּאָרְשְׁוּוֹצְטָעָן פֿוֹן דעם שפְּילָעָן אָוּן חָאָב אָין זַיְן נָאָטְרִילְכָּעָן
קָאָסְטָוָם — אָן אוֹמְגָעָוָה חֲנַלְכָּעָר גַּעֲבָיו פֿוֹן גַּעֲזָנְטָעָר ווַיְסְקִיטָּה
אוּן מענְלִיכָּעָר שְׂמָאָרְקִיטָּה, ווּלְכָעָר האט זַיְקָשׁ שָׂוָעָר באָוּעָט אָוּן
הייס גַּעַסְפָּעָט.

אוּן אַיךְ דערמאָן זַיְקָשׁ, ווּעַן אַיךְ האָט דעַמְּלָאָט אָזְוִי
געוּהָן, האט ער זַיְקָשׁ מִיר עַפְּעָס אוֹיגְנָעָוָיזָעָן, ווּי אַשְׁהָנָעָר
רייס-פְּרָדָר, ווּלְכָעָר האט זַיְקָשׁ אַקָּרְשָׁת צְרוּקְנָעָטָרָט פֿוֹן רַיִּין
סְעֻמָּ...
ער האט עַפְּעָס אַרְיְפְּנָעָכָאָפָּט אַוְיָף זַיְנָעָן נָאָקָעָטָע אַקְסָלָעָן,

וּעַן ער האט אָנוּן דערזְעָהָן. אָוּן וּעַן ער האט זַיְקָשׁ אַיךְ דערָאָסָט,
צְוָלִיב ווּאָס מִיר זַיְנָעָן גַּעַקְוָעָן, אָיוֹן דָּאס גַּעַוְוָן פֶּאָר אִים
אוֹזָא סְוָרְפָּרִין, אָזָא פֶּאָר אַוְיְפְּרָעָנָגָן האט ער קִיּוֹן ווּרְטָעָר נִיט
גַּעַקְאָנָט גַּעַפְּנָעָן אוֹיָף צו באָדָאנָעָן דעם קָאָמִיטָעָט.

אַיךְ גַּעַדְעָנָךְ: ער האט גַּעַקְוָקָט אַוְיָף אָוּן מִיט זַיְנָעָן שַׁוּוֹאָרָה
צָע, פֶּאָר/חַלּוּמָטָע אַוְיָעָן פֶּאָרְשָׁעָהָמָט אָוּן צְוִימִישָׁט, ווּי אַחֲרָי
אַיְנָעָל, ווּאָס ווּאָלָט גַּעַקְרָאָגָעָן אַקְנִיפָּאָיָן בַּעַקְעָלָפָן זַיְן שְׁטָרָעָנָי
גַּעַן רַבִּין פֶּאָר אַפְּזָאָגָעָן גַּט אַבְּלָאָט גַּמְרָא, אָוּן האט גַּעַשְׁטָאָט
מְעַלְתָּ:

„אַיךְ דָּאָנָק אַיךְ, מִינְעָן הַעֲרָעָן, אַיךְ דָּאָנָק אַיךְ, אַיךְ
דָּאָנָק אַיךְ!“
מִיט אַטָּאָן, ווּאָס אִיזְוָן אַזְוָוָן אַוְיְפְּגָעָנָעָטָן הָאָרְצָעָן אַרְוָוִים,
הָאָט ער דָּאס אַרְוִינְגָעָשְׁטָאָמָעָט. (וּוְעַגְעָן דעם אַיְנְדְּרוֹק, ווּאָס

דרער דאזינגער באזוך האט אויף איהם דעםאלט געמאכט, האט ער שבעטער מיט מיר ניט איין מאל גערעדט).
ווארום מיט דער מיינונג פון אן אינטעליגנטען מענשען האט מען זיך איין יענער צייט ועהר שטארק גערעכענט אינס אידישען טעאטער. די גוטע מיינונג איז ניט געווען איזוי ביליג ווי היינט, און די אידישע אקטיארען האבען זיך מיט איהר גע- רעכענט, טאקע בי זיך אן הארץן זיך מיט איהר גערעכענט,
און דראַדער געהאט פאָר איהר.

בפרט טאמאשעוסקי, דעםאלט דער הויפטיזיל פון הור- זויצ'עס און לאטינערס פיעסען, וואָס מיט איהם, טראָז זיין גרויסען ערפאָלָג ביי די מאָסען, דער עיקר ביי די ווייבערשע מאָסען, מלחמת זיין רַאְמַנְטִישׁוּן אַוְיסּוּהָן, האט זיך די אַינְטְּמַעְתָּאָגָן פְּרִיהָעָר נָאָר נִיט גַּרְעַכְעֶנְתָּא אַזְּרָפָאָר ביי אַיְהָם באָז זונדרס געווען אַנְגַּעַלְיוֹגָט אַ גַּטְעַמְיַינְגָן פון דער אַינְטְּמַעְתָּאָגָן. דעם צוּוִוְיטָעָן מאָל האָב אַיך אַיְהָם גַּעֲוָהָן מֵיט מַאֲדָם לִיפָּאָז אַיְן "מעדראָס ווֹנְעָנד". ער האט דָּרָט גַּשְׁפִּילְטָה די רָאָל פון יָאוֹזָן.

און אויב די יונגען מעדאָ האט געקאנט אַזְּוִי ווַילְד לִיב האָ בען אַ מאָן, האט ער זיךער אויסגעזעהן ווי יָאוֹזָן טאמאַשְׁעָוָסְקִי. אַ מעכטינען, ברוינע געשטאלט, ווי פון פַּעַלְעָז אַוְיסּנְעָהָאָקָט. זיין האַלְטוֹנָג, טאָן אַזְּוִי בלִיכ — די גַּעַשְׁטָאָלָט אַינְגַּאנְצָעָן — אַיְזָן אַזְּוִי מַעַנְלִיךְ, אַזְּזָן פַּאֲרָשְׁטָהָמָט פַּאֲרוֹאָס די שְׂטָאָלְצָעָן אַזְּזָן ווַילְד דָּעַ פַּרְינְצָעָסִין מַעַדָּאָ לִינְגָט צָו זַיְינָעָ פִּים, ווי זַיְינָעָ אַשְׁקָלָאָפִין.

איַן דער דָּאַזְּינָגָר רָאָל אַיז ער מִיר אַזְּיך גַּעַפְעַלְעָן גַּעַוְועָן.
נאָך בעסער אַיז ער מִיר גַּעַפְעַלְעָן גַּעַוְועָן אַיז דער רָאָל פון
דעם היימישען אַידְעָאַלְיִיסְט אַזְּזָן דָּאַ פַּרְאָקְטִישָׁעָן מענשען, טאקע אַזְּזָן מִיּוֹן פִּיעָסָע „גַּאֲתָה, מַעַנְשָׁ אַזְּ חַיָּה“.

מיט אַ פִּינְגָּר צְרוּקְנָה אַלְטָעָנְקִיט אַזְּ אַזְּ אַגְּנָץ שְׂטִיךְ
לְעֵן אַזְּ נַאֲטִירְלִיכְעָן טאָן האָט ער די דָּאַזְּינָגָר רָאָל פון אַזְּ אַידְישָׁ-
רוֹסִישָׁעָן אַינְטְּמַעְתָּאָגָן דָּוְרָכְנָעְפִּיהָרָט. אַזְּ האַבְעָנְדִּין אַלְס זַיךְ
גַּעַמְּטִישְׁפִּילְעָר אַזְּ דער דָּאַזְּינָגָר פִּיעָסָע אַזְּעַלְכָּעָ טַאֲלָאַנְטָעָן, ווי

אדלאר און מרט. אדלאר און מאנולעסק און מאקס ראנטאל, האט ער זיך אין זיין ראל ניט זוינינגער אויסגעציגיכענט, איזידער יענע און זויניג ראלען.

פון זיין שטייפען, געפראכטאלעטען טאן, וואס מען הערט בוי איהם געוועהנליך אין פיעסען פון דעם אנדרערען סארט, האט איך אין דער אל, איזוי ווי אין די אנדרער צווויי פרהערדרער מאנטע ראלען, אפילו קיין סימן ניט געהרטם. דעם דזוניגען טאן זוינעם האב איך ערשת שפעטער דער-הערט.

איך קומ אמאָל אין פיעעלט טעאטער. ער שפֿילט דאָרט עפּעס א פיעסע, מראגט א קאָסטום אין גאנצען פון לַיבְּצָאַלְרַוּ, וואס ליגט אויסגענָאַסען אוֹוָה זיין שטארקער ערפּער, ווי אוֹוָה אַהֲנָמָט א זומסנען האנדשוה.

דער דזוניגער קאָסטום — אַ מלאָךְ-המות פֿאָר נאָר אַ סְךָ זוינערשע הערצער — אין, דאָכְט זיך, די הויפְּט-פְּיעַסְעַ. הײַנט זיין שפֿילען... נאָר אין אנדרער טאמאַשעוסקי. אַ טאן אוֹוָה שטייפּע, אויסגעצְוִינְגְּעָן נאָמָען. אַוְן עַס שִׁיטָּעָן זיך די "ריישען"... ניט "ער", נאָר ערֶר, אַוְן עַס שטָּפְּטָעָן זאָק מֵיט "ריישען"... ניט "ער", נאָר ערֶר, אַוְן עַס זוֹוִוָּס זיך אוֹוָים, אַז די דזוניגע "ריישען" שלְאָגָּעָן זיך אוֹוָים אַז דעם אנדרערען, ווי שׂוּעָרָה שְׂטִינְגָּר... אַזון דערבי שפֿילט ער מיט זוינע אוֹוִינָעָן, מיט זוינע באַזונדרער, איך וואָלט גַּזְאָגָּט וואַאנְדְּרַלְיכָּע, אוֹוִינָעָן, וואָס רַוִּיכָּעָן, דאָכְט זיך, מיט לַיבְּעַד ווַיְוַיְדוֹיך... (אוֹוָה דער אַידְּישָׁר בְּיהָנָע קָעָן אַיך אַ צוֹּוִיטָעָן אַלְטָיָאָר, וואָס "אַינְטְּרִינְגְּרַט" אַזְוִי, אַלְאָ אַמְּאָלְיָינְגָּר טַאַמְּאַשְׁעָוָסְקִי, מיט די אוֹוִינָעָן, אַבָּעָר זַיְדְּבָּעָן נִיט, פּוֹסְטָע גַּלְאָצְעָנִישׁ!...)

אַיך בָּזָן אַוּוֹק פָּוּן טַעַטָּע מֵיט אַ פָּאָרְדוּס אַן האַרְצָעָן אַז פָּאָרְוָוָוָןְדָּרְטָרָר, ווי אַזְוִי דער אַיְוָעָנָעָר טַאַמְּאַשְׁעָוָסְקִי האַט גַּעֲקָאָנָט אַזְוִי קִינְסְטָלְעָרִישׁ שְׁפִּילְעָן אַיְן יעַנְעַ פִּיעַסְעַן, אַיְן ווּלְּ-כַּעַד אַיך האָב אַיהם פרהער גַּעֲזָהָן.

א היבשע ציוט דערנאך האב איך איהם אין קיין אנדער פיעז בע ניט געוועהן, ביז ער איז ניט ארויסגעטראטען אין מיין „פאר-ארענעט גזען.“

.2

ווע צוליב דעם ערפאלג פונטס „פארלארענעט גזען“ אויז אדלאָר געוועאָרעהן אויס פארטנער אין „פֿיַפְּעַלְס טַעַטָּר“. — און ווע איז די דיאזיגע פיעסע האט געבראָכען און אלטען מנהג אינטס אידישען טעאטער. — דער ערשטער ערפאלג פון מסדאָם לאָבע.

די בעיליבתים פון „פֿיַפְּעַלְס טַעַטָּר“ זיינען געווען אדלאָר, ערעלשטיין און טאמאַשעוויסקי — די ערשטער צוּווִי די הויפט בעיליבתים.

אדלאָר האט דאָרט אויפגעפֿיהרט די בעסערע פיעסע און טאמאַשעוויסקי — די מעלאָדראָמע און די אָפְּערעטער. איינען האט זיך אין דעם אנדערענס פיעסען ניט געמיישט. יעדער פון זי בי איזונדער האט זיך מיט פיעסען פֿאַרְזָאָרְגַּט און אַוּוֹת זיינ אַיְינְגְּנְעֵנֶר אָחֲרִוּת זי אַוְּפְּגַּעַפְּהִירָט.

אין א פיעסע, וואָס טאמאַשעוויסקי האט אויפגעפֿיהרט, האט אדלאָר קיינמאָל ניט געשפֿילט, וויל זי איז, געוועינְלִיך, געווען פון אָזָא סָאָרְט, אַיְן וועכלער אדלאָר האט געהאלטען אונטער זיינ ווירדע צו שפּילען. פֿאַרְקָעַט, אין א פיעסע, וואָס אדלאָר האט אויפגעפֿיהרט, האט טאמאַשעוויסקי יא אַמָּאָל געשפֿילט, אַמְּתָא, אַפְּילְוּ גַּאנְזַּי זעלטען.

דעם פֿאַפְּוּלְעַרְעַן ערפְּאָלְגַּן האבען, פֿאַרְשְׁטָעַת זיך, טאמאַשעוויסקי פיעסען געהאָט, אַכְּבָּר די פֿירְמָע און דער גַּלְאָנְץ פונטס טעאטער איז דאָך געווען אדלאָר.

טאמאַשעוויסקי האט געלְפְּרַטְדָּס געלְט און אדלאָר — דעם כבוד און דעם שעהנעם נאָמען פֿאַר דעם טעאטער. זי ביידע זיינען געווען שטאָרְקָאָק באָפְּרִיְינְדָּעַט, וויל אדלאָר האט איז טאמאַשעוויסקי ניט געוועהן קיין קאנְקוּרְעַנט און טאמאַשעוויסקי האט גַּרְוִיס דַּרְקְ-אָרְצַּי געהאָט פֿאַר אַדְלָעָרְן.

אווי האט מען זיך געפיהרט איזן „פִּינְפָּעֵלֶם טַעַטָּעֶר“, בייז
אייך בנז געקומען אהיז מיט מיין „פֿאָרְלָאָרְעָנָעָם גַּן עֲדֹן“. .

די דָּאַיְוָגָע פִּיעָסָע האָב אוֹה, וַיְיָנוּיְוִילִיךְ, פְּרִיהָעָר אַיבָּעָר
גַּעֲלִיְוָנָט פְּאָר קַעַלְעָרֶן, אָזְן אַזְן אַיְיךְ בַּאֲקוּמוּן פָּוּן אַיְהָם זַיְן
„חַטָּאָנְטִי“, אַזְיךְ וַיְיָנוּיְוִילִיךְ, בֵּין אַיְיךְ דָּרְעָנָאָךְ מִיט דָּעָר פִּיעָסָע
אוֹוָעָס צַו אַדְלָעֶרֶן. .

ער האט דָּעָמָאלָט גַּעֲוָאוֹיָנָט אַוִּיפָּה דָּעָר צַעֲהַנְטָעָר סְטָרִיטָם, אַיְן
איַיְן הוּוִי מִיט טָאָמָאשׁוּסְקִיְּן. .

אוֹיְסָגָעָהָרָט דָּעָם עַרְשָׁטָעָן אַקְטָם, מַאֲכָתְּ צַו מִיר אַדְלָעָר אָוָם
גַּעֲפָעָהָר אַזְיךְ : .

— אַ פְּרוּן אַזְיךְ גַּוְטָעָן מַאַן פְּאָרְלִיבָּט זַיךְ אַיְן אַזְיךְ אָוִיסָּר
וַאֲוֹרָה — נִיט קִיְּן פִּיעָסָע... אָזְן, וַיְיָדָר, וַוְעַט מִין פְּרוּן נִיט
וַעֲלָעָן שְׁפִּילָעָן אַן אוֹיְסָגָעָהָרָט אַזְיךְ זַיךְ וַוְיל דָּאָס אַזְיךְ נִיט...
אָזְיךְ וַיְיָמַר האָט זַיךְ שְׁטָאָרָק גַּעֲוָאָלָט זַעַחַן די פִּיעָסָע
אוֹיפָה דָּעָר בַּיְהָנָעָ, אַיְן מִיר אַיְוָנָגָפָלָעָן צַו פְּרוֹאָוּוֹן מִין מַזְלָט
טָאָמָאשׁוּסְקִיְּן. .

געַטְרָאָכָט אָזְן גַּעֲטָאָן. פָּוּן אַדְלָעֶרֶן בֵּין אַיְיךְ אַרְיוֹף אַ שְׂטָאָק
הַעֲכָרָ, אָזְן אַנְגָּעָלָאָפָט צַו טָאָמָאשׁוּסְקִיְּן אַיְן דָּעָר טִיר.
ער האָט מַיךְ אַוְיָגָעָנוּמוּן זַעַחַר פְּרִיְינְדָּלִיךְ. פְּאָר אַ לִיטָעָרָט,
הָאָט טָאָמָאשׁוּסְקִי דָּאָן גַּעֲהָאָט גַּוְרִים דָּרְדָּאָרִיךְ.

דָּעָרוֹאָסָט זַיךְ פָּוּן וַוְאָנָעָן אַיְיךְ קָוָם אָזְן וַוְאָס אַדְלָעָר האָט
מִיר גַּעַזְאָנָט, רַופָּט עָר זַיךְ אַזְיךְ :
— עַס וַוְאָנְדָעָרָט מַיךְ פָּוּן אַדְלָעֶרֶן, וַוְאָס עָר אַיְיעָרָע
אַ פִּיעָסָע נִיט אוֹיְסָגָעָהָרָט אַיְן גַּאנְצָעָן. אַוְיָב אַיְהָר דָּעָנְקָט, אָזְן
דָּאָס אַיְן פְּאָר מִיר אַ פִּיעָסָע, וַוְעַל אַזְיךְ זַיְן מִיט פְּאָרְגָּעָנוּגָעָן אוֹיסָר
חרָעָן. .

גַּעֲהָעָן מִיר אַרְיוֹן צַו אַיְהָם אַיְן קָאָבִינָעָט — אַ קְלִיְּן צִימָעָרָעָל,
מִיט אַיְן בַּעֲנָסְטָעָר צַו דָּעָר גָּאָס אָזְן מִיט אַ שְׁרִיּוּבְּ-טִישׁ, וַוְאָס פְּאָרָ
נַעַמְתָּ כְּמַעַט דָּאָס גַּאנְצָע צִימָעָרָעָל. .

נַאֲכָ'ן עַרְשָׁטָעָן אַקְטָם האָט עָר זַיךְ בַּאֲנוּמָעָן וַיְיָ אַ שִּׁיכָּרָעָר,
אַרְיָינְגָּעָרוּפָעָן מִיט אַ גַּוְאָלָד זַיְן וַיְיָבָ : „בוֹזִי, קָוָם אַחֲרָעָר!“ אָזְן

הוועז בעשי איזן ארינגעסומען, האב איך פון דעם אופן, ווי איזן ער
חאטט פאר איהר איבערגעגעבען דעם איננהאלטן פון דעם ערשותען
אקטן, געפיהאלטן, או ער ווועט שווין די פיעסע ניט ארויס לאזען פון
וינגע הענטן.

אונן וווען איך האב געלעזען די וווײַטערע אקטען, האט ער
עדער ווילע אוייסגעשרען: “נוואָלד, איך?!” אַרְוִיכְשֶׁפְּרִינְגָּעַן פֿונְגָּם
פֿאנְסְטֶעֶר!” אונן בעשי נאָך איהם: אַי, באָרים, דער מוח צינְדרת
יעיל מיר אָן!

אנו קיין קאמעדיע האבען זיין דערביו ניט געשפֿילט, זויל שפֿעטער, ווען איך האב אונטערגענֶריבען דעם קאנטראקט, האט טמאמעשווקי זיך צואוינוינט און געעטעהָט כמעט היסטעריזע: — גוואלד, איך פיהיל, אויך וועל אין דער פיעסע נוי יארק אונטרשעטערשו דז וועלט אירטערשטערזו! ...

דערמייט וויל איך ווייזען, וויל טאמאשעוויסקי'ס יציר טוב,
דער פינסטלער טאמאשעוויסקי', האט זיך געקאנט אויפריכטיג,
אמת' דורך אוניסטערען.

מִיר הַוִּיכָבָעַן אָז צָו מֵאַכְעָן פְּרַאֲבָעַן. דַּי פְּרַאֲבָעַן מֵאָדָא אַיךְ אֶלְיָוֹן. אַיךְ שְׁטוֹדֵר מִיט טַאַמָּאשְׁעוֹסְקִין' זַיְוַן רַאַל, שְׁטוֹדֵר מִיט דַּי אֶנְדְּרָעַ אַקְטִיאָרָעַ זַיְוַעַר דַּאֲלָעַן. מַאַדָּם לְאַבָּעַל אַיְזָן נַאֲךְ דַּאֲגָן גַּעֲוָעַן אַגְּרָעַן, נִיט לְאָגָן גַּעֲחָתָן גַּעֲקָוּמָן פָּוָן גַּאַלְצִיעַן, אַיְזָן אַוְיְוָגְעַטָּעַן אַיְזָן לְאַטְיְינָרָס אַפְּיָעַס מִיט טַאַמָּאשְׁעוֹסְקִין' אָז אַוְיְוָגְעַטָּעַן דַּוְרְנוֹתְהַאֲלָאָטוֹן.

האט זי געאָלט שפּילען די הויפט ראל פּון דער פרוי, און
אַ שׂווערעד ראל, אַינְס, "פארֶלָאָרערנעם גָּז עַדְן". בעט מיך טאמָאָ
שׁעוּסָקִי: אָן אַרְמָעַ פרוי, האָט צו זָאָרְגָּעֵן פָּאָרְ קְלִינְעַ קִינְ-
עַלְאָך, זָאָל אַיך דערפּאָר מִיט אַיהֲר אַיְנְשָׁטוּרְעָן אַיהֲר רָאָל.
חַאְבָּא אַיך מִיט אַיהֲר די רָאָל פּון בענִין אַזְוִי אַיְנְגָּעַשְׁטוּרְעָן,
כִּי די פֿרְאָבָּעָן שְׁווֹן האָט זי גַּעֲמָאָכְט אַ "הִיט".
טַאָמָאָשׁוּסָקִי האָט זִיד נִיט אַפְּגָּעָנָאָרט. די דָּאוּגָע פֿיעָסָע,
אַהֲן גּוֹמוֹאָ, אַיז גּוֹעוֹן דָּער גְּרוּסְטָעָר קִינְסְטָלְעָרְישָׁעָר עַרְפָּאָלָג אַין
יָיִן קָאָרְיָעָר אַלְס אַקְטִיאָר.

הוינט מאכט שוין ניט „דרער פארלארער גן עדן“ מיט מאָשעוויסקיין אָז אַיינדרוק, ווי ער האט דעםאלט געמאכט.
וואָרים ווי גוט ער אלֵין זאלֶ ניט שפֿילען נאָך הויינט זיין ראלֶ
איַן דער דָזּוֹינְגֶּר פִּיעָסָע, פֻּעהַלְתַּ אָזְךְ אַיָּהָם הויינט דִּי דָמָאַלְטַ
דיַגָּע אַיְינְגַּעַשְׁטוֹדִירְטָעַ קַאֲמְפָאַנְיָע אַיְן גַּאנְצָעַן. עַם פֻּעהַלְעַן אַיָּהָם
טאָרָעַנְבָּעָרָג, מַאֲדָמָם אַבְּרָאַמְּאָוּוּיְשָׁס, מַאֲדָמָם לְאַבָּעָל, בְּעַס טָאַמְּאָדָ
שְׁעוֹזְסִיקִי אַזְן דִּי אַנְדָּרָעָ, וּאָס יְעַדְרֵר אַזְן יְעַדְרֵ פָּזָן זַיְהָאָט זַיְךְ
ראָזְן אָזְוִי אַוְיְסְגַּעַזְיְּבָעַנְט אַיְן זַיְן, אַדְרָעָ אַיְן אַיְהָרָ, רָאָל אַזְן גַּעַד
הָאַלְפָעָן שָׁאַפְעָן דִּי קַאְשְׁמָאַרְשְׁטִימָנוֹן, וּאָס זַיְעַר שְׁפִילְעַן אַיְן
דָּרָר דָּזּוֹינְגֶּר פִּיעָסָע הָאָט בַּיּוֹם דָּעַם עוֹלָם אַיְנָס טָעַטְעָר אַוְיָפְּ
גַּעַוּקָט.

אוֹן אַחֲזַיְעָ דָעַם, אוֹן טָאַקָּעָ דָרָר טָקְסָט גַּוְפָּא פָזָן דָרָר פִּיעָסָע
אַחֲבָשָׁ בִּיסְעָל הָיִינְט אַנְדָּרָעָשָׁ צָוְגְּעַרְכְּ...
אַכְּבָעָר אַוְיָךְ הָיִינְט, וּוֹעֵן עַם גַּעַלְיָנְט, טָאַמְּאַשְׁעוֹזְסִיקִיְּן, מַאֲכָט
ער דָעַם טִיפְסְטָעָן אַיְינְדָּרוֹק מִיט זַיְן שְׁפִילְעַן אַזְן דָרָר דָזּוֹינְגֶּר
פִּיעָסָע.

דָרָר שְׁרִיפְטְּשְׁטָעָלָר בָּ. רַיּוֹקוֹן דָרְצָעַהָלָט מִיר, אַזְוּעָן ער
הָאָט גַּעַזְעָהָן אַיְן דָרָר פִּיעָסָע טָאַמְּאַשְׁעוֹזְסִיקִיְּן מִיט עַטְלִיבָעָ יַאֲחָר
צְוֹרִיךְ אַיְן לְאַנְדָּרָן, הָאָט יְעַנְעָמָס שְׁפִילְעַן אָזְאָט אַיְינְדָּרוֹק
אוֹיָפְּ אַיָּהָם גַּעַמְאַכְּט, אַז עַטְלִיבָעָ טָעַג דָרְנָאָךְ הָאָט ער זַיְךְ גַּעַד
פִּיהָלָט, וּוּ פָאַרְפָּאַלְגָּטָ פָזָן אַשְׁוּוֹרָעָן קַאְשְׁמָאָרָ...

נָאָר פָּאָר אַסְּרָ מַעֲנָשָׁן אַזְן טָאַמְּאַשְׁעוֹזְסִיקִי דָוָרָךְ דָרָר דָאָ
גַּעַר פִּיעָסָע מִמְּשָׁ אַזְן אַנְטְּפָלְקָנוֹן גַּעַוּעָן.

וּוֹאָו אַזְּ אַהֲיָנְעָקָומָן יְעַנְעָר שְׁטִיףָעָר, נַעֲצִוְיָנְעָר טָאָן אַזְן
יְעַנְעָ רַדְרָעָן פָזָן דָעַם אַנְדָּרָעָן טָאַמְּאַשְׁעוֹזְסִיקִי? ...

דָרָר דָזּוֹינְגֶּר טָאַמְּאַשְׁעוֹזְסִיקִי הָאָט דָוָאָ גַעַמְאַכְּט דָעַם טִיפְּ
סְפָעָן אַיְינְדָּרוֹק אַוְיָפְּן עוֹלָם מִיט אַזְעַלְכָעָ טָעַנְעָר, וּאָס קַיְיָן
מַעַהָר מַעַנְשָׁלְבָעָ הָאָט דִי אַיְדִישָׁ בִּיהָנָעָ קַיְיָנְמָאָל נִיט גַּעַהָרָט.
טָעַנְעָר, וּאָס זַיְנָעָן פָזָן לְיִידָעָ גַעַבָּרָכָבָעָן גַּעַוּעָן, אַזְן טָעַנְעָר, וּאָס
אַיְן זַיְהָאָט דִי צָאָרָטְסָטָעָ לְיִבְעָ גַעַלְאַסְטְּשָׁעָט אַזְן גַּעַצְאַפְּעָלָט;

טענער, ואָס זוינען מיט גאָל אַנגגעזאָפֿט געוווען, אָז טענער, ואָס זוינען פרעהליך אָז געל געוווען, אָזוי ווי מיט זוּן אַנגגעזאָפֿט; טענער, ואָס האָבען גַּעֲמְרָאַשְׁעַט, אָז טענער, ואָס האָבען פָּאָרֶד צוּוֹיְפָּעַלְתַּן נַעֲבָעַטְעַן; רָגְנָה/דִּינָּעַט טענער, אַין ווּלְכָעַ אַצְּרוּיְצַּעַט טער קְרָעֵבְץַּעַט גַּעֲשְׁרִיעַן, אָז פָּאַרְשְׁטִיקְטַּע שִׂיכְרָעַט טענער, אַין ווּלְכָעַ דִּי פָּאַרְצְּזְוּיְפְּלָנְגַּעַט האָט זַיְקַע גַּעֲשְׁטִיקְטַּן.

דאָס אַלְצְּדִינְגַּעַט האָט טַאַמְאַשְׁעוֹסְקִי אַוְיְגַּנְדְּרִיקְטַּן, שְׁפִּילְעַנְדִּיגַּעַט דָּעַם „פָּאַרְלָאָרְעַנְעַם גַּן עַדְן“.

בֵּין דָּעַם מְאֻמְנַת אַינְסַטְרַעַט אַקְטַּם, בְּעֵת עַר הוִיבְטַט אָז צַוְּרַעַבְעַן דִּי גַּשְ׀ׁרַה, אַיְזַע רַע גַּעַוְועַן דָּרַר אַמְּתַעַר קִינְסְטְּלָעַר. בְּלֹיזַע אַיְזַע דָּעַם דָּאַזְוִינְגַּעַט מְאֻמְנַת אַיְזַע עַר צַוְּרַיְעַנְדִּיגַּע גַּעַוְועַן, צַוְּרַ פִּיל אַיְזַע מְעַלְאַדְרָאַמְעַט אַרְיוֹנְגַּעַט פָּאַלְעַן.

די פִּיעַסְעַט האָט אַ רְוַשְׁמַע נְעַמְּכַט סִיְּ צַוְּיַשְׁעַן דָּעַם אַינְטַעַט לְיַגְעַנְטַעַן בָּאַזְוּכָּעַר אַיְזַע סִיְּ צַוְּיַשְׁעַן דָּעַם נְרוּסְעַן עַלְמַן.

וּוְאַכְעַן לְאַנְגַּה האָט מַעַן זַיְעַשְׁפִּילְטַט אַיְזַע מַעַן האָט ווּוּנְעַנְעַן אַיְחַדְרַעַדְטַט. אַיְזַע דָּרַר פִּיעַסְעַט האָט אַיְזַע מַאֲדַטְמַט לְאַבְּנָלְעַזְרַעַל זַיְקַע אַנְאַמְעַן גַּעַשְׁפָּעַן. עַס אַיְזַע אַ פָּאַקְטַּם, אַז פָּוּן דָּרַר פִּיעַסְעַט אַז אַז דָּרְנָאַךְ פָּוּן אַיְחַד שְׁפִּילְעַן אַיְזַע מִיְּזַע „בְּלִינְדְּעַן מוֹזִיקָּאנְטַט“, האָט זַיְ אַנְגַּעַט הוִיבְעַן צַוְּרַעַבְעַן אַז פָּאַרְנְעַמְעַן אַז אַנְגְּעַזְעַהְעַנְעַם פְּלָאַצְיַע אַוְיַע אַונְזָעַר בִּיהְנָעַ.

אַדְלָעַרְעַן האָט נְעַקְרַעַנְקַט דָּרַר דָּאַזְוִינְגַּעַט עַרְפָּאַלְגַּעַט פָּוּן טַאַמְאַ שַׁעַוּסְקִיְּן. וּוּאָס הַיִּסְטַּם, אַיְזַע זַיְוַן טַעַטְעַר זַיְלַט טַאַמְאַשְׁעוֹסְקִיְּן שְׁפִּילְעַן אַזְרַעַט פִּיעַסְעַט, וּוּאָס דִּי אַיְנְטָעַלְיַגְּעַנְיַע קְוֹמַט זַיְזָהַן אַזְזָהַן וּוּאָס דִּי קְרִיטְקָעַר לְזַוְּבַעַן זַיְאָזְוַי, אַזְזָהַן נַאֲךְ מַעַהָר, טַאַמְאַשְׁעוֹסְקִיְּסַט שְׁפִּילְעַן! עַר האָט גַּעַנוּמַעַן טַעַנְהַן, אַז טַאַמְאַשְׁעוֹסְקִיְּסַט פִּיעַסְעַן, וּוּלְכָעַ עַר, אַדְלָעַר, דָּאַרְפַּעַט זַיְ שְׁפִּילְעַן. דָּאָס קָאַז עַר נִיטַּעַלְוִיבְעַן.

אַיְזַע יַעַנְעַר צִוְּיַט אַיְזַע אַמְּנַהְגַּן גַּעַוְועַן אַיְזַע דִּי אַיְדְּוִישַׁע טַעַטְעַרְטַמְּ, אַז אַ נִּיעַ פִּיעַסְעַט האָט מַעַן גַּעַשְׁפִּילְטַט נַאֲךְ אַיְזַע דִּי שַׁבְּתַ'דִּינְעַ אַזְזָהַן זַוְּנְטָאַגְנְדִינְעַן, אַזְזָהַן דִּי שַׁבְּתַ'דִּינְעַ אַזְזָהַן זַוְּנְטָאַגְנְדִינְעַן, אַזְזָהַן דִּי שַׁבְּתַ'דִּינְעַ אַזְזָהַן מַאֲטִינְעַם האָט מַעַן גַּעַשְׁפִּילְטַט אַלְטַע פִּיעַסְעַן פָּוּן רַעַפְעַרְטוֹאָר. אַוְיַע אַזְרַע אַפְּזַע

אייז אויסנעקומען, איז בשעת טאמאשעוסקי האט געשפיטט „דען פאלַאָרערענען גן ערַן“ די אָווענדען פרויטאג, שבת און זונטאג, האט אָדְלָעָר געדארפֿט שפּילען די מאטינעם פִיעַסְעַן פּוֹן זַיְן רַעֲפֶרְטוֹאָר.
זַיְן אַיךְ אַיְוָנָמָל בֵּי טָמָאשׁוּסְקִיּוֹן אַינְכֶם נַאֲרְדְּרָאַבְּצִימָעָר
אַ פְּרוּיטָג בִּינְאָכְט, בָּעֵת מַעַן דָּאָרָוףּ אַוִיסְמָאָכְעָן די אָפְּיִשּׁ פָּאָר
דָּעֵר קָוְמָעָנְדִינְגָּר וּוֹאָךְ. קָוְמָט אַרְיָין מִיטּ אַמָּל אָדְלָעָר אַ ברְזָגְנוּעָר.
מִיד בָּאָגְרִיסְט עַר אַוְיךְ נִיטּ. (וּוֹסְמָ בֵּין אַיךְ, נַעֲבָאָךְ, שָׁוְלְדִינְגָּן
גַּעֲוָעָן!) אָן עַר זָאנְט צַו טָמָאשׁוּסְקִיּוֹן:

— אַיךְ שְׁפִּילּוּ מַעַהְרָ נִיטּ קִיּוֹן מַאֲטִינוּן!...

רַוְפְּטַ זַיְקָ אָן טָמָאשׁוּסְקִיּוֹן:

— סְטִוִּיטָשׁ, מָרָ אָדְלָעָר, וּוֹאָסָם הַוִּיסְטָ?...

שְׁרִירַת אַוְיסָם אָדְלָעָר שְׁוִין אַוְיךְ רַוְפְּשִׁישָׁ:

— יְאָ טָעַבְיָע בַּיּוֹן מַאֲטִינוּן אַקְטִיאָר! (אַיךְ בֵּין דַּיְרָ נִיטּ
קִיּוֹן מַאֲטִינוּן אַקְטִיאָר).

אָן לְעַנְתָּ צַו שְׁוִין אַוְיךְ אַיְדִישָׁ:

— שְׁפִּילּוּ נַאֲרָ מַיְוִינָעָ פִּיעַסְעַן!

אָן עַר אַנְטְּלוֹוּפְּטָ.

הַוִּיסְטָ טָמָאשׁוּסְקִיּוֹן צַו אַנְאַנְסִירָעָן אַוְיכָה די אָפְּיִשְׁעָן, אָז
די מאטינעם ווּעַט עַר אַוְיךְ שְׁפִּילּוּן דַּעַם „פָּאָלָאָרָעָנָעָן גַּן ערַן“. אָז
אוֹן ווֹעַן בֵּי די עַרְשְׁתָּעָטָה מַאֲטִינוּסָם זִוְּנָעָן גַּעֲוָעָן גַּעֲפָאָקְטָע
הַיּוֹעָר, האָט עַר דַּעַם „פָּאָלָאָרָעָנָעָן גַּן ערַן“ אַוְיךְ צַו וּוּיְוִיטְעָר
מַאֲטִינוּסָם גַּעֲשְׁפִּילּוּט. אוֹן פּוֹן יְעַר צִיּוֹן אָז אָט
מַעַן אַיְן די מַאֲטִינוּסָם אַנְגָּעוּהָיָבָעָן צַו שְׁטָעַלְעָן די נִיּוֹן פִּיעַסְעַן אַיְן
אַלְעָ אַיְדִישָׁ טְעַמְּטָרָם.

די „סְטִוִּיטְשָׁקָעָ“ צְוִוְוָשָׁן אָדְלָעָרִין אָן טָמָאשׁוּסְקִיּוֹן האָט
זַיְקָ דָּעַרְמִיטָּ נִיטּ גַּעֲנְדִּיגָּט, אָן נַאֲךְ דַּעַם זַלְבִּינְגָּן סְעוֹזָן אַיְזָן
אָדְלָעָר אַרְיוּסְגָּעָטְרָאָטָעָן פּוֹן „פִּיפְּעָלָס טְעַמְּטָרָ“. טָמָאשׁוּסְקִיּוֹן
אייז דָּאָרָט פָּאָרְבְּלִיבָּעָן דָּעַר אַיְגְּנִיצְיָגָעָר הַוִּיפְּטִיסְטָמָאָר.

.3

וּי טאמאשעוסקי האט אראפגעבראכט אסיט דימאָוֹו, וועלכער אוּז בַּי אִיחֶם געוווען דער „משיח“ פֿאָר אַ גאנצען סְעוֹזָן. — וּי דער פֿאָרְפֿאָסְטָעָר אַיְן טאמאשעוסקי'ן האט דערשטיקט אַיְן אִיחֶם דעם קִינְסְטָלָעָר.

טאמאשעוסקי'ס ערפֿאָלָג אַיְן דעם „פֿאָרְלָאָרָעָנָעָם נְן עָדָן“ האט געפֿיהרט דערצָו, אוּ טְלִיכָּע יְאָחָר נְאָכָּאָנָּאָנָּד האט ער דער נְאָר אַוְפֿנְאָפֿהָרָת דַּי בְּעֵסְעָרָעָ פֿיעָסָע. זעלטָעָן אַ פֿיעָסָע פָּוּן דעם אַנדערען סָאָרטָמָט.

ער האט אַוְפֿנְאָפֿהָרָת „דער טְרוּוּמָעָר“ אַוּן אַנדערע פֿיעָסָען פָּוּן לִיבְנָעָן; טְשִׁירְקָאָוָס „אַיְדָעָן“, אַיְן מִין אַיבְּרָעָצָונָג; זָאָנְגָּוּוּילָס „דַּי קִינְדָּרָעָר פָּוּן דַּרְעָר גַּעֲטָא“, אַוְיךָ אַיְן אַיבְּרָעָצָונָג; אַוּן נְאָרְדִּינָס לְעַצְמָעָ פֿיעָסָע „דְּעַמְּנָנְטָיאָ אַמְּעִירְקָאָנָּא“. עַס אַיְן אַ פֿאָקָט, אַז צּוֹ יְעַנְּדָר צִיּוֹת האט ער אַפְּט אַוְפֿנְאָפֿהָרָת בְּעֵסְעָרָעָ פֿיעָסָען, אַיְדָעָר אַדְלָעָר, צִי קָעְסָלָעָר, אַיְן זַיְעָרָע טָעָטָעָרָט.

אַוּן בְּמַעַט אַיְן יְהָרָעָר פָּוּן דַּי דָּזְוִינָעָ פֿיעָסָען האט ער גַּעַד מְאַכְּט אַוְפֿזָוּהָן אַוּן גַּעַזְוִינָעָ אוּזְדַּי אַוְפֿמְעָרְקָאָזְמָקִיָּתָסִי פָּוּן דַּרְעָר פְּרָעָסָע אַוּן סִיּוֹ פָּוּן דַּעַם אַינְטָעְלִינְגָּעָנְטָעָרָעָן טָעָטָעָר בָּאוּכָּעָר.

אַיְן יְעַנְּדָר צִיּוֹת האבעָן אַוְלָכָע אַנְגָּזָעָהָעָנָע אַמְּעִירְקָאָנְיָשָׁע שְׂרִיפְטֶשְׁטָעָלָעָר, וּי דַּי הַאָפְנוֹרָס, נְאָרָאָנוֹ אַזְהָבָקִיםָּס, אַיְן וּוְשָׁאָן קָאָרְבָּין, אַפְּט גַּשְׁרִיבָּעָן אַרְטִיקָּלָעָן אַיבְּרָעָ דַּעַם שְׁפִילָעָן פָּוּן טאמאשעוסקי אַוּן זַיְן קָאָמְפָנְיָעָן.

אַבְּכָעָר דַּרְעָר דָּזְוִינָעָר טאמאשעוסקי, דַּרְעָר טאמאשעוסקי-יִצְּדָר, הָאָט גַּלְיְוָתָן פָּוּן אַ פְּעהָלָעָר, וּוּלְכָעָר הָאָט סָוָה כֹּל סָוָה צְוָנוּשָׁת גַּעַמְאָכָט אַלְעָזְיָהָן ערפֿאָלָגָעָן אַיְן דַּרְעָר בְּעֵסְעָרָעָ פֿיעָסָע.

פֿיעָסָעָן, אַיְן וּוּלְכָעָר ער הָאָט דַּעַם גַּרְעָסָטָעָן אַוְפֿזָוּהָן גַּעַד מְאַכְּט, הָאָט ער אַלְיָין דַּעְרָנָאָךְ דְּעִירְשְׁטִיקָט אַוּן בָּאָנְרָאָכָּעָן, „דַּרְעָר מִאָר הָאָט אַפְּגָנָעָטָאָן זַיְן זָאָר אַוּן אִיצְטָקָאָן ער גַּעַהָזָן“, הָאָט טאמאשעוסקי וּי גַּעַזְוָאנָט בְּמַעַט צּוֹ יְהָרָעָר בְּעֵסְעָרָעָ פֿיעָסָע, אַיְן וּוּלְכָעָר ער הָאָט גַּעַמְאָכָט אַוְפֿזָוּהָן.

גַּשְׁפִילָט זִי אַ גַּעַוְיִסְעָ צִיּוֹם, זַיְן ערפֿאָלָג אַיְחָר גַּעַהָאָט

און דערנַאָך — געה איזן דיזן אַיְבִּינֶעֶר רוח אַוִּיפֵּן טַעַטָּעֶר בַּיִת־
עלם! ...

און דערמִיט איז ער באָגָאנְגָּעָן מַעֲהָר וּזְהָן אָוּמְרָעֶכֶת נִית
נַאֲר גַּעַגְעָן דַּעַר בַּעֲסַרְעָר פִּיעָסָע, נַאֲר גַּעַגְעָן זִיךְרָאַלְיוֹן, גַּעַגְעָן דַּעַם
פַּרְעָסְטִוּשׁ פָּוּן טַאַמְאַשְׁעוּסְקִי דַּעַם קִינְסְטְּלָעָר, גַּעַגְעָן דַּעַם טַאַמְאָד
שַׁוּעַסְקִיְּצְרָטָוב... .

אין דַּעַם פְּרָט איז ער גַּעַגְעָן פּוֹנְקַט דַּעַר הַיּוֹפָקָן פָּוּן דַּי אַנְּזָן
דַּעַר אָוּנוּזָרָעָ "סְטָאָרָם". וּזְעַן, לְמַשְׁלֵךְ, אַדְלָעָר, אַדְרָעָר,
לְיִפְצִין, הַאֲבָעָן אַוִּיסְגָּעָנְמוּמָעָן אַיְן אַ פִּיעָסָע, אַיְן זִיךְרָאַלְיוֹן,
כְּמַעַט אַלְעָעָמָל גַּעַגְעָרָעָן אַ טַּיּוֹל פָּוּן זַיְעָר רַעֲפָעָרְטוֹאָר. זַיְיָ הַאֲבָעָן נִיט
דַּעַרְלָאָזָם, אַזְּ זַיְיָ אַפְּשָׁטָרָבָעָן. וּזְיָיָל הַאֲבָעָן גַּוְתָּן גַּוְוָאָסָט,
אַזְּ דַּעַרְמִיט וּזְאָס זַיְיָ חַאַלְטָעָן אַוִּיאָף דָּאָס לְעַבָּעָן פָּוּן דַּעַר פִּיעָסָע,
אַיְן וּזְלָכְבָּעָר זַיְיָ הַאֲבָעָן זִיךְרָאַלְיוֹן אַוִּיסְגָּעָנְצִיְּכָעָן, הַאַלְטָעָן זַיְיָ אַוִּיאָף
אַיְגָעָנָעָם לְעַבָּעָן אַלְסְקִינְסְטְּלָעָר. זַיְיָ זַיְינָעָן זַיְקָאָגָאנְגָּעָן מִיטָּדָי
פִּיעָסָע אַיְן מִיט זַיְיָעָר קִינְסְטְּלָעָרְישָׁע עַרְפָּאָלְגָעָן, זַיְיָ אַ שְׁפָאָרוּעָר
דַּיְגָעָר מַעַנְשׁ מִיט זַיְיָ גַּלְטָן, לְחַבְּדוֹלָן, גַּשְׁפָּאָרָט זַיְיָעָר פִּיעָסָע,
גַּשְׁפָּאָרָט זַיְיָעָר עַרְפָּאָלְגָעָן אַיְן זַיְיָ זַיְינָעָן דַּעַרְפָּאָר גַּעַגְעָבָעָן גַּיְיָ-
טִיגָּע גַּבְּרוּם מִיט שַׁעַנְהָעָן נַעַמְעָן... .

און וּזְיָיָל טַאַמְאַשְׁעוּסְקִי אַיְזָן אַנְדָּרֶשׁ באָגָאנְגָּעָן מִיט דַּעַר
בַּעֲסַרְעָר פִּיעָסָע אַיְן מִיט זַיְיָ עַרְפָּאָלְגָן אַיְיהָר, הַאֲטָט עַרְאַלְיוֹן
קָאָן מַעַן זַאְגָעָן, מִיט זַיְינָעָן אַיְגָעָנָעָה הַעֲנָט צַוְּשָׁעָרָט דַּעַם בְּכֻבּוֹדָן
אָרטָט, וּזְאָס עַרְהַאֲטָט גַּעַגְעָנָרְפָּט פָּאָרְנָעָמָעָן צַוְּשָׁעָן אַוְנְזָעָרָעָבָעָן
קִינְסְטְּלָעָר פָּאָר זַיְיָ שְׁפִילָעָן אַיְן דַּעַר בַּעֲסַרְעָר פִּיעָסָע.

וּזְאָרִים עַנְדָּע שְׁלָעַבְטָם, אַיְזָן אַלְצְרוֹנָגָן שְׁלָעַבְטָמָ... .

און שְׁלָדִיגָּן אַיְזָן דַּעַם גַּעַגְעָן, דַּעַר עַיקָּר, וּזְאָס עַר אַיְזָן אַלְיוֹן
אַ פָּאָרְפָּאָסָעָר אַיְזָן הַאֲטָט גַּעַגְעָלָט שְׁפִילָעָן, בָּאוֹזְנוֹדָרָם אַיְן דַּי לְעַצְמָעָן
יַאֲחָרוֹן, זַיְינָעָן אַיְגָעָנָעָה פִּיעָסָע.

און זַיְינָעָן אַיְגָעָנָעָה פִּיעָסָע הַאֲבָעָן קִינְמָאָל נִיט גַּעַגְעָבָעָן קִיּוֹן
מַעְלָיְכָיוֹת דַּעַם טַאַמְאַשְׁעוּסְקִיְּצְרָטָוב זַוְּךְ צַוְּזַוְּעָן, אַיְן
טַאַמְאַשְׁעוּסְקִיְּצְרָהָהָרָע הַאֲטָט תִּמְדֵּר דָּאָרָט גַּעַגְעָשְׁעוּסָט מִיט
זַיְינָעָן טַעַנְעָר אַוִּיאָף נַאֲטָעָן, אַיְן אַוִּיאָף אַזְּ אַוְפָּן הַאֲטָט דַּעַר פָּאָרָ-

פָּאַסְעָר טָאַמְאַשְׁעוֹסְקִי כָּסֶדֶר גַּעֲשְׁטִיקַט דֻּעַם קִינְסְטְּלָעַר טָאַמְאַר
שְׁעוֹסְקִי ; דַּעַר עַרְשְׁטָעַר הָאַט תְּמִיד צּוֹשְׁטָעַר, וּוֹאַס דַּעַר אַנְּזִי
דַּעְרָעַר הָאַט אַוְיְפְּגַעְבּוּיט... .

אַכְּבָעַר אֵין יַעֲנַד צִיּוֹת, וְעַן עַר הָאַט אַוְיְפְּגַעְבּוּיט מִיּוֹן „פָּאַרְדָּה
לְאַרְעָנוּם גַּן עָדָן“, אַיְזָן דַּי פָּאַרְפָּאַסְעָרְשָׁע קְלִיפָּה אִיהָם אַזְׂוִי אֵין דַּי
בְּיַיְנָעַר נַאֲךְ נַעֲחַטְמַן אַרְיִין וְיַיְזַיְנַע אַיְזָן דַּי לְעַצְטָע יַאֲהָרָן. וּוֹיְוִיט
אַיךְ גַּעַדְעָנָה, אַיְזָן עַר אַיְנָגָאנְצָעַן פָּוּן אַיְחָר פָּרְיוֹ גַּעַוּן, דַּעְרָפָאַר
הָאַט עַר דַּעְרָנָאָךְ עַטְלִיכָּע יַאֲהָר נַאֲכָאַנָּאָנָר אַוְיְפְּגַעְבּוּיט דַּי בְּעַד
סְעָרָע פִּיעָסָע אָוֹן הָאַט קִינְסְטְּלָעַרְשִׁקְאַנְקְוּרוֹתִים מִיטַּאַדְלָעַרְן אָוֹן
קְעַטְלָעַרְן... .

אָוֹן וּוֹעַר עַר אַיְזָן אַרְיְבָעַר אֵין זַיְוֹן „נַעֲשָׂאַנָּאָל טָעַטְעָר“, הָאַט
עַר אַצְוִיט לְאַגְּנָג גַּעַשְׁפִּילְטָה דַּי בְּעַסְעָרְעָ פִּיעָסָע.
וְיַי עַרְנָסְטָה עַר הָאַט וְיַי פָּאַרְחָאַלְטָעַן צַו אַיְהָה, בְּאוֹוִוִּיט דַּעַר
פָּאַקְטָה, וּוֹאַס עַר הָאַט אַרְאַפְּגַעְבּוּרְאַכְטָה אַהֲרָע דִּימָאָוֹן פָּוּן רַוְּסָאַנְדָּר
מִיטַּזְוַיְוָן „אַיְבָיְגָעָן וּוֹאַנְדָּרָעָר“. .

אָוֹן „דַּעַר אַיְבָיְגָעָר וּוֹאַנְדָּרָעָר“ הָאַט גַּעַהְיָסְעַן נִיטַּגְלָעַט
אַזְׂוִי וְיַקְרָא גַּעַוְוִינְגְּלִיכָּע לִיטְעָרְאַרְשִׁישָׁע פִּיעָסָע, גַּעַשְׁרָבִעָן פָּוּן אַ
חַיְמִישָׁעַן לִיטְעָרָתָם, נַאֲרָדְקָא אַזְׂוִי אַיְמְפָרְעָסְיָאַנִּיסְטִישָׁע, דְּקָא
דָּאַס לְעַצְטָע נִיְוָוָאָרָט אֵין דַּעַר דָּרָאַמְאַטְיָשָׁע פָּוּנָסְטָה, גַּעַשְׁאַפְעָן
פָּוּן אַ בָּאַרְחָמְטָעַן רַוְּסָיְשָׁע שְׁרִיפְטָשְׁטָעַלְעָר... .
אַזְׂוִי הַאֲבָעַן דַּעְמָאַלְטָה כְּמַעַט אַלְעָ אַוְנוֹזְרָעָ קְרִיטִיקָעָר גַּעַד
שְׁרִיבָעַן וּוֹעֲגָעַן דִּימָאָוֹן אַלְמָאַמְּטוֹרָה... .

אָוֹן דָּאַס דָּאַזְיָגָע נִיְעָ וּוֹאָרָט אֵין דַּעַר דָּרָאַמְאַטְיָשָׁע הָאַט טָאַמְאַר
שְׁעוֹסְקִי גַּעַמְיָינְטָה אַרְיְוִיסְצּוּבְּרָעָנָגָעָן אֵין זַיְוֹן טָעַטְעָר. (אַיךְ מִיּוֹן
דָּאַס גַּאנְצָעָרְנָסְטָה! ...)

בְּפֶרֶט וּוֹעַן „דַּעַר אַיְבָיְגָעָר וּוֹאַנְדָּרָעָר“ הָאַט דַּעְמָאַלְטָה אַזְׂוִי
אַוְיְפְּגַעְבּוּנְמָעַן בֵּי אִיהָם אֵין טָעַטְעָר, אָזְׂוִי כְּמַעַט דֻּעַם גַּאנְצָעָן סְעוֹזָן
הָאַט מַעַן אִיהָם דָּאָרָט גַּעַשְׁפִּילְטָה... .

דַּעְמָאַלְטָה אַזְׂוִי בֵּי אִיהָם נַאֲרָדְקָא סְפָק נִיטַּגְלָעַן — וּוֹי בֵּי
דַּי מַעְהָרָסְטָע פָּוּן אַוְנוֹזְרָעָ קְרִיטִיקָעָר — אַזְׂוִי דָּאַזְיָגָע פִּיעָסָע
הָאַט דַּעְרָפָאַר אַזְׂוִי עַרְפָּאַלְגָּה, מַחְמָת אַוְנוֹזְרָע עַולְמָה וּוֹלְשָׁוִין עַפְעָם

בעסערם, ווי געוועהנלייכע "לייטערטטור", מלחמת ער וויל די „העכברע קונסט" אין דער דראמע, די „אמפרעסאניניסטיישע" דראמען. צו יגענער צייט האט טאמאשעוסקי אפנעheit דימאואוין, ווי דאס אוניג פון'ם קאפא. ער איז גרייט געווען צו פארביבינדען זיך מיט איהם אויף יאחרען לאנג. גרייט געווען איהם צו געבען אַ קאנטראקט אויף פונטיאר, אוות צעהן יאחר (קאנטראקטען צו געבען איז אלע מאל געווען טאמאשעוסקי'ש שוואקטייט), אכני ער זאל פאר איהם שרוייבען פיעסען, וואס זוי זיינען „דאָס לְעִצְמָעָן ווֹאָרֶט פון אָוּנוּזָר מַאֲדָרְנָעָר דְּרָאָמָעָן", ווי איינער פון אָוּנוּזָר שרייבער האט זיך דעםאלט אויסנעריקט איז זיינעם אָן אַרטיקעל וועגען דעם „אייביגען ואָנדערער"...

און קאנענדיג טאמאשעוסקי', איז גאר בי מיר קיין ספר ניט, איז זיינ באגיסטערונג פאר דימאואס' פיעסען איז צו יגענער צייט געווען אָן אויפריכטיגע; אָן ער האט באמת געוואלט געבען אָן זיינ טעאטער בעסערם ווי געוועיליכע לייטערטטור, טאָקע „דאָס לְעִצְמָעָן ווֹאָרֶט פון אָוּנוּזָר מַאֲדָרְנָעָר דְּרָאָמָעָן"...

אין די לְעִצְמָעָן יאחרען, זונט די אידישע ביהנע האט אָנגען היובען צו געהן בארג אַראָפַט, האט זי יעדען סעוזן געהאט איהה „משיח", וואס האט געוואלט פאר איהר ברענגען די ישועה. דע' מאלט איז איהר משיח געווען דימאואו.

און, ווי געוועיליך, בי אונז, אידען, ווען אָ נײַער משיח באָן ווייזט זיך אויף אָוּנוּזָר ביהנען, האט מען די הינע פאָרְפָּאַסְעָרָס פון דער בעסערער פיעסע אַזְוּקָנָמָאָכָט דָּאָן אַזְּיך מיט דער האנט, סיַי די אַידָעָן, וואס שרוייבען טעאטער קְרִיטִיק אָן סיַי טְאָמָאָ שׁוּוֹסְקִי אַלְיוֹן, האבען זיך מעהָר נִיט גַּעֲרֵכְעֵנְטָמִיט זַיִן.

אָבָעָר, אָוּמְשְׁטִינְסָם גַּעֲזָנְטָמָ, ווי לאָנָגֶן בי אָונָז האַלְטָז זיך אָ „משיח". טאמאשעוסקי פִּיהַרְתָּ אוֹוָל אָ צְוִוִּיטָעָ פִּיעָסָע פָּוָן דִּימָאוֹוִין, „דָּעָר גַּעֲדוֹנָגָנָעָר חַתָּן" — אָנְבָּבָן, נִיט אָן אָן ערָך אָ בעסערע, אַיְדָעָר זַיִן „איַבְּיַגְּנָעָר וּוָאָנְדָעָרָר" — אָן אָן זַיִן אָן דָּרְכָּנָעְפָּאַלְעָן, אָן אָוּסְמִיחָה!

די העכسطע, נײַעַסְטָע קְוָנָסְטָהָט, הַיִּסְטָט עָם, נִיט אָוִיסְגָּעָן

האלטערן. נעמט זיך דערנאך טאמאשעוויסקי צו דער פשוטערן, איינפאנכער קונסט, און הויבט אן ווירדר אויפיצופיהרען מײינגע פיעסען און ווירדר צייכענט ער זיך אויס אין זיין.
 אין מײין "ישראל'ס האפנונג" און אין "דער נקסטדראינער" האט ער זיך ניט וויניגער אויסגעציזיבענט, איידער אין מײין קאָד מעריע "בריטש אַוּ פֿרְאָמוֹס", וואָס וועגען זיין באַמת פֿינְעַט שפֿלען און דער לעצטער פֿיעסַע האָב אַיך אַין אַפְּרִיהָעְדִּיגָּן קאָפִיטעל שיין דערמאָנטן.
 "ישראל'ס האפנונג" האט אַיך אַרוַּיסגעבראָכט בערטאָ גערסטען.

4

וּוְ אַזְוֵי טָמָאשׁוּסְקִי הָאָט זַיֵּךְ בְּאַזְיִינְגָּעַן צַו נִיעַ אַקְתִּיאָרָעַן. — וּוְ ער הָאָט גַּעֲשְׁפִּלְתַּח אַין יִשְׂרָאֵלָ'ס האפנונג" אַון אַיך אַין דַּי "נַקְסְּטְּדָאָדָה רִיגְעָן". — וּוְ אַזְוֵי בערטאָ גַּעֲרָשְׁטִין אַין בְּאַקְאָנְטַן גַּעֲוָאָרָעַן.
 בעה טאמאשעוויסקי האט גַּעֲזָאָלֶט אוּפְּפִיהָרָעַן מֵיָּוָן "ישראל'ס האפנונג", מאָכָט ער איינמְאָל צַו מִיר: — אַיך האָב אַ וּוּאוַיְלָ אַקְטְּרִיסְעָלָעָ פָּאָר הַדְּסָהָן (די הוַיְפְּטָה הַלְּדִין פָּוּן דער דָּזְוִינְגָּר פֿיעַסְעָ).
 אַון ער רַוְּפַט אַן בְּ עַרְטַּא גַּעֲרָסְטִין.
 צום קְרֻעְדִּיט פָּוּן טָמָאשׁוּסְקִיְּן מוֹזָד גַּעֲזָאָלֶט וּוּעָרָעַן, אַז צוֹוִישָׁעַן אַלְעָ אַונְזָעָרָעָ "סְטָאָרָס" האט ער זַיֵּךְ אוּסְגַּעְצִיזִיבְּעָנְטַדְעָמִיט, וּוָאָס ער הָאָט שְׁטָעָנְדִּיגָּה גַּעֲנְבָּעָן אַ גַּעֲלָעָנְהָיִיט נִיעַ אַקְטִיאָרָעַן אַון אַקְטְּרִיסְעָם אוּפְּפִצְׁוּטְרָעָטָעָן אַון אוּסְגַּעְצִיזִיבְּעָנְעָן זַיֵּךְ אַין זַיֵּן טְעָאָטָעָר. רַוְּדָאָלָף שְׁילְדְּקָרוּיט, מַאֲדָרָם לְאַבְּעָל, סְעָמוּלָגָן גַּלְדְּעָנְבָּרָג, מִיכְאָלְעָסְקָא אַון נַאֲדָר אַון — זַיֵּךְ זַיְנָעָן צַוְּרָה עַרְשָׁת אַוְיְגָעְטְּרָאָטָעָן אַין זַיֵּן טְעָאָטָעָר, אַון זַיֵּךְ אַלְעָמָעָן האָט ער ברִוִּיט אַון וּוּוִיט רַעְקָלָאָמִירָט פָּאָרָן פּוּבְּלִיקָוּם — אַ זַּאַר, וּוָאָס די אַנדְרָעָ "סְטָאָרָס" וּאַלְטָעָן קִינְמָאָל נִיט גַּעֲטָאָן.
 אַז גַּעֲלָעָנְהָיִיט האָט ער אַיך גַּעֲזָאָלֶט גַּעֲבָעָן בערטאָ גַּעֲרָשְׁטִין.

— איך וויס ניט, אויב איהר קאנט זי, אבער אַ וואויל אַקָּר
טריסעלע, — האט ער גערעדט וווײטער.
בויים אײַנטוילען די דאָלען פון מײַנער אַ פיעסע, האָב אַיך
שטענדיג געהאט אַ דעה.
בערטא גערסטן איז נאָך אַינְגַּאנְצָען אָומְבָּאַקָּאנְט געווען דעם
גרויסען פֿוּבְּלִיקְוּם. איך האָב זי אויך ניט געקאנט. זי האָט פריחער
געשפֿילֶט אַין די בּֿילְגָּען וואָריַעַטְּ טעאטערס אַון אַיז דערנָאָך
אָרוֹיסְגַּעַטְּרָאַטְּעָן מיט דוד קֿעְסְּלָעְרָן אַין מאָרָק אָרְנְשְׁטִינְסְּסְּ פֿיעַסְּעָן
„דער פֿאַלְשָׁעָן מִשְׁיחָה“ אַון אַיז דּוּרְכְּגַּעְפְּאַלְעָן.
דאָס, וואָס זי האָט פריחער געשפֿילֶט אַין די וואָריַעַטְּ
טעאטערס, האָט מֵיךְ גַּאֲרַט ניט אַיבְּרָגְּנָשְׂרָאַקָּעָן, דערמָאַגְּנָנְדִּיג זַיְךְ
אַון דעם ערְפָּאָלְגָּן, וואָס די דְּאַזְוְנָעָן וואָריַעַטְּ-אָקְטִיאָרָעָן אַון אַקָּר
טריסעס האָבעָן פריחער געמאָכָט אַין מִין „יעַנְקָעָל בּוּלְעָן“ אַין
אַדרָּעָן טעאטער. וואָס מֵיךְ האָט אַבעָר גַּשְׂאָקָעָן אַיז דָּאָס, וואָס
זַי אַיז ערְשָׁת ניט לְאָגָּנָג געהאט דּוּרְכְּגַּעְפְּאַלְעָן מיט קֿעְסְּלָעְרָן אַין
דעם „פֿאַלְשָׁעָן מִשְׁיחָה“ אַון האָט דּוּרְנָאָך גַּעֲמוֹזָת גַּעַנְחָן צוֹרִישׁ אַין
די וואָריַעַטְּ-טֻעַטְּעָרָסְּ.

אַיך האָב זַיְךְ נַאֲכַנְגְּפָרְעָנְט אַוְיָף אַיהֲר בַּיְּ באַקָּאנְטָע אַקָּר
מיָאָרָעָן אַון אָקְטְּרִיסְעָם, אַון קִיּוֹן גַּינְסְּטִינְגָּעָן מִיּוֹנוֹנָגָן וּוּנְגָעָן אַיהֲר
אלְסָ אָקְטְּרִיסְעָהָב אַיך פָּוֹן זַיְךְ קִיְּנָעָם ניט גַּעַהָרָט.
— אַ שְׁעַהָן פְּנִימָה, אַבעָר אַון אָקְטְּרִיסְעָם, וואָס מעָן זַאֲלָ אַיהֲר
מעָגָעָן אַנְפְּאָרְטְּרוּיָעָן אַ פֿאַרְאָנְטוֹאָרְטְּלִיכְבָּעָ רָאָל, זַאֲלָ אַיך נָאָט
אָפְּהִוְתָּעָן! — האָב אַיך געהרטס פָּוֹן אַלְעָן זַיְיטָעָן.
אַון אַזְוִי זַיְךְ די פָּוֹן דְּרָסְהָן אַיז כְּמַעַט די פָּאָרָאנְטָה
וּוּאָרְטְּלִיכְסְּטָע אַין „יִשְׂרָאֵלָם הַפְּנִינוֹנָג“, האָב אַיך מַוְרָא געהאט
זַי אַיְינְצְּוּשְׁטָעָלָעָן מיט אַון אָקְטְּרִיסְעָם, וואָס, חֹזֶץ טָאָמָאשְׁעוֹסְקִי,
הַאָט סִינְעָר וּוּנְגָעָן אַיהֲר קִיּוֹן גּוֹט וּוּאָרט ניט גַּעֲזָאנָט.
די דְּאַזְוְנָעָן רָאָל האָב אַיך בְּדָעָה געהאט צַו גַּעַבָּעָן אַון אַנְדָּעָר
אָקְטְּרִיסְעָם, וּוּלְכָעָ אַיך האָב גּוֹט גַּעַקָּאנָט.
מָאָכָט דָּאָן טָאָמָאשְׁעוֹסְקִי:
— לאָמִיר פְּרוֹאוֹוּן. מִיר וּוּלְעָן זַעַחַן בַּיְּ די פְּרָאָבעָן. אוֹיב

ז' פוג ניט, וועלען מיר דערנאר בי איהר קאנען אוועקנעמען
די ראל.

און איזוי איז געליבען.

קומ איד צו דער ערשטער פראבע. בערטא גערסטען הוויכט
און צו רעדען די "פראוז" פון איהר ראל, און איד דערהער
טענער... די ריבטינע, "קלאסישע", די ריבטינע, "היסטארישע",
וועלכע ווערען, געוועהנלייך, באנגלייט פון אויגונז-גלאצעניש...

זאנג איך דאן צו טאמאשוסקיין, איז איז ניט פאל
הדרסה? ; איז די אנדרער אקטמייש דארף די דזונע ראל שפויילען,
זאל מיר מוחל זיין בערטא גערסטען, וואס צויליב מיר האט
ז' דעםאלט איהרעה שעהנע אוינגען מיט טרערן פאראויטעלט.
זיכער בין איך דאס ניט אויסען געוען. איך האב נאר אין'ם
זינען געהאטס מײַן פיעסע...

אבער אויף איהר, קאנ מען זאנען, איז צום סוף מקומות גע-
ווארען דער ביבליישער פסקוק : "חוורעים ברדעה ברנה יקצרו" —
די וואס זיינע מיט טרערן, וועלען שנידען מיט גזאנגען...

איהרעה טרערן האבען אן איינדרוק געמאכט סי依 אויף טא-
מאנשוסקיין? און סי依 אויף מיר. טאמאשוסקי, וועלכער האט
אלע מאל געלזיבט איזן מינען, "פראבען", האט זיך אנטערופען
צו מיר :

— פראואוט איהר דורךעהן די ראל מיט איהר עטליכע מאל,
און מיר וועלען זעהן. א רחמנות. א יונגע אקטמייש. מ'דארף
איהר גבען א געלעגענהייט.

אונ עס איז געליבען, איז נאך דער "פראבע" איז טעאטער
זאל זי סומען צו מיר אהיים, וואו איך וועל מיט איהר די ראל
שטודירען.

און איזוי האט זי געטאן.

אונ איד דערמאן זיך, איז שווין בי דער דרייטער פראבע
אין'ם טעאטער האבען אלע אקטיארען און אקטרייסען, וואס

ויאינען אויף דער פראָבע געוווען, ברײַט געעפֿענט דֵי אוינגען, ווּלְדִי אַיְגָעַנְעַ בְּעֲרַטָּא גַּעֲרַבְּטִין האָט גַּעֲנוּמָעַן דַּעֲרוּנְדִי "פְּרָאֶזָּא"

פָּוֹן אַיְהָרָדָל.

בְּלָאָנָק — גַּעֲדַעַנְךָ אַיְךְ — וּוּלְכָבָר הָאָט אַיְן דָּעַר דָּאַזְוִינָג
פִּיעָסָע גַּעֲשְׁפִּילָט דָּעַם דִּיכְתָּעָר, הָאָט זַי אַנְגַּעַקְוָט מִיטָּ גַּרְוִיסָע
אוּינְגָעַן אָוּן אַרְוִיסָגְעַרְעַט :
— הַעֲרָטָ נָאָר, הַעֲרָטָ נָאָר, זַי רַעֲרָט דָּאָךְ עַפְעָם נָאָר וּזְיַי אַ
מְעַנְשָׁ !

אוּן מַאֲדָם עַפְשְׁטִין הָאָט אוּינָךְ בְּאַמְעָרְקָט :

— נָאָר נִיט צַו דְּרַעְקָאנְגָעַן !

אוּן טַאַמְאַשְׁעוּסְקִי אַיְזָן נָאָר בְּאַגְּיִיסְטָעָרָט גַּעַוְואָרָעָן אוּינָךְ
זַיְן שְׁטִינְגָעָר .

— האָב אַיְךְ נִיט גַּעַזְאָגָט, אָז וּזְיַי אַיְהָרָדָל וּוּטָם אַיְנָרָדָל
שְׁטוּדְיָרָעָן מִיט אַיְהָרָדָל, — הָאָט עָר וּזְיַי אַנְגַּרְוָפָעָן צַו מִיר .
מִיר הָאָט עַם אַוְרָאיַה הַנָּאָה גַּעַטָּאָן .

דָּרְעָנָאָר, אָז מַעַן הָאָט אַוְיְגָעְנְפִּיהָרָט דֵי דָאַזְוִינָג פִּיעָסָע, הָאָט
בְּעֲרַטָּא גַּעֲרַבְּטִין אַיְזָן אַיְהָרָדָל אַזְוָאָרָדָל גַּעַמְאָכָט, אָז דֵי נָאַנְצָע
פְּרָעָסָע אַיְזָן פָּוֹל גַּעַוְועָן מִיט אַיְהָרָדָל, אָוּן טַאַמְאַשְׁעוּסְקִי הָאָט אוּינָךְ
דָּעַר צְוּוּיְטָעָר, צַי אַוְתָה דָּעַר דִּרְיָטָר וּוּאָה, גַּעַהְעַכְרָט אַיְהָרָדָל
חַאַלְטָ, אַוְבָּ אַיְךְ האָב נִיט קִיּוֹן טָעוֹת, שְׁעָרָ נִיט פָּאַדְאַפְּעָלָט,
אַזְוִי הָאָט זַי אַוְיְגָעְנְצִיְּכָעָנְט אַיְזָן דָּעַר דָּאַל פָּוֹן הדָּסָה ...

דֵי פְּרִיְהָרָדָל נָאַנְצָי אַוְמָבָאָקָאנְטָע וּוּאַרְיוּעַטִּיאָקְטָרָעָסָע אַיְזָן מִיט
אַמְּאָל בְּאַקָּאָגָט גַּעַוְואָרָעָן, פָּוֹנְקָט וּדִי וּוּאַרְיוּעַטִּיאָקְטִיאָרָעָן פָּוֹן
אַדְעָאָן טָעַטָּעָר אַיְזָן מִיטָּן "יַאֲנְקָעַל בּוֹלְעָ" מִיט אַיְהָרָדָל
בָּאוּזְנְדָעָרָם הָאָט זַי זַי אַוְיְגָעְנְצִיְּכָעָנְט אַיְזָן דֵי עַרְשָׁטָע צְוּוֹי
אַקְטָמָעָן פָּוֹן "יִשְׂרָאֵלָ'ס הַאֲפָנוֹנָג". דָּאָרָט אַיְזָן זַי בָּאָמָת גַּעַוְועָן אַ
נְאָאַיְוָו, שְׁעָהָן לִיר, וּאָסָמָה אַיְחָד אַיְוָאָרָדָל דָּעַם אַוְמָשְׁוְלִינְגָטָעָן אַוְפָּן
אַרְוִיסָגְעַזְוָנְגָעָן דָּעַם דְּרָצָנָג אָוּן דֵי בְּעַנְקָעָנִישָׁ פָּוֹן הדָּסָהָן, פָּוֹן דָּעַר
נַעַבְּאָרָעָנָעָר קִינְסְטָלְעָרָין, וּוּלְכָבָר רִוִּיסָט זַי צַו אַנְטְּפָלְעָקָעָן ...
אַיְהָרָדָה הָאָט אַיְהָרָדָה חַלּוֹם אַרְוִיסָגְעַזְוָנָמָט דָּוָרָךְ שְׁעהָנָעָ אַוְמָט

שולדינגע קינדרערשע אויגען, דורך אומישולדינגע קינדרערשע מינעם,
און דורך אזעלכע בשופטענער, וועלכע זייןען ווי געמיישט געווען
מייט לְבַנָּה-שִׁין, האט זיך געדאכט... .

די מערטטע קרייטיקען זייןען געווען אַ בעזאנגע צו איהר
שפילען.

אין דער דאזינער פיעסע האט אויך בלאנק ארויסגעוויזען
אהן אַ שיער צארטהייט אלס דער אידישער דיכטער, הדרה'ס
ברודער, און אויך מאדראם עפשטיין האט זיך אויסגעצייבענט אלס
ישראל'ס מאמע.

טאמאשעוסקי אליאן, אלס ישראל, האט מאמענטענוויזי
געשפיילט נאך בעכער ווי אין „פֿאַרְלָאָרָעָנָעָם גַּן עֲדֹן“, צי ווי אין
„בריטיש אַוּ פֿרְאָמִים“ (בריטשייך). אין דער לְעַצְמָעָר סְצַעַנָּע
פֿון דָעַם צוֹוִוְוָעָן אַקְטָם, בְּשַׁעַת עַם וּוְעַטָּמָז זיך אוֹיֶח אַיִּהְמָ זָמָם
ערישטען מאָל אַ חַשְׁדָא אוֹיֶח זַיְן הַדְּהָהָן, ווּילכְעָרָפְּאָרְגְּנָעָטָרְטָמָן,
און ווי ער זוכט דערנָאָך צו דערשטייקען דָעַם דָאַזְוָוָעָן חַשְׁד אַיִּן
דָעַר מְעַשְׁהָלָעָ, ווּאָסָם דָעַר דְּרַעַצְעַלְתָּ זַיְן קִינְד פֿאָרְן שְׁלַאָפְּעָנָן
געהן, אַוּ ווי דָעַר דָאַזְוָגָעָר חַשְׁד הוּוּבָט דָאָך אָרוּסָם, אָזְיָן ווי אַ
פֿרְאָסְטָם, דורך דָעַם לְאַנְגּוֹזָאָמָעָן אַוּ פֿאַרְטְּרָאָכְטָעָן טַאַן זַיְנָעָם,
וּאָסָם פֿלְעַכְתָּ זיך אַיִּין אַוּ דָעַם לְאַנְגּוֹזָאָמָעָן אַוּ דְּמַפְּעָנָן שְׁלַאָפְּעָנָן
סְצַעַנָּע, פּוֹל מִיט אַמְתָעָר שְׁטִימָנָגָן, האט ער זיך אָרוּסָגָעָוָזָעָן
אלס קִינְסְטָלָעָר פֿון גָּאָר אַ הוּכְבָּר מְדֻרְגָּה.

נאך פֿיְנָאָגָר האט ער גַּעַשְׁפִּילְטָ דָעַם דְּרִיטָעָן אַקְטָם, באָזְנָבָן
דָעַרְמָ זַיְן לְעַצְמָעָ סְצַעַנָּע. ווּעַן זַיְן הַדְּהָהָן, שַׁוֵּין אַ בָּאָרִיחָמְטָע
זַיְנָגָעָרָן, פֿאַרְלָאָזָט אַיִּהְמָ אַוּ ער בְּלִיְבָט מִיטָּן חַוְּבָן אַיִּן הַאָרָהָ
צעַן אליאן, דָאָן לְוַיְפָט אָרִין זַיְן קִינְד אַוּ דְּוַפְּט אַיִּהְמָ שְׁפִּילְעָן
מייט אַיִּהְמָ. ווי טאמאשעוסקי-ישראל האט זיך דָאָן אַ רִים
געטָאָן פֿון זַיְן קָאָשָׁמָאָר, אָזְיָן ווי פֿון אַ נְאַכְּתָהְוָשָׂךְ אָזְיָן דָעַר
לְיִכְתִּינְקִיּוּט אָרוּסָם, האט אַ כָּאָפָגְעָטָאָן דָאָס קִינְד צו זיך אָזְיָן
די אַקְסָלָעָן אַוּ גַּעַנְמָעָן לְיוֹפָעָן אַיְבָעָרָן צִימָעָר אַוּ מִיט שְׁטַיְלָעָן

טענער, אין וועכלבע א הארץ האט זיך געריסען, האט ער זיך מיט
זיין קינד געשפּוילט:

„קוייפט א שעפּעלע! ווער וויל קוייפען א שעפּעלע?...“

די דאזינגע שטילע מסענע, געשפּוילט פון איהם, האט ממש
ווילד געמאכט דעם עולם, און יעדער, וואס האט וועגען דער
פייעסע געשרייבען, האט דאן באזונדרס זיך אפּגעשטעלט אויף
אייהר.

די, וואס האבען בלויו געוועהן דעם אנדערען טאמאשעוסקי
שפּוילען, דעם טאמאשעוסקיייזר הרע, האבען נאר קיין באגרוף
נטיט געהאט, ווי אזי טאמאשעוסקיייזר טוב האט אמאָל געד
שפּוילט! ...

אָה, טאמאשעוסקיייזר טוב, בשעת זיין העכטען טרייאומף
אייז געשטאנען דער אנדער, טאמאשעוסקיייזר הרע, מיט אָ
נדאָבְּ-אייזען איין די הענט און גענראָבען אָ קבר פֿאָר דעם טרייאומף
פּון דעם ערישטען... .

נאָך „ישראל'ס האָפּנוונג“ האט ער אויבּגעפּוירט מיין קאָ
معدיע, „די נקסט-דאָריגען“. און איין דער דאזינגער קאמעדיע
האט ער זיך ווידער אויסגעצִיכענט, און זיך בלאנק אלס דער
אלטער שםיד, און אויך בערטאָ גערסטין אלס דאס גרינע וויבּעל,
און קעסטין אלס דער מאָן פּון דער נקסט-דאָריגען, און דאָראָ
וויסמאָן אלס די לְעַצְתָּע, און אזוּי די אַיבּעריגע אַקטמִיאָרָען. די
דאָזינגע קאָמעדייע האט ניט וועניגער אויסגעגעומען אַידער
„ישראל'ס האָפּנוונג“. .

עם אייז אָ פֿאָקט, אָז די דאזינגע צוּווִי פִיעָסָען האט טאמאָז
שעוויסקי זיין גאנצען סעוזן דעמאָלט אַפּגעשטּוילט, בֵּין די צוּווּיטּע
טָעַג פּון פֶּשֶׁת. און מיט אָמאָל — „הָעָלָא נָיו יָאָרָק“... אַוְיף
די צוּווּיטּע טָעַג פּון פֶּשֶׁת האט די פִיעָסָע פְּאָרְנוּמָען זיין בִּיהְנָע.
דאס האט געמיינט: גוד באַי, „ישראל'ס האָפּנוונג!“ גוד באַי,
„נקסט-דאָריגע!“ און הָעָלָא, טאמאשעוסקיייזר הרע! ...

דער לְעַצְתָּע האט דאן פְּאָרְשְׁטוֹויסָען דעם טאמאשעוסקי

יוצר טוב אויף גאנצע צוויי יאָהָר, האט אויפגעפֿיהָרט זיין
אַפְּערעטָען מיט רומישינְסְקִים מזוייך און האט פֿאַרטְרִיבָעַן דעם
בעסערען עולם פֿון זיין טעאטער.
דאַס האט זיך דערנָאָך אַרוֹסְגּוּזְעַן וווען ער האט שְׁפֶעְטָעַר
וoidער געפְּרוֹאוֹט אַוְיפֿיהָרָעַן בעסערע פֿיעַסְעַן אַין זיין טעאטער.
דער בעסערער עולם האט אַיהם שׂוֹן נוֹט גַּעֲלִיבְּטַמְּ. דער
בעסערער עולם האט שׂוֹן פֿאַרגְּעַסְעַן דעם אַנדְרָעַן טַאמְאַשְׁעוֹסְקִי.

.5

פארַזְוָאס די בעסערע פֿיעַסְעַן האט גַּעֲקָאנְטַהָּבָעַן מַעֲהָרְ קֵיָן עַרְפָּאַלְג אַין
טַאמְאַשְׁעוֹסְקִים טעאטער. — זַיְן דער קִינְסְטָלְעַר טַאמְאַשְׁעוֹסְקִי
הָאַט דַּעֲרָפְּוֹן גַּעֲלִימְעַן.

זַיְן אַיך הָאַבְּ פֿרִיהָרְ בְּאַמְּרָקְטְּ, האט דער פֿאַרְפָּאַסְעַר
טַאמְאַשְׁעוֹסְקִי כְּסֻדְרְ גַּעֲשְׁטִיקְטְּ דעם קִינְסְטָלְעַר טַאמְאַשְׁעוֹסְקִי;
דער עַרְשְׁטָמְעַרְ האַט תְּמִיד צּוֹשְׁטָמְרַטְ דָּאָסְ, ווֹאָס דער אַנְדְּרָעַר
הָאַט אוֹיפֿנְעַבְּוֹיְטְ.

זַיְן ער זַאָל זַיְך הָאַבְּ פֿרִיהָרְ אוֹינְגְּעַזְיְיכְעַנְטְּ אַין אַ
בעסערער פֿיעַסְעַ, אַין ער אַבְּעָר דַּעֲרָנָאָך אוֹיפֿנְעַטְרָאַטְעַן אַין
זַיְנוּעַם אַן אַיְגְּעַנְעַם שְׁטִיקְ, צַי אַין אָוּעַנְלִיבְּעַן פֿון אַן אַנְדְּרָעַן,
אַין עַס שְׁטָעַנְדְּגַן גַּעֲוֹעַן פֿון אַזְאָסְ סָאָרְמְ, ווֹאָס האַט זַיְן פֿרִיהָרְ
דיָגָע אַרְבִּיָּט אַלְסְ קִינְסְטָלְעַר אַיְנְגָאנְצָעַן אַפְּגָעְוַיְשְׁטַ.

וּווֹיָל אַזְאָשְׁטִיקְ האַט קִינְמָאָל קֵיָן גַּעֲלַעְגְּנַחְיִיט נִיט גַּעַד
געַבְּעַן דעם קִינְסְטָלְעַר טַאמְאַשְׁעוֹסְקִי צַו שְׁפִּילְעַן; אַין אַזְאָ
פֿיעַסְעַ האַט מַעַן אַלְעָמָאָל גַּעֲזָהָן דעם אַנְדְּרָעַן טַאמְאַשְׁעוֹסְקִי,
צַי נָאָר דעם בְּעַלְ-הַבִּית פֿוֹנְגְּ טַעַטְעַרְ, ווּעַלְכָּרְ האַט זַיְך סְרוּבְ
אַין אַיְהָרְ בָּאוּזְעַן נָאָרְ בְּיִ דְיִ שְׁלוּסְ-אַקְטָעַן, שְׁטָעַנְדְּגַן מִיט אַ
סִינְגָּרְ אַין מוֹל אַון מִיט אַזְאָסְ מִינְגְּ, ווּעַלְכָּרְ האַט גַּעַרְעַטְ, האַט
זַיְך גַּעַדְאַכְטְּ:

„מיַנְעַ טַיְיָרַע אִידְעַלְאָה, אַיְהָרְ האַט בְּיִ מִירְ הנָאָה גַּעַהָאַט
פֿון מיַנְעַ לְיַדְלָאָך אַון מיַנְעַ טַעַנְצַי אַון פֿון מיַנְעַ ווִוְיצְעַן. אַיְצַט
לְאַז אַיך דעם פֿאַרְהָאנְגְ פֿאַלְעַן אַון אַיְהָרְ אַפְּלַאַדְרִיטְ מִיר...“

און אָזֶן הַאֲטָם אַפְּלָאָדִירָט, הַאֲטָם מֵעַן נִימָת אַיִּהָם אַפְּלָאָדִירָט.
עד אַיְזָן דָּאָרָט פָּאָרָלָאָרָעָן גַּעַנְאָגָנָעָן צֹוִישָׁעָן דַּי זִינְגָּעָר, וּאָסֶם
הַאֲבָעָן בַּעֲסָעָר פָּוָן אַיִּהָם גַּעַוְנוּגָעָן, אָוָן צֹוִישָׁעָן דַּי טַעַנְצָעָר, וּאָסֶם
הַאֲבָעָן פְּלִינְקָעָר פָּוָן אַיִּהָם גַּעַטְאָנָצָט.

און אָזֶן וּוּי אַיְן דַּי לְעַצְמָעָה יַאֲהָרָעָן הַאֲטָם עַד גַּעַשְׁפִּילָט אַלְץ
אַפְּטָעָר אָזֶן אַפְּטָעָר אַיְן וּוּינָעָ אַיְגָעָנָעָ שְׂטִיכָעָה, הַאֲבָעָן יַעֲנָעָ
פָּוָן דָּעַם אַיְנְטָעָלְיוֹגָעָנְטָעָרָעָן עַולְם, וּאָסֶם זִינְגָּעָן אַמְּמָלָל גַּעַקְוּמָעָן
אַיְן זִינָּן טַעַמְטָעָר, כְּדַי צַוְּהָרָעָן אַלְיָדָעָל אַזְנָעָר
אַנְגָּעָהוַיְבָעָן אַרְוִיסְצָוְרָאָגָעָן נִימָת קִיּוֹן גַּיְנְסְטִינָגָעָן מִיְּנוֹנָגָעָן
אַיִּהָם אַלְסָם אַקְטִיאָר; אָזֶן אַפְּלוֹ בַּיְדָם גַּרְוִיסָעָן אָזֶן פְּשָׁוֹטָן
עַולְם, וּאָסֶם אַיִּהָם אַיְבָּעָרוּהָוִיפָּט הַאֲטָם טַאָמָאַשְׁעוֹסָקִי גַּעַהָאָט אַיְנָסָם
זִינָּעָן מִיטָּה וּוּינָעָ שְׂטִיכָעָר, הַאֲבָעָן אַיְצָט אַוְיךָ אַוְיסְגָּעָנָמָעָן נִימָת
טַאָמָאַשְׁעוֹסָקִי, נָאָר דַּי בַּעֲסָעָר אָזֶן אַיְגָעָרָעָן זִינְגָּעָר אָזֶן דַּי
פְּלִינְקָעָר טַעַנְצָעָר...

וּוְאָלָט עַד בָּאָטָש אַיְן דַּי מִיטָּעָנוֹ אַכְּבָּדָרִינָעָ פָּאָרָשְׁטָעַלְוָנָגָעָן
גַּעַשְׁפִּילָט דַּי בַּעֲסָעָרָעָ פִּיעָסָעָן, אַיְן וּוּלְכָעָעָר הַאֲטָם וּדְקָאַוִּיסָנָעָ
צַיְיכָעָנָט, וּוְאָלָט עַד נָאָךְ אַנְגָּעָהָאַלְטָעָן זִינָּן קִינְסְטָלְעָרְפְּרָעָסְטִוּזָה
בַּיְמָמָעָן. אָזֶן אַבָּרָעָר וּדְקָאַלְפְּנָעָשְׁפִּילָטָעָ בַּעֲסָעָרָעָ פִּיעָסָעָ
הַאֲטָם עַד כָּמָעָט שְׁטָמָנָדָרָג אַוְעַקְגָּשִׁיקָט אַיְן אַיְהָרָאַיְבָּגָנָרָה
אוֹיָפָה דַּי פָּאָלִיצָעָם, הַאֲטָם עַד אַוְיךָ זִינָּן קִינְסְטָלְעָרְפְּנָעָמָעָן
עַרְפָּאָלָג, וּאָסֶם עַד הַאֲטָם אַיְן אַיְהָרָגָהָאָט, צֹוָאָמָעָן מִיטָּה
אַיְהָרָאַחָיָן אַוְעַקְגָּשִׁיקָט...

און מַעְנָשָׁעָן הַאֲבָעָן אַקְרָצָעָן זְכוֹרָן פָּאָרְדִּין קִינְסְטָלְעָרְ; עַד
מוֹ שְׁטָמָנָדָרָג זְיוּ דָעָרָמָאָנָעָן וּוּעָגָעָן זְיוּ.

אַ בִּיְשָׁפִּילְ פָּוָן דָּעַם אַלְץ קָאָן מֵעַן וּהָחָן פָּוָן דַּעַרְ צִיְּמָת, וּוּעָן
עַד הַאֲטָם אַוְיְבָגְבִּיהָרָט מִיּוֹן פִּיעָסָעָ „צְרוּרִיךְ צַוְּזִין פָּאָלָקְ“.

דָּאָס אַיְזָן גַּעַוְועָן צֹוְיָי יַאֲחָר שְׁפָעָטָר נָאָךְ זִינָּן אַוְיְפִּיהָרָעָן
פָּוָן מִינָּעָן צֹוְיָי פִּיעָסָעָ „יִשְׂרָאֵלִים הַאֲפָנוֹנָג“ אָזֶן דַּי „גַּעַקְסְּטָרְ
דָּאָרִינָג“, וּוּלְכָעָר עַד הַאֲטָם אַגְּנָנָצָעָן סִיזָאָן גַּעַשְׁפִּילָט מִיטָּה
קִינְסְטָלְעָרְיָישָׁעָן אָזֶן מַאְטָרְיָעָלָעָן עַרְפָּאָלָג.

דרנארד האט ער צוויי ואחר נאכאננד געשפילט זיונע איגונען שטיקער — "דאס צוברקענע פידעלע", "מול טוב", און איין קיון בעסערער פיעסע האט ער זיך ניט געלאומות זעהן. האט זיך ארויסגעוויזען נאכדען, וווען ער האט אויפגעפיהרט מײַן "צורך צו זיין פאלק", אז דעם אינטעריגענען עולם, וואס ער האט געציגגען ערשות מיט צוויי ואחר צוריך, בעט ער האט געשפילט "ישראל'ם האפנונג" און די "געקסטידאריגען", ציהט ער שוין ניט מעהה, און דער גראיסער עולם וויל זעהן איין זיין טעאטער בלויו אָפערעטקעם...

און ווי טאמאשעוסקי און מיר אלע האבען געלוייבט און דעם ערפאלג פון דער פיעסע "צורך צו זיין פאלק"! איבערדי הויופט נאך דער פארשטעלונג און פטערסאן, וואו מען האט זי צום ערשותן מאָל אויפגעפיהרט אָן אווענט פריהער, אידער מען האט זי אויפגעפיהרט אין ניו יארט.

יענע פארשטעלונג אין פטערסאן וועל איך קיינמאָל ניט פארגעסען. צוישען דעם עולם אינ'ס טעאטער זיינען געוווען אוזעלכע, וועלכע זיינען צוישען די אקטען ארויסגעלאָפֿען און געקויפט בלומען פאר די אקטיאָרעדן. געוווען דארט אָראַבי פון די "אַחוֹדִים", איז ער אויפגעלאָפֿען אויף דער ביהנע און האט געהאלטען אָ banister ערטען "סְפִיטִישׁ" וועגן דער פיעסע און נאך דער פארשטעלונג האבען הונדרטרער מענישען פון דעם טעאטער-עולם אונז באָנְגִּוּט זום "טְרִיוֹן".

מיר אלע זיינען איזוי זיכער געוווען און דעם ערפאלג, אז וווען מיר זיינען אַנגעקומווען אין ניו יארק שפֿעט נאך האלבע נאכט, זיינען מיר אלע פארפֶּהָרֶען איז אַקְטִיאָרֶעֶן-לוֹב און דארט האט טאמאשעוסקי אונז מכבד געוווען מיט שאַמְפָּאַנְיָר... און דאָך . . . וווען טאמאשעוסקי האט די אַיְגָעָנָע פיעסער דרנארד אויפגעפיהרט אין זיין טעאטער, האט זי קיון עולם ניט געבראָכט.

זי האט קיון ערפאלג אין זיין טעאטער ניט געהאָט, טראָץ

דעם וואס זי איז גלענצענד אויפגעפיהרט געווארען און איז גלען צענד געשפילט געווארען — אפיילן, אמת, בלויו די ערשות צויט, כל זמן טאמאשעוסקי האט ניט פארטארען דעם מוט...

ביו יעדער פארשטעלונג האט דאס טעאטער געהילכט פון אואציזום; און בי אינער — גדרענס איך — זיינען אמערדי קאניש-אידישע סטודענטען און סטודענטקעס — מיטגלאידער, דاكت זיך, פון דער „מנורה“, צי פון און אנדער אידישער געוול-שאפט — אזי באגיסטערט געווארען, אzo נאך דעם דרייטען אקט איז אינער פון ווי אויפגעלאפען אויך דער ביהנע, אזו ווי דער ראכאי אין דעם טעאטער אין פטערטסאן, און האט געהאלטען א פיערדינע רעדע, נאך וועלכער אלע סטודענטען און סטודענטקעס און דער גאנצער עולם מיט זי האט געונגנען די „התקה“.

אוז בילד פון ספאנטאנער באגיסטערונג האט דאס אידישע טעאטער נאך קיונמאָל פריהער ניט געועחן. אויך די פרעסע האט זיך ועהר נינסטיג אַפְּגָנְרוֹפָעָן וועגען דער פיעסע און דעם שפֿילען פון די אקטיאָרען.

קורץ, טראָז דער גרויסער באגיסטערונג און די אואציזום, וואס די דאָזינע פיעסע האט אַרוֹסְגָּעוֹפָעָן, בשעת טאמאשעוסקי האט זי געשפֿילט אין זיין טעאטער, האט זי קיון גרויסען עלם דאָך ניט געازוינען.

טאמאשעוסקי האט עם ניט געקענט פארשטעהן. „וואס איז דאס? וואו איז דער בעמערער עולם? פארוואס קומט ער ניט?“ — האט ער בי יעדער פארשטעלונג געפרענט, נאך די אואציזום.

און ער האט זיך דערמאָנט אָן דעם עולם, וואס ער האט ערשת מיט צוּוִי וְאֶחָר צוּרִיך געזוינען, בשעת ער האט געשפֿילט „ישראל'ס האָפָּנוֹנָן“ און „נַקְסְּטָדָרִיגָּע“; ער האט זיך דער מאָנט ווי מיט צוּוִי וְאֶחָר צוּרִיך בי א פארשטעלונג פון „ישראל'ס האָפָּנוֹנָן“ זיינען צו איהם אינמאָל איז גאָרעדער אַבְּצִימָעָר אַרְיוֹן געלאָפָעָן אַזוְוִינָען קוֹנְסְּטָלָעָר, ווי דער באָרִיהָמְטָעָר פְּיאַנִּיסְטָמְטָעָר נאָך

ד אַוּוֹסְקִי מיט זיין פֿרְיוֹ אָוֹן טֶאָכְטָעָר אָוֹן אַרְטָוָר בְּאָזְנָבְעָן דָּאָנְסְקִי, דָּעַר דִּירְיְגָעָנְטָן פֿוֹן מְעַטְּרָאָפְּאַלִּיטָן אָפְּעָרָא הַוִּין, אָוֹן הַאָבָעָן זַיְעַר בְּאֲנִיסְטָרוֹנוֹגָן פָּאָר אַיְהָם אַוִּיסְגָּעָרְדִּיקְטָן. דָּעַר בְּעַסְטָעָר עַלְמָן אֵיזָמִיט צַוְויִי אַחֲרָ צְרוּקָ צַוְעַנְעַ פָּאָרְשָׁטָעַלְנוֹגָעָן גַּעֲקוּמָעָן, פֿוֹן דָּעַמְעַגְעָן אַינְטָעַלְגָעָנְטָן בְּיוֹן דִּי פֿרְיחָעָרָן אַגְּנָעָרוֹפְעָנָעָ בְּאַרְיְהָמְטָעָ קִינְסְטָלְעָר אָוֹן בְּיוֹן דָּעַמְעַגְעָן צִימָטָעָן בְּאַלְיִסְטָן אָוֹן אַלְמָטָן גָּלוּקָ.

אָוֹן אִיצְטָן, בְּיוֹ „צְרוּקָ צַוְזִין פָּאַלְקָ“, וּוֹאוֹ אִיזָּנְגָעָן בְּאַטְשָׁ דָּעַר גַּעֲעוֹהָנְלִיכָּר בְּעַסְטָעָר עַלְמָן? ...

צָוָם סְוָף הַאָטָם טֶאָמְאַשְׁעוֹסְקִי אַנְגָּעָהָוִבָּעָן צַוְפָּאַלְיִרְעָן דָּעַמְעַט אָוֹן דָּאָסְ הַאָטָם זַיְךְ אַוְיַּךְ אַפְּגָנְוּרְפָּעָן אַוִּיתְ זַיְין שְׁפִילְעָן... דָּאָךְ הַאָטָם עַר דִּי פֿיעַסְמָ נְאָךְ אַלְעָ גַּעַשְׁפִּילְטָן; הַאָטָם יַעַדְעַ וּוֹאָךְ דָּעַרְלָעָנְטָן גַּעַלְטָן צַוְאַיְהָר אָוֹן הַאָטָם זַיְךְ גַּעַשְׁפִּילְטָן. וּוֹיְלָ זַיְין אִיהָם טַיְוָרָ גַּעַוְעָן. וּוֹיְלָ עַר הַאָטָם אַלְעָ גַּעַהָאָפְּטָן, טֶאָמְאַטָּה וּוֹעַט דָּעַר עַולְמָ דָּאָךְ אַנְגָּהָוִבָּעָן צַוְקָומְעָן... אַזְוִי הַאָטָם עַר זַיְ אַוִּיפְּגָנְהָאַלְטָעָן אַוִּיתְ דָּעַר בְּיַהְנָעָ גַּאנְצָעָ פִּירָ וּוֹאָכָעָן, בְּיוֹ אַוִּינְמָאָלָה הַאָטָם עַר עַרְקְלָעָרָטָן:

— דָּעַר עַולְמָ וּוֹיְלָ נִיטָּ זַעַחַן דִּי פֿיעַסְמָ. אַיְיךְ פָּאָרְשָׁטָעָה נִיטָּ פָּאָרְוּאָסָם, נְאָרָ אַיְהָר זַעַחַט דָּאָךְ! ...

אָוֹן וּוֹעַן עַר הַאָטָם דָּאָסְ גַּעַזְאָנְטָן — גַּעַדְעָנְסָ אַיְיךְ — זַיְינָעָן בְּיוֹ אִיהָם אִין דִּי אַוִּיגְעָן גַּעַשְׁטָאַנְעָן טְרַעְרָעָן. אַלְעָ אַקְטִיאָרָעָן, וּוֹאָסְ הַאָבָעָן אִין דָּעַר דָּאַזְוָנָעָר פֿיעַסְמָ גַּעַשְׁפִּילְטָן, הַאָבָעָן דָּעַמְאַלְטָן גַּעַפְּיִהְלָטָן, אַזְוִי וּוֹיְלָ אַנְהָעַנְטָרָ וּוֹאָלְטָן בְּיוֹ זַיְ גַּעַשְׁטָאַרְבָּעָן... אָוֹן אָזְעָ עַר הַאָטָם דָּעַרְנָאָךְ אַוִּיפְּגָנְשְׁטָעָלָט זַיְין אָפְּעָרְעָטָעָ „דִּי חַוְּנְטָעָ“, הַאָטָם זַיְךְ דָּעַר עַולְמָ אַלְעָ גַּעַטְאָן פֿוֹן אַלְעָ זַיְיטָעָן אִין זַיְין טֶעָטָעָר. אַזְוִי וּוֹיְלָ דָּעַרְמָיטָן וּוֹאָלְטָן דָּעַר עַולְמָ בְּאוֹוִיְזָעָן, אָזְטָאָנְיָ אָוֹן גַּעַזְאָנְגָּ... אָזְ „דִּי חַוְּנְטָעָ“ הַאָטָם אַוִּיסְגָּעָנוֹמָעָן, הַאָטָם מַעַן בְּיוֹ טֶאָמָאָרָן שְׁעוֹסְקִיָּן אִין טֶעָטָעָר גַּעַנוֹמָעָן רְעָרָעָן, אָזְ „צְרוּקָ צַוְזִין פָּאַלְקָ“

האט דערפֿאָר ניט אויסגענומען בײַם עולם, ווילע עם איז ניט
קיין פיעסעה. ווי דער מנהג איז שטענדיג בו טעאטער-מענשען,
ווען זוי רעדען וועגען א פיעסעה, וועלכע האט קיין ערפאָלָג ניט
געהאָט. נעמת איז א פיעסעה, איז אונַן דעם אלע מאָל שולדיג
דער מענדוזער, די אקטיאָרעדן און אַפְּלוֹ דער טיר-שטעהער.
פאָרְקָעַרט, פָּאַלְטָדָרְק א פיעסעה, איז אלע מאָל שולדיג אַן דעם
נאָר דער פָּאַרְפָּאָסָער אַן די פיעסעה.

מיין „צְרוּקֵץ צְרוּקֵץ זְיוּן פָּאַלְקָ“ וואָלֶט דָּאַן גַּבְּלִיבָּעָן טוֹיט ווי
אַסְּקָ אַנְדָּרָעָ פִּיעָסָעָן, אַן די טַעַטָּעָרִיםַעֲנָשָׁעָן וואָלֶטָעָן גַּעַרְעָכָט
געַבְּלִיבָּעָן מִיט זַיְעַרְטָעָה, אַז עַס אַיז ניט קַיְינָן פִּיעָסָעָן, ווען ניט
אַ צְוָפָאָל.

דער צְוָפָאָל אַיז גַּעוּוּן סֻעַמּוּל נַאֲלָדָעַנְבָּוָרָג, וועלכעָר האט
געַשְׁפִּילָט אַין פִּילָאַדְעָלְפִּיאָ אַין אַרְטִישׁ סְטָרִיט טַעַטָּעָר.

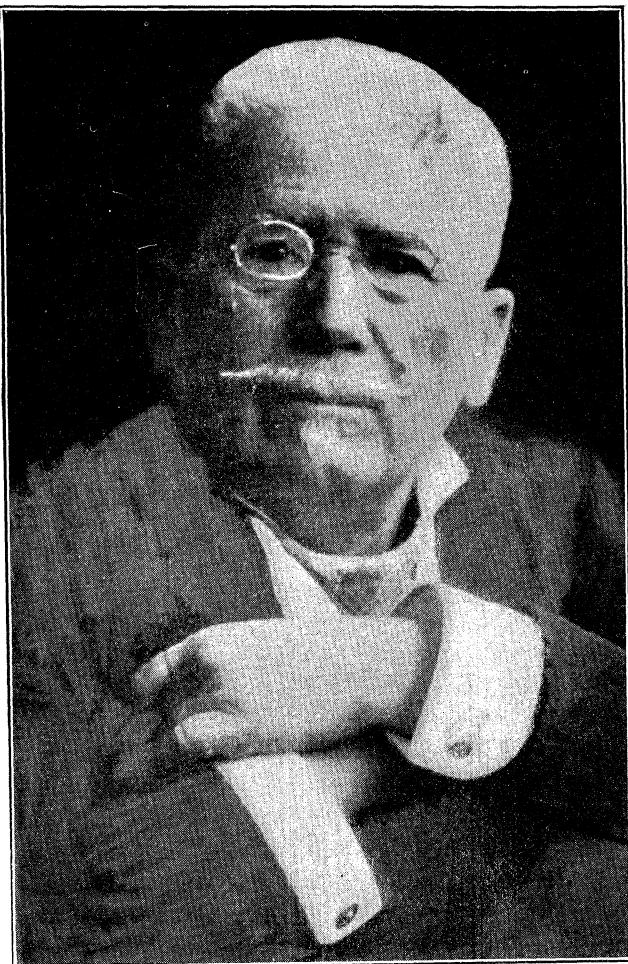
ער האט די פִּיעָסָע אַוְיְנְפִּיהָרָת אַין פִּילָאַדְעָלְפִּיאָ אַן זַי
האט דָּאַרְט אַזָּא רֹשֶׁם גַּעַמְאָכָט, אַז מַעַן האט זַי דָּאַרְט גַּעַשְׁפִּילָט
אַגְּנַעַצְעַן סִיזָּאָן אַין אַרְטִישׁ סְטָרִיט טַעַטָּעָר, וואָו אַ נִיְיעָן פִּיעָסָע
אַיז גַּעַוְהַנְּיָךְ מַעְהָרָה ווי צְוָוִיְיָ וואָכְבָּעָן ניט גַּעַשְׁפִּילָט גַּעַוְאָרָעָן.
זַיְעָט דַּעַמְאָלָט האט מַעַן „צְרוּקֵץ צְרוּקֵץ זְיוּן פָּאַלְקָ“ ניט אַוְיְנְפִּיהָרָת
צְוָוְוִילָעָן אַן הַיְנָט אַיז זַי אַיְנָעָ פָּוָן די פָּאַפְּוּלָרְסְטָעָ פִּיעָסָעָן
איַן דַּעַם אַידְיָשָׁעָן רַעַפְּרָטוֹאָר, אַן די רָאַל פָּוָן דַּעַם באַנְקָיָר
בַּלְעָם, די הוַיְפָטִיְפָעָרוֹאָן אַין דער דַּאֲזִינָגָעָר פִּיעָסָעָן, אַיז גַּבְּלִיבָּעָן
נַאֲלָדָעַנְבָּוָרָגָס בעַסְטָעָ רָאַל...

טַאֲמָאַשְׁעַוּסְקִי האט דָּרְנוֹנָךְ גַּעַפְּרוֹאוֹוֹט אַוְיְנְפִּיהָרָעָן אַנְּ
דָּרָעָ בעַסְטָרָעָ פִּיעָסָעָן, פָּוָן דִּימָאוּן אַן פָּוָן יוֹשְׁקָעְוּוֹיטְשָׁן, דָּרָעָ
עוֹלָם אַיז אַבָּעָד בְּלִיּוֹן דָּאַן גַּעַקְמָעָן אַיז זְיוּן טַעַטָּעָר, ווען מַעַן
האט דָּאַרְט גַּעַטְאַנְצָט אַיז גַּעַוְנְגָעָן....
אַזְוִי האט דער קִינְסְטָלָעָר טַאֲמָאַשְׁעַוּסְקִי פָּאַרְלָאָרָעָן דַּעַם
בָּאָדָעָן אַיז זְיוּן אַיְגָעָנָעָם טַעַטָּעָר אַן אַיז גַּעַפְּאַלְעָן אַלְסָטָרְבָּן
פָּוָן דַּעַם צְוָוִיטָעָן טַאֲמָאַשְׁעַוּסְקִי — פָּוָן טַאֲמָאַשְׁעַוּסְקִיְיִוּצָר
הַרְעָ! ...

אברהם נאלדפאדען.

ערαιינערונגגען

155

אברהם גולדפֿאָדָען

אברהם נאלדפאדען

א פאר מאמענטען מיט איהם. דער אינדרוק, וואט ער האט אויף
מיר געמאכט.

דורך טאמאשעוסקיין האב איד זיך באקאנט מיט איהם,
דעם גרינדרער פון'ס אידישען טעאטער.
דאס איז געוווען באךד ווי נאלדפאדען איז געקומען קיין
אמעריקא, אין'ס יאחים, 1905, אויב איד האב ניט קיין טוות.
מאכט צו מיר אינמאל טאמאשעוסקי:
— נאלדפאדען וועט בי מיר הינט זיין אין טעאטער. קומט
אייהר אויף, אויב אייהר ווילט זיך מיט איהם באקאנען.
און איד האב איהם זעהר געואלט טראפען. וויל פאר מיר
אויז ער געוווען די לעגענדע פון מעשה בראשית פון'ס אידישען
טעאטער — די לעגענדע, וואס האט דערצעהלהט, ווי איז ער,
נאלאדפאדען, האט פון זינגער איז די אמאליגע וויזנעלערס און
פון משוררים ביי חונים, און פון סטם וואוילע יונגגען, געשאפען אַ
טעאטער, דעם ערישטען אידישען טעאטער.
און, אַ הויז דעם, איז ער פאר מיר געוווען ער דיבטער פון
שולמית, וואס מיט אייהר איננאפקטייט און נאיאיוויטט איז זי
נאן ביי הינט די אינציגגע אמת'ע אפערעדט אויף אונגער ביהנע.
קומ איד איז פיעפאלס טעאטער און טרעא איהם ביי טאמא-
שעוסקיין איז גאנדראָבע-צימער.
א מארנעם אינדרוק מאכט ער אויף מיר. א הוייכע, איז
פאזאנט ענטאלט. א שנירווויסער קאָפ. א פנים, ווי פון
פארשטוייבטען מאָמָאָר. און א שוואָרצעע פעלערינע טראָגָט ער,

וואס זי איז צושפיעלייט און וויזט ארויס א שנייזוים געפרעסט העמד, מיט א וויסען קראזואט. און אויף די הענט וויסע האנט שווה. און אויף א שטול נבען אויהם לונט א גלאנצינער צילינדרה-הוט און א שטאק מיט א באגולדעתען קאָפ.

און מיר וויזט זיך אויס, געדענען איך, אֶז דאס איז עפעם אֶז אקטיאר, וועלכער האט זיך דארטן, בי טאמאשוויסקיין אין גאנדרער אַבְצִימָעָר, פֿאָרגּוֹרִימָרִיט אַז אַרְאֵל, אֶז אַז בְּאַלְדַּו וּוּעַט ער זיך אויפהויבען און ווועט אַכָּפְּטָאָז זְיוּן צִילְינְדְּרָהָוּת אַז שטאק און ווועט אַרְוִיסְלוּיפָעַן אויף דער בעהנָע...

ער צורעט זיך מיט מיר, און דער אַינְדְּרוֹק, אֶז דאס איז אֶז אקטיאר, וווערט בי מיר נאָך שטאדקרער. ער האלט דעם שנײַר וויסען קאָפּ אָפְּגָנְוּוֹאָרְפָּעָן אַהֲנְטָעָר אַז דער פְּנִים, ווי פּוֹן פָּאָרְדַּשׂ שטוייבטען מאָרְמָאָר, אֶז פְּאָרְדִּיסְעָן אַרְוֹהָ אַז בְּאוּגָעָט זיך נִיט, אַז דַּי אָוִינָעָן זְיוּנָעָן פְּאָרְגָּלָאָצָט, אַז דַּי הענט מיט דַּי וויסען האנטישואה האַלְטָע ער גַּעַנְעָן זְיוּן ברוֹסְטַן צְנוּוֹנְגָּעָלָעָט פִּינְגָּעָר צַו פִּינְגָּעָר, אַז דַּי ווּדְרָטָעָר, ווּאַס ער רַעַדְטָאָט אַרוֹיסִים, אַדְרָעָר, רַיכְטִינְגָּעָר, ווּאַס ער דַּעַקְלָאָמְוָרָט אַרוֹיסִים, זְיוּנָעָן אויך עפָעָם פְּאָרְגָּלָאָצָטָע, שמעקען שטאָרָק מיט'ן "קָלָאָסִישָׁעָן" טָאָז פּוֹן טַעַטָּעָר...

אַך דערמאָן זיך, ער האט גערעט פּוֹן נַאֲרְדִּינְעָן :

— ווּאַס ער האט גַּעַטְאָן מיט מיין קִינְד ! גַּעַנְמָעָן מיין גַּעַט קִינְד, מיין אִידְרִישִׁ קִינְד, מיין בְּנִימְינְעָן, אַז אַיְחָם אָפְּגָנְעָד שְׁמֶרֶט ! מיין קְרָדְשִׁי קְדָשִׁים האַט ער כְּמַטָּא גַּעַכְכָּמָט. ער אַז דַּאְךְ נַאֲרָא אַסְמִיאָנָעָר, ווי קומְטָע ער צָום אִידְרִישָׁעָן טַעַטָּעָר !...

אַזְוֵי אָוּמְגָעָפָעָהָר, געדענען איך, האט ער אַין יַעַנְעַט גערעט פּוֹן נַאֲרְדִּינְעָן, אַז מיט'ן אָנְרוֹפָעָן אַיְחָם „מייסְיָאנְעָר“ האַט ער גַּעַמְיִינְט דַּעַמְפָאָקט, ווּאַס נַאֲרְדִּינְעָן אויך אַמְּאָל גַּעַוּעָן דַּעַר גַּרְינְדָּעָר פּוֹן דַּעַר „כִּיבְּלוּיָאִישָׁעָר בְּרוֹדְעָרְשָׁאָפְּט“ אַז יַעֲלִיסְאָוּעָט גַּרְאָר.

ער האַט עַמְּאַטְיִיש אַרוֹיסְדַּעְקָלְאָמִירָעָנדִיג פְּאָרְגָּלָאָצָטָע ווּרְטָעָר, אַזְוֵי אַוְיְטָאָמָטִיש אַרוֹיסְדַּעְקָלְאָמִירָעָנדִיג

ווײַ ער וואָלט פֿאַר זיך אַ קְלָאַסִּישׁעַ רְאֵל דְּעַקְלָאַמִּירֶט, וּוְאַס ער ווּעַט
בְּאַלְדַּ דְּאַרְפְּעַן שְׁפִילְעַן אוֹיֶף דְּעַר בְּיַהְנָעַ.
דְּעַר פְּאַרְגְּרִימִירְטֶעֶר טְאַמְּשָׁעָוָסְקִי לְוִיפְטַ אַרְזָוִס פָּוּן נְאַרְדַּ
דְּעַרְאָבְּ-צִימָעָר. מַעַן הָאָט אַיִּחַם אַנְגְּנוֹזָאנְגָּט, אָז ער דְּאַרְפַּת בְּאַלְדַּ
אוֹיֶפְטְּרָעַטְעַן אוֹיֶף דְּעַר בְּיַהְנָעַ. נְאַלְדְּפָאַרְעַן בְּלִיבְטַ מִיטַּ מִיר
אַלְיָוָן.

אָז מִיטַּ אַמְּאָל — אָז אַנְדָּעַר נְאַלְדְּפָאַרְעַן. דֻּעַם קָאָפְטַ הָאָט
ער אַרְוָנְטְּעָרְגָּלְאָזָט, אַיִּינְגָּהְיוֹקְעָרָט זִיךְ אוֹיֶפְטַ שְׁטוֹלַ, אָז דַּי הָעַנְטַ
מִיטַּ דַּי וּוַיְסַעַּ אַהֲנְטִישָׁוָה דְּרִיקְעַן אוֹיֶף זִוְּנָעַ קְנִי, אָז ער שְׁאַקְעָלַטַּ
זִיךְ, אָז זִוְּנַיְן פְּנִים זַעַחַט אַוִּים אַזְוִי בְּאַטְרִיבַּט.

— אַיִּצְיָאִי, מִינְעַן קִינְדָּעַר! — קְרֻעְכַּטַּ ער אַרְוֹסַ.
אָז ער הָוִיְבַּט זִיךְ אָז צַוְּ קְלָאַגְּעַן פֿאַר מִרְ אַוִּיפְטַ דַּי אַקְטִיאָרַעַן,
זִוְּנָעַ קִינְדָּעַר, וּוְאַס וּוַיְלָעַן אַיִּחַם אִיצְטַ נִיטַּ קְאַגְּעַן.
ער הָאָט זִיךְ פֿאַר מַעְנְשָׁעַן גַּעַמְאַכְּטַ.
רְעַטְעַן אָז פְּאַלְאָצָעַן, אָז בְּכֹהַ, אָז וּוַיְעַר טְאַמְּטַעַן וּוַיְלָעַן זִיךְ מַעְהָרַ
נִיטַּ קְאַגְּעַן. דְּעַר אַיִּינְצִיגְעַר פָּוּן זִיךְ, וּוְאַס דְּרַקְאַנְטַ אַיִּחַם יָאָ, אַיִּזְ
טְאַמְּשָׁעָוָסְקִי, דְּקָאָ אַיִּינְעַר, וּוְאַס ער אָז קְיִינְמָאָל זִוְּנַיְן אַקְטִיאָרַ
נִיטַּ גַּעַוּעַן.

— וּוַיְסַט אַיִּהְרַ, וּוְאַס זִיךְ וּוֹאַלְטַעַן גַּעַוּעַן אַהֲן מִיר? — רְעַדְתַּ
ער שְׂוִין מִיטַּ הָאָרֶץ אָז מִיטַּ וּוַהְטָאָגַן, אָז זִוְּנַיְן פְּנִים, וּוְ פָוּן פְּאַרְדַּ
שְׁטוֹבִוְתְּעַן מַאְרָמָאָר, אַיִּזְ שְׂוִין אַוְיְפְּגָנְעָלְעַבְטַ אָזְן רְוִיטְעַלְטַ זִיךְ, —
אַלְפְּאַנְסָעַן אָז קְאַרְמָאַנְשְׁתְּשִׁיקָּעַם וּוֹאַלְטַעַן אַסְפָּרְפָּרְבְּלִיבָּעַן,
וּוֹעַן נִיטַּ אַיךְ! אַיִּהְרַ וּוַיְסַט דַּי גַּשְׁיכְטַעַ פָּוּן דֻּעַם אַיִּדְשִׁיעַן
טְעַטְעַר? אַיךְ וּוַיְלָעַ אַיךְ דְּעַצְּעַהְלָעַן. אַלְפְּאַנְסָעַן אָז אַנְדָּעַר
וּוְאַוְלָעַ זִוְּנָעַן זִוְּנָעַן גַּעַנְגָּנָעַן פָּוּן דַּי שְׁעַנְקָעַן אָזְן קְאַבְּאַקְעַן צַוְּ
זִוְּיְעַרְ מַוְידָעַן, חָאַב אַיךְ זִיךְ אַפְּגָנְשְׁתְּמַלְטַ אַוִּיפְטַ וּוּגַן אָז זִיךְ גַּעַדְ
זָאָגָט : „קִינְדָּעַר, וּוַיְפַט אַוְעַק אַיִּעַרְ מַוְידָעַן אָז אַיִּעַרְ הָוָלְדַּ
טָאַיסְטוֹוָאָ, אָז פְּוּמָטַ, מִיר וּוּעַלְעַן בְּעַסְרַ שְׁפִילְעַן אַיִּדְישַׁ טְעַטְעַר.”
— אָז אַזְוִי אַיִּזְ בְּאַשְׁאַפְּעַן גַּעַוּוֹאַרְעַן דַּאַס אַיִּדְישַׁ טְעַטְעַר! ...
טְאַמְּשָׁעָוָסְקִי קַעַרְתַּ זִיךְ צְרוּיכַּ אַזְוִי זִוְּנַיְן גַּאֲרַדְעַרְאָבְּ-צִימָעָרַ.
אָז וּוַיְדַעַר דַּעַט פְּרִוְּהָעָרְדִּיְגָּעַן נְאַלְדְּפָאַרְעַן דְּרַזְוּעָה אַיךְ לְאַרְ זִיךְ.

ווײַדר האָלט ער דעם קאָפּ אַפְּנַגְּוֹוָאַרְפָּעֵן צוֹרִיךְ, אָוּן דער פְּנִים
בְּאוּונֶט זיך נִיט אָוּן אַיּוֹ פְּאַרְזִיסְעָן אַרְוִוָּת, אָוּן דֵי אַוְינֶעָן זַיְינֶעָן
פְּאַרְגְּנַלְאַצְטָם, אָוּן דֵי חָעֵנֶט מִיטּ דֵי וּוּוִסְעָה האַנְטִישָׁוָה זַיְינֶעָן צַנוּפִידּ
גַּעֲלָעִינֶט גַּעֲלָעִינֶט בְּרוּסְט אַפְּנַגְּנָעֵר צַו אַפְּנַגְּנָעֵר.
אָוּן רַעֲדָט ער, קוּמָעָן אַרְוִוָּס וּוּיְדָעָר דֵי וּוּרְטָעָר פְּאַרְגְּנַלְאַצְטָעָ
אָוּן אַזְוִי זַיִוּ וּוּאַלְטָעָן גַּעֲרָאַכְעָן אָוּן זיך פְּאַרְטִישָׁעָפָעָט אַיִינָס
אָוּן דֻּעָם אַנְדְּרָעָן...
קָאנְטָיג גַּעֲוָעָן, אָוּ פָוּן דֵי אַלְטָע צַיְימָעָן אַיּוֹ בֵּי אַיִּהָם פָּאָרָ
בְּלִיבָּעָן דֵי גַּעֲוָוָיְנָהִיָּת צַו שְׁפִילָעָן פָּאָר אַקְטִיאָרָעָן אַט דֵי דָאַזְוָגָעָ
אִימְפָּאַנְרָעַנְדִּינָעָ רָאָךְ.
וּוֹיָל, וּוֹיָמָגְּנַלְעַטָּקָא האָט מִיר אַמְּאָל דַּעֲרַצְעָהָלָט, האָט גַּאֲלָדָ
פָּאָרָעָן אִין זַיִן צַיְיט בְּאַהֲנָדָעָלָט זַיְינָע אַקְטִיאָרָעָן וּוֹי אַגְּרִוִּיסָר
פְּרִיעָץ — זַיְינָע קַנְעָכְטָמָ...
איְיךָ הָאָב אַיִּהָם גַּעֲטָרָפָעָן נָאָר עַטְלִיכָּעָ מַאְלָ, דַּעָר אַיְינְדוֹזָ
פָוּן דֻּעָם עַרְשָׁטָעָן מַאְלָ אַיּוֹ אַכְבָּר בֵּי מִיר פָּאַרְבְּלִיבָּעָן...

בעסִי טאמאשעוויסקי.

בעסוי טאמאשעוויסקי

בעמי טאַמְשׁוועסְקִי

אן ערנשטייך טאלאנט, וואָס שלעפֶש אָוֵף זיך די הוייזען פון דעם
אוֹמָגָעַלְמָפָרְשָׁעַן פֿאָרָם.

איך דערמאָן זיך, מײַט עטליכַע אָוּן צוֹאנְצִיגִיג יַאֲהָר צְרוּרִים
אייז דאס געוועען, בייז אַ פֿאָרְשְׁטָעלְוָונְגִיג פֿוֹן גַּאֲרְדִּינְס „דְּבָרָה/^{לְעָ}
מיוחסת” אַיְזַע דעם אַמְּאַלְיְגָעַן ווַיְנְדוֹאָר טַעַמְתָּעַר.
צְוַיְשָׁעַן די מענְשָׁעַן אוֹוֵיר דער בִּיהְנָעַ האָט זיך אַרְמוֹנָעַדְרָהָת
אַ יְוָנְגָעַר, שְׂוִינְדְּזִיךְטִינְגַּר בְּחוֹר/^{לְ}, מִיט אָז אַרְבָּעַ כְּנָפָת בֵּין צוֹ די
קְנִיּוֹת, אָוּן גַּעֲוָעַקְטַּה רַחֲמָנוֹת צוֹ זיך מִיט דעם טַרְוקָעָנָם אָוּן היְסָעַן
בְּלִיקַ פֿוֹן זַיְנָעַ פֿיְבָּעָרְשִׁיעַ אָוּגָעַן אָוּן מִיט דעם טַרְוקָעָנָם הַסְּטָם
פֿוֹן זַיְנָעַ קְרָאָנְקָעַ לְגַנְגָעַן.

הַאָט עַר גַּעֲרָדָט, הַאָט מַעַן גַּעֲפִילָלַט אַיְזַע זַיְן הַיְוָעָרְגָעַן קוֹל,
וַיְיַדְסַחְסַחְבָּעַן צַאָנְקָט דָּאָרָט, אַיְזַע דעם זַיְנָעַן, פֿאָרְדָּעָרְץִיטַחְרָובַ
גַּעֲוָאָקָרָעָנָם גּוֹפַ, וַיְיַדְסַחְסַחְבָּעַן אַוְיְסָגָעַהָעַדְגִּינְגַּן לְיכְטָמַ...

דֻּרְ דָּאָזְיָגָעַר בְּחוֹר/^{לְ} אַיְזַע שְׂטָאָרָק צְוַיְנָבָונְדָעַן גַּעֲוָעַן צוֹ זַיְן
עַלְטָעָרָעַן בְּרוֹדָעַר, דעם גַּעֲוָנְטָמָעַן אָוּן גַּטְמוֹטָיָגָעַן שְׁלָאָסָעַר (טַאָמָאָר
שְׂעָוָסְקִי), וּוּלְכָעַר, אַיְזַע פֿאָרְגְּלִיְיךְ צוֹ אַיְהָם, הַאָט אַוְיְסָגָעַהָעַן, וַיְיַדְסַחְסַחְבָּעַן
אַ מַעְכְּבָטְיָגָעַר דַּעַמְבָ...

וַיְיַדְסַחְסַחְבָּעַן קְרָאָנְקָעַר בְּחוֹר/^{לְ} הַאָט גַּעֲצִיטָרָט אַיְבָעַר זַיְן בְּרוֹדָעַר
אָוּן וַיְיַדְסַחְסַחְבָּעַן גַּעֲלִיטָעַן, בָּעַת עַר הַאָט גַּעֲנוּמָעַן בְּאַמְּרִיקָעַן, צוֹ די
מיוחסת דְּבָרָה/^{לְעָ} וּוּרְטָאַת אַיְהָר מַאָזָן, זַיְן גַּטְעָן בְּרוֹדָעַר, אַוְמָטָרִי !
דֻּרְ קְרָאָנְקָעַר בְּחוֹר/^{לְ} הַאָט גַּעֲהָאָסְטַזְיָהָעַן זַיְן שְׂוָעָגָעַרְן, אָוּן מִיט
וְאָס פָּאָר אַ קְרָעָנְקָלְכָעַר לְיִרְעָנְשָׁאָפָט הַאָט דֻּרְ דָּאָזְיָגָעַר הַאָט
אַוְיְסָגָעַפְּלָאָמָט פֿוֹן זַיְנָעַ פֿיְבָּעְרְשִׁיעַ אָוּגָעַן !

אווי ווי א צורייצטער הונט פון א קיט האט זיך דער האט
 פון זיינע אויגען געריסען....
 איך געדענק, ווי איך האב זיך דעםאלט פאראוואנדערט, בעה
 איך האב זיך דערוואוסט, איז דער דזונגער קראנקער בהור'ן איין
 א פרוי, מאדאם בעס טאמאשעומסקי.
 א היבשע ציוט דערנאר בין איך געווען אונטער דעם איינַ
 דורך, איז די דזונגע אקטריסע אווי ווי געבאָרען געווען צו שפילען
 אועלכע מרה-ישורה/דינע און קראנקליך רעלען.
 נאר אט זעה איך זיך דערנאר איין מיין „מינאַן“. זי שפילט
 דארט מינאַס טאכטער — איז אינטעליגענט און ערנטט מיריעל,
 וועלכע, ניט וויסנְדריג אליען, קאנקורייט דארט מיט איהר מוטער
 איין ליבע.
 דא איז שוין אן אנדר ער ווינקעל פון איהר
 טאָלאָנט באָווויזט זיך פאר אונז. זי לאכט מיט מיריעלשלער יונגענד,
 זי טומ א שטיף, אבער נאָך אלץ ערנטט, צוירגע האָטען, מעשה
 אינטעליגענט מיריעל, וואָס איהר איז ניט פרעמד דער וועלט
 שמעץ און וועלכע אינטערערט זיך מיט וועלט-פֿאָבלעמען....
 זי איז נאָך אליע, הייסט עס, אן אקטריסע פאר ערנטט, דראָר
 מאָטישע רעלען, אמת אַפְּלוֹן, ניט דוקא פֿאָר מרה-ישורה/דינע און
 קראנקליך, ווי איך האב פריחער געדענקט....
 אבער אט טרעת זי אַרוויס איזן מיין „סאניאַ פון איסט בראָר
 זויי“ — איז א דורךאים קאָמיישען כארקטער פון א חמ'ועוואָטער
 דינסטמיידעל — און וואָס פֿאָר א קוואָל פון געזנטען קאָמייז זי
 האט פֿאָר אונז געפענט!
 איהר יעדער טרייט, איהר יעדער באָוועונג, מינע און בליק,
 האבען מיט דעם געזנטען קאָמייז געשעריזט.
 און שפֿעטער זעה איך זי פֿלוצים נאר איז א בולקֿאָמיישער
 ראל, וואָו זי שערט א וועלט... דארט איז זי פֿרוי, ניט געבענדען
 פון קיין ראל און קיין כארקטער, שפֿילט זי זיך אליען, שפֿילט
 זי די שטיפערין, וואָס ברוייזט און קאָכט איז איהר אַלְיוֹן....
פֿאָר א פֿאָר שפֿאָרט פֿיִיעַ האט מען טיר און פֿעַנטער געַ

עפנען, און עם האט ארויסגעבריזט אין ווילדען פלאקער און אין פלאקערידיגער אומארדןונג.

אווי האט פון איחר די שטייפורי דאן ארויסגעפלאקטערט. ווילד, אין אומארדןונג, אפט אומגעלומפערט, אפט וואלנאר, דער פאר אבער אווי קאכערידיגפרעהליך, מיט אווי פיל געונטן גע-לעכטער, או, קוקענדיג אויף איהר, האט א זון, און איחר האט געלאקט, צי דאס, וואס זי שטעלט פאר, האט א זון, און איחר האט געלאקט, מיט איחר און פון איחר בלוט-זרוינטער פרעהליךיקיט איז איך פרעהליך געוווען און צוליב דעם האט איחר ס'בוּב אפייל איחר מוחל געוווען פאר איהר וואלנארויטעט...

איך דערמאן זיך, בי איגנער פון איהרע אזעלכע פאראשטע-לונגגען איז אמאל געוווען דער באירחמתער רוסישער אקטיאר פ. אולדיעניעו, און נאך דער פאראשטעלונג האט ער געהאלטען איז און רויידען וועגען איהר:

— וואט טשערטיאנאנק ! וואט מאלעקי דיאוואל ! (אט דאס איז א רוח ! אט דאס איז א קלין טיוועל !).

און באמת, זי איז געוווען א קלין טיוועל.
אבל, ליזדרה, ליזדרה, האבען די דזינע פאראשטעלונגגען,
וואו זי האט בסדר געשפילט די בו-פֿאַקְאִמְּיקָעִין, איחר קיין גוטס ניט געטאן. זי האבען געתטרט דער געונטער אנטווקילונג פון איחר טאלאנט, און צוליב די "גרונע בחורים" האט זי צוריסען און דערשטייקט איחר אמאלייגען קלארען און הילכיגען אריגן, און ביים גרויסען עולס איז זי פארויזט געוווערן אלס אקטורייס, וואס כוּוּפְצִילְעָן שטענדיין זיין לאָך-אַפְּאָרָט...

די ערנטטע זויט פון איחר טאלאנט איז פאר איחר אויף אוז אופן פארארעד געגנגען.

זי איז ארויסגעטראטען אין מיין "פארלארעדנען גו ערן" און האט איחר ערנטטע ראל קינסטלעריש געשפילט; זי איז ארויס-געטראטען אין זאנגוויל'ס, "קינדרער פון דער געט" און האט קינ-סטלעריש געשפילט; אווי אויך אין דימאואים, "שמע יישראֵל" און נאך אין אנדרער ערנטטע ראלען, וואו זי האט איבערהייפט ארויס-

געוויזען אומפֿאַרגְּלִיכְלִיבְּעַן שׁ ט וּ מֵעַן, טֶרֶן גִּישׁ עַן
שׁ פּוֹלְן; אָנוּ דָּאָךְ... דָּעַר עֲולָם קָאָן נָאָר אָנוּ וּוֹילְ נָאָר קָאָנָן דַּי
בָּעַסִּי טָאַמְאַשְׁעוּסְקִי פּוֹן דָּעַם „גְּרִינְעָם בָּחוֹר“, פּוֹן „סִידְרִיְ פְּלָאָם“,
פּוֹן „חָאנְטְשָׁעַ“ אָנוּ פּוֹן נָאָךְ אַזְוּלְכָבָעַ שְׂטִיקָה, וּוֹאוּ מַעַן זַעַחַת זַי
אַלְסַם דַּי שְׂטִיפְעַרְקָעַ מִיטַּטְאַלְאָנָם, אַבְעָרַ נִימַּט אַלְסַם דַּי אַקְטְּרִיסָעַ
מִיטַּטְאַלְאָנָם דָּעַם עַרְנְסְטָעַן טָאַלְאָנָן.

אָזְוִי אַיְזַן שְׁוִין דָּעַר גְּרוּסְעָר עֲולָם. עַד לְעַגְתַּמְבָּדָה אַיְזַן
אַלְעַמְעַן אָנוּ אַלְצְדִּינְגַּן אַבְזָוְנְדָרְעַן שְׁטָעְמְפָעַלְ, אָנוּ פְּאַרְפָּאַלְעַן.
אָזְוִי אַיְזַן זְוִינְגַּן אַרְטִיסְטָעַן...

אַדְלָעַרְ האָט גַּעַמְוֹטַ קְרֻעְבָּצְעַן אָנוּ זְוִינְגַּן, אָנוּ דָּוקָאַ „לְיִטְשָׁר
רְאַרְיוֹשָׁ“... דַּי פְּאַרְשְׁטָאַרְבָּעַן לְיִפְצְּזִין האָט גַּעַמְוֹטַ בֵּי יְעַדְשָׁר
פְּאַרְשְׁטָעַלְוָנָגְ וּוּיְנְסְטָעַנָּס אַיְזַן מַאְלָ אַוְיסְבָּרְעַבְעַן אַיְזַן אַ הִסְטָעַ
רְיִקְעַן. מַאְנוּלְעַסְפָּאַ האָט גַּעַמְוֹטַ טָאַנְצָעַן אָנוּ זְוִינְגַּן לְיִדְלָאַךְ. אָזְוִי
הָאַבְעַן דַּי אַנְדָּרְעַ אַקְטְּרִיסָעַן אָנוּ אַקְטְּרִיסָעַן גַּעַמְוֹטַ טָאָן דַּי אַרְדָּ
בֵּיַיטַ, וּוֹאָס דָּעַר גְּרוּסְעָר עֲולָם האָט פָּאָר זַי בָּאַשְׁטִימָט — עַדְשָׁטַ
דָּאָן הָאַבְעַן זַיְ אַיְחָם צּוּפְרִידָעַן גַּעַשְׁטָעַלְמַן. אָזְוִי האָט עַד פּוֹן בֵּעַסִּי
טָאַמְאַשְׁעוּסְקִי בְּלִוּזְ� דַעְמָאַלְטַ אַמְתָ' דִּיגְיָהָה גַּעַהָאָט, וּוֹעַן זַי האָט
זַיְךְ גַּעַוְוִיזַּעַן פָּאָר אַיְחָם אַיְזַן הַזְּוִיזָעַן, וּוֹעַן זַי האָט גַּעַן, סִידְרִיְ פְּלָאָם
מַעַוּעַטְ “מִיטַּטְאַלְאָנָם דָּעַר גְּרוּסְעָר פְּעַדְרָעַ פּוֹן אַיְחָר הַוָּתָם, זַי וּוֹעַן זַי האָט
גַּעַן „חָאנְטְשָׁעַוּעַטְ“ אָנוּ בְּלָאָזְוִי זַיְךְ מַשְׁוֹגָעַ גַּעַמְאַכְטַ...

אָנוּ בְּלִוּזְ� דַעְרִמְיָטַ קָאָן מַעַן עַרְקְלָעְרָעַן, פְּאַרְשְׁטָאַרְמָס
נִימַּט אַוְיסְגָּעַנוּמָעַן בֵּי דָעַם גְּרוּסְעַן עֲולָם אַיְזַן מַיְוִין „דָעַם דַּקְטְּרִירָס
וּוֹיְכָבָדָרְ“, אָזְוִי וּוֹיְאִיחָר הַעֲכָסָטַ פִּינְסְטָלְעַרְיְשָׁעַרְ שְׁפִילְעַן אַיְזַן
דַּאְזְוִינְגָּרְ פְּיַעַסְעַ האָט סַמְפָּאַרְדִּינְטַ...

זַי האָט נִימַּט גַּעַטְאָן פָּאָר דָעַם עֲולָם דַּי אַרְבִּיאִיטַ, וּוּלְכָבָעַ עַד
הָאָט פָּאָר אַיְחָר בָּאַשְׁטִימָט! ...

עַם אַיְזַן נִימַּט רִיכְטִינְ, וּוֹאָס מַעַן הַאַלְטָטַ, אַזְוִי אַיְחָר טָאַלְאָנָט אַיְזַן
דוּרְכָאָוָס אַ קָּאַמְיִשְׁעָרְ. אַיְבָּרְהַיְוִיפְּטַ וּוּיְסָטַ נִימַּט דָעַר אַמְתָ' עַר
טָאַלְאָנָט פּוֹן אַזְוּלְכָבָעַ צּוּטְיְוָנְגָעַן. דָעַר שְׂוֹוָאַכְבָּרְ טָאַלְאָנָט אַיְזַן,
אַמְתַ, סְרוּבְ באַשְׁרָעָנָט זַי אַיְזַן דְּרָאָמָעַ, אַדְרָעַ אַיְזַן אַ קָּאַמְעָדִיעַ,
אַבְעָרַ נִימַּט דָעַר שְׂטָאַרְמָעַ, פּוֹלְבְּלָוְטְיְוִיגְעַר טָאַלְאָנָט. אַדְלָעַרְ, קַעַסְ

לעך, טאמאשעוויסקי, מאשקלאוויזש, בלאנק, סאראץ אדרלער און בערטא קאליש, און נאך אנדרער פון אונזערע באוואוסטער אקטיאר רען און אקטירסעם, וואס האבען זיך כסדר אויסנצעיזיבענט און דראמאטישע דאלען, האבען זיך ניט וויניגער אויסנצעיזיבענט, ווען זיו האבען אמאָל געשפֿילט אַ קאַמיישׁ בְּ אַ רְאַקְּטְּעַרְדְּאָל; אָנוּ ווען דער פְּאַרְשְׁטָאַרְבְּעַנְדֶּר מְאַנוֹלְעַסְקָאָה האָט זיך אַמְּאָל צּוּכִּיפְּעַט אַוְּלָט דער בִּיתְהֻנָּע, האָט דער טְאַטְּעַרְבְּעַלְמָם מִיט אֵיכָם מִיטְגְּוַיְינְט.

איך דערמאָן זיך, ווי אַיְינְמָאָל בַּיְּ אַ פְּאַרְשְׁטָאַרְבְּעַלְמָג פָּוּן אַיבָּד סענְמָס „גַּעֲשַׁפְּעַנְסְּטָעַר“ האָט אַרְלְיוּנְיָנוּ מִמְּשׁ צּוּבָּרָכְעָן דָּעַם וּלְטָמִיט זַיְן עַוּרְאַסְטָעַנְיָנְשָׁמְדָאַנְיָשָׁעָן שְׁפִילְעָן פָּוּן אַסְּפָּוָאָלָר, אָנוּ דָּעָרָן נאָך, אַיְן עַטְּלִיכְעָט עַגְּ אַרְוּם, האָט דָר אַיְן אַ רְוִיסְיָהָר פִּיעָסָע גָּעַר שְׁפִילְטָאַר קַאַמיישׁ רָאָל, אָנוּ דָר גַּאנְצָעָר עַולְמָה האָט זיך גַּעֲקִיְּסְעַלְמָט פָּאָר גַּעֲלַעַטְעַר...

דָּאָס אַיְינְגַּעַנְעָה האָב אַיך גַּעֲזָהּן מִיט אַ יָּאָהָר צּוּוֹאַנְצִינְג צּוּרִיךְ בַּיְּ דָעַם פְּאַרְשְׁטָאַרְבְּעַנְעָם זַאַנְטָאָל, ווען ער, דָר גַּרוּסָר אַידְיִישָׂן דִּיְתְּשָׁעָר קִינְסְטָלָעָר, האָט דָא גַּסְּטָרָאַלְיָרָט אַיְן דִּיְתְּשָׁעָן אַוְּרוּיְינִיג פְּלִוִּיס טְאַטְּעָר; אָנוּ אַוְּיךְ ווען דָיְ פְּאַרְשְׁטָאַרְבְּעַנְעָן קַאַמִּיסְאָרָד וְשֻׁוּסְקָאִיאָה האָט דָא גַּעֲשִׁפְּילְטָאַר, וועלְכָעָ אַיְן דָוקָא אַיְן דָר לְיִוכְטָן קַאַמִּישָׂעָר דָאָל פָּוּן „דיַקָּאַרְקָאָה“ (וּוְלְדָעָ) מַיר אַ סְּךְ בַּעֲסָר גַּעַפְּעַלְמָן גַּעֲוֹאָרָעָן אַיְידָעָר, מַיר וועלְעָן זַאַגְעָן, בָּאתְשָׁ אַיְן דָר עַרְנְסְטָעָר „נַאֲרָאָה“. ווֹיְל ווֹאָס אַמְּתָ'ער דָר קִינְסְטָלָעָר אַיְן, ווֹאָס מַעהָר טַאַלְעַנְטִירָט ער אַיְן, אַלְעַז מַעהָר פִּיהְלָט ער דָיְ נְשָׁמָה פָּוּן דָעַט לְעַבְעָן (וֹאָס זַי אַיְן דָאָר בָּאַמְּתָה דָר קָוּוָאָל פָּוּן יְעַדְרָעָר קוֹנְסָט, אַיְן ווֹאָס פָּאָר אַ פָּאָרָם זַי זַאָל זַיְךְ נִיט אַוְּיסְדָּרִיקָעָן אָנוּ ווֹאָס פָּאָר אַ נַּאֲמָעָן זַי זַאָל נִיט טְרָאָגָעָן) אָנוּ אַלְעַז טִיפְּעָר אָנוּ בְּרִיטָעָר דָרִיקָט זַי זַי אָס אַיְן זַיְן שְׁאָפָעָן.

אָנוּ דָי נְשָׁמָה פָּוּנְמָס לְעַבְעָן אַיְזָ נִיט אַלְעַז מַאְלָ פְּאַרְיָאָמָעָרָט, זַי לְאַכְטָ אַמְּאָל אַוְּיךְ; אָנוּ נִיט אַלְעַז מַאְלָ לְאַכְטָ זַי — זַי ווֹיְינְט אַמְּאָל אַוְּיךְ. פּוֹל מִיט שְׁטִימְוּנְגָעָן, סִיְּ טְרָאָגִישׁ אָנוּ סִיְּ קַאַמיישׁ אַיְזָ זַי, וועלְכָעָ בִּיטָעָן זַיְךְ כָּסְדָּר...

און וויל בעסוי טאמאשעוויסקי איזן אמת'ער טאלאנט, האט זי אויך דעם דעם געלעכטער און דעם טראאניזום פונג'ם ליעבען געד קאנט איסידרייקען.

דאס האט זי געויזען מיט איהר טאלאנטירטען שפילען סייז איזן דראמאטישע און סי איזן קאמישע און סי אפייל איזן בופ' קאמישע ראלען.

באוונדענס האט זי דאס געויזען בעת איהר איזן אוינגעקמען צו שפילען אַ רָאֵל, וועלכע האט איזן זיך קאמביינרט סייז דעם קאמישען עלעמענט און סי דעם דראמאטישען, ווי איזן מיינע "צוווי שועטער", מיט אַ יאהר צוואצציג צוריק, און איזן מיין "דאקטאר'ס וויבער", די ליעטע פאר יאהר.

עם איז שוער צו פארגעסן איהר סליינע רוטי פון די "צוווי שועטער", וועלכע איזן צווערטט איזן פרעהליכער און טאנצענ- דיגער זוניגער געלעכטער, זואס זיין ליבטיגיות און וואריםקייט וועקען אויף ליבע און ליעבען איזן דעם כמעט אפנעשטארבעגעס הארצען פון און אפנעטלעבעטען מאן, און וועלכע איזן שפעטער פאר צוווייפעלטער שריך און טראאנישער יאמער.

אייהר נאיאווער, קינדרערשר טראאניזם האט מיט ניט וויניגער קראפט דאן פארכאפט דאס הארץ ביומ צושווער, ווי אייהר זאגנ- לאזידינדרערשר, מיט לוסטינקייט שפריצענדער, זוניגער געלעכטער פריהער...

איזוי אויך, וווען מען האט זי געוועהן איזן "דעם דאקטאר'ס וויבער", ווי זי האט געשפילט די דזונגען קאמערדער איזן דער ערישטער צויט.

זי איז גוט געווען דארט איזן דעם ערשטערן אקט, הוגם איזן געווייסע מאמענטען האט זי דארט אַ היבש בויסעל איבערטריבען. זי איז נאך בעסער געווען איזן דעם צווויטען, וואו אייהר קאמיזט איזן געווען אוז חנ'עווידיגער, אוז גראצייזער, אוז פריווער, ניט געצווואונגעגען; און זי איזן געווען אַ קינסטלערין פון נאך אַ הויבער מדרגה איזן דעם דרייטען אקט, ד וְ קָא אַ זִי דִי טְרָאָגִי שְׂסָטָעָמָעָן עַזְּ...

אט דאס איז אונזער בעסוי — אן אמת/עד טאלאנט, וועילכער
אבער וווערט צו אפט פארלאָרען אין די הויזען פון דעם אומגעומּוּ
פערטסטען פארם און פאר „סידורי-פֿלְאַמעוועט“ און פאר „חאנטשעּ
וועט“ אונטעד א משונה/דינגען חוט מיט א גרויסער קיזעלדינגעּ
פעדער פאר דעם לאָך-אָפֿאָראָט פון דעם וווערטען פֿוּבְּלִיקְום!

מאדים מאשכנזיטש.

ערαιינערוונגען

175

מאריס מאשקלגונויטש

מְאָרִים מֵאַשְׁקָאָוּוּמִישׁ

דער בראדווייער אקטיאר צווישען די אידישע. — זיין ארכיביט און זיין
אוופטו פאר דער בעסערער אידיישער ביהנע.

הוינט איז ער אן ענגלישער אקטיאר אין לאנדאן מיט א
היבשער רעפומאציע; אבער בי מיט טליכע יאהרען צוירק נאך
האט ער געשפילט אידיישע פיעסען אין אידייש, אויפֿ דער אידיישער
ביהנע.

ער איז, קאָן מען זאגען, געתמאגען בײַם ווינגלע פֿון דער
בעסערער אמאָליגער אידיישער ביהנע. ער האט געקעמעט פֿאר
אייחר און געהונגערט צוֹלִיב אַיהֶר.

ער איז צונעקוּמען צוֹ דעם אידיישען טעאטער אין יונער צוּיט,
ווען יעקב נאָרדין האט זיך אַקָּארשט געהאט באָזּוּזען און ווען
צַוְּ זַיְּן אַן אַקְּטִיאָר פֿון זַיְּנָעַ פֿיעַסְעַן, ווֹאָס אַדְלָעָרָה האט זיך אַנְּכָן
געהויבען אויפֿצּוּפֿהָרָעָן, האט געמיינט בוּכְּשָׁעָבָּלָךְ צַוְּ הוּנְגָּרָעָן.
און מאַשְׁקָאָוּמִישׁ האט געהונגערט, איז צוֹפְּרִידָעָן געווען צַוְּ
הוּנְגָּרָעָן, אַבְּיַ צַוְּ שְׁפִּילָעָן טעאטער אין דער בְּ עַסְעַרְעַלְעַט
פֿיַּעַסְעַרְעַלְעַט.

איך דערמאָן זיך, ער האט זיך אַמְּאָל גַּעֲלָאנְטָט פֿאר מִיר. (ער
האט דעמאָלט געשפֿילְטָט בְּיַ אַדְלָעָרָן, אין דעם אמאָליגען קלִינְיָעָם
טעאטערעל אויפֿ דער בְּוּיְעָרָה):

גַּרְוִיסָּע צְרוּתָּה. ער ארכיביט אין דער פרִיה בְּיַ דִּי רַעֲפַעְטִיכְיָעָם
און ארכיביט יעדען אָוּוּנְטָט בְּיַם שְׁפִּילָעָן — אָוּן ווֹאָס? קוּסְ אַכְּטָ
דָּאַלָּאָר געהאלְטָט פֿאר אַגְּנָצְשָׁר ווֹאָר! פֿראָפְּעָסָאָר הַוּרְוּזִיךְ לְעַנְתָּ
איָחָם פֿאר צַוְּ שְׁפִּילָעָן אַן זַיְּן קַאְמְפָאָנִיעָן; דָּאָרָט ווֹאָלְטָט ער שׂוֹן

נאר גוט פאָרדיינט, אָפַשֶּׁר 25 דָּאַלָּאָר דִּי וּוֹאָךְ; נָאָר גַּעַח שְׁפִילֵל
איין זַיְנָע פַּיעָסָען, — נַיְזָן, בַּעֲסָעָר חַוְּנָגָרָעָן! ...

אוֹן עָרָהָט דִּי בַּעֲסָעָר פַּיעָסָען נִיטָּפָאָרָעָן.

וּוְוּוִוִיט אַיְזָר גַּעַרְעָנָק, הָאָט עָרָהָט זַיְנָע יַאֲהָרָעָן זַיְדָּקִינְמָאָל
נִיטָּפָאָרָבָונְדָעָן מִיטָּט דִּי קַאְמָפָאָנִים, וּוָאָסָּחָבָעָן דָּוְרָכָאָוִים גַּעַר
שְׁפִילֵט דִּי פַּיעָסָען פָּוּן דָּעַם בַּיְלָוְנָגָרָעָן מַיְן.

אָ הַיְסָעָר חַסִּיד פָּוּן גַּאֲרְדִּינָעָן, הָאָט עָרָהָט אָ בָּאַזְוְנָדָעָר
לִיבָּעָן יַעֲנָעָמָס פַּיעָסָען גַּעַשְׁפִּילֵט, איַן וּוּלְכָבָעָר הָאָט זַיְדָּקָעָלָע
מַאְלָא אַוִּיסְגַּעַזְיַוְיכָעָנָט.

עָרָהָט שְׁטָעָנְדָעָג גַּעַמָּכָט דָּעַם אַיְינְדָּרוֹק פָּוּן אַיְנְטָעַלְגָּעָנָט
איַן פָּוּן אַ שְׁטִיקָעָלְקָאָפָעָן, סַיְיִ מִיטָּזַיְן אַוִּיסְעָהָן אַן סַיְיִ מִיטָּט
זַיְן הַאַלְטוֹנָג, וּוּי איַן דָּעַם לְעָבָעָן, אַזְוִי אַוִּיפָּ דָּעַר בִּיהָנָע.

אָ הוֹיכָע אַוּן שְׁלָאָנָקָע פִּוְנָה, מִיטָּט אַלְעָנְגָּיְכָע אַוּן אַיְנְטָעָלָע
לִוְנְעָנְטָעָן פְּנִים, הָאָט עָרָהָט שְׁטָעָנְדָעָג אַזְוִי וּוּי קַאְפָעָטִישָׁ גַּעַשְׁמִיכָעָלָט
מִיטָּזַיְן דִּינָע לִיְּפָעָן אַוּן מִיטָּזַיְן קָלוֹנוֹעָ, הַעַלָּע אַוִּינְגָּעָן אַוּן מִיטָּט
זַיְן שְׁוֹאָרְצָעָר טְשָׁוְפְּרִינָעָ, וּוּלְכָבָעָר הָאָט זַיְדָּקָעָלָע מַאְלָא וּוּאַוְיָלָא
יַוְנְגָּרִישָׁ גַּעַבָּאָמְכָעָלָט אוֹתָה אַיְזָן זַיְטָמָן זַיְן שְׁטָעָרָעָן, אַיְן אַפְּיָוּ
מִיטָּזַיְן קָוָיָּ, וּוָאָסָּחָבָעָן דָּוּקָעָן, אַיְן זַיְן צִוְּעָטָנוֹזָוָיָּ אַרְיוֹנָגָעָפָאָלָעָן אַיְן אָ
וּוִיְכָעָר, פַּיעָשָׁטְשָׁעָנְדָעָג, לִירְיָשָׁעָר הַיְזָעָרְגָּלְגִּיקִיטִיִּים.

אוֹן דִּי דָּאַזְוָגָעָ קַאְפָעָטְסָוָאָ, וּוָאָסָּבָיָ אַנְדָּעָעָן וּוּאַלְטָזָיָ
גַּעַוְוָן אַפְּשָׁטוֹסָעָנָד, הָאָט דָּוְקָא צַוְּ אַיְהָם גַּעַלְלִידָט. זַיְ הָאָט
אַיְהָם צִוְּגָּעָבָעָן אָ בָּאַזְוְנָדָעָרָחָן, הָאָט אַיְהָם, אַזְוִי צַוְּ אַנְגָּעָן,
בָּאַשְׁפְּרִינְקָעָלָט מִיטָּט אָ רְטָמָסָט יְשָׁקְיִיְתָמָס.

עָרָהָט, עַס אָפְנִים גַּעַוְוָסָט, וּוּיְלָ נָאָר אָפְט אַוִּיפָּ דָּעַר
בִּיהָנָע הָאָט עָרָהָט קַאְפָעָטִישָׁ אַ פִּיחָר גַּעַטָּאָן אַ הָאָנָט אַיְבָעָר זַיְן
טְשָׁוְפְּרִינָעָ, אַפְּנָעוֹוֹאָרְפָּעָן דִּי טְשָׁוְפְּרִינָעָ אַוִּיפָּ אַיְזָן זַיְטָמָן, צַי אַוִּיפָּ דָּעַר
אַנְדָּעָר, פָּוּן זַיְן שְׁטָעָרָעָן, אַ חַנְּגָעָלָג גַּעַטָּאָן מִיטָּט דִּי אַוִּינָעָן אַיְן
גַּעַלְאָזָט הַעֲרָעָן אַיְן זַיְן קָוָל דִּי פַּיעָשָׁטְשָׁעָנְדָעָג, לִירְיָשָׁע הַיְזָעָד
רִוְגָּלִיְכָיִיט.

עַס אַזְוִי אַנְגָּעָנָם גַּעַוְוָן צַוְּ זַעְחָן אַזְוִי הַעֲרָעָן אַיְהָם. נָאָר

אדלער'ן איז ער אפשר געוווען די סימפאתישנטטע ערשיינונג אויף דער ביהנען.

חויז דעם, איז ער געוווען דער אינטעליגענטטען דער צוישען די אידישע אקטיארערן. האט גערעדט רוסיש אויפ'ן אדרעסער שטיינער; איז א ביסעל געוווען באחאווענט איז דער רוסישער ליטען ראטדור; האט פארגעלוייענט מיט א זעלטענער דיקצע אוף פארד זאמלונגנען און קאנצערטען סקיעזען פון די בעמערע אידישע שרײַר בער, און אמאָל אויך די באַריההמטע „זַפִּיכְקִי סֻמָּאַשְׁדָּאָוָא“ אין רוסיש.

האט ער דערפֿאָר געפֿונען זיינע אַנְהָעֲנָגָעָר צוישען דער הינער אידישער אינטעליגענץ און צוישען דער מעחד באַוואָסְטֶן זייניגער הינער אידישער אַרבִּיטְרָשָׁפְּט און — מאָג אַיך אויסֵי זאנען אַ סָּדָּר? — צוישען דער הינער אינטעליגענטער ווייבער- שאָפְּט אַוְיך...

ער איז געוווען און אקטיאָר מיט מעחד טאָקט און מיט מעחד מאָס אַיְדָּעָר וועלכְּעָר ניט איז אַנדְרָעָר אויף דער אַיְדָּעָר ביהנען. אפשר דערפֿאָר, וויל אַיהם האבען געפֿעלט יונען פּוּיעָר-פּאָקָעָד רענדייגע פְּלִינְגְּלָעָן פּוֹן אַ קְּעַמְּלָעָר', צי פּוֹן אַן אַדְלָעָר', ווֹאָס האבען זוי אַמְּאָל פָּאַרטְּאָגָעָן צו ווּוּט...

וואֹרים איז זיינ שפֿילען האט זיך שטעהָנִיגָּמָג מעחד געפֿיתְּלָט דער קְלָוְנָעָר מות, אַיְדָּעָר אַומְּמִיטְּלָבָּאָרָעָר גַּעֲפִיחַל, מעחד דער פָּאַרטְּיוּתְּשָׁעָר פּוֹן דעם טַקְסָט, אַיְדָּעָר דער אַיבְּעָרְלָעָר, אַיְדָּעָר דָּאָס פּאָקָעָר-עָנְדִּיגָּה פּוּיעָר אַלְזִין...

דערפֿאָר איז ער אלע מאָל געפֿעלען געווארען, האט אַלְעָ מאָל געמאָכָט אַן אַנְגְּעַנְמָעָן אַיְינְדָּרוֹק; ער האט אַבְּעָר קְיִינְמָאָל אַזְוִי ניט אַנְגְּעַצְוָנְדָעָן, אַזְוִי ניט הַינְגְּרָהָסָעָן אַן אַזְוִי דעם גַּעַמִּיט ניט צוֹטוּרְיוּסְעַלְט, ווֹי אַמְּאָל אַזְנוּרָעָ אַגְּדָעָר גַּרוּסָע אַרטְּיסְטָעָן. אַיך זאג „אונזערע אַנדְרָעָ נְרוּסָע“, וויל זיבער אַיז מאַשְׁדָּקָאוּוּטָש אַוְיף זיינ אַופּן געוווען פּוֹן די סָאָמָע בְּאַדְיִיטְעָנָטָט טַאָלָאָנָט טָעָן, ווֹאָס אַונְזָעָר ביהנען האט אַמְּאָל פָּאַרטְּמָאָנָט.

אין פארנלייך צו אונזערע אנדערע גרויסע, אין ער געוווען ווי א גוטער בראדיויער אקטיאר צו א רוסישען, אדרער צו אן איטאָר ליינישען.

און שם איז נאָר ניט קיון צופאל, מיין איך, וואָס ער האָט ערפֿאלְג אַוּיפֿ דער ענגליישער ביהנע. ער איז ווי געבערען פֿאָר אַוְהָר. אַן אִימְפֿאָאנְטָע גַּשְׁטָאָלְט, קָאָפּ, אוֹיסְגַּרְעַבְּעַנְטִיכִים, מָאָס, טַאָקְט, קיון נאָקְעַטָּע גַּעֲפִיהַלְעָן, וואָס זָאָלְעָן בְּרוּיזָעָן מִיט פִּיעַר אָוָן ווּלְכָע זָאָלְעָן צָעוֹדְרָעָן דָּעַם גַּעֲמִיט פּוֹן דָּעַם עַנְגְּלִישָׁן עַולְמָן אַיְנָם טַעַמְטָר. קָעְסְּלָעָר, ווּעָן ער האָט אַמְּאָל גַּעֲפְּרוֹאָוּט אַרְוִיסָּע טַרְעַטָּן אַוּיפֿ דָּעַר עַנְגְּלִישָׁר בְּיהַנָּע, אַיז דַּרְכְּגַּנְעַפְּלָעָן. די גְּרוֹיסָע אַיְטָאַלְעִינְישָׁע שַׂוְּשְׁפִּילְעָרָעָן מֵיְמָא אַגְּוַלְיָא אַיְזָרְכִּי גַּעֲפְּאָלְעָן. שַׁאֲלִי אַפְּיָן אַיז דָּא פֿאָר עַטְלִיכָּע יַאֲחָרָעָן כְּמַעַט דַּרְכְּגַּנְעַפְּאָלָעָן אַיְנָם מַעֲטַרְאָפְּאַלְיוֹתָן אַפְּעָרָא הַוִּין, אלְזָי מַחְמָת אַיְנָה סִיבָּה: צְוִיפִּלְעָמָע טַעַמְפֿעַרְמָעָן, צְוִיפִּלְעָמָע, צְוִיפִּלְעָמָע נַאֲרִוִּיסְגַּעַוְוִוָּעָן די בְּרַעַנְדְּרִיגָּעָן גַּעֲפִיהַלְעָן...

דָּעַר עַולְמָן פּוֹן דָּעַם עַנְגְּלִישָׁן טַעַמְטָר אַיז צְוִיפִּלְעָמָע גַּעֲוַעַהַנְטָן, אַוְן ווִיל זִיךְרָנִים גַּעֲוַעַהַנְטָן צְוִיפִּלְעָמָע.

מען קָאָן זָאָנָעָן, אַז מַאְשָׁקָאָוּטָש אַוּיפֿ דָּעַר אַידִישָׁר בְּיהַנָּע אַיז שְׁטַעַנְדִּיג גַּעֲוַעַנְדָּג אַזְרָאַדְוִוְוִיר אַקְטִיאָר צְוִישָׁען אַידִישָׁע.

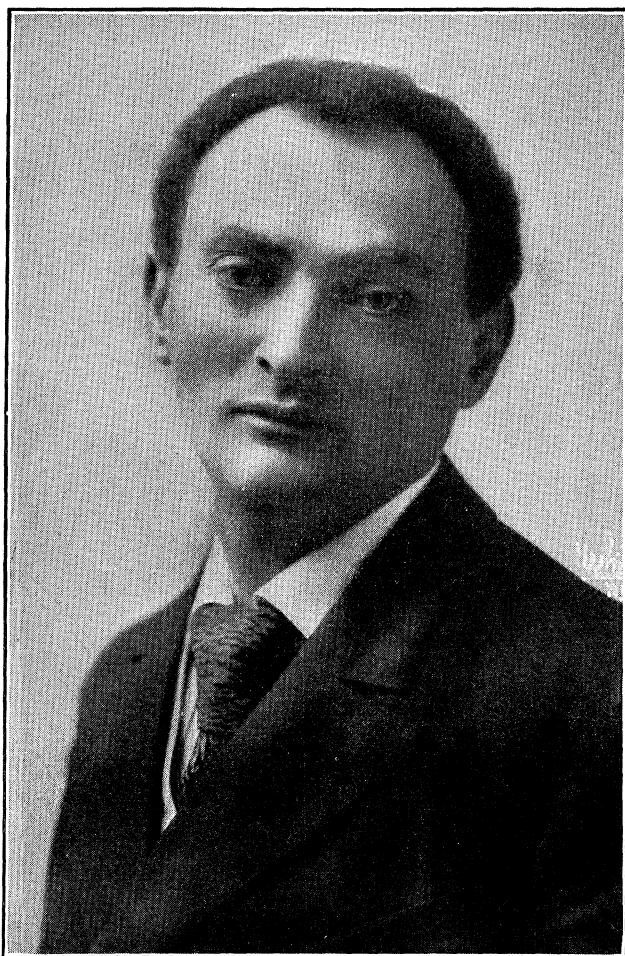
דַּעַרְמִיטָהָט ער זִיךְרָנִים אַונְטַעַרְשִׁידָט צְוִישָׁען די אַנְדְּרָעָא אַידִיָּה שַׁע אַקְטִיאָרָעָן, אַז אַין דָּעַם האָט זִיךְרָנִים זִיךְרָנִים אַרְטִיסְטִישָׁע אַינְדוֹזִיָּה דַּוְאָלִיטָעָט אַוִּיסְגַּעַדְרִיקָט.

טרָאָז זִיךְרָנִים אַז אַינְטַעַלְגַּעַנְצָי אַז אַרְטִיסְטִישָׁעָן אַוִּיסְעָהָן אַז טָרָאָז זִיךְרָנִים קָאָקְעַטִּיש חַנְדְּלָעָן זִיךְרָנִים מִיט דָּעַר שַׁוְּאַרְטֶר טַשְׁוּפְרִינְעָן, אַוְיָגָעָן אַז שְׁמַיְיכָעָל אַז דָּעַר לִירְוִישָׁר הַיּוֹזְעִירְגְּלִיבְקִיטִּים אַיז זִיךְרָנִים סָולְעָן האָט ער זָעַלְטָעָן גַּשְׁפִּילְטָט דָּעַם לִיבְהַאֲבָרָא אַוּיפֿ דָּעַר בְּיהַנָּע. אַז אָוָן האָט ער אַמְּאָל אַיהֲם גַּעֲפְּרוֹאָוּט שְׁפִּילְעָן, אַיז ער זָעַלְטָעָן אַיבְּעַרְצִינְגַּעַנְד גַּעֲוַעַן; זָעַלְטָעָן האָט מעַן גַּעֲלֻוְבָּט אַיז דָּעַר אַוּיפֿ רִיכְטִינְגִּיטִּים פּוֹן זִיךְרָנִים ווִיל קִיְּוָן פִּיעַר האָט זִיךְרָנִים נִיט גַּעֲשְׁפִּירָט אַיז זִיךְרָנִים טָאן. ווִיל

סָרָובְעָן ער האָט זִיךְרָנִים דָּעַמְאָלְט בְּאַנוֹצָט מִיט זִיךְרָנִים גַּעֲנַצְעָן אַרְסָעָן

נאָל פון דער לִירישער הייזעריגַּוֹקְיִיט, אַיּוֹ עַר גַּעוּעַן וּוּבְּעַרְיוֹשׁ וּוּנְעַנְדִּין, אַוּן אָפֶט הָאָט עַר דָּאַן גַּעֲמָכְט אַן אַיְינְדְּרוֹק פָּוּן אַיְינְעַם, וּוּאַס לַּיְוָעַט פָּאַר אַן שְׁפָאַס אָ לִיבְּעַסְּצָעַנְעַ...
 דָּרְפָּאָר אַכְּבָּר הָאָט עַר זַּיךְ אַוְיסְגַּעַצְיִיכְנַט אַיּוֹ רָאַלְעַן, וּוּאֹ
 קִיְּין בָּאוּנוּנְדָּרְדָּר טַעַמְפָּרָאָמְעַנְט הָאָט זַּיךְ נִיט גַּעַפְּאָדְרָט, אַיּוֹ
 גַּעַלְאָסְעַנְעַ רָאַלְעַן, אַיְבְּעַרְחוּיפְט אַיּוֹ כָּאָרָקְטָעַרְ-רָאַלְעַן.
 דָּאָרָט אַיּוֹ עַר גַּעוּעַן דָּעַר אַיְינְעַנְאָרְטִינְעַר פָּאָרְטִוְוַשְׁעַר, דָּעַר
 קְלוּגָּעַר אָרְטִיסְט, וּוּאַס הָאָט גַּעַלְאָסְעַן אַוּן מִיט מַאַס אַוּן טָאַקְט גַּעַד
 שָׁאָפָּעַן פָּאַר אַיְיךְ פִּינְגוּעַן, וּוּי אַנְ אַמְתָּעַר מִיסְטָעַר.
 זַּיְּין אַלְקָנָה אַיּוֹ דָּעַר „שְׁחִיתָּה“, זַּיְּין אַלְעַק אַיּוֹ דָּעַר „שְׁבֻועָה“,
 זַּיְּין פִּישְׁעַר אַיּוֹ „סְאָפָּאָ“, צַּי זַּיְּין אַוְרְיאָל מַזְּיק אַיּוֹ „נָאָט, מְעַנְשׁ אַיּוֹ
 טִיְּפָעַל“, זַּיְּין שְׁעַפְסָעַל אַיּוֹ מִיּוֹן דְּרָאָמָע „שְׁוֹנָאִים“, אַדְרָעָר אַפְּלוֹ
 זַּיְּין שְׁלָמוֹן אַיּוֹ „מִירָעַלְעַ אָפְּרָת“, — אָט דֵי דָאָונָעָאָלָע פִּינְגוּעַן
 אַוּן נָאָךְ אַנְדָּרְעַ פָּוּן דָּעַם מִין, וּוּאַס עַר הָאָט גַּעַשְׁאָפָּעַן — זַּיְּינְעַן
 גַּעוּעַן אַמְתָּעַר מִיסְטָעַר וּרְעַךְ.
 צַוְּלִיב זַּיְּין צַוְּלִיב זַּיְּין לְאַנְגִּיאָהָרְגְּוֹנָעָר אַרְבִּוּיט פָּאַר דָּעַר
 בְּעַסְדָּרְעַר אַידְיִישְׁעַר פִּיעַסְעַ הָאָט עַר פָּאָרְדוֹינְט אַיְינְעַם פָּוּן דֵי
 בְּכָבוֹדְסְטָעַ פְּלָעַצְעַר צַוְּוִישָׁעַן דֵי גַּרְעַסְטָעַ אוֹיֵף אָנוֹזָעַר בִּיהְנָעַ.

סָמוּלְ טַאֲרֵנְבָּעָרָג

סאומואל טארנברג

סָמוּעַל טָאָרָעָנְבָּעָרָג.

אן עהראליכער טאלאנט. — דער טאלאנט פון דעם קולגען און פרעהיליכען קבצן. — אין אקטיאר, וואס האט קוינטמאל ניט פארשועט זיין טאלאנט.

רערט מען וועגען מאשקאויטשען, דערמאנט מען זיך אן דעם פארידער-צייט פארשטארבעגעם ס א מועל טארען בערג.

איינגעדר נאכ'ן אנדערען האבען זיך באוויזען אויף דער אידישער ביהנען. טארענבערג, אויב איך האב ניט קיין מעוט, אין גאנֶר א קורצע צייט נאך מאשקאויטשען, אין האבען גלייך געזונגען אויף זיך די אויפערקזאמקיט פון דעם בעסערען עולם, נאכ'ן פארשיידגען מעונשען און טאלאנטען, האט זיך אבער פאראייניגט איין גרויסע ליבע צו דער בעסערער ביהנען. און צייט לאנג האבען זיך געשפֿילט איין דערזעלביבער קאמפֿאנֶי די בעסערע אידישע פיעסען.

ער איז א קאמיקער געועען און זיין קאמעז איז אלע מאל געועען א רײַינער, אן עהראליכער, אן אויפֿריכטיניגער.

עד איז בשום אופֿן ניט געועען קיין מאגולעסקָא. עם האט איהם געפהילט יענעטס פֿילזיטונגקייט און יענעטס ריבקיט און פֿארבען און קאַלירען. ער האט אויך ניט געהאט די שטיפֿערישע פֿליינקייט און דעם קועק-זילבער, וואס אנדערע פון אונזערע קאָר מיקער האבען פֿארמאנט איז זיינער באוועונגגען. אינזיטיגער און פֿארבען-אַריימער פון מאגולעסקָא און נישט איזו גראציע און שטירעריש ווי די אנדערע, האט ער אבער געהאט איין מעלה, וועלכּע האט איהם אויסגעצייכענט פון צוושען אלע אונזערע קאָר

מייקער: ער האט קיינמאָל ניט פארשועעכט זיין טאלאנט, ווי
ווײַיט אַיך געדענְק, מיט בּוֹ אַ-קָּמִיזֶם . . .
אן עהRELיכער געלעכטער איז זינגעַר געווּן, קיינמאָל ניט
סִין פֿאַברִיצְירְטֶעֶר פֿאָר דָעַם גְּרָאַבָּעַן לְאַךְ-אַפְּאַרְאָט פֿוֹן דָעַם
גְּרוּיסְעַן עַולְם.

עס איז דָא אַקְמִיזֶם אַ פֿוֹיזְשֶׁעֶר, אַ בּוּיךְ-אַונְ-פּֿיסְ-
קְאַמִּיזֶם . . . אַקְמִיזֶם, ווֹאָס טְרִוִּיסְעֶלֶט מִיטְּן בּוּיךְ אַוְיףֶּן
עַקְעַלְדִּיגְעַן אָוָפֶן, בָּאוּוּנְטֶן דֵי פֿים אַוְיףֶּן מִיאָוָסְעֶן שְׂטִינְגֶּעֶר,
קִיצְעֶלֶט דָעַם לְאַךְ-אַפְּאַרְאָט פֿוֹן דָעַם גְּעֻהְרָטָעַן פּוּבְּלִיקְוּם מִיטְּן
צְוָנְעַקְלַעְפְּטֶעֶר „פֿאַנְיַנְאָזֶן“, שְׁטַעַלֶט צָו אַיְהָם אַדוֹרָס אַ צּוֹנְגֶן, ווֹינְקֶט
צָו אַיְהָם מִיטְּן אָוִיגֶן, רְדַעַט צָו אַיְהָם פֿוֹן דָעַר בִּיחְנָעַ אַרְוָנְטֶעֶר
וּוִיצְעַן, ווֹאָס פֿאַלְעַן, וויַּטְּקֶעֶר שְׁמוּזֶן, אָוָן דָרְחָתֶט זִיךְרֶן צָו אַיְהָם
גָּאָר אַיבְּעָר מִיטְּן רְוקָעַן, כְּדֵי צָו ווִוְיְזָעַן אַיְהָם דֵי לְאַטְעַן, ווֹאָס
בָּאַצְּרוֹת אַיְהָם, דָעַם קְאַמְּיקָעַר, אַ גְּעוּוֹסְעַן פֿלְאָזֶן . . .
דָעַר קְאַמְּיקָעַר פֿוֹן דָעַם דְּאַזְוְגָעַן מִין קְאַמְּיזֶם אַיז מִיטְּן
אַמְּתָּן קְאַמְּיזֶם סִין מְחוּתוֹן נִיט; דָאָס אַיז בּוּיךְ-אַונְ-פּֿיסְ-קְאַמְּיזֶם,
טִינְגַּעַלְ-טָאַנְגַּעַלְ-בּוּךְ-קְאַמְּיזֶם, ווֹאָס הָאָט ווִוְיְנָגֶג שִׁיוֹכָנָה מִיטְּן
עַהְרְלִיכְעַן נְשָׁמָה-קְאַמְּיזֶם.

דָעַר גְּרָאַבָּעַן גַּעַשְׁמָקֶן פֿוֹנְמֶן פּוּבְּלִיקְוּם וּוּטֶט, אַמְּתָּן, זִיךְרֶן
צְוָהְרוֹזְשָׁעַן מִיטְּן גַּעַלְעַטְעֶר, ווֹעַן אַזְאָס מִין „קְאַמְּיקָעַר“ וּוּטֶט אַיְהָם אַ
טוּרְקָעַן טָאָן אַוְנְטֶעֶר דֵי פֿאַכְוּעַם מִיטְּן זַיְן „פֿאַנְיַנְאָזֶן“, אַדְעָר ווֹעַן
עַר וּוּטֶט אַיְהָם ווִוְיְזָעַן אַ לְאַטְעַן אַוְיףֶּן גְּעוּוֹסְעַן אַרְטֶן; אַבְּעָר
דָעַם פֿיְינְעַרְעַן וּוּשְׁמָקֶן וּוּטֶט פֿוֹן דָעַם שְׁטָעַנְדִּין אַפְּעַקְלָעַן.
צָו דָעַם מִין „קְאַמְּיזֶם“ הָאַבָּעַן זִיךְרֶן אַלְעַ אַוְנוּרְעַן קְאַמְּיקָעַר
אַרְוָנְטֶעְרָגְעָלְאָזֶט, אַיְנָגָעַר ווִוְיְנָגָעַר אַזְן זְעַלְמָעְנָה, דָעַר אַנְדָעְרָעַר
מְעהָר אַזְן אַפְּטֶעֶר, אַזְן דָעַר דָרְיָטָעַר אַיְנָגָגָעַן אַזְן כִּמְעַט
שְׁטָעַנְדִּיגֶן, אַבְּעָר טָאַרְעַנְבָּעָר — קְיִינְמָאָל נִיט.
זַיְן קְאַמְּיזֶם אַיז גְּעוּוּן אַנְגָּזָעַן אַיְוּגָעַנְאָרְטָעַר — אַ רְוּחִיָּה
גָּעַר אַזְן, אַיךְ וּוֹאָלֶט גְּזָוָאנְט, אַ פֿיְלָאַזְאָפְּשִׁישֶׁן, הָגָם אַ קְבָּצְנִיעַש,
פְּרָעהְלִיכְעַר.

ער האט ניט געלאכט אויפֿען קול, אוזו ווי ער וואלט בי זיך געטראכט, איז אויסשפרינגען פון די בְּלִים איז ניטא פון וואס;

ער האט אבער שטונדריג געשמייכעלט קלונג אונ שטיל אונ מיט א מינען, וועלכע האט גערעדט, האט זיך געדאכט:

„נו יא, איך בין א קבוץ, איך וויס עט. איך וויס אבער אויך, אויך וועל פונקט אוזו לנגען אונ דראָער, ווי דער גרעס-טער מייליאנער. לאך איך דערפֿאָר פון אלעלמענַס היטעלע אונ

נען זיך ניט צום הארץען, הַלְמָאִי אֵיך בֵּין אַ קְבָּצָן!...“

עטוויס עהנְלִיבְּעָם איז איהם אויסגעקומען צו זאנגען, ווען ער האט געשפיילט דעם פעדלאָר פַּעֲמַרְדְּמָאַרוֹשָׁעָן אֵין מײַז „פָּאַרְלָאַרְעָנָעָם נְזָדָעָן“, אונ ווי גוט ער האט עט געזאנט, ווי פשוט אונ איינפאָך דאס איז בי איהם אויסגעקומען!

באר אועלכע ראלען איז ער ווי געבאָרָען געווין — פָּאָר דעם קלונגען אונ פרעהיליכען קבוץ, וואס האט זיין פרעהיליכיות אויסגעדריקט ניט דורךן הויכען געלעכטעל אונ ניט דורךן פַּיְוָעָר-רִינְגָּעָן טאנצען, נאָר דורךן שטיילען, קלונגען שמייכעל אונ דורךן קלונגען ווארט.

פונקט ווי זיין נאנצער אויסזעהן האט געמאכט דעם איזנֶר דרוק בון געלאָסעקייט אונ קלונגשאָפְּט, אונ פונקט ווי זיין פינגר און זיין פֿים זיינע ניט געווין פָּאָר טאנצען, אוזו איז אויך געווין זיין טאָלאָנט.

זיין לייזער ברחן, פון „גָּאָט, מְעַנֵּשׂ אָזְן טִימְפָּעָל“ קאָנו אַיך ניט פָּאָרגְּנָעָסָעָן. ער איז געווין דער ערשותה, וואס האט די דאָזונגע ראל פון דעם פרעהיליכען אלטינְקָעָן, דעם פִּילָּאָזָּאָפְּרָעָנְדָּעָן קבוץ, געשפיילט, אונ וואס פָּאָר אַ לְּבָעָרְדִּינְגָּעָן לייזער ער האט אַרְוִיסְגָּעָרָאָכָּט!

נאָך איהם האָב אַיך געזעהן דעם גְּרוּיסָעָן מְאָגְּנוּלְעָסְקָאָן אֵין דער דאָיְנָעָר רָאָל. לייזער — מְאָגְּנוּלְעָסְקָאָה האָט מעהָר באָתָּן טער אלטינְקָעָר אויסגעזעהן, מעהָר אלטער ברחן אויסגעזעהן, אבער דער

פרעה ליכער קבצן, דער אלטינקער מיטן'ן קלונגען שמייבעל און
מיטן'ן קלונגען ווערטעל, איז ליווער—טארענבערג מעהר געווען.
אויך געדענס איך איהם איזן דעם פארשטארענעם הערמאָר
לינ'ס א באָרכיבייטונג פון טטרינדבערגס „פאָטערר.”

ער האט געשפֿילט דארט א דינער, וואָס האט פֿאָרְפּֿהָרֶט א
מיידעל. זי חאט פֿזַן יונעט געבאָרַעַן אַנְדֵּר אָוֹן ער לִיְקָעַנְטַם עַמְּ.
וואּוּ קוֹנְסְטְּלְיוּשָׁן ער האט יָעַנְעַ רָאַל גַּעַשְׁפִּילְטַם. זיָיט יָעַנְעַ
ציָיט אַיז שְׂוִין אַיְהָר פֿינְגַּן אַיז צוֹוָאנְצִיגַּן אוֹוּקַן, אַיז ער שְׁתַּחַת
נַאֲךְ פֿאָרְמִיר אַיז יָעַנְעַ רָאַל, זיָוּ אַלְעַבְּדוֹגְנָעַר, אַיז אַיך וְעוֹהָה
נַאֲךְ יָעַנְעַ דִּינְעַר, וואָס זַיְעַנְעַ תְּמֻעוֹאַטְמַעְטַמְּ מִינְעַם אַיז עַנְפְּעַרְטַס
שְׁפְּרִיצְעַן מִיטּ קְלֹונְשָׁאָפְּט אַיז בִּיטְרָקִים.

איך דערמאָן זיך אַיז אַינְטְּרָעַסְאַנְטַעַן כָּאַקְטַּן: זַוְעַן גַּאֲרָדִין
הָאַט אַויְפְּגַּעַפְּיָהָרֶט זַיְוָן „שְׁבּוּאַה” מִיטּ מַאֲדָם לִיפְצִין, הָאַט
טָאָרְעַנְבָּרְגַּן גַּעַדְאָרְפְּט אַיז דָּעַר דָּזְוִינְגַּר פֿיעַסְפּ שְׁפִּילְעַן עַפְּעַס אַ
דִּינְעַר. זַיְוָן אַיְינְגַּעַפְּאַלְעַן גַּאֲרָדִין'עַן, אַזְטָאָרְעַנְבָּרְגַּן זַאֲלַ אַיז
זַיְוָן רָאַל לְאַכְעַן אַוְפְּגַּן קּוֹל מִיטּ אַלְעַכְטָר, וואָס זַאֲלַ זַיךְ
אַנְהָוִיבָּעַן מִיטּ אַקְוִיטְשָׁן אַיז זַיךְ אַוִּיסְלָאַעַן מַוְתַּאַן אַבְּאָס.

טענה'עט טָאָרְעַנְבָּרְגַּן:

„מִיסְטָר גַּאֲרָדִין, אַיך קָאָן עַמְּ מַאְזָן; אַבְּעַר אַיך פִּיהָל דָּאָס
נוֹטָם, עַס וּוֹט אַרוּסְקוּמָן אַוְמְנָאָטְרִילִיךְ.”

וְאַגְּנָט גַּאֲרָדִין :

„שְׁפִּילְטַט וְזַיךְ הָיָם אַיךְ.”

אַזְוָן בַּיְיַי דָּעַר עַרְשְׁטָאָר פֿאָרְשְׁטָעַלְוָן, זַוְעַן טָאָרְעַנְבָּרְגַּן הָאַט
„דָּעַלְיוֹוָרְטַט” דָּעַם דָּזְוִינְגַּן גַּעַלְעַכְטָר, הַאַכְעַן זַיךְ אַלְעַ גַּעַוְאָנִי
דָּרְטָט, וואָס אַיז דָּעַר מַעְהָר מִיטּ טָאָרְעַנְבָּרְגַּן; מַעְן הָאַט אַיהם
פְּשָׁוֹט נִיטּ גַּעַקְעַנְטָא אַוִּיסְטָהָהָן, מַחְמִית זַיְוָן מַאֲשִׁינָּאָוּעָן גַּעַלְעַכְטָר
טָעָר. דָּעַר סְוֹפְּ אַיז גַּעַוְעָן, אַז אַיז דָּעַם דָּרְיְטָעַן אַקְטַט, זַוְעַן ער
הָאַט גַּעַנוּמָן אַרוּסְעוּצָעָן זַיְוָן גַּעַלְעַכְטָר, הָאַטְטָ דָּעַר עַולְמַטְטַן
אַלְעַ זַוְיְטָעַן גַּעַנוּמָן „שִׁיקְעַן”: שְׁשִׁשְׁ! אַזְטָאָרְעַנְבָּרְגַּן הָאַט
אַיז מִיטְעַן דָּאָרִינְעַן גַּעַמוֹת אַוִּיסְהָעָרָעָן צּוֹ לְאַכְעַן אַיז זַיךְ צְעוּוֹיִינְט
צָאָקָעַ מִיטּ אַמְתָּע טְרָעָרָעָן.

אויף מארגען האט ער שוין ניט געלאכט מיטן דזונגען מאשינאָווען געלעכטער; ער האט נאָר שטיל געשמייכעלט מיט ווין להונגען שטוייכעל, אָזוי ווי ער האט אליען געפיהלט, אָזונגעהאָט ערַאָג.

פאָבריזירען געלעכטער, געבען דאס, וואָס ער האט אִין זיך ניט געפיהלט — דאס האט ער ניט געקאנט, דער עהֶרְלִיכְעֶר אָזונגעה אָויפֿרְיכְּטְּיְנְגְּעָר טָאָלָאנְט.

ער אִין שפֿעטער געווארען אָז עַנְגְּלִישְׁעָר אָקְטִיאָר, האט אָרוֹם אֵאָהָר צִוְּתַּת גַּעֲשִׁפְּלַּת אָוִוָּף דָּעַר הַיּוֹנָר אַמְּעָרִיקָאַנְיָשָׁר בִּיהָנָע, האט זיך אָבעָר דָּעַרְנָאָך גַּעֲמוֹזָת וַיְדָעָר צְרוּקְלָעָהָרָעָן צָו דָּעַר אִידְישָׁר.

אויך דערפָּאָר, וואָס ער האט ניט געקאנט געבען דאס, וואָס ער האט אִין זיך ניט געפיהלט... געפיהלט...

מיט טָאָרְנְבָּעָרְגָּן פָּאָרְדָּנְדִּיג אִיך דִּי כָּאָרְקְטְּרְוִיסְטִיך פּוֹן אֵ בָּאָדִיְּטָעָנְדָּעָר גַּרְוָעָשׂוֹיְשְׁפִּילָּעָר אָזָן שְׁוַיְשְׁפִּילְעָרִים, וואָס האבען לְוִוִּיט וַיְוִוָּר טָאָלָאנְט, אָדָרְרַה לְוִוִּיט וַיְוִוָּר אַיבָּעָרְגָּנְעָנְקִיָּת צָו דָּעַר אִידְישָׁר בִּיהָנָע, גַּעֲשִׁפְּלַּת דִּי חַוְּפְּטָאָל אִין דָּעַר עַנְטוּקְלָוָנָג פּוֹן דָּעַם בָּעָמָרָעָן אִידְישָׁעָן טָעָמְטָעָר אִין אַמְּעָרִיקָא אִין זַיְוִין פּוֹן אֵ נָעָד רָעָן־פּוֹרְרִיךְ אֵד.

עַס זַיְינָעָן נָאָר גַּעֲוָוָן אָנְדָּרְעָ קִינְסְטָלָעָר, וואָס זַיְיָ האבען נִישְׁט וּוּנְגִּינְגִּי בִּיְגָעְטָרָאָגָעָן צָו דָּעַר עַנְטוּקְלָוָנָג פּוֹן דָּעַם אִידְישָׁעָן טָעָמְטָעָר אִין אַמְּעָרִיקָא אָזָן צָו זַיְיָ, הַאָפְּ אִיךְ, וּוּלְאִיךְ זַיְיָ נָאָר אַמְּאָל אָוּמְקָהָרָעָן בִּיְיָ אַ גַּעֲגָנָהָיִט.

אִין דִּי דָּאָזְגָּע עַרְאִינְעָרְנוֹגָעָן בֵּין אִיךְ, דָּעַר עִיקָּר, נָאָר אָוִיסָעָן גַּעֲוָוָן צָו גַּעֲבָעָן בַּיְלָדְרַעְרַע פּוֹן דִּי חַוְּפְּטִיקִינְסְטָלָעָר אָזָן שְׁעַפְּרָעָר פּוֹן דָּעַם אַמְּאָלָגָעָן הַיְגָעָן אִידְישָׁעָן טָעָמְטָעָר אִין זַיְוִין שְׁהָנְסְטָעָר צִוְּתַּת מִיט וּוּלְכָע אִיךְ בֵּין גַּקְוּמָעָן אִין נָאָהָעָנְטָעָר בָּאָרְיָהָרָעָן אָזָן

לעא : קאברין

דרפֿאָר האָב אוּיך נוֹט אַפְּנַעַשְׁתַּעַלְט אוּיף מְאָרִים שְׂוֹאָרִיךְ, ווּוְילְ, הָגֵם טִיּוֹלָוּוּז גַּעֲהָרֶט עַד אוּיך צֹו יַעֲנֶר צִוְּיט פָּוּן קַעַסְלָעֶר אָוּן מַאְשָׁקָאָוּוִיטְשָׁן, מִיט וּוּלְכָע עַד הָאָט יַאֲחָרָען לְאָנָגָן מַיְתְּגָע שְׁפִילְט אִין מַיְינָע אָוּן דִּי אַנְדָּרֶע בְּעַסְטָעָע פַּיְעָסָען, אוּזָא אַבְּעָר אַוּיף זַיְוִין גּוּרְלָאָוּסְנַעַפְּאָלָעָן צֹו שַׁאֲפָעָן אַ נִיּוּסָקָאָפְּיָטָעָל אִין דַעַר וּוּוִיטָעָרְדִּינְגָּעֶר גַּעַשְׁיְכָטָע פָּוּנָס אִידְיוּשָׁעָן טַעַטָּעָר, וּוּאָס וּוּטָפָאָרֶר בְּלִיְיָבָעָן אָוּנְטָעָרֶן נָאָמָעָן „מְאָרִים שְׂוֹאָרִיךְס פָּעָרְיָאָד“. אָוּן דַעַר דָּאָזִינָעֶר פָּעָרְיָאָד הָאָלֶט זַיְד נָאָך אִין גַּעַשְׁטָאָלְטָעָן אָוּן גַּעֲהָרֶט אִין גַּאנְצָעָן צֹו דַעַר גַּעַנְנוּוֹאָרֶט אָוּן צֹו דַעַר צְוּקָוּנְפָט, אָוּן מַיְינָע עַרְאיָיָר גַּעַרְוָנָגָעָן גַּעֲהָרֶעָן דּוּרְכָאָוִיס צֹו אַ פָּעָרְיָאָד אָוּן אַרְטִיסְטָעָן, וּוּאָס זַיְיָוָנָעָן פָּאָרְגָּאָנָגָעָן אָוּן אַפְּגָנְשָׁלְאָסָעָן... אַיְדָא הָאָט נָאָך אַמְּאָל צֹו שְׁרִיְיָבָעָן וּוּגָעָן „מְאָרִים שְׂוֹאָרִיךְס פָּעָרְיָאָד“ אוּיך.

ע נ ד .